

BIBLIOTECA „ASTRA”

Nr.

31

Activitatea „Astrei”

în

25 ani de la Unire (1918-1943)

de

Dr. G. Preda

vicepreședinte al „Astrei”

SIBIU, 1944

EDITURA ASTREI

Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană”

www.dacoromanica.ro

Prețul 400 Lei

„ASOCIAȚIUNEA“, pentru literatura română și cultura poporului român

Intemeiată în 1861.

Președinte de onoare :
M. S. REGELE MIHAI I

Președinte :
Dr. Iuliu Moldovan.

Vicepreședinți :
Dr. Gh. Moga, Dr. Gh. Preda și Sabin Evuțian

Membrii de drept ai Comitetului Central :
I.P.S. Sa Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul bis. ort.rom. din Sibiu
I. P. S. Sa Dr. Valeriu Tr. Frențu, administrator apostolice
al Mitropoliei rom. unite din Blaj.

Membrii Comitetului Central :

Agârbiceanu Ioan, canonic	Dr. Macaveiu Victor, prepozit capit.
Aron Victor, protopop	Dr. Manciu Ștefan, conf. univ.
Dr. Beu Ilie, medic	Dr. Maniu Iuliu, f. Ministru președinte
Dr. Borcia Lucian, avocat	Dr. Manuila Sabin, director general
Dr. Bornemisa Sebastian, publicist	Dr. Moga Ion, prof. univ.
Dr. Borza Alexandru, prof. univ.	Dr. Moldovan Valer, prof. univ.
Dr. Brediceanu Tiberiu, f. membru in Cons. Dir. român	Dr. Mușlea Ion, directorul Bibl. Univ.
Dr. Căliman Nicolae, medic	Dr. Nicoară Eugen, medic
Călțun Iancu, profesor	Dr. Nițescu Voicu, avocat
Cioran Emilian, protopop	Olariu Petre, institutor
Colan Nicolae, episcop	Pelivan Ioan, avocat
Dr. Corneanu Cornel, avocat	Dr. Popa Augustin, prof.
Dr. Cosma I., medic	Dr. Pop Ionel, avocat
Dănilă Gh., canonic	Pop Ștefan, dir. lic.
Dăncilă Ioan, protoereu militar	Dr. Russu Alexandru, episcop
Dr. Dragomir Silviu, prof. univ.	Rusmir Ilie, prof.
Dr. Ghibu Onisifor, prof. univ.	Sandu Ioan, dir. șc. normale
Dr. Hațiegan Iuliu, prof. univ.	Dr. Stanciu Victor, prof. univ.
Iacobescu Teodor, institutor	Dr. Stăniloae D., rector. Acad. teol.
Dr. Ilea Vasile, medic	Dr. Stoichiția Iosif, prof. univ.
Dr. Ionașiu Liviu, medic	Dr. Suci Coriolan, prof.
Dr. Lăzărescu Vasile, episcop	Simu Ioan, protopop
Dr. Lupaș Ioan, prof. univ.	Țeposu Silviu, prof.
	Vătășianu Ioan, dir. gen. i. p.
	Dr. Veliciu M., dir. gen.

*Donorul Constantin C. Brătianu
cu omagiile autorului*

BIBLIOTECA „ASTRA” *Președinte*

Nr. 31

**ACTIVITATEA „ASTREI”
ÎN
25 ANI DELA UNIRE (1918-1943)**

DE

Dr. G. PREDA

VICEPREȘEDINTE AL „ASTREI”

SIBIU, 1944

Editura „Astrei”

TIPARUL INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE „DACIA TRAIANĂ” S. A.

Închin această lucrare membrilor octogenari din Comitetul central al „Asociațiunii“ : Dr. Ilie Beu și Medic General Dr. Gheorghe Moga.

Dr. GHEORGHE PREDA

INTRODUCERE

Este cunoscut faptul că un popor nu poate scăpa de sub jugul iobăgiei decât numai atunci când reușește să-și creeze o cultură proprie națională care să-i afirme comorile sale trupești și sufletești. Prin notele sale originale acest popor ajută totodată la dezvoltarea edificiului de cultură generală și prin aceasta la progresul și civilizația lumii.

În timpurile de apăsare politică a regimului străin din trecut, poporul român din părțile ardelenе, maramureșene, bănățene și cruceșene a fost considerat ca iobag și împiedecat să ajungă prin cultură la o conștiință de sine, deci la o conștiință națională. Poporul însă nu a încetat niciun moment de a-și manifesta dorința să ducă o viață mai liberă, mai demnă, mai vrednică și mai civilizată.

Deși era mai mult deprins cu munca câmpului și cu îngrijirea vitelor, privirile sale au fost veșnic îndreptate spre îndeletniciri superioare științifice, spre îndeletniciri de comerț, industrie, meserii, etc. Nu a putut ajunge însă la ele din pricina absolutismului stăpânirii străine.

Stăpânirea de atunci știind că naționalitatea unui popor este strâns legată de limbă și cultură și că ea este poate mai scumpă ca libertatea (aceasta din urmă se mai poate câștiga, pe când naționalitatea odată pierdută greu revine), a căutat în cursul vremii și mai ales între anii 1825 și 1842 să desnaționalizeze poporul român din Ardeal, obligându-l să-și însușească cultura și limba maghiară.

Orice manifestare românească pentru dobândirea libertății a fost reprimată de multe ori cu sânge.

Totuși stăpânitorii de atunci, înspăimântați de aceste dese manifestări au încercat prin promisiuni să liniștească poporul. Rezultatele politice din 1861 și 1863 au fost înșelătoare. Drepturile politice au dispărut în cea mai mare parte, chiar din ziua acordării lor.

Cu greu s'a putut înjgheba o organizare bisericască, trei școli mai înalte și Asociația Culturală „Astra”.

Aceasta din urmă - pot zice - a fost centrul de gravitate al năzuințelor culturale, morale, sociale, precum și al aspirațiilor naționale ardelenesti.

Apropiind credincioșii celor două biserici românești, pătrunzând acolo unde școala românească nu putea pătrunde, „Astra” a menținut prin limbă, literatură, știință, aplicațiuni artistice, tradiții în port, dans, cântec, etc., o conștiință națională.

Fiecare membru al „Astrei” era în același timp un propagandist al ei, era un soldat cultural activ, prednic, credincios. Societatea era privită ca un refugiu al fraților din diferitele părți ale Ardealului, ca locul cel mai potrivit de întrunire și discuție a suferințelor lor. În casa sa națională, la numeroasele manifestări și adunări din diverse părțăminte, membrii „Astrei” căutau mijloacele de apărare a intereselor lor și acele de luptă pentru libertate și unire.

„Astra” a format caractere naționale căci același trecut, aceeași soartă, aceeași limbă, credință, obiceiuri, datini, tradiții, bucurii și suferințe, influențau deopotrivă firea Românilor din aceste regiuni, oțelindu-i sufletul, ridicându-i moralul și individualitatea națională.

Oropsiți, săraci, fără multă învățătură, Românii din părțile ardelenene, maramureșene, bănățene și crișene, ascultau cu evlavie credinței, îndemnul instinctului sănătos de conservare a ființei lor etnice, rămânând uniți pe toate terenurile, dar mai ales pe cel politic.

Dacă în istoria universală afirmarea unei națiuni este în funcție de intensitatea conștiinței de sine, gradul conștiinței și solidarității naționale ardelenesti se măsoară - pot spune - cu termometrul la diferitele manifestări ale „Astrei”. Și dacă epoca de glorie a unui neam izvoarește din rezervoarul voinții colective, hrănită prin miraculosul sentiment al solidarității, acest sentiment a fost pentru poporul ardelenesc acel ce a cheșăuit propășirea lui, pregătindu-l pentru zilele glorioase ale libertății și unirii.

În numerile jubilate, apărute la 50 și 75 ani de existență a „Astrei”, cetitorul poate găsi, descrise pe larg, tot ceea ce ar trebui să se cunoască din istoricul și merituosă activitate, desfășurată de această societate de cultură în trecutul ei.

Cele cuprinse în lucrarea de față scot în evidență numai activitatea și realizările de seamă din timpul celor 25 ani dela Unire (1919-1943). Și ele sunt scoase la lumină pentru ca toți acei ce se interesează de „Astra” ca și acei ce ne vor urma, să poată vedea, că cu toate greutățile întâmpinate (descrise într'un capitol separat),

pașii „Astrei”, în timpul României Mari, nu numai că nu au fost încetiniți – așa precum ar putea-o crede unii străini de neam – dar au progresat, instituția completându-și neîncetat scopul și programul.

Scopurile „Astrei”, formulate destul de clar în statutele ei dinainte de unire, erau realizate prin: inițieri de studii și publicații; prin ajutoarele acordate elevilor merituoși săraci; prin încurajarea artiștilor și scriitorilor; prin vulgarizarea cunoștințelor, călăuzind poporul dela țară, atât în îngrijirea sănătății trupestă și sufletești (mai ales în cele morale), cât și în executarea lucrărilor agricole, industriale, întocmirea societăților de ajutor (cooperative) etc. „Astra” emula și stimula activitatea poporului prin organizarea de concursuri, expoziții (de copii, industrie casnică, agricole, etc.), cu acordări de mențiuni, premii, etc.

După unire „Astra” și-a întins activitatea și în alte provincii românești, îndreptându-și atenția mai mult spre prosperarea biologică a neamului românesc, în convingerea că această prosperare este nu numai singura bază a validității individuale, dar criteriul hotărâtor al vieții familiare și al organizației sociale de stat.

Continuând deci propaganda culturală și morală, rămânând reazămul puternic al naționalismului românesc, „Astra” a căutat prin o activitate intensă în mai multe direcțiuni, să-și creeze noi organizațiuni (descrise pe larg în cuprinsul lucrării), să-și realizeze mai complet scopurile, devenind și mai de folos nației românești și în special poporului din părțile ardelenе, maramureșene bănățene și crișene.

După unire, „Astra”, a făcut ceva mai mult. Ea a combătut cu folos tendințele rele care căutau să distrugă în sufletul românesc avântul generos, încrederea în noi, în conducătorii noștri, în instituțiile noastre. Ea a constituit antidotul eficace contra toxinei ce o aruncau unii conștiențiuți (străini de neam) în scopul de a paraliza acțiunea noastră și de a slăbi organizația statului nostru.

Sub acest din urmă raport – pot zice – că „Astra” a făcut epocă vrednică de laudă, pentru care toate guvernele ce s’au perindat la cârma țării, au ajutat-o (în marginile posibilităților), cerându-i totdeauna concursul în problemele culturale care priveau întreg neamul românesc.

Această faptă meritorică cred că a îndemnat și actualul guvern să-și ceară sprijinul în acțiunea național-culturală, întreprinsă pentru îndrumarea spirituală și lămurirea cetățenească și care în Ardeal este pusă sub auspiciile „Astrei”.

Meritul „Astrei” după unire, trebuie considerat cu atât mai mare cu cât la baza scopurilor ei nu mai există, ca în trecut, acel substrat de revendicare națională, care făcea ca orice cubânt al ei să fie ascultat și executat, nu mai există suferințele asupririi, care sensibilizau poporul față de primejdia ce-l amenința.

Este drept că, după unire, complexele și variatele probleme impuse spre rezolvare națiunii române, au absorbit partea cea mai mare a energiei naționale. Diferențierea categoriilor noastre sociale, ciocnirea concepțiilor izvorâte din lupta intereselor de existență și de afirmare în viața colectivă, au putut aduce greutăți și chiar asperități, mărite mai ales prin patimile politice (asa precum vom vedea la capitolul respectiv). Dar focul sentimentului de solidaritate națională a căutat totdeauna să topească aceste asperități, îndepăr-tând astfel aproape complet îngrădirile veninoase.

Ne găsim în plin războiu, unul din cele mai crâncene pe care l-a cunoscut istoria noastră. Pornit dela principiile revizionismului și ideologiilor, acest războiu a lăsat și lasă frâu liber armamentului de distrugere omenească. El aduce nu numai pe câmpul de bătălie, dar și în interiorul țărilor beligerante, o tehnică nouă de luptă și tot ceea ce s'a putut inventa în scopul distrugerii inamicului.

Acest războiu a atins dela început interesele noastre etnice, istorice, tradiționaliste. Parte din trupul României a fost dislocat și trecut sub regimuri străine.

Basarabia, Nordul Bucovinei, Cadrlaterul Dobrogean și aproape jumătate din Ardealul nostru am fost obligați să le lăsăm sub o dominație care nu s'a arătat niciodată favorabilă poporului nostru.

Membrii despărțămintelor trecute sub dominația unui popor (care ne asuprise aproape 1000 ani), nu ne îndoim, că vor continua să fie pionii păstrători a tot ce este românesc și al simțului de în-tegrare și unitate națională.

După recăștigarea teritorului din Răsărit, împrejurările ni se arată nefavorabile căci astăzi războiul se duce pe trupul țării.

Neamul nostru însă care se găsește la răscrucea unor națiuni și civilizații ce s'au ciocnit mereu în vremuri, și care a fost destul de încercat, știe să îndure și să înfrângă vicisitudinile evoluției sale, servind prin aceasta de exemplu multor alte popoare.

Infrățit de-a-lungul veacurilor cu munții, pădurea, apele și câmpia sa rodnică, el a străbătut vremurile vitrege, menținându-și ființa sa națională, când în pribegie sub scutul munților și pădurilor ocrotitoare, când în libertate. Datorită virtuților sale strămoșești,

datorită neînfricaților săi eroi și vizionari, acest neam a luptat, aducând jertfe pe calea cea lungă a suferinței. El luptă și astăzi cu același elan spre orizontul senin al libertății sale depline, a întregirii și unității sale naționale.

Clipa istorică din viața statului român scoate în evidență conștiința unității noastre ca neam și ea ne îndeamnă să înfruntăm priemejdiile și suferințele, cu speranța în reușita dreptății.

„Astra” înțelege în aceste clipe istorice să-și continue cu același avânt mistuna sa culturală, socială și națională. Ea va păși pe calea trasă de înalțași, condusă de același ideal, însuflețită de puterea miraculoasă a acelor care i-au dat viață, a acelor care o întrețin, și o încurajează. „Astra” va rămâne deci mai departe farul de lumină pentru popor și santinela trează dela postul de veghere național.

„Astra” se crede obligată, odată mai mult însă, să atragă atenția tuturor că ea nu aparține unor regiuni, nici unor persoane ce întâmplător se găsesc la conducere. Ea aparține țării întregi, neamului și așteaptă dela toți o bună colaborare, pentru ca prin munca comună să ocupe locul ce-l merită în istoria culturii naționale românești.

În cuprinsul lucrării de față, după câteva considerațiuni generale, asupra rolului și contribuției „Astrei” în cadrul statului român; directivele ei culturale; armonizarea propagandei; momentele ei importante; mijloacele pentru realizarea scopurilor ei; greutățile ce le-a întâmpinat în acest sfert de veac dela unire; membrii pe care i-a avut și problemele de reorganizare ce s’au pus pentru înlesnirea activității ei; urmează două mari capitole: primul privește activitatea dezvoltată în întreg organismul funcțional al „Astrei” și al doilea realizările din acești 25 ani, realizări ce stau pe baza principiilor biologice. Fiecare din aceste capitole își are subcapitolele corespunzătoare.

Aceste capitole și subcapitole sunt conforme scopurilor prevăzute în statutele „Astrei” și cred că ar putea servi de îndrumătoare în alcătuirea viitoarelor dări de seamă ale organizațiilor ei centrale și periferice pe care nu le-am găsit destul de complete nici sistematizate în conținut.

M’am servit la întocmirea lucrării de datele culese atât din rapoartele anuale publicate în numerele administrative ale revistei „Transilvania”, cât și din dările de seamă ale adunărilor generale, precum și din alte lucrări publicate de „Astra”.

Cu toată grija ce am avut de a prezenta o oglindă cât mai fidelă a activității și realizărilor „Astrei” în acești 25 ani dela unire,

totuși trebuie să recunosc, că lucrarea încă se prezintă cu multe lacune din cauza lipsei de spațiu. Acest din urmă inconvenient m'a împiedecă nu numai să îmbrac cifrele reci cu ornamentul literar care ar fi putut să o facă mai atractivă, dar să citez mulți membri care și-au adus contribuția lor la realizările „Astrei”. Sper că modestia acestor apostoli culturali, cu îngăduința care-i caracterizează, îi va face să înlăture o critică aspră și să privească lucrarea ca un document important din cultura noastră pe timpul României întregite, leșită din pana unui devotat membru al „Astrei”, care și are sufletul pe cât de îndurerat prin nenorocirile ce le cauzează războiul, pe atât de neliniștit prin sgomotul strelor de alarmă care prevestesc alte nenorociri, dezastre și jertfe.

Făcându-ne cum am crezut mai bine datoria, acei ce ne găsim temporar la conducerea „Astrei”, nu putem decât să binecuvântăm memoria oamenilor mari de suflet, care au lucrat ca „Astra” să și păstreze caracterul de altar cultural și să ne luăm angajamentul că, atât cât vom trăi, vom căuta să păstrăm și să împodobim moștenirea ce ne-a lăsat-o transmițându-o cât mai demn urmașilor.

Nu ne îndoim că acei ce vor veni după noi, înconjurați de dragostea și de sprijinul neprecupetit al bunilor Români, vor căuta în vremuri de sigur mai bune și mai senine, să lucreze tot cu aceeași conștiinciozitate pentru ca „Astra” să rămână mai departe instituția prednică și demnă care activează în realizarea scopurilor pentru care a fost creată.

A

CONSIDERAȚIUNI GENERALE

I. Contribuția „Astei” la Unire

Ziua de 1 Decembrie – ziua „Astei”

La realizarea unității noastre naționale au contribuit mulți eroi din trecut și contemporani.

Aruncând privirea îndărăt, la drumul străbătut de acești premergători ai unității noastre naționale, la toți acești biruitori ai vremurilor, admirația și recunoștința noastră trebuie să se îndrepte tot atât spre martirii din trecutul mai depărtat, pentru care nici închisoarea, nici loviturile cu biciul, nici tragerea în țepă sau frângerea pe roți nu i-a putut îndepărta de la datoria lor, cât și la bravii ostași care au pășit și pășesc semeț prin ploaia de gloanțe și de schije ucigătoare spre mărețul ideal al României întregite.

Nu mai puțin însă trebuie să păstrăm recunoștință și aceluia care, deși împrejurările nu i-au adus pe calea martirizării sau a câmpurilor de bătălie, totuși au știut să scoată la timp din comoara minții și sufletului lor, tot ceea ce poate da bunul Român pentru menținerea și întărirea ființei sale naționale, pentru realizarea idealului de libertate, dreptate și unire. Printre aceștia trebuie socotiți apostolii culturali ai neamului, iar pentru poporul din părțile ardelenе, maramureșene, bănațene și crișene membrii „Astei Culturale”.

„Astra”, creată sub un regim străin de neam, pe principiul că unde „desbină legea, cartea poate uni”, a constituit adevăratul cheag pentru viața culturală, socială și națională a poporului din această regiune. Înainte de unire, ea și-a câștigat un merit nediscutabil prin caracterul ambulant al întrunirilor sale. Ea a făcut pe Românii din diferitele colțuri ale regiunii Ardealului, și chiar a întregii țări românești, să se cunoască unii pe alții, i-a deprins să lucreze împreună și să se

stimeze, i-a învățat să prețuiască și să-și cultive limba, credința, obiceiurile, datinele și tradițiile bune, a susținut vie scânteia națională, chiar și acolo unde era primejdia a se stinge, a aplanat contrastele sociale și confesionale și a făcut ca toți Români să se simtă fiii aceleiași popor, hrănindu-se la același ideal: asigurarea existenței neamului, înțărirea lui materială, morală, culturală și spirituală, și unirea cu frații Români din patria mamă și celelalte provincii românești.

Existența și activitatea „Ăstrei“ a vibrat deci fără multă paradă și reclamă în toate părțile Ardealului, locuite de Români, constituind pentru ei un impuls mai mult la dezvoltarea și consolidarea credinței și năzuințelor naționale.

Încă din cursul lunii Noemvrie a anului 1918, atât președintele „Ăstrei“, cât și unii membrii ai comitetului central, aleși în comitetul național din Sibiu, văzând că dreptatea impusă prin voia Creatorului și legile firii omenești se realizează, stăruesc ca pentru menținerea ordinii la sate și orașe, să se înființeze legiunea română de gardiști voluntari în Sibiu, să se creeze sfaturi naționale comunale și cete de gardiști români.

La 1 Decemvrie, „Ăstra“ ia parte prin reprezentanții ei la marea adunare dela Alba-Iulia, adunare care a fost proiectată, convocată și condusă de distinși oameni politici, care erau în același timp și membrii ai „Ăstrei“.

Contribuția „Ăstrei“ la unire fiind recunoscută de toți, s'a intervenit la autoritățile în drept și s'a obținut ca ziua de 1 Decemvrie să fie socotită ca zi a „Ăstrei“.

Ziua de 1 Decemvrie fiind considerată deci ca o zi națională și ca ziua „Ăstrei“, a fost sărbătorită totdeauna cu un fast deosebit în toate despărțămintele „Ăstrei“.

Aceste organizațiuni ale „Ăstrei“ erau obligate să aranjeze festivaluri, în cadrul cărora se țineau discursuri și conferințe, lămurind odată mai mult maselor populare faptele care au ocazionat unirea, drepturile firești ale României întregite, precum și dorința ce o are națiunea românească în cadrul legitimelor sale frontiere să poată să progreseze în ordine și pace, îndeplinindu-și misiunea sa civilizatoare, căci contribuția pe care-o poate da comorile corporale și sufletești ale poporului ardelean, notele sale originale, poate folosi nu numai neamului dar și dezvoltării întregului edificiu de cultură universală.

An de an „Ăstra“ a chemat în această zi poporul pentru a-i vesti adevărurile pentru care a luat ființă și pe care vrea să le sădească, în fiecare conștiință omenească.

În 1936 se lărgeste rostul zilei „Ăstreii“. Prin glasul și pana președintelui ei, I. Moldovan, se atrage atenția că ziua „Ăstreii“ nu trebuie să fie considerată numai ca un prilej de strângere a rândurilor în jurul „Asociației“, de manifestări culturale, sau de asigurare a mijloacelor materiale suficiente ca să o ferească de cerșirea ajutoarelor oficiale, dar că ea: „va avea menirea să accentueze în fiecare an o altă problemă sau credință etnică de covârșitoare importanță, dând astfel o modestă contribuție la soluționarea ei“.

Dela unire și până acum (cu rari excepții venite prin împrejurări) „Ziua Aстреii“ a fost sărbătorită în mod meritoric, subliniindu-se mai presus de toate imperioasa credință de ordin etnic: Unirea sufletească a tuturor Românilor.

„Ziua Aстреii“ a fost deci ziua clipelor de reculegere în care, după sfatul regretatului președinte V. Goldiș, fiecare din noi, în cămăruța ascunsă a sufletului, auzim glasul trecutului și viitorului, glas care spune: „să ne iubim Românii unii pe alții și deasupra tuturor sbuciumărilor zilelor trecătoare să ne încălzim sufletul la razele solidarității noastre naționale“.

II. Rolul „Ăstreii“ în cadrul noului Stat Român

După unire găsim în revista „Transilvania“, organul „Ăstreii“ întrebările: ce soartă va avea „Asociația“ în noile împrejurări ce se deschid pentru viitor? va mai avea ea rostul de până acum? se mai potrivesc năzuințele ei cu cadrele largi ce se deschid pe toate terenurile?

Răspunsul celor în drept a fost că: „Astra“ își va continua activitatea ei și că ea privește cu toată încrederea în viitor. Liberă de zăgazurile ce-i stăteau în cale, liberă de rezervele ce trebuia să-și impună spre a nu-și periclita existența, ea va putea să-și împlinească cu mult mai bine menirea sa de luminătoare a păturilor largi ale poporului, de cultivatoarea bunelor moravuri, de susținătoare și pregătitoare a sentimentului național. Alături de celelalte societăți surori, va contribui deci în măsură și mai mare ca până acum la ridicarea materială, morală și intelectuală a neamului, și mai presus de toate la înfrățirea sufletelor care va forma, pe lângă unitatea politică, legătura cea mai puternică a tuturor celor de o limbă și de un sânge. Câmpul ei s'a lărgit odată cu delăturarea granițelor și de aici înainte oricare fiu al României întregite poate fi membru al ei, oricare Român cu simț și cu râvnă pentru binele obștesc se poate înrola deci, sub steagul ei biruitor, care va falfâi din ce în ce mai falnic în tot cuprinsul moșiei strămoșești.

Cu tot răspunsul categoric de mai sus, totuși au fost unii care căutau încă să răspândească credința că „Astra” nu mai are rost. Se susținea de aceștia că idealul aprins și vârit tainic în inimi prin „Astra” s'a realizat, și România întregită își stăpânește însăși destinul. Scopurile „Astrei” fiind identice cu ale statului, iar intelectualitatea română de abia în stare să ofere forțe suficiente vieții naționale a noului stat român, se punea întrebarea: ce-ar mai rămâne dintre acești intelectuali și cum ar mai putea ei activa la „Astra” în statul român?

Răspunsul a fost dat de regretatul președinte V. Goldiș, care, ca distins om nu numai al culturii dar și a politicii românești, era mai în măsură să spună că statul român nu a fost totdeauna și că el a fost clădit piatră de piatră prin solidaritatea organică a națiunii române de pretutindeni. Ori tot această solidaritate îl va susține în fața tuturor primejdiilor dinafară și dinlăuntru. „Națiunea - zice V. Goldiș - este un suflet și o conștiință. Conștiința identității de rasă și a comuniunii intereselor superioare de existență eternă, conștiința legăturii cu trecutul și cu viitorul, gratitudinea pioasă pentru cei morți și grija de fericire a celor ce vor trăi după noi.

„Națiunea se naște din hotărârea indivizilor de a jertfi orice interes particular, de a aduce jertfa supremă a vieții pentru binele obștei. Națiunea este o comunitate de iubire și de viață. Această comunitate de iubire a fost idealul urmărit de „Astra” în trecut și ea crede în misiunea ei de a rămâne și în statul român altarul aceluiași ideal care să reunească în comunitatea de iubire pe toți fiii națiunii smulgându-i din drăceasca dihonie ruinătoare”.

Criticând aspru ideologia materialistă care face pe mulți să dea asalt spre o îmbogățire repede fără niciun scrupul, sau să dea din coate ca să ajungă în frunte cu orice preț; V. Goldiș zice că: „dacă a fost vreodată nevoie de o instituțiune care să strângă rândurile, este acum. Această năvală a egoismului brutal trebuie oprită cu orice preț. Trebuie înălțat cu putere din nou drapelul solidarității și reclădit pe temelii noi și tari templul idealului național, care va să zică cultul dragostei frățești și a jertfei fiecăruia pentru comunitate”.

Întreținerea unui foc sacru este o necesitate de viață pentru orice societate, pentru oricare națiune. „Astra” rămâne deci după V. Goldiș, vatra focului sacru indispensabilă națiunii, rămâne altarul de închinare zeilor scumpi ființei omenești, contra oricăror doctrine ademenitoare de nivelări sociale. „Sufletele curate unindu-se vor ști să creeze presiunea de atmosferă care poate desinfecța societatea românească și reintrona morala și cinstea ca principii obștești de viață”. Asociația nu poate deci rămâne ca simplu așezământ al rezistenței sufletului românesc față

de încercările înstrăinării, ci cu misiunea de a contribui larg și puternic la crearea sufletului unei națiuni regăsite și reunite după rătăcire și suferinți milenare”.

„Refăcându-și cadrele, oprind pulverizarea energiilor culturale, smulgând satele din besna inculturii, lenei, plăgilor sociale, rețelilor deprinderi, a lipsei de ideal, etc. „Astra” va face operă meritorică prin care ajută statul și servește neamul”.

Sunt domenii ale vieții și sunt nevoi pe care statul nu le poate îndeplini complet. Aici intervine inițiativa particulară care uneori este numai un compliment al inițiativei de stat, alteori este singura în măsură să lucreze.

Adevărul banal că nimeni nu te poate ajuta dacă nu te ajuți singur, definește rolul inițiativelor particulare și deci și acel al „Ăstreii”.

Acest adevăr se verifică în viața românească mai ales în locurile unde societatea culturală este pusă în concurență cu alte neamuri și unde trebuie să reacționeze cu mai multă putere.

Pornind dela aceste considerațiuni s'ar părea că raportul între stat și „Astra” s'ar fi definit dela sine. Statul trebuie să sprijine acțiunea „Ăstreii” ca și toate inițiativele particulare care merg pe linia intereselor naționale și unde se dovedește că se îndeplinesc funcțiuni creatoare și necesare. Negreșit că înglobarea în instituțiile de stat sau acceptarea unei tutele politice stânjenesc inițiativa particulară, deoarece ambele eventualități înseamnă transformarea societății culturale în o biurocrație politică, care conduce spre moartea societății.

Argumentele expuse mai sus pare că nu au fost destul de convingătoare pentru intelectualitatea românească, deoarece președintele Asociației V. Goldiș convocând un congres cultural al „Ăstreii” la 24-26 Aprilie 1930, (congres despre care vom scrie mai pe larg în un capitol separat) declară că printre scopurile acestui congres este și acela de a examina situația Asociației în noul stat român după 10 ani de existență, precum și activitatea ei în cadrele acestui stat.

O scrisoare a Domnului Prof. Rădulescu Motru, adresată președintelui cu ocazia congresului, vine să întărească ideia ce stătea în mintea unora, că „Astra” trebuie să-și schimbe scopurile. „De acum înainte - zice dl Prof. Motru - „Ăstra”, trebuie să lucreze la deșteptarea aptitudinilor de muncă a poporului românesc. Propaganda ei culturală să nu pună în mișcare resortul mândriei naționale decât în mod incidental, în schimb să pună în mișcare resortul întrecerii la muncă. În locul Românului intransigent pe drepturile sale politice, ea să aibă ca ideal: „Românul perseverent la muncă”.

Problema raportului dintre „Astra și Stat“, „Astra și Politica“, ca și conținutul scrisorii d-lui Prof. Motru a dat loc la vii discuții în ședințele congresului cultural.

Concluzia la care s'a ajuns, a fost că „Astra“ este mai presus de orice îndoială, necesară intereselor culturale ale națiunii române și că scopurile acestei societăți sunt identice cu scopurile statului român. Prin urmare, statul român în interesul său propriu are obligamentul a oferi „Ăstreii“ tot sprijinul moral și material fără a se amesteca la conducerea sau funcționarea acestei societăți, afară de controlul firesc ce-i acordă legile în vigoare. Sprijinul material este îndreptățit prin aceea că „Astra“ după unire intră în rândul factorilor care ajută și folosește statului.

La temelia Asociațiunii culturale „Astra“, rămâne ca în trecut ideea națională în concepția ei civilizatorică, ferită de orice șovinism. „Astra“ va continua să facă și pe viitor ca și în trecut operă de solidaritate constructivă și de naționalism integral în domeniul culturii și educației poporului. Eliminând cu desăvârșire din sânul ei orice discuțiuni politice ori confesionale, ea va rămâne altarul sfânt al idealului național și al solidarității naționale.

Odată cu completarea statutară a scopurilor „Ăstreii“ făcută la îndemnul Prof. Dr. I. Moldovan (actualul președinte), „Ăstreii“ îi revine în viitor „rostul principal de a lupta pentru cunoașterea și sporirea din generație în generație a zestrei noastre etnice românești, de a lupta pentru generalizarea concepției noastre de viață și pentru unirea tuturor în toate problemele mari ale neamului și patriei iubite“.

Negreșit că în căutarea adevărului privind patrimoniul nostru etnic, trebuie să ne adresăm mai întâi creațiunilor izvorite din poporul dela țară, unde se găsesc multe lucruri bune și pe care s'ar putea baza o sinteză a condițiilor neapărat necesare existenței și dezvoltării normale a statului și poporului român. Opera aceasta însă, întrece forțele de care dispune „Astra“ și de aceea d-l Prof. Dr. Moldovan preconizează ~ după cum vom vedea, ~ că politica de bază a statului nostru nu poate fi decât politica vieții lui, biopolitica și deci statului îi revine datoria de a cunoaște realitatea și cerințele prosperării firești a capitalului uman; de a ocroti în mod deosebit țărănimea înrădăcinată în glie și tradiție, păstrându-i proporția convenită și capacitatea de regenerare a elementelor diferențiate din sânul ei; de a ușura selecțiunea dreaptă a valorilor și așezarea fiecărui la locul indicat prin capacitatea lui, de a ocroti cu toată grija și orice jertfă instituțiile culturale (în special bisericile noastre) protectoare a ființei noastre etnice, etc.

Prof. Dr. I. Moldovan dă sugestii statului asupra grupărilor de instituții de cercetări și de învățământ, pe care le-ar crea statul (circa 12) într-o academie sau facultate de etnologie și biopolitică, urmând ca materiile selecționate să fie cuprinse și în programa școlilor primare și secundare. „Prin aceste centre nu numai că s'ar adânci problemele etnice, dar se va crea și o mentalitate disciplinatoare, bazele unei noi concepții de viață, condițiile unei noi civilizații mai respectuoasă față de rosturile firești ale vieții noastre românești“.

Activitatea și realizările arătate în cuprinsul lucrării vor convinge cred pe orice cetitor de felul cum a înțeles „Astra“ (care a rămas consecventă principiilor sus exprimate), să folosească țării și neamului, precum și felul cum sprijinind și colaborând la opera culturală națională, pe care o întreprindea statul, a știut să-și păstreze complet independența de acțiune, chiar atunci când i s'a acordat de stat anumite însărcinări.

După cum se va putea vedea la capitolul: administrarea averii „Ăstreii“, această societate a fost subvenționată de stat pentru realizarea scopurilor ei de sub toate guvernele ce s'au perindat la cârma țării.

Este drept că uneori din considerente exclusiv bugetare, aceste subvențiuni au fost foarte reduse. Nu s'a observat însă nici dela un guvern ostilitatea în sensul de a stingheri sau face să înceteze activitatea ei.

III. Reorganizarea „Ăstreii“ după unire Congresul Cultural

După unire, unii membri ai „Ăstreii“ prin grai și scris, au atras atenția conducerii acestei societăți asupra reorganizării ei. Și de astădată s'a pus întrebarea de unii, dacă există motive suficiente care îndrătuiesc o reorganizare și ce trebuie să înțelegem prin ea? Poate fi vorba de o înlocuire a principiilor fundamentale, adică a stâlpilor pe care se bazează întocmirea „Ăstreii“? Sau numai o reparare a acestor stâlpi, adică de o îndreptare a jaloanelor puse de înaintași și aceasta în scopul unei mai bune precizări și delimitări a câmpului ei de activitate?

Indemnurile și propunerile făcute asupra acestei probleme constituia un voluminos dosar la sediul central al „Ăstreii“, ele dovedeau interesul purtat „Ăstreii“ de o parte din intelectualitatea ardeleană, precum și dorința lor ca această societate să trăiască și să prospere folosind cât mai bine nației române. La dosar erau de sigur consemnate și discuțiile numeroaselor ședințe ale comisiei de organizare, ale comitetului central și acele ale secțiilor literare științifice.

Adunările generale ale „Ăstreii” având programul supraîncărcat, nu mai permiteau vreo discuție mai lungă în legătură cu reorganizarea „Ăstreii”. La adunarea generală dela Turda 1929 s'a hotărît, ca pentru examinarea acestor probleme, să fie convocată o întrunire a reprezentanților despărțămintelor, care împreună cu comitetul central și secțiile, să discute și să lămurească pe temeiul experienței celor puși la conducerea organizațiilor „Ăstreii”, căile mai potrivite pentru realizarea unui program de activitate în cadrele statutelor „Ăstreii”.

Cum însă unele din aceste probleme erau dependente și de activitatea altor societăți culturale și și-ar fi câștigat importanță mai mare și prin părerile factorilor autorizați ai statului, s'a crezut de bine să se depășească hotărârea inițială, convocându-se un congres cultural la Sibiu în zilele de 24-26 Aprilie, la care să ia parte nu numai reprezentanții organizațiilor „Ăstreii”, ci a tuturor societăților culturale din țară, în frunte cu Academia Română, precum și acei ai Ministerelor Instrucțiunii și Sănătății de care depindea Directoratul Educației și Culturii Poporului.

Problemele anunțate la acest congres, inițiate și orânduite de reșteratul președinte V. Goldiș, au fost în număr de 36, grupate în 5 teze generale.

Pentru ca cetitorul să-și poată face o idee despre importanța lor, mă mărginesc să le citez odată cu numele referenților sau propunătorilor respectivi.

1. Organismul funcțional al „Ăstreii”

Lucrările intrate în congres au fost următoarele: a) Problema de reorganizare a „Ăstreii” de Dr. G. Preda, vicepreședintele „Ăstreii” Sibiu. b) Raportul între comitetul central, despărțăminte și cercuri culturale de Dr. N. Căliman, președintele despărțământului Brașov. c) Reorganizarea „Ăstreii” de P. Suciuc, președintele despărțământului Turda. d) Secțiile științifice literare ale „Ăstreii” de I. Agărbiceanu, secretarul secțiilor Cluj. e) Memoriu asupra problemei „Asociațiunii” de Grațian C. Mărcuș, publicist Cluj. f) Propuneri cu privire la cele 36 puncte de I. Negruțiu, Blaj. g) Răspuns la problemele puse în discuția congresului cultural de R. Simu. h) Memoriul despărțământului Maramureș de Dr. V. Ilea. i) Organizarea „Ăstreii” în Vechiul Regat de St. Pop președintele despărțământului București.

2. Colaborarea „Ăstreii” cu alte societăți culturale Raportul dintre „Astra și Stat”. „Astra și Politică”.

Lucrările intrate în congres în această ordine de idei au fost: a) Colaborarea „Ăstreii” cu alte societăți similare de I. Agărbiceanu,

Cluj. *b)* „Astra Bănăţeană”. Fuziunea cu Asoc. Cult. din Banat de Dr. P. Ţiucra, protopop. *c)* Raportul comitetului central al „Astrei” către dl preşedinte al consiliului de miniştri. *d)* Astra şi Politica de Dr. V. Vălcovici, rectorul Şcolii Politehnice, Timişoara. *e)* Scrisoarea d-lui Prof. Rădulescu-Motru cu privire la rostul „Astrei” şi ideea naţională. *f)* Problema culturii româneşti în ţinutul Săcuilor, de Sabin Oprean.

3. Cooperarea „Astrei” cu instituţiunile din stat şi cu alte organizaţiuni culturale şi social economice

Lucrările prezentate au fost: *a)* Astra şi Biserica de Dr. P. Ţiucra, Timişoara. *b)* Astra şi Şcoala de Dr. P. Ţiucra. *c)* Astra şi Igiena publică de Dr. Iosif Stoichiţia, Sibiu. *d)* Astra şi Sportul de Dr. I. Haţiegan, prof. univ., Cluj. *e)* Astra şi Cooperaţia de Ion Pop Câmpăneanu, prof., Blaj. *f)* Astra şi Cooperaţia de Inginer A. Mălăescu, Oraviţa. *g)* Astra şi Agricultură de Dr. Mihai Şerban, preşedintele secţiei social-economice, Cluj. *h)* Astra şi Corurile de Ilie Rusmir, Oraviţa. *i)* Astra şi Teatrul de N. Băilă, Sibiu. *j)* Rolul femeilor în cadrele „Astrei” de I. Rusmir, Oraviţa.

4. Mijloacele culturale ale „Astrei” în acţiunea sa

a) Conferinţele la sate şi oraşe de I. Agârbiceanu, Cluj. *b)* Răspândirea culturii prin editurile „Astrei” de V. Lazăr, Sibiu. *c)* Problema editurilor „Astrei”. Răspândirea publicaţiilor de Graţian C. Mărcuş, Cluj. *d)* Astra şi Muncitorimea Industrială de Ing. I. P. Condiescu, Bucureşti. *e)* Casele naţionale de general N. Negreanu, Bucureşti. *f)* Astra şi Casele Culturale de Aurel Runcanu, Oraviţa. *g)* Secţia de propagandă culturală a cinematografelelor ambulante de I. Rusmir. *h)* Un film al „Astrei” şi problema filmelor culturale de Graţian C. Mărcuş. *i)* Diafilmele şi Gramofonul de Dr. H. P. Petrescu, Sibiu. *j)* Astra şi Radiofonia de Inginer Dr. Petrescu, Bucureşti. *k)* Muzeul central şi muzeele regionale ale „Astrei” de I. Miloiaia, Timişoara. *l)* Muzeul „Unirii” în Alba-Iulia de I. Sandu, Alba-Iulia.

5. Mijloace materiale pentru funcţionarea „Astrei”

a) Mijloace financiare ale „Astrei” de Graţian C. Mărcuş, Cluj. *b)* Veniturile „Astrei” şi subvenţionarea ei de stat de V. Lazăr, Sibiu. *c)* Situaţia materială a „Astrei” de V. Onişor, Cluj. *d)* Propunerea preotului I. Roman din Tălmăcel cu privire la mijloacele financiare ale „Astrei”. *e)* Comunicat despre subvenţiile primite de stat în anii 1919-1930 şi venitele dela cinematografe în anii 1927-1930.

Toate lucrările susindicate s'au publicat într'un volum. Unele din ele însă, din lipsă de timp, nu au fost cetite în congres și deci nu au putut fi discutate. Discuții mai vii au provocat lucrările din domeniul tezei generale. Ele încă au apărut în volumul congresului.

Concluziile la care s'au ajuns aveau caracterul unor deziderate și ele serveau comitetului central ca puncte de orientare pentru activitatea sa în viitor, unele urmau să fie puse în discuția adunării generale viitoare a „Ăstreii”, altele aduse la cunoștința guvernului sau societăților culturale similare, care au participat la congres prin reprezentanții lor.

Cum aceste concluzii au fost și rămân de o covârșitoare importanță în activitatea și realizările „Ăstreii”, mă voiu mărgini să le rezum după recapitularea sintetică, făcută asupra congresului de D. I. Agârbiceanu în articolul „În prag de vremuri noi”.

Cu privire la organizarea și mijloacele materiale ale „Ăstreii”, Congresul constată că organizarea actuală este în general potrivită. Statutele și regulamentele ei nu pot pune piedeci în propagandă și a primit propunerea d. lui G. Bogdan-Duică, că: Teritoriul de activitate al organizațiilor „Ăstreii” să fie întreaga Românie. Reședința „Ăstreii” să rămână Sibiu. Un vicepreședinte va fi la Cluj, designat de secțiile „Ăstreii”. Numărul membrilor din actualul comitet să fie redus și să se țină seamă în alegerea viitoare de specializarea fiecărui din ei. Să se țină anual două ședințe ale comitetului central la Cluj, împreună cu președinții și secretarii secțiilor. Despărțămintelor vecine să li se impună prin statut colaborările folositoare regiunilor lor.

O altă propunere primită a fost aceea a președintelui desp. Brașov în interesul, ca despărțămintele de plasă să fie în corespondență directă și în subordinea despărțămintelor județene.

Congresul a aprobat apoi două principii în legătură cu mijloacele materiale ale „Ăstreii”. Primul să-și mențină în calitate de societate particulară mijloacele ei proprii, și al doilea ca statul Român să o subvenționeze dacă s'ar putea cu o cotă fixă.

În cât privește directivele propagandei culturale, congresul dela Sibiu a ajuns la cristalizarea următoarelor directive:

a) „Ăstra” nu poate abdica dela propaganda culturală, care are de țintă deșteptarea și întărirea conștiinții naționale, trezirea și păstrarea mândriei naționale. „Ăstra” va fi cel mai bun colaborator al statului.

b) „Ăstra” va ajuta ~ după putință ~ și în celelalte domenii ale vieții naționale, cum a lucrat de altfel și în trecut, popularizând cunoștințele folositoare în toate ramurile activității.

c) Iși însușește și sprijinește activitatea ce se desfășoară sub conducerea secției medicale biopolitice pentru realizarea educației integrale a poporului.

În cât privește armonizarea propagandei culturale s'a ajuns la două concluziuni: Prima este ca despărțămintele „Ăstreii” să facă apel la societățile culturale ce ființează sau acționează pe teritoriul lor ca să lucreze de comun acord, trimițându-și delegați în comitetul județean al despărțămintelor pentru a putea întocmi un program comun în fiecare an.

Ă doua, este ca avându-se în vedere propaganda la sate ~ unde este nevoie de directive unitare și continuitate, să se facă un apel, la toate partidele politice, să cadă de acord asupra unui program comun de activitate culturală la sate, pe care să-l respecte și să-l sprijinească oricare va fi la guvern.

Negreșit, că armonizarea activității culturale a diferitelor societăți și a statului ar fi mai necesitat o întrunire a delegaților lor, căci numai din o temeinică examinare împreună s'ar fi putut vedea de ce folos pot fi statului societățile, care anume și în ce direcție să lucreze fiecare, completând activitatea statului și ajungând fiecare ~ dintre societățile care au dat dovezi de muncă și perseverare ~ pe terenul unde pot fi mai folositoare.

Ăcest congres cultural, organizat și condus de fostul președinte V. Goldiș, rămâne în adevăr ca un prim parlament cultural pentru solidaritatea sufletească și îndrumarea poporului român, spre nobilul ideal al chemării sale istorice.

IV. Directivele culturale ale „Ăstreii” după unire

Directive statutare și de muncă programatică prezidențială:

A. Bârseanu, V. Goldiș, I. Moldovan

Directivele „Ăstreii” sunt cuprinse pe de o parte în scopul său statutar, în minunatele principii transmise dela fondatorii ei, pe de alta în programul de muncă imprimat de președinții ce s'au perindat la conducerea ei, care ca personalități culturale distinse, au știut să dea un adevărat îndreptar al muncii pentru toți acei ce se întitulează cu drept cuvânt „aștriști”.

Ca să poată presta în viitor o muncă tot așa de meritorică ca și în trecut și pentru a-și putea realiza mai lesnicios scopurile potrivit evoluției culturii românești, „Ăstra” și-a completat sau mai bine zis și-a întregit statutele sale.

Principiile de căpetenie de care s'a lăsat condusă „Ăstra” la schimbarea statutelor în timpul de după unire, (mai ales în anii 1920, 1923

și 1924) au fost : a) Să se dea societăților culturale posibilitatea unei colaborări cât mai strânse cu „Astra“, colaborare reclamată de multe ori și din multe părți. b) Să se dea un rol mai mare principiului de descentralizare, atribuind despărțimintelor o parte a problemelor încredințate până atunci adunării generale sau comitetului central. c) Fixarea principiului arondării în general a despărțimintelor „Ăstreii“ după plăși, dându-se totodată și posibilitatea ca mai multe județe să se poată organiza în regionale ale „Ăstreii“. d) Lărgirea razei de activitate a agenților sau cercurilor culturale din comune. e) Posibilitatea ca comitetul central să aibă latitudinea de a mări sau micșora taxele, cotizațiile de membrii (sub rezerva aprobării adunării generale) etc.

Secția medicală și biopolitică a „Ăstreii“, condusă de distinșii profesori universitari Dr. Hațiegan și Dr. Moldovan, au făcut propuneri pentru schimbarea unor paragrafi din statute, în special a art. 2, în care să se spună lămurit că „Astra“ este chemată să promoveze prosperitatea fizică, morală și intelectuală a națiunii române. Adunarea dela Zalău a hotărât ca „Astra“ să-și alcătuiască un program de muncă, bazat pe principiul biologic național, având grijă că în acest program să se accentueze orientările sociologice, care derivă din el, privitor la dezvoltarea individului, familiei și poporului. Dorința secției medicale biopolitice, pe care și-au însușit-o toate secțiile, a fost dusă la îndeplinire. În adunarea generală, ținută la Sibiu (1927) s'a hotărât ca ultimele două șire ale alineatului prim din art. 2 al statutelor Ăsociației cu următorul cuprins : „cari vor putea contribui la prosperarea literaturii și culturii atât spirituale, cât și economice a Românilor“ să primească următoarea redactare „care vor putea contribui la promovarea literaturii și culturii atât spirituale, cât și economice a Românilor pe baza principiilor biopolitice : „prosperarea intelectuală, morală și fizică“.

Ăpoi să se adauge : crearea unei noi secții feminine și a unei subsecții pentru educația fizică în cadrele secției medicale.

Pentru ca agendele multiple ale vicepreședintelui „Ăstreii“ să poată fi supravegiate cu mai mare conștiințiozitate s'au creat două posturi de vicepreședinți.

Pentru o mai bună împărțire a muncii, comitetul central a numit din sânul său 6 comisii, a) de organizare, b) financiară, c) publicații, d) a muzeului și bibliotecii, e) a internatului de fete și f) a fundațiilor.

Ăceste comisii s'au sporit, sau s'au redus, după împrejurări și necesități.

Secțiile literare științifice își modificaseră regulamentul în 1914. Ăceastă modificare nu mai corespundea noilor împrejurări. În 1924 s'a constituit o comisie specială în frunte cu G. Bogdan-Duică cu menirea

de a redacta noul regulament, care după desbaterea și aprobarea comitetului central a trecut prin adunarea generală și a intrat în vigoare.

La adunarea generală dela Reghin (1925) s'a aprobat și regulamentul pentru despărțăminte și cercurile culturale, un regulament potrivit vremurilor de astăzi.

Acestea sunt modificările mai importante aduse statutelor și regulamentelor „Ăstrei“. Alte modificări de mai puțină importanță precum și acele ale pragmaticei de serviciu, cetitorul le va putea găsi la hotărârile adunărilor generale.

Activitatea „Ăstrei“ se desfășura, este drept, în conformitate cu statutele și regulamentele ei. Această activitate era însuflețită, înviorată, dinamizată prin impulsul unei munci programatice întocmite și susținute de conducătorii ei, care la fiecare adunare generală anuală, odată cu darea de seamă a activității trecute, schițau programul și directivele activității viitoare.

Am crezut că este bine deci ca descriind în rezumat activitatea fiecăruia din cei 3 președinți ai „Ăstrei“, de după unire, să schițez și principiile care i-a călăuzit în activitatea pe care au depus-o și în îndemnul pe care le-au transmis ca program de muncă membrilor din organizațiile acestei societăți culturale, aceasta cu atât mai mult, cu cât sistemul lor de gândire a influențat uneori și concepția politică a guvernului.

Prof. Andrei Bârseanu

Adunarea generală jubilară, din 1911 proclamă cu unanimitate ca președinte al „Ăstrei“ pe profesorul A. Bârseanu. Faptul acesta l-a îndemnat pe A. Bârseanu să părăsească Brașovul și să se mute la Sibiu, închinându-și restul vieții pe altarul acestei instituțiuni culturale, socotită cu drept cuvânt ca expresiunea unității și solidarității naționale a Românilor din Transilvania.

La conducerea acestei societăți culturale A. Bârseanu aduce o dragoste nețărmurită pentru limba, istoria și cultura românească, o însuflețire pentru valoarea lor educativă, o hotărâre nestrămutată pentru apărarea și propășirea lor.

Programul său de muncă expus chiar dela instalarea sa la conducere se rezumă în: „a cultiva mereu înainte graiul național; a cerceta trecutul poporului nostru, cultivând istoria națională și adunând cu pietate orice urmă ce ne amintește acest trecut; a căuta mai departe să cunoaștem cu de-a-amănuntul pământul pe care-l locuim, în care odihnesc osemintele moșilor și strămoșilor noștri și în sânul căruia vom odihni și noi odată; a căuta înainte de toate să cunoaștem poporul din

care facem parte cu toate însușirile și particularitățile lui ; a ne îndrepta cu dragoste privirile la poporul dela țară, care formează puterea neamului nostru căutând să-l luminăm cu toate mijloacele culturii moderne.

Este drept că războiul l-a împiedecat să execute complet programul de muncă ce și-l instituisese atât de luminos.

După unire, găsim deci la conducerea „Ăstreii” pe A. Bărseanu pătruns veșnic de realizarea aceluiași ideal, pentru neam, încălzit mereu la flacăra culturii noastre naționale, și de dorința realizării programului său.

Reluând firul întrerupt al lucrărilor sale, „Ăstra” însă în primii ani de după unire nu poate, din cauza împrejurărilor, să-și intensifice meritoric activitatea.

Toate clasele sociale românești din Ardeal se adună și se pregătesc a face față multiplelor cerințe create de noile împrejurări. Se țin congrese profesionale, se fac alegeri pentru sfatul țării, parlament etc., așa, că lumea românească din părțile ardelenne, maramureșene, bănățene și crișene este preocupată mai mult ca oricând de probleme este drept ~ importante, ~ dar întru câtva mai depărtate de interesele „Ăstreii”. Așteptând ca valurile să se mai potolească, ca viața să se mai calmeze, „Ăstra”, condusă de inimosul președinte, pășește încet dar sigur pe drumul său tradițional.

Ea își reface cadrele, își întărește organizațiile, își adună factorii chemați să intensifice activitatea și să facă să prospere însoțirea culturală.

Adunările generale, prezidate de A. Bărseanu au fost adevărate sărbători naționale în vechiul înțeles creștinesc, care precum spune prof. Lupaș, „prin puterea morală a credinții și a sacrificiilor înfățișate în paginile scripturilor sfinte, ținea să transforme fiecare prilej de rugăciune în clipe de reculegere și de înălțare sufletească”.

Învățămintele pe care A. Bărseanu știa să le culegă din istoria noastră națională, din scrierile și faptele înaintașilor ca și din viața actuală a poporului nostru, le înveșmânta într'o formă literară îngrijită izbutind a le presăra cu măiestrie în discursurile sale de deschidere, astfel încât ascultătorii rămâneau adânc și durabil impresionați de accentul cald al cuvintelor lui entuziasmate. Cu fiecare prilej năzuia să fie bun îndrumător al poporului încurajându-l la luptă și jertfă pentru progres, laudându-i iscusința și vrednicia care l-a îndemnat să-și creeze din propria-i inițiativă o serie întreagă de așezăminte, necesare pentru ocrotirea și desvoltarea culturii sale naționale.

Când era vorba de interesele „Ăstreii”, Andrei Bărseanu nu șovăia să-și facă datoria chiar cu sacrificiul sănătății sau vieții sale.

Astfel în toamna anului 1921, cu ocazia adunării generale dela Sighetul Marmației atunci, când circulația pe căile ferate nu era complet normalizată, Andrei Bârseanu mergea la adunare bolnav, slăbit, anemiatic, cu glasul stins dar cu mult entuziasm în suflet.

Pe tot timpul călătoriei își odihnea corpul pe băncile vagonului (cl. III.) care ne fusese pus la dispoziție, iar capul și-l rezema pe sacul cu cărți ce ducea hrană sufletească fraților dela adunare.

Mi-a incredințat textul cuvântării pe care l-am citit în ședință și cuprinsul ei nu era decât un bun sfat de felul cum trebuie întreprinsă o educație a poporului.

„Când vorbesc de lumină, de învățătură nu înțeleg – scria el, – numai cunoștințele practice, ci orice cunoștință care ne înalță sufletele și ne face mai buni, mai iubitori față de alții, mai înțelegători ai frumosului, mai pricepători ai tainelor naturii, mai apropiați de Dumnezeu. O știință pur utilitaristă ne face egoiști, materialști, disprețuitori ai moralei și ai poruncilor nobile și prin urmare o asemenea știință nu poate fi spre folosul, ci numai spre stricăciunea societății și statului“.

Andrei Bârseanu a avut să îndure suferințe de ordin moral, când în calitate de președinte a trebuit înainte de unire să întărească prin iscălitura sa faimoasa declarație comandată de premierul ungar (la începutul anului 1917), iar după unire când din motive politice a fost suspendat (pentru scurt timp) din funcția ce o ocupa.

Sforțările apostolatului său cultural, sunt cu atât mai vrednice de laudă cu cât au fost depuse în împrejurări grele pentru neam.

Căci dacă înainte de războiu asprimea regimului străin împiedeca manifestările noastre naționale, după unire vârtejul materialismului și mercantilismului cuprinsese sufletul unora, indiferentismul (pentru cele culturale) ale altora, așa că timpurile erau din cele mai potrivnice unei bune reușite în propaganda culturală. Andrei Bârseanu nu dispărea niciodată. El persevera. El stimula și cu același entuziasm cu care a lucrat la pregătirea poporului înainte de războiu, a lucrat și după unire la întărirea și dezvoltarea lui.

Cuvintele prevestitoare din imnul scris de el cu 30 ani înainte de războiu :

„Pe-al nostru steag e scris unire“
 „Unire în cuget și simțiri“

au fost acelea ce au adus ideea unirii în sufletele românești.

Cu aceste cuvinte s'au trecut Carpații, cu ele s'au cules laurii victoriei pe câmpul dela Mărăști, Mărășești și Oituz și ele rămân ca simbol al aspirațiilor noastre naționale și al cimentării noastre sufletești.

Deși suferind în ultimul timp, A. Bârseanu a condus toate ședințele comitetului central cu tactul și înțelepciunea caracteristică.

El a întâmpinat cu cuvinte măestrite toate personalitățile române și străine care vizitau „Astra”. A răspândit veșnic idei și sfaturi înțelepte, fiind totdeauna un exemplu de muncă, cinste, abnegație și devotament.

Noi cei ce ne-am făcut ucenicia la „Astra” sub conducerea acestui președinte modest, dar distins sufletește, nu ne putem decât lăuda cu cele învățate dela el și păstrându-i recunoștința, am ținut să răspândim și noi ceea ce el a dorit: credința și dragostea comună pentru binele și prosperitatea țării și neamului.

Dr. Vasile Goldiș

În 29 August 1923, adunarea generală ținută la Timișoara, proclamă unanim pe V. Goldiș ca președinte al „Ăstreii”.

În discursul său ținut cu această ocazie V. Goldiș declară, că programul său va fi munca sa. „De pe acum – zice V. Goldiș – pot mărturisi că sfânta treime care mi călăuzește sufletul este: neamul, tronul și credința”.

Ideea națională, credința față de organizația monarhică a statului român și față de dinastie, credința religioasă cu propovăduirea păcii și buneii înțelegeri între bisericile surori, stăruința pentru federalizarea societăților culturale, iar ca principal obiectiv al „Ăstreii” satul românesc, iată principiile cu care V. Goldiș pășește la conducerea „Ăstreii”.

În numeroasele și frumoasele sale cuvântări, în splendidele articole ieșite din pana sa, în circularele trimise organizațiilor „Ăstreii” V. Goldiș îndeamnă și stimulează permanent colaboratorii săi, să activeze și să aducă realizări în punctele expuse din programul său de muncă.

Socotind ca principal obiectiv al „Asociațiunii” satul românesc, V. Goldiș în un discurs rostit la adunarea generală din Arad spune: „Temelia de neinvins a vieții românești în furnicarul neamurilor lumii este țărâtimea română, și „Astra” trebuie să înfășoare în haina caldă a iubirii și îngrijirii sale părintești această țărâtime. Nu vom avea odihnă, până când nu vom vedea în fiecare sat românesc casa culturală, școala roitoare de prunci sănătoși și veseli, biserica plină de credincioși și răsunătoare de rugăciuni în coruri, ogoarele vărsând rodul maximal al muncii istovitoare, grădinile cu pomi, grajdurile și izlaurile pline cu vite, lernile trecute în o muncă folositoare și prin case poadoabe ce indică hărnicia femeiască, plugarul treaz, cruțător, cinstit și luminat, ferit de orice exploatare a străinului hain”.

Aceeași dragoste de sat și țărănime o arată V. Goldiș și în cuvântarea ce o adresează secțiilor. „Idealul urmărit de „Astra“ prin secțiile sale rămâne: „țăranul sănătos, moral, instruit, organizat economic, spre a fi capabil de producția maximă, ferit de orice exploatare, pătruns de simțul solidarității naționale. Iar în articolul „Noi orizonturi“ V. Goldiș se arată odată mai mult preocupat de ideea, că „Astra“ trebuie să rămână scutul mulțimii obidite, neîndreptățite, în special al muncitorimii industriale. „Astra“ - zice el - trebuie să înfășoare în iubirea sa, oceanul social, fecund, nesecat în energii a acelora ce rabdă și suferă, de unde răsar adevărații binefăcători ai omenirii“.

Solidaritatea neamului românesc o recomandă aproape în toate cuvântările sale unde amintește, că nu trebuie să uităm, că suntem frați și „că trebuie să ne iubim noi Românii unii pe alții, încălzindu-ne sufletul la razele solidarității naționale“.

Toată activitatea sa la „Astra“ a fost infiltrată de un naționalism curat și sănătos. „Astra“ - zice el în articolul intitulat: „Spre țel“ - propagă religia muncii, a cruțării, a trezirii curate și sănătoase, a disciplinei sociale, a ierarhiei valorilor morale. Ea vrea să fie un puternic instrument al educației naționale și supremul scop al acesteia este să producă în sufletele răzlețe ale indivizilor sentimentul, că binele fiecărui este în funcțiunea de binele tuturor, că omul nu poate să trăiască mulțumit înafara națiunii sale, că prin urmare numai atunci vom fi desăvârșiți când vom fi pătrunși de hotărârea să trăim și să murim pentru națiunea noastră“.

Cultul pentru înaintașii vrednici de laudă îl arată prin cuvintele exprimate la adunarea generală dela Turda. „Să luăm aminte - zice V. Goldiș - că gloria strălucitoare a vremurilor de astăzi e făcută din suferințele, din truda, din munca, din cinstea fără prihană a părinților și strămoșilor noștri. Trebuie să ne aducem aminte, că limba am moștenit-o din cerbicoasa lor rezistență, că iubirea de neam ne-au hărăzit-o lacrimile lor vărsate pe gheața muncii de alții, că dârza noastră hotărâre de a curăți polomida din hotare și a preface țara în grădina cinstei și a dreptății e suptă din sufletele de mucenici ale înaintașilor noștri, care au știut să moară pentru dreptate și au știut să rămână săraci în mijlocul grămezii de bani“.

În fața dihoniei care sfășia nația, în ciuda indiferentismului care îngheța sufletele, înfruntând separatismul care distrugea societatea pe ruinele idealismului ucis de filosofia egoistă a vremii, V. Goldiș își păstrează optimismul său când spune: „Să nu ne dăm robiți deprimării, ci cu dârza hotărâre să înălțăm tot mai sus, să ducem la victorie dra-“

pelul încrederii națiunii române în misiunea sa istorică de apărătoare a civilizației creștine“.

Ca om evlavios și bun ortodox V. Goldiș știa să îmbine religia creștină cu naționalismul.

V. Goldiș știa că învățătura religioasă creștină impune o imitare a vieții Domnului nostru Isus Hristos, printr'o renunțare la bunurile pământești și printr'o dirijare spre frumusețea viziunii spirituale.

El însă mai știa că religia creștină recomandă un echilibru de sănătate în viață și că pe lângă credința în împărăția de dincolo, trebuie să aibă loc și mulțumirea sufletească a unui traiu în limitele existenței pământești.

„Pe lângă smerenia față de biserica creștină și pe lângă imnul de slavă față de Creator, există deci pentru om și posibilitatea de a alege în practicarea faptelor sale, pe acele ce sunt plăcute Dumnezeuirii“.

„Ori a lupta în viață pentru ca neamul tău să fie sănătos trupește și sufletește și să ocupe un loc de frunte, a persevera pentru dreptate, libertate, adevăr și unitate, înseamnă a lucra pe placul Celui ce ne-a zidit“.

V. Goldiș însă știa să îmbine și religia creștină cu cultura, căci ~ zicea el ~ „libertatea acordată de religia creștină fiind legată de lupta din mijlocul lumii acesteia, trebuie să recunoaștem prin observări, studii și experiențe această lume în toate domeniile și aspectele ei“.

În articolul său intitulat „Cultura și Politica“, V. Goldiș ajunge la concluzia, că: „cultura înfrățită credinții religioase oferă unei politici naționaliste, instrumentele eficace în lupta pentru civilizație“.

Iubirea și dragostea creștinească a lui V. Goldiș se arată în memorabilul discurs dela adunarea generală din Arad când spune: „Va trebui mai presus de toate să învățăm a ne iubi unii pe alții. Dihnă dîntre frați este cel mai mare rău din lume. Dar iubirea nu este teorie ci practică. Ea cere jertfa faptei. Orice nedreptate săvârșită altuia, orice hrăpială, orice câștig nemuncit, cea mai minimală exploatare a deaproapelui constituie o crimă la adresa solidarității umane.“

„Pace Vouă“ era salutul dulce al lui Isus. Pacea o doresc cei ce vreau să muncească pentru binele tuturor, după pace ahtiază neamurile, dar pacea nu o poate aduce forța în lume, ci numai dreptatea, și nu dreptatea calculată prin rațiune, ci cea impusă prin inima iubitoare.

„Toată împărăția ce se desbină întru sine se pustiește și toată cetatea sau casa ce se desbină întru sine nu va sta“ ~ spune Mântuitorul.

„Noi însă vrem ca împărăția noastră și casa noastră să stea pe vecie și pentru asta mai vârtos propovăduim solidaritatea în întreg neamul românesc, care nu se poate produce, decât atunci când va stă“

pâni dreptatea, cinstea, morala și omenia în împărăția noastră, în cetatea noastră.

„Dreptatea nu este privilegiu nici al indivizilor, nici al națiunilor, ea trebuie să fie atmosfera înviorătoare a lumii întregi. Infrățirea tuturor neamurilor din lume va produce bună învoirea între oameni, va produce pacea eternă și universală în care va putea să încolțească adevărata civilizație, dându-se fiecăruia rodul integral al muncii sale și desființându-se exploatarea omului prin om“.

V. Goldiș nu a fost însă numai un teoretician, nu s'a mulțumit numai să propage idei și sentimente culturale, naționale, creștinești dar a căutat să le pună în practică.

Menționez în treacăt câteva din realizările care scot în evidență râvna nobilă, puterea de muncă și de perseverență a sa.

A inițiat și organizat: serbările de înălțare culturală ce au avut loc la 31 Mai, 1 și 2 Iunie 1924 la București, Vălenii de Munte și Breaza; mărețele serbări ale eroului național Avram Iancu ce au avut loc la 31 Iunie, 1 și 2 Iulie 1924 la Baia de Criș, Țebea, Câmpeni, Vidra și Găina. De pe urma acestor serbări au rămas ca rezultate reale: refacerea mormântului lui Avram Iancu și ale celorlalți eroi dela Țebea; casa națională din Țebea; bustul eroului și placa comemorativă dela Baia de Criș; casa națională și muzeul Avram Iancu din Vidra; crucea dela Găina, precum și obținerea unei fundații de 100.000 Lei pentru fiii de Moși care vor îmbrățișa meseriile. Fundația a fost creată de M. S. Regele Ferdinand care a onorat cu prezența sa serbările.

V. Goldiș s'a ocupat apoi în cursul anului 1924 cu organizarea bibliotecilor și caselor culturale dela sate, și cu reorganizarea secțiilor.

Armonizarea societăților culturale românești este încă o problemă ce l-a interesat și pe care a prezentat-o în o audiență Principelui moștenitor. În 1925 V. Goldiș răspunzând invitației P. S. S. arhiepiscop Gurie pleacă cu mai mulți membrii în Basarabia și ține la Chișinău o adunare în care se hotărăște crearea unei „Asociații Basarabene“, după statutele „Ăstrei“. Vizitează capitalele din 22 județe ale Ardealului. ținând consfătuiri în despărțăminte centrale județene, stăruie ca ele să se organizeze temeinic, înființând comitetele centrale județene și intervenind la autoritățile respective să pună în buget ajutoare anuale pentru ele. Stăruie în special ca fiecare despărțământ să-și aibă un local propriu și o persoană – angajată ca secretar – care să lucreze în permanență.

Sugestiile secției medicale (care scotea un buletin eugenic și biopolitic, condus de Prof. Moldovan) și le însușește și sub influența lor modifică statutele.

Dar pe lângă intensificarea activității din despărțăminte (șezători, conferințe, stăpânirea analfabetismului etc.) și din secțiile literare-științifice, V. Goldiș activează la centrul „Ăstreii”, stăruind la sporirea bibliotecii și muzeului, împărțind munca, creind comisiunile care ajutau comitetul central, și îndemnând pe membrii acestuia să-și împartă activitatea în despărțăminte.

Ca ministru V. Goldiș pe lângă subvenționarea „Ăstreii”, scoate un regulament al cinematografelelor în care asigura avantajii societăților, culturale și de binefacere. Astfel se poate acorda „Ăstreii” un număr însemnat de concesiuni de cinematograf.

Tot în calitate de ministru, trimite în Basarabia pe d-l prof. Ghiбу, cu titlul de comisar general al „Ăstreii”, cu scopul de a angaja la o muncă sistematică toate energiile intelectuale din această regiune în legătură cu ideea solidarității naționale și a multiplelor interese de viață a acestei provincii.

A căutat să eternizeze amintirea unirii la împlinirea celor 10 ani prin monumente de consolidare a sufletului românesc și a luat măsuri pentru o sărbătorire în cadru cu totul festiv a zilei de 1 Decembrie. Schimbările de pe orizontul vieții publice a făcut ca guvernul să ia asupra-și aranjarea serbărilor jubilară și o parte din lucrările inițiate de „Ăstra”.

Ține sub auspiciile „Ăstreii” congresul cultural la Sibiu (de care scriem în altă parte) și ia măsuri de publicare în un volum al întregului material, care rămâne de o utilitate vădită pentru „Ăstra” și congresele ulterioare.

În ultimul timp V. Goldiș se îmbolnăvește și nu mai poate părăsi Aradul decât numai pentru căutarea sănătății, totuși perseverează în a se ocupa de societate, comunicând în scris ideile și sfaturile sale înțelepte. Numai la insistențele sale repetate, adunarea generală din Deva (1932) îi primește cu mult regret demisia, proclamându-l membru de onoare.

Politica sa militantă a dat ocazie unora să-i umbrească activitatea ca președinte la „Ăstra”. Noi însă cei ce am fost în apropierea lui și am colaborat mai strâns cu el simțim ca o datorie de conștiință să spunem că actele sale ca președinte a „Ăstreii”, corespund activității sale creștinești, meritorice, atât pe teren cultural, cât și pe cel material și social.

Profesorul Iuliu Moldovan

La adunarea generală din Deva (1932) profesorul I. Moldovan a fost proclamat prin unanimitate președinte al „Ăstreii”.

Încă de pe când era vicepreședinte al secției medicale biopolitice, Prof. I. Moldovan s'a remarcat prin o activitate meritorică, publicând lucrări sub auspiciile „Ăstreii” și conducând cu multă pricepere „Buletinul Eugenic și Biopolitic”, care apărea la Cluj în cadrul secției medicale biopolitice. În colaborare cu președintele secției, prof. Dr. Hațiegan, perseverează în a introduce în directivele „Ăstreii” principiul biopolitic, atrăgând atenția societății românești și forurilor conducătoare asupra grijei ce trebuie purtată poporului român.

Principiul biopolitic ca bază și scop al activității „Ăstreii” are ~ după prof. Moldovan, ~ ca centru de preocupare Românul, a cărui zestre firească moștenită dela înaintași este hotăritoare pentru afirmarea lui ca individ și ca neam. Intru cât stabilirea drepturilor și îndatoririlor trebuie să se facă în baza zestrei biologice, urmează dela sine că scopul principal al organizațiilor sociale de stat este prudenta chivernisire și sporirea calitativă și cantitativă a capitalului biologic românesc.

Dacă aceste principii au condus în mod intuitiv sub o presiune străină pe înaintașii noștri spre biruință, astăzi ~ susține prof. Moldovan, ~ (în scris și prin graiu), trebuie în mod conștient să luptăm contra materialismului exagerat, ucigător al credinței, tradiției, familiei, țărânimii, neamului, ucigător deci a tuturor forțelor capabile să ne îndrumeze spre bine viitorul.

Consecvent acestor principii, prof. Moldovan caută la secția medicală biopolitică în colaborare cu Prof. Hațiegan și o pleiadă de medici, nu numai să editeze lucrări sau buletinul susmenționat, dar să organizeze anchete de studii științifice pentru poporul român (monografii, examene sangvine, anchete sanitare etc.), aducând prin aceasta o contribuție din cele mai prețioase la realizarea scopurilor „Ăstreii”.

Ajuns la conducerea „Ăstreii”, Prof. Moldovan militează perseverent asupra principiilor de care este călăuzit și care stau și la baza școlii etnobiologice pe care a creat-o la Institutul său de Igienă.

Pentru ca cetitorul să poată urmări mai bine firul activității întreprins la „Astra” de actualul ei președinte, este bine cred să rezum câteva din aceste principii generale călăuzitoare.

Neamul ~ după Prof. Moldovan și școala sa, ~ este o comunitate de sânge, tradiții, spațiu și destin. Un neam este desăvârșit când sângele, tradiția, mediul, se integrează organic în un destin voit spre un ideal înrădăcinat în fondul hereditar cultural, spațial, specific neamului.

Pentru ca destinul să rămână românesc și neamul să prospere calitativ și cantitativ, este necesar să se respecte legile vieții (ereditatea, variația, diferențierea, integritatea, echilibrul dinamic, perpetuarea speciei etc.).

Individul este încadrat în familie și neam prin sânge, tradiție, destin. Aceste legături nu le poate rupe decât rupând legile firești.

Mediul nu are rostul de a impune individului noi însușiri hereditare, ci de a provoca adaptarea, actualizând potențialitatea patrimoniului ereditar. În fața legilor vieții individul deci nu contează, ci numai neamul.

Unitatea de bază a neamului o formează familia și de această alcătuire și funcționare depinde soarta neamului.

Prin metoda de analiză și disecare a rațiunii în domeniul societății umane se distruge esența vieții. Individul care caută să se elibereze de sânge și tradiție, de obligațiile față de trecut, de răspunderile față de urmași în scopul fericirii sale proprii, nu poate privi statul decât ca o asociație pentru apărarea drepturilor sale și această concepție materialistă excesivă, care se observă mai ales la oraș aduce după sine un dezechilibru familiar și social ce constă în reducerea natalității, absența solidarității, desrădăcinarea de glie, dispariția tradiției, nesocotirea legăturilor de sânge, decăderea vieții familiare și indiferentismul față de viitorul etnic.

În acest fel se ajunge la sărăcirea fondului etnobiologic.

În fiecare din discursurile ținute cu ocazia adunărilor generale ale „Aștrei“, Prof. Moldovan aduce argumente care îndreptățesc aplicarea acestor principii pentru binele neamului românesc.

Astfel la adunarea generală dela Satu-Mare (1935) Prof. Moldovan arată cum : „concepția de viață biopolitică trebuie să fie busola dreaptă a gândirii și faptelor noastre. Ea pune omul, nu mediul, familia, nu individul, neamul și nu societatea în centrul preocupărilor noastre. Ea ne arată că dreptul nostru la ascensiune și validitatea este determinat nu de zestrea noastră materială, ci în primul loc de capacitatea noastră biologică, atât de variabilă dela individ la individ.

„Ea îndrumază și ușurează drumul fiecăruia spre locul pe care merită să-l ocupe în mod optimal în societate și să tindă de a spori, din generație în generație, acel patrimoniu mai hotărâtor pentru evoluția noastră în viitor, decât orice altă bogăție“.

Între puternicele forțe ale eredității și mediului, Prof. Moldovan intercalează un al treilea factor : patrimoniul etnic, care deși pare modest în aparență, totuși este de o covârșitoare importanță pentru menținerea în vigoare a organismului național.

„Acest patrimoniu - zice Prof. Moldovan la adunarea generală din Tg. Mureș - este produsul specific al sufletului românesc, credința creștină, instincte conservatoare, înțelepciune concretizată în proverbe și datini, poezie, cântec, port și dans național, este reacțiunea specifică

anonimă a unui neam întreg asupra durerilor și bucuriilor, luptelor și suferințelor stimulative de creațiuni. Țărănimea noastră l-a produs și ea în primul rând îl menține tot prin luptă și suferință. Oricât de modestă apare ființa țăranului nostru individual, grandios este produsul sufletului său colectiv și oricât de grandioasă ar părea superioritatea stratului intelectual, modestă îi este contribuția la tainica comoară a firii noastre etnice“.

O argumentare mai mult asupra faptului că în sânul țăranimii vieța decurge după norme care corespund cerințelor firești, o găsim în cuvântarea ținută în adunarea generală din Satu Mare.

„La sat – zice Prof. Moldovan – aflăm încă o modestă așezare în cadrele limitate de capacitatea firească a fiecăruia, o vieță sănătos îndrumată de o judecată dreaptă, bazată pe convingeri simple dar proprii, de o înțelepciune ajutată de sentiment, tradiție și instincte sănătoase.

„Acolo găsim o mai armonică funcțiune a fizicului, minții și sufletului, o adâncă înrădăcinare în glia și natura purificatoare și datătoare de energii, o sfioasă mărginire în aspirațiuni, o credință profundă, constantă și stabilitate în atitudini, cultul familiei, fireasca repartiție a obligațiilor între bărbat și femeie, părinți și copii, păstrarea erarhiei valorilor și selecțiunea lor justă, demnitatea omului mai liber din punct de vedere spiritual și material, stăpân pe ce este și ce are oricât de puțin ar fi“.

La adunarea generală dela Brașov (1933) Prof. Moldovan scoate în evidență fondul biologic bun al poporului nostru, deși nu a avut răgazul unei diferențieri progresive, totuși prin permanenta luptă pentru existența etnică s'au eliminat elementele debile, iar cele mai tari au rămas în sânul poporului, contribuind la sporirea fondului său biologic.

„După unire – zice Prof. Moldovan – conducătorii au primit spre chivernisire un popor solidar, un material uman capabil și dornic de orice prestațiune, plin de însușiri și potențialități firești.

„Cum țăărănimea rămâne adevăratul izvor de vigoare și vieță românească, firesc este ca ea să constituie obiectivul de căpetenie al grijii noastre“.

Acest fapt îndeamnă pe Prof. Moldovan, ca în adunarea generală din Timișoara să pretindă ca ea să rămână ferită de tot ce ar putea o înstrăina de menirea ei firească, să rămână legată de mediul rural, care deși simplu, este cel mai natural și mai acomodat rodirii veșnice a vieții românești. „Să-i întărim rezistența față de influențele ostile rosturilor ei firești – zice Prof. Moldovan, – și să lăsăm orânduirea vieții ei etnice în grija tradiției, comoara dragostei și înțelepciunii înaintașilor de

totdeauna. Să facem ca obiceiurile moștenite prin tradiție să devină esența legilor noastre”.

Aceeași sollicitudine pentru țărâtimea noastră o găsim în cuvântarea dela Brașov unde, vorbind de principalele preocupări ale organizațiilor culturale, recomandă: „să ne apropiem de țăranul nostru nu cu gestul superiorității generoase care-și ușurează conștiința, distribuind daruri în zile de sărbătoare, ci cu toată modestia cuvenită celei mai prețioase comori de care dispunem.

Pentru Prof. Moldovan, lumea dela oraș este cu totul deosebită de cea dela sate, iar individul care s'a asimilat mentalității urbane ~ (oricât de recentă iar fi proveniența din rural) ~ greu mai poate deveni țăran.

Orașele ~ după Prof. Moldovan ~ sunt caracterizate prin dominațunea excesivă a rațiunii, tendința de a raționaliza totul, chiar și vieța familiei.

În oraș domină interesele individuale și ale prezentului, supraîncărcarea unui creier ce nu poate ține pas cu sporirea progresivă a patrimoniului spiritual, cultul mediului și al banului și dominația acelor calități care servesc mai bine în goana neastâmpărată (și niciodată saturată) după bunuri și satisfacții lumești, răsturnarea ierarhiei valorilor morale, ocolirea luptei drepte deschise și a suferinței oțelitoare de energii, nesiguranța atitudinii, instabilitatea comportării, un egoism nerrespectuos față de înaintași, indiferență față de viitor, ostil alcătuirii și funcțiunii firești a familiei, prosperării și existenței neamului, în sfârșit o educație care suprimă originalitatea, denaturează personalitatea, înlăturând scopul specific al existenței ei, impunându-i alte obiective, alte aspirațiuni, alte interese (cuvântarea dela Satu Mare).

Recunoscând urgența problemei de refacere economică a țării, Prof. Moldovan crede că prin soluționarea favorabilă a acestei probleme, prin asigurarea satisfăcătoare a vieții materiale nu se asigură cel mai trainic fundament pentru prosperarea noastră ca neam și țară.

El constată că aproape toată civilizația modernă are un caracter anarhic și distrugător de valori umane. Tendința spre intelectualizare excesivă, fără selecțiuni și fără chibzuință nu face decât să agraveze situațunea, iar urbanizarea progresivă crează tot mai multe centre în care cultivarea mediului, favorizarea individului pentru moment și distrugerea fondului biologic pentru viitor își ajung apogeul.

„Echilibru între forțele etnice și cele ale civilizației a fost răsturnat ~ spune Prof. Moldovan în cuvântarea dela Blaj. În locul crezului unic care cerea credință, jertfă, luptă pentru binele etnic, vine o avalanșă de crezuri, îmbrăcate în haina sistemelor politice care năvălește asupra

neamului pulverizat în indivizi, fiecare din aceste sisteme vestind înșelător că el este singur merit să asigure fără multă luptă și jertfă, maximum de beneficiu în comoditate și avere pentru toți“.

Dureroasa nesocotire a răspunderii și demnității noastre etnice îndreptățesc pe Prof. Moldovan să atragă serios atenția celor în drept acolo unde rana este mai adâncă. Rând pe rând se pierd pietre scumpe din comoara trecutului, se pierd sub ochii noștri și azi încă suflete românești, se slăbește progresiv forța noastră de rezistență, de expansiune, de afirmare ca neam.

Adunarea generală din Tg. Mureș fiind în marginea secuimii, dă prilej Prof. Moldovan să spună că acolo este: „mormântul atâtor conștiinți românești, este locul unde într'o conștiință acțiune de desnaționalizare și-au sporit dușmanii noștri forța lor numerică și cu sânge românesc și-au creat o fortăreață pentru atacarea drepturilor noastre asupra acestui pământ“, și că este timpul să ne ocupăm de Românii secuizați. Tot la această adunare atrage atenția asupra lipsei de răspundere și disciplină etnică prin pierderea treptată a portului, cântecului, dansului, artei populare, pe care ne-o înstrăinează alții, mândrindu-se cu ea ca un produs al propriei lor capacități.

La adunarea generală din Timișoara, Prof. Moldovan, în cuvântul său de deschidere, atrage atenția asupra declinului numeric tot mai accentuat a elementului românesc din Banat. „În Banat se stinge o populație românească, care odinioară prin rara ei distincțiune sufletească era podoaba neamului nostru. Ea se stinge în urma unei vicieri sufletești a unui egoism și materialism exagerat, care refuză să subordoneze dorințe și pasiuni poruncilor credinții în Dumnezeu, să subordoneze plăceri, confort și traiu ușor, cerințelor etnice.

La adunarea generală dela Abrud, Prof. Moldovan, în cuvântarea de deschidere, arată că locuitorii Munților Apuseni au o factură biologică superioară, alterată numai prin mizerii, subalimentare și boli, atrage atenția celor în drept asupra urmărilor degradante ce ar surveni de pe urma acestor scăderi, datorite în mare parte lipsei de ocrotire și îndrumare sănătoasă.

Prof. Moldovan, nu se mulțumește însă numai cu aceste constatări. El propune măsuri pe care numai statul român, obligat să-și bazeze organizațiunea pe realitatea și cerințele prosperării firești a capitalului său uman și care dispune și de mijloacele necesare, le poate aplica. Am arătat aceste măsuri la capitolul despre raportul dintre stat și „Astra“.

Asociația culturală „Astra“, declară Prof. Moldovan va putea aduce contribuția ei în soluționarea problemelor și în măsura mijloacelor materiale de care dispune. În articolul intitulat „Ziua Aștrei“, Prof. Mol-

dovan expune mai pe larg realizările efectuate și acele ce ar urma să se mai efectueze în această direcție.

El începe prin generalizarea organizațiunii „Șoimii Carpaților“, o creație a „Ăstreii“ după unire, menită să disciplineze spre bine tinerețul și să imprime acestuia gândurile și faptele răspunderii și demnității etnice. „Ăstra“ speră prin această organizațiune să înlocuiască concepția de viață materialistă cu una care să închine neamului ~ și prin neam lui Dumnezeu ~ jertfa, lupta și rodul existenței noastre.

„Ăstra“ cu un caracter hotărît național va trebui să sporească nu numai școlile țărănești, dar și școlile pentru meseriași (după modelul celei create la Tg. Mureș), muncitori, muncitoare și alte categorii de a căror întărire și propășire profesională și etnică azi nu se mai interesează nimeni.

„Ăstra“ va trebui să întreprindă o acțiune mai sistematică pentru a păstra și regenera o tradiție înțeleaptă, portul, dansul și cântecele, rămase dela înaintași, menite să creeze ambianța caldă necesară sufletului românesc și protectoare pentru ființa și firea românească.

Căci mai mult îi va ajuta poporului român această tradiție, această comoară a creației și înțelepciunii din trecut, decât toate comorile luate din cărți și decât toate artificiile civilizației.

„Ăstra“ va trebui să se intereseze în mod deosebit de ținuturile cu probleme etnice grave, care cer urgentă și radicală soluționare.

Dacă s'a început din îndemnul „Ăstreii“ și cu ea împreună o acțiune românească în Secuime; dacă în Banat, tot la îndemnul „Ăstreii“ s'a reușit o solidarizare în cadrele unei regionale inițiată tot de președinte cu scopul unei mai energice lupte contra declinului etnic; „Ăstra“ a trebuit să-și îndrepte grija ocrotitoare spre Munții Apuseni și spre populația de-a-lungul graniței de Vest, pentru ca, cu o zi mai de vreme să se pună sfârșit urmărilor desbinătoare a luptelor politice și confessionale. Solidarizând toată suflarea românească în jurul necesităților proprii etnice, elaborând un program de muncă și angajând pe toți la o rodnică colaborare (independent de constelațiunile politice ale zilei și de interese sau ambiții personale sau locale), „Ăstra“ a făcut acolo operă meritorică.

Pentru sistematizarea activității Prof. Moldovan inițiază consfăturile anuale sau bianuale cu președinții de despărțăminte.

Cetitorul se poate convinge la capitolul realizărilor cum cele mai multe din punctele programatice ale Prof. Moldovan s'au înfăptuit, iar altele au rămas pe cale de înfăptuire până când au survenit împrejurările retragerii și ale războiului.

Ca și antecesorul său, Dr. V. Goldiș, Prof. Moldovan este un fiu de preot și crescut fiind în familie și școală pe principiile bune morale creștine, era natural să se îndrepte, nu numai prin convingere științifică, dar din dragoste creștinească spre țărâtime, spre satul românesc și să-și concentreze toată atenția pentru ridicarea țărânimii pe teren biologic și cultural.

Această etică creștină din activitatea Prof. Moldovan ca și apropierea ce o face între neam și Dumnezeu, reiese în mărturisirea de credință pe care o face în remarcabilul său discurs dela adunare generală din Blaj.

„Vieța noastră – zice Prof. Moldovan – este un dar venit prin neam și familie din veșnicie, din partea Celui de sus. Focarul continuator al vieții este familia, care numai în cadrele neamului și pentru el are rost să existe, așa, cum vieța individului numai integrându-se în familie și slujind neam și patrie are rost să fie.

„Neamul este purtătorul și scopul vieții, el ne-a dat-o, el ne-a ridicat unde suntem, lui și patriei trebuie să o închinăm ca să o poată continua viguros în veșnicia vremurilor ce vin; prin el ne apropiem de Dumnezeu care prin înălțarea neamului doar ne răsplătește faptele noastre bune și prin suferința lui ne pedepsește abaterile dela normele morale, dela rosturile etnice și dela legile eterne care hotărăsc mersul vieții“. Și mai departe: „Eu cred fiindcă sunt om, fericit că dincolo de lumea văzută știu veșnicia, împărăția Celui de sus căruia a mă închina este o trebuință a sufletului meu. Cred fiindcă sunt Român și știu că în veșnicie prin neam mi-a venit vieța pe care neamului trebuie să o închin, întărindu-l în drumul său spre veșnicie; prin neam mă apropiu deci de Dumnezeu căruia dator sunt să-l aduc ca prinos pentru vieța dăruită, jertfa luptei și faptei mele românești“.

Considerând Ardealul ca un centru de iradiere a vieții românești întru cât puține sunt comunele din vechea țară în care să nu se fi infiltrat sânge românesc din Ardeal, Prof. Moldovan declară la adunarea generală din Tg. Mureș, că „noi ardelenii avem o datorie de achitat, un credit de onorat pe care ni l-a acordat cu atâta dragoste și speranțe frații noștri de pretutindeni încrezători în contribuția hotărâtoare a forțelor noastre oțelite, în lupte naționale, la reconstrucția și consolidarea patriei mărite.

„Era justificată această încredere și speranță, deoarece au adus în sânul fraților o zestre etnică de o rară bogăție, care iradia forțe de luptă și de muncă constructivă, de cinste și înțelepciune purificatoare. Este bine să ne achităm cât mai bine această datorie“.

Nu putem termina directivele programatice ale actualului președinte, fără a nu menționa faptul că prin o dârzenie îndreptățită, a știut să apere interesele „Ăstreii”, în momente critice pentru ea. Fără a-și incovoia spinarea sau a solicita bunăvoința presei, I. Moldovan, numai prin muncă demnă, serioasă și conștiincioasă a știut să se impună, menținând „Ăstra”, ca și antecesorii săi pe un pedestal înalt de autoritate și prestigiu. Cum însă calitățile sale intelectuale sunt însoțite de un tact și prudență deosebită, Prof. Moldovan a reușit să facă ceva mai mult, a reușit ca „Ăstra” să nu mai sufere atacuri, și știind să împace chiar și pe cei mai cerbicoși, el a creat o armonie și solidaritate între membrii „Ăstreii”, care până în prezent, și să sperăm că și în viitor se va menține spre lauda sa.

* * *

Cum cei dintâi doi președinți ai „Ăstreii” au fost înlocuiți prin vicepreședinții lor, unul în timpul boalei, iar celălalt după moarte și cum aceștia au condus adunările generale expunând anumite puncte programatice, cred că este bine să amintesc pe scurt și ideile de care au fost călăuziți în activitatea lor preșidențială.

După moartea președintelui A. Bârseanu adunarea generală din Sibiu (1922) hotărăște ca în semn de recunoștință, față de el, să rămână scaunul vacant un an.

Vicepreședintele O. Rusu a condus „Ăstra” și adunarea generală dela Timișoara (1923).

În calitate de președinte supleant *O. Rusu* militează pentru reușirea forțelor culturale reale în jurul steagului încercat al „Ăstreii”.

„Bine înțeles – zice *O. Rusu* în una din cuvântările sale – că nu cerem și nici nu putem cere desființarea asociațiilor sau organizațiilor profesionale. Ar fi și absurd așa ceva. Cerem numai înregimentarea tuturor celor ce simt în sine misiunea răspândirii culturii în masele largi ale poporului sub steagul și în numele nostru. E interes național primordial să nu se pulverizeze forțele creînd cadre și organizații, care există de mult la noi, și care așteaptă numai muncitori harnici. Dacă rostul noilor societăți de propagandă culturală nu-l înțelegem și nu-l apreciem, al celor profesionale îl respectăm și încurajăm, căci cele dintâi urmăresc interesul și reclama, iar cele din urmă binele unor clase sociale. Pe cele dintâi – dacă sunt capabile – le chemăm la muncă frățască, iar pe cele din urmă le vom chema în ajutor precum cer nevoile și interesele speciale ale „Ăstreii”.

În discursul ținut cu ocazia adunării generale din Timișoara (1923) *O. Rusu* subliniază importanța Banatului în istoria românească și arată

momentele importante istorice care au încununat această provincie (vitejia bănăţenilor, opera lor culturală şi legătura cu „Astra“).

Pe timpul boalei preşedintelui V. Goldiş, care a durat aproape doi ani, *Vicepreşedintele Dr. G. Preda*, a condus „Astra“ precum şi cele două adunări generale din Sf. Gheorghe şi Deva.

Activitatea „Astrei“ a continuat conform scopurilor sale statutare şi directivelor programatice ale preşedintelui V. Goldiş.

În discursurile ţinute cu ocazia deschiderii adunărilor generale din Sf. Gheorghe şi Deva, s'a militat pentru practicarea pe o scară cât mai largă a moralei creştine.

Conţinutul acestor cuvântări cetitorul îl poate găsi în revista „Transilvania“ din anii 1931 şi 1932. Câteva note esenţiale vor fi expuse la capitolul realizărilor în domeniul moral.

V. Greutăţile ce le-a întâmpinat „Astra“ în activitatea sa de după unire

După luarea în stăpânire a Ardealului şi a celorlalte ţinuturi româneşti de dincoace de munţi s'a întâmplat o dislocare a celei mai mari părţi a intelectualilor noştri. Intelectualii, mobilizaţi în timpul războiului, rămân şi mai departe dislocaţi, iar cei rămaşi nemobilizaţi se mobilizează după unire pentru diferite cariere şi funcţiuni ce-i aşteaptă în noua stare de lucruri, într'un moment când statul reclama ajutorul tuturor şi când condiţiunile de viaţă se arătau favorabile.

La „Astra“ încă se poate vedea după unire o astfel de dislocare căci înafară de preşedinte, care rămâne la postul de conducere a „Astrei“ (statul încredinţându-i serviciul de inspector regional în învăţământ), ambii secretari ai Asociaţiei demisionează şi devin în curând miniştrii, dintre conferenţieri unul devine consilier agricol, altul director la domeniul statului.

Mulţi dintre directorii de despărţăminte şi alţi funcţionari ai acestor despărţăminte, trec ca şefi de resort ai Consiliului Dirigent, sau ocupă alte servicii în diferite oraşe ale ţării. Desfăcându-se de vechile lor îndeletniciri, ei nu mai pot să fie şi pe mai departe un reazâm pentru „Astra“.

Pe de altă parte, după unire, toate clasele sociale se adună şi se pregătesc pentru a putea face faţă mai bine multiplelor cerinţe create de noile împrejurări. Se adună în congrese: profesori, învăţători, preoţi, notari, funcţionari publici, ingineri, avocaţi, comercianţi, meseriaşi, etc. Se ţine Sfatul Ţării, se fac alegeri pentru parlament şi astfel întreaga lume românească este preocupată ca năvălind altădată de tot felul de

probleme foarte importante, dar – precum am mai spus și în altă parte – destul de îndepărtate de interesele „Astei”.

În astfel de împrejurări, cine se mai gândea să lucreze, aducând jertfe în serviciul ei (gratuit sau cu salarii ce nu mai corespundeau vremurilor).

Se ajunge astfel, ca munca din birourile „Astei” să se facă în primii ani numai de 3 funcționari, ajutați de o domnișoară, angajată interimal la bibliotecă și administrație.

În ședința plenară a secțiilor din anul 1921 secretarul literar al „Astei” arată că una și aceeași persoană îndeplinește funcțiunile de casier, bibliotecar, custode de muzeu și administrator la publicațiile „Astei” (revista „Transilvania” „Biblioteca Populară” și „Astra”), secretarul administrativ este șef de birou, notar la ședințele comitetului, arhivar și înregistrator; secretarul literar pe lângă atribuțiile regulamentare, este și corector la publicații, aranjor la conferințe, festivaluri, încasator la abonamente, etc.

Acest fapt făcea nu numai ca lucrările să se îngrămădească la centru, dar organizațiunile periferice să sufere, neavând cine să le stimuleze.

„Astra” după unire a suferit și din cauza *indiferentismului, egoismului și materialismului multora*.

Imediat după războiu s'a putut vedea acel curent dornic de a trăi plăcut și comod, fără multă muncă și sacrificii. „Le savoir vivre”, cuprinsese pe mulți din țara noastră, ca și din alte țări străine – de altfel, – iar conflictul dintre partea instinctivă, de conservare individuală (care ține omul încătușat în lanțurile egoismului) și spiritualizarea materialismului cu sacrificiu altruistic pentru binele comun, se termina prin triumful celei dintâi.

La „Astra” numărul acelora care se țineau izolați sau indiferenți față de ea, creștea mereu. Apelurile ce li se adresau nu aveau rezultatul dorit. Prea puțini puteau fi scoși din preocupările obsedante ale traiului agreabil sau din interesele partidului politic, care putea să-i asigure acest traiu. Unii își aminteau de „Astra” numai când împrejurările le permiteau sau când puteau să-și satisfacă prin ea anumite interese personale. Odată însă ele realizate, ei intrau în cercul indiferenților.

Nu mai exista la „Astra” mecenajii dinainte de războiu. Proletarii intelectuali și sătenii pierdeau obiceiul de a mai aduce o contribuție materială la „Astra”. În convingerea că statul trebuia să subvenționeze totul și deci și „Astra”, nu se mai achitau taxele de membru sau acelea pentru publicații. Venitele deci se redusese foarte mult.

Războiul cu emoțiile, comoțiile, privațiunile, masacrele lui, contribuise să sdruncine mentalitatea multora, să desorganizeze organismul social, deci instituțiile statului și până la o normalizare, era firesc ca statul să treacă prin crize politice, economice, financiare și pot zice și culturale. Aceste crize deveneau mai acute prin egoismul și dorul de parvenire a unora, prin realismul exagerat, materialismul brutal, care impunea o comercializare a intelectualismului, o târguială a sentimentelor și a conștiinții.

Starea aceasta îngrijitoare face pe președintele V. Goldiș ca în o cuvântare adresată frunțașilor despărțământului Brașov să spună: „scăpați din jugul sclaviei ne-am repezit asupra posibilităților de afirmare individuală excesivă. Ne-am destrămat în clase, tagme, profesii, partide. Am început să pierdem simțul solidarității neamului, să disprețuim trecutul și să neglijăm viitorul. Otrăvită prin ideologia materialistă, lumea dă nebunește asalt spre îmbogățire rapidă și fără scrupul. Reprezentanții de odinioară ai solidarității noastre naționale au dispărut. Bisericile surori se dușmănesc, învățătorii și-au clădit bisericuțe aparte. Lozinca de odinioară „acum ori niciodată“ nu ne mai cheamă la luptă pentru interesul tuturor, ci îndeamnă pe fiecare să dea din coate și să ajungă dânsul în frunte cu orice preț“.

Înainte de războiu ideea națională se identifica cu cea culturală și era de ajuns la „Astra“ să atragi atenția asupra celei dintâi ca să obții efecte bune pentru cea din urmă. După războiu mulți Români dela orașe și sate trăiau vrăjiți de realizarea visului de secole, conștăți în puternicia românească, prea mult preocupați (precum am văzut mai sus) cu nevoile și interesele vieții lor. S'a mers deci în chestiuni naționale cu o îngăduință ce a permis conviețuitorilor minoritari să-și întărească pozițiile lor naționale, în detrimentul chiar a cauzelor și intereselor românești.

După unire vine apoi *boala politicianismului* care cuprinsese pe mulți membrii ai „Astrei“. Această boală face pe cei ce o aveau să suspecteze buna credință a aceluia care lucrau desinteresat la „Astra“.

Ea făcea ca bunii prieteni sau rude intrate în diferite partide să-și arunce subconștient epitetul și injurii.

Președintele despărțământului Cluj în darea sa de seamă pe anul 1924 scrie că la sate „unii agenți și chiar corifei ai partidelor politice se injură. Din cauza politicianismului administrația în unele locuri dă dovadă de nepricepere și corupție, iar în altă parte învățătorul și preotul își îndeplinesc slujba de mântuială“. La orașe patimele politice sunt și mai pronunțate. „Numai șederea împreună la masa culturală a „Astrei“

a oamenilor de toate partidele va întări – zice el – credința celor slabi de inger în viitorul românismului“.

O altă cauză care a îngreuiat reorganizarea „Ăstreii“ a fost *desorientarea ce a produs în popor numărul mare al societăților culturale*, create aproape cu același scop ca și „Astra“. Cităm din cele mai importante care s’au înființat sau care pătrunseseră în Ardeal după unire: Liga Culturală, Fundația Principele Carol, Cultura Poporului, Ateneul, Asociația Culturală Bănățeană, Cele 3 Crișuri, Asociația Andrei Șaguna a Clerului Ortodox, Asociația Profesorilor Secundari, Uniunea Invățătorilor. Pe lângă acestea se creaseră încă multe societăți profesionale (advocați, medici, comercianți, meseriași, etc.) care serveau binele și interesele breslei respective. Dacă asupra acestor din urmă nu se va putea spune nimic, pulverizarea forțelor culturale prin crearea de cadre și organizații noi erau de prisos cât timp exista o veche societate ca „Astra“, care nu aștepta decât numai muncitori harnici care să-i realizeze scopurile.

„Astra“ a avut să sufere în activitatea sa și de pe urma *piedecilor puse de anumite elemente negative și răutăcioase*.

Este cunoscut faptul, că instinctul de opoziție din noi face uneori să căutăm în actul semenului nostru nu valoarea sau justețea lui, ci partea slabă sau defectuoasă. Instinctul de opoziție ca și spiritul de tradiție (care se opune unei inovări) și ca și greutatea de adaptație, poate să creeze antinomii, ostilități și conflicte chiar între frații aceluiași neam.

Negreșit, că de pe urma unor astfel de conflicte o instituție culturală ca „Astra“, putea suferi. Dar suferința ei este mai mică decât aceea ce venea de pe urma activității celor răutăcioși sau plini de ambiții exagerate. Se dorea în adevăr de unii un progres cultural la „Astra“, cu condiția ca el să poată avea glorie, sau să se poată cel puțin împăna cu pene ce nu-i aparțin. De îndată ce nu le obținea, căuta ignorarea „Ăstreii“, căuta ca bunele ei rezultate să se lovească de conspirația tăcerii.

Unii intelectuali îmbrăcați în haina oficialității priveau apoi peste umăr pe apostolii culturali modești care întreprindeau o propagandă fără reclamă sau sgomot. Acești intelectuali oficiali considerându-se legitimi, socoteau pe cei neoficiali ca oameni ce caută să vâneze pe furis în terenuri nepermise.

„Astra“ nu a fost lipsită de *critici aspre* aduse prin graiu și scris. Negreșit că ele dovedeau interesul ce se purta acestei însoțiri culturale și atunci când erau juste constituiau sugestii bune.

Diversitățile corporale și sufletești ale oamenilor, fac ca aceștia să perceapă, să deducă, sau să interpreteze variat aceleași acte și fapte.

Aceste variații se pot accentua și mai mult când nu se cunosc complet cauzele sau împrejurările. Cei ce critică pot fi însă de bună credință. Când însă anumite sentimente întunecă judecata, critica nu mai este obiectivă, și e de rea credință.

Greutățile materiale, crizele de care am vorbit mai sus au putut face ca activitatea „Astrei” să fie mai redusă, realizările mai slabe. Acel ce nu cunoștea însă, toate aceste împrejurări, ridicau critici, susținând că la „Astra” există o anchilozare a mecanismului ei, o lipsă de program și activitate, sau chiar o slăbiciune a conducătorilor, etc. Atunci când însă s'a acordat de V. Goldiș posibilități ca „Astra” să poată trăi prin ea însăși și deci să poată activa meritoric, a survenit totuși o avalanșă de critici și de piedeci puse de acei ce sufereau de boala suspectării. Se acuza pe nedrept „Astra”, că s'ar fi transformat în o societate comercială, înlocuindu-și scopul prin satisfacerea de interese și câștiguri personale. Cum aceste avantaje coincideau cu oarecare nereguli administrative, săvârșite de unii funcționari (care și-au tras consecințele), criticii și bârfitorii răutăcioși, care nu puteau trage vreun beneficiu și-au intensificat și mai mult tonul, contribuind nu numai la umbrirea prestigiului „Astrei”, dar la devalorizarea și reducerea avantajelor obținute.

Multe energii ale aceluia care lucrau la „Astra” ajunseser să se risipească pentru întâmpinarea piedecilor mai mult decât pentru o activitate meritorică. O impresie foarte neplăcută pentru membrii „Astrei” o lăsa acei colaboratori ai ei din trecut, care nu numai că nu mai voiau să colaboreze dar răscoleau patimi, discreditau persoane, înăspreau relațiunile și măreau asperitățile dintre membrii ei, (prin graiu sau scris, prin reclamații sau procese), aducând apă tulbure în care unii căutau să pescuiască.

Ce nu s'ar fi putut face în acel răstimp dacă ar fi existat în unele suflete românești mai multă iubire decât ură, mai mult sprijin decât piedeci și mai multă încredere și optimism decât suspjecțiuni și pesimism ?

Cu toate aceste greutăți, cei mai mulți din membrii „Astrei”, convinși că crizele sunt trecătoare și că bolile sunt remediabile, nu au dezertat dela datoria lor. Rămânând credincioși instituției, ei și-au intensificat forțele pentru ca „Astra” să rămână pe pedestalul pe care o așezară înaintașii.

Muncitorul intelectual, propagandistul cultural împins de ambiție, de entuziasm sau alt sentiment generos, rămâne totdeauna devotat muncii operei sale. El va face tot posibilul ca această operă să reușească. Așa s'a făcut, că puținii muncitori intelectuali ai „Astrei” bravând greutățile, bănuelile, disprețuind indiferențele au pășit înainte au adus realizări

care pot spune generațiilor viitoare : dacă vrei să aveți o mulțumire sufletească faceți și voi ce-am făcut și noi, pășiți înainte și mereu înainte cu conștiința că vă faceți datoria.

În ultimii ani după unire „Ăstra“ a avut să suporte o greutate care apasă asupra neamului întreg, greutate care până în prezent nu s'a putut înlătura, este vorba de *știrbirea teritoriului țării*.

„Ăstra“ a rămas adânc îndurerată văzând că suntem obligați să lăsăm sub regim străin părți din trupul țării, Basarabia, Bucovina, Cadrilaterul și aproape jumătate din Ardeal. Prin aceasta ea și-a pierdut contactul cu foarte multe din organizațiile sale, care au rămas sub alt regim și care și-au încetat activitatea.

Membrilor din aceste organizații nu li s'a permis să vină în țară și deci să participe la adunările generale. Dar revolta sa a fost și mai mare când a luat cunoștință cum asuprașii din trecut inaugurează stăpânirea în teritoriul ce l-a ocupat prin : jigniri, atrocități și masacre, care aduc desaprobarrea lumii civilizate.

Față de această situație, „Ăstra“ a ținut să protesteze la timp contra modului barbar cum sunt tratați frații Români rămași sub stăpânire străină (mulți din ei fiind membrii și chiar conducători ai organizațiilor ei). Singuratecii membrii ai „Ăstreii“, și-au spus apoi cuvântul în diferitele întruniri inițiate de „Ăstra“ și de profesorii universitari.

Membrii secțiilor literare-științifice și-au luat sarcina să publice documentări care să servească unei propagande preventive.

Păstrăm convingerea că orice măsuri ar lua asuprașii, membrii „Ăstreii“ rămași sub stăpânire străină se vor oțeli și mai mult în lupta dusă pentru menținerea ființei naționale, căci instinctul național ieșit din dragostea de glie, limbă și tradiții este în același timp și rezultatul eroic al luptelor grele din trecut, duse de poporul care a pășit veșnic spre orizontul senin al libertății și unității naționale.

Războiul ducându-se în prezent pe trupul țării noastre se înțelege dela sine că „Ăstra“ să-și aibă activitatea și mai redusă. Conducerea ei, care prin împrejurări a rămas încă cea din trecut, face, și va face toate eforturile nu numai pentru menținerea existenței „Ăstreii“ dar pentru o realizare a scopurilor ei adecvată vremurilor și împrejurărilor.

Am tratat în capitol separat greutățile „Ăstreii“ după unire și am insistat mai detaliat asupra lor, pentru ca acei ce vor veni după noi să poată culege învățăminte, de care să se folosească când împrejurările ne va aduce în situația unei complete unități naționale.

VI. Armonizarea activității „Astei” după unire

Pentru armonizarea propagandei sale „Astra” a căutat după unire să-și coordoneze activitatea în cadrul unei solidarități naționale, a unei strânse colaborări pe de o parte cu organizațiile oficiale ale statului, pe de alta cu societăți culturale particulare care întreprindeau o similară propagandă cultural-națională. În acest mod „Astra” a crezut că-și poate îndeplini mai bine misiunea sa, atât pentru realizarea scopurilor pentru care a fost creată, cât și pentru întărirea instinctului național și destinului neamului.

În cât privește cooperarea sau colaborarea cu organele și organizațiile de stat, „Astra” recunoaște că încă dela întemeierea ei, s'a rezemat pe doi stâlpi puternici: *biserica și școala*. Reprezentanții acestor două instituții au fost aproape totdeauna printre conducătorii organizațiilor „Astei”. Nu se poate vorbi de o propagandă a „Astei” care să nu fie adusă deci în strânsă legătură cu acțiunea de propagandă religioasă (fără niciun colorit confesional), făcând prin aceasta ca propaganda să fie și mai bine primită din partea poporului. Uneori chiar conferințele sau prelegerile s'au ținut în biserică, adăogându-se astfel la mirosul de smirnă și tămâie balsamul binefăcător al unei învățături sau morale creștine. Cercurile religioase preoțești s'au ținut aproape totdeauna împreună cu cercurile culturale ale „Astei”.

În cât privește școala, s'ar putea spune că drumul „Astei” s'a împletit la orice pas cu acel al școlii. Dacă înainte de unire „Astra” căuta să pătrundă acolo unde școala nu putea ajunge, după unire „Astra” fără a căuta să învețe buchile pe copii, completează rolul școlii în viața de toate zilele a mulțimii.

Cum reinstrucția, reeducarea cu lămurirea problemelor culturale, biologice, sociale și politice intra în programul de propagandă al „Astei”, acei care executau acest program - trebuie să recunoaștem - au fost profesorii și învățătorii. Reprezentanții școlii au armonizat totdeauna activitatea lor extrașcolară cu aceea a „Astei”. Meritul lor este cu atât mai mare, cu cât trebuia să se gândească mai mult la îndatoriri decât la drepturi, să dea pretutindeni sfaturi, fiind veșnic exemple demne de imitat.

Alături de membrii școlii, membrii „Astei” s'au simțit mai puternic înregimentați în cohorta luptătorilor pentru lumină, tovarăși ai soldaților dreptății, combatanți ai solidarității naționale.

Ridicarea țărânimii la o stare materială mai bună nu se putea face decât prin *organizațiuni pe teren economic*. „Astra”, înainte de unire, a desvoltat mai ales la țară prin membrii și propagandiștii ei

speciali, o propagandă vie arătând sătenilor binefacerile pe care le procură asocierea, tovarăşia, cooperaţia, arătându-i că un om sărac pus alături de unul sărac nu fac doi săraci dar o forţă financiară, o putere care îi poate ajuta să reziste oricărei încercări de spoliare şi să poată face întreprinderi care ar fi fost peste puterea unei singure persoane.

După unire, era natural ca „Astra”, continuându-şi propaganda sa economică, să lege strânse raporturi cu *cooperativele*. În acest scop s'a ținut în 1928, la Sibiu, o conferinţă a directorilor de Federale din Ardeal şi Banat, la care au participat delegaţii „Astrei”. S'a stabilit cu acest prilej următoarele norme de colaborare: 1. Excluderea cu desăvârşire a chestiunilor politice şi personale pentru organizarea propagandei cooperatiste. 2. Organizarea şedinţelor cooperatiste în colaborare cu delegaţii „Astrei”: a) la conferinţele fixate de societatea „Astra” pe despărţăminte să se ia înţelegere cu Federalele respective şi să se trimită un delegat autorizat, care să țină o conferinţă cooperatistă pe lângă conferinţele ținute de delegaţii „Astrei” în interes cultural. b) în conferinţele stabilite de Federale în cercurile culturale unde mişcarea este slabă, sau unde este nevoie să se înfiinţeze societăţi cooperative, „Astra” va trimite delegaţi, care împreună cu ai cooperaţiei să ia măsuri pentru progresul cooperaţiei. c) pe lângă propaganda cooperatistă prin conferinţe, se va organiza în de comun acord şi propagandă prin presă, stabilindu-se felul de editare al unei foi cooperatiste săptămânale pentru popor, al unui calendar cooperatist, broşuri, etc.

Aceeaşi colaborare „Astra” a cerut-o *băncilor populare*. Ea a intervenit ca, conducătorii şi membrii acestor două organizaţiuni de stat să intre în rândul membrilor ei, alcătuind împreună cu preoţimea şi învăţătorimea satelor, organismul de conducere al maselor populare pe calea progresului naţional, cultural, economic şi social.

Dat fiind, că aproape, 90% din locuitorii români ai ţării trăiesc direct din cultura pământului, „Astra” a crezut de datorie să ofere organizaţiilor de stat şi *sindicatelor agricultorilor Români* luminile şi dragostea ei. În acest scop ea a oferit în comitetele despărţămintelor judeţene locuri pentru agronomul regional, care împreună cu reprezentanţii: bisericii, şcolii, federalei cooperative, serviciului silvic, sanitar, să formeze statul de specialişti experimentaţi, care să dea sugestii sănătoase pentru asigurarea ţărânimii noastre agricole.

Naţiunea română reunită în patria sa firească luase calea evoluţiei industrializării, a meseriilor şi comerţanţilor. Muncitorimea industrială devine aproape un stâlp al fiinţei statului Român. Interesele agricultorilor şi ale muncitorimei industriale sunt aproape identice. Solidarizarea

acestor două clase producătoare constituia o cheazășie a fericirii națiunii române, de aceea „Astra“ care proiectase o secție a muncitorimii industriale a ținut să aibă raporturi cu *organizațiunile de stat industriale precum și cu acele ce promovau comerțul și meseria.*

Pentru buna călăuzire a sănătății corporale a poporului ca și pentru intensificarea unei activități în combaterea plăgilor sociale și boalelor infecțioase, „Astra“ colaborează cu *organizațiunile sanitare ale Ministerului Sănătății și Ocrotirilor Sociale, în special cu Institutetele de Igienă și biopolitică.*

Pentru a înlesni organizarea tinerimii române în legiunea de Șoimi, „Astra“ nu numai că a înființat subsecția de educație fizică, dar a păstrat raporturi strânse cu *organizațiunile sportive de stat* O. N. E. F. și cu cele particulare din țară și străinătate.

„Astra“ a văzut și vede în *armata română* marea și frumoasa școală a neamului care are nobila misiune de a forma din ostașii țării nu numai elemente de prim ordin pentru apărare în timp de războiu, dar și cetățeni conștienți de marea lor misiune în timp de pace. În consecință, ea a colaborat prin organizațiile sale cu această mare și importantă instituție a țării, menită să formeze din fiecare ostaș un cetățean ordonat, disciplinat, conștient de îndatoririle sale față de țară și neam.

„Astra“ a păstrat de asemenea raporturi strânse cu *organele administrative ale statului*, dela care a primit în multe ocaziuni ajutoare prețioase, precum și cu toate *asociațiunile profesionale*, (preoți, profesori, învățători, medici, ingineri, advocați, comercianți, meseriași, etc.), care pe lângă susținerea intereselor breslei respective, credeau de a lor datorie ca pe teren cultural să sprijine „Astra“ în realizările scopurilor sale.

Dar „Astra“ a ținut să colaboreze și să țină un contact aproape permanent cu *societățile culturale similare*, cu *reuniunile de femei și tinerime*, cu *reuniunile de muzică și cântări*, cu *acele teatrale și radiofonice și cu presa.*

Ideea colaborării cu surorile ei culturale, care urmăresc aceleași scopuri pentru neam și țară a pornit imediat după unire.

Dacă „Astra“ după unire a căutat să-și extindă activitatea ei în patria mamă și provinciile surori (care au solicitat-o) creînd regionala Basarabiei, Dobrogei și despărțământul București, nu mai puțin societățile culturale de dincolo de Carpați, (unele mai vechi, altele mai noi, create), au pătruns în Ardeal.

Liga Culturală, Fundațiile Regale, Ateneul, Cele 3 Crișuri, Universitatea liberă, Extensiunea Universitară, ca să nu numesc decât pe

cele mai importante au căutat să activeze și în părțile ardelen, maramureșene, bănățene și crișene, unele din ele creindu-și chiar filiale.

Toate aceste organizații culturale, mai ales acele ce activau la sate, se serveau în activitatea lor de aceiași intelectuali și era firesc să se ajungă, nu numai la pulverizarea – fără folos – a energiilor, dar la asperități între cei dela conducerea organizațiilor.

Cum se dăduse lozinca ofensivei culturale, alte multe societăți efemere – fără multă activitate – se ivesc și apariția lor contribuie să mărească și mai mult desorientarea în masele populare.

Acest fapt îndeamnă președintele V. Goldiș ca într'un articol publicat în „Societatea de Măine” să scrie: „Din tufe răsar haiducii culturali care bat la ușile băncilor, dau asalte la Ministere, atentează la buzunarele publicului și niciodată nu dau nimănui seama de isprăvile lor.

„Prin sate trei intelectuali înființează cinci comitete culturale, alimentând cearta și ura între săteni”.

În dorința de a scăpa sătenii de besna inculturii, toată lumea vrea să facă cultură de mulțori fără program, fără înțelegere a rosturilor culturale ale poporului român. Propagandiștii culturali „de ambe sexe” – cum zicea Prof. Iorga – cutreerău orașele și satele, încurcând lumea, zăpăcind dascălimea și preoțimea, răspândind pe bani scumpi literatură proastă.

Exceptând Universitatea Liberă și Extensiunea universitară care-și mărgineau activitatea în Ardeal la ținerea de conferințe, celelalte organizațiuni serioase ar fi putut lucra în cadrele „Ăstreii”.

Pentru a înlesni încadrarea lor sau o colaborare strânsă fără stâneniri reciproce de acțiune, „Ăstra” și-a modificat Statutele, introducând aliniatul că „Ăsociațiunii i se va putea alipi orice însoțire culturală națională din cuprinsul României Mari, care urmărește scopul prevăzut la art. 2 și se obligă a lucra în cadrele statutelor și regulamentelor „Ăstreii”.

„Pentru dezvoltarea inițiativei și ușurarea administrației interne, fiecare însoțire culturală alipită se va putea administra independent. Un for superior ales din sânul comitetelor centrale va armoniza interesele tehnice și administrative, regulând cercul și terenul de activitate a fiecărei din aceste însoțiri culturale alipite Ăsociațiunii”.

Motive pe care conducerea „Ăstreii” nu le-a cercetat au făcut ca societățile ce s'au infiltrat pe teritoriul Ardealului printre organizațiile „Ăstreii”, să-și continue mai departe activitatea lor până când s'a convocat Congresul Cultural. Problema fiind adusă în discuție prin referatul d-lui I. Agârbiceanu, secretarul secțiilor literare-științifice a „Ăstreii” (care propunea ca toate societățile culturale de dincoace de Carpați să se încadreze în „Ăstra”), – a dat naștere la vii discuții, ajungându-se

la următoarele concluzii: „Pentru armonizarea propagandei culturale românești la sate și orașe, care se încearcă pe aceleași teritorii și față de aceleași pături sociale simultan de către mai multe societăți culturale, comitetele despărțămintelor județene ale „Ăstreii” să rezerve în sânul lor locuri suficiente pentru reprezentanții tuturor societăților culturale românești din acelaș județ, încercând, pe cale amicală, contopirea lor în organismul „Ăstreii”, având însă, în caz de refuz să colaboreze cu acele societăți în chipul sus indicat, ferindu-se de orice jignire a acestor societăți, a conducătorilor și membrilor lor. Se va urmări astfel scopul unei coordonări sistematice a acțiunilor culturale și răzlețe și îndrumarea lor unitară prin stabilirea de comun acord a programului de lucru, evitând coincidențele supărătoare și risipirea energiilor active prin inițiative separatiste”.

Este drept, că pentru a găsi formula unei colaborări organice între toate societățile culturale din țară, pe temeiul unui program unitar, se hotărîse la Congres crearea unui organism nou, a unui parlament sau senat cultural român cu periodicitate organizată. Prin formula de mai sus s'a acreditat ideea că se poate ajunge la un progres cultural din țară numai prin o unitate armonică de viață culturală eșită din realizările proprii a fiecărei societăți în parte. Iar pentru progresul acestora din urmă se va ține seamă de individualizarea fiecărei organizațiuni, deci de toate moștenirile proprii care constituiesc caracterul particular al localității sau regiunii respective.

„Ăstra”, în perioada de după unire, a căutat deci să ajute la progresul cultural al țării, consolidând legăturile și colaborând pe teren cultural cu statul și cu societățile ce activau meritoric, adoptând bunele înfăptuiri realizate în alte puncte ale țării și făcând cunoscut pe cele ale sale, precum și toate necesitățile și greutățile întâmpinate în activitatea sa, pentru ca prin un ajutor comun să-și poată mări contribuția la buna funcționare a întregii culturi românești.

Colaborarea cu societățile culturale surori din patria mamă, cetățitorul o poate găsi în dările de seamă anuale semnate la sfârșitul acestui capitol. Legătura cu cultura provinciilor surori basarabeană și dobrogeană se află descrisă la capitolul regionalelor. În cele ce urmează, mă voiu mărgini a expune pe scurt cele 4 colaborări sau cooperări mai importante pe care le-a avut „Ăstra” în activitatea sa de după unire cu: a) Societatea pentru Cultură din Bucovina. b) Fundațiile regale. c) Serviciul Social și d) Ministerul Propagandei Naționale.

După unire, „Ăstra” a reluat colaborarea cu *Societatea pentru literatură și cultura română din Bucovina*, creată în 1862, deci ceva mai târziu ca „Ăstra”. Această societate culturală a scos o revistă în

titulată „Foaia Societății pentru literatura și cultura română din Bucovina“ la care membrii „Ăstreii“ și-au dat foarte bucuroși contribuția lor.

Dacă înainte de unire legătura dintre „Astra“ și Societatea de cultură bucovineană se făcea prin singuraticii membrii dela conducerea societăților care se vizitau sau corespondau în scris (în muzeul societății bucovinene se păstrează scrisorile lui A. Șaguna și a altor personalități ardeleni), după unire raporturile se cimentează mai mult prin participarea în grup a membrilor societății la diferitele manifestări culturale ale „Ăstreii“, sau la adunările ei generale.

Președintele societății d-l Prof. Nandriș a fost aproape nelipsit dela adunările noastre generale, iar cuvântările sale, însuflețite dădeau expresie sincerilor sentimente de dragoste ce ni le păstrau frații bucovineni.

Din parte-ne „Astra“ încă a participat la manifestările lor și în special la serbările ce au avut loc cu ocazia împlinirii celor 75 ani de existență a Societății, - când s'a așezat piatra fundamentală a mărețului lor palat cultural.

Colaborarea dinainte și de după unire a urmărit același scop: luminarea poporului din provinciile respective și dirijarea lui spre o viață demnă, vrednică, civilizată.

Fundațiile Regale Române sunt create de foștii Regi ai țării în momente diferite, fiecare fundație având un scop anumit, care însă se completează unele prin altele.

Aceste fundații urmăresc atât difuzarea culturii superioare, cât și a celei populare. Studiile pozitive și spirituale, literatura și arta sunt ajutate, încurajate, stimulate.

Fundațiunile indicând faptul că, constituirea unei elite intelectuale nu este realizabilă decât prin propagarea cunoștințelor în masele populare, au organizat în satele din cuprinsul țării (deci și în Ardeal) cămine culturale, au editat publicațiuni, săvârșind prin aceasta o operă constructivă din cele mai laudabile. Aceste cămine înființate la început numai în câteva sate din Ardeal cu caracter experimental se înmulțesc pe timpul Serviciului Social, ajungându-se uneori ca în aceeași comună să se găsească, pe lângă cercul cultural al „Ăstreii“ și un cămin al Fundației.

Pentru a nu se pulveriza mai mult energiile și crea dușmăniile între conducătorii intelectuali ai satelor ce se găseau în fruntea acestor organizațiuni culturale, ca și din considerentul unei organizări unitare culturale sătești pentru toată țara, „Astra“ a intervenit în ultimul timp și s'a ajuns la o înțelegere cu Fundația Culturală „Regele Mihai I“, în sensul ca: în viitor să nu se mai înființeze în Ardeal și Banat cămine culturale sub egida Fundației, ci numai cercuri culturale ale „Ăstreii“.

Se lasă apoi în patrimoniul „Ăstreii” căminele înființate după 1939. Pentru căminele înființate înainte de 1939 și care nu mai activează se pot activa de „Astra”, căutându-se în înțelegere cu Fundațiile, modalitatea transformării, contopirii sau colaborării.

În conformitate cu art. 15 din Legea Serviciului Social creată în 1938 și prin o perfectă înțelegere cu autorul legii d-l Ministru Gusti, „Astra” este însărcinată să conducă și să aplice în Ținuturile Someș, Mureș și Timiș, *Serviciul Social*, așa precum o făcea în celelalte ținuturi Fundațiile Regale. „Astra” își păstra autonomia și statutele. Ea aplica prin unitățile sale, serviciul social în conformitate cu dispozițiunile legale sub controlul și directivele organelor de conducere, prevăzute de lege, din care și președintele „Ăstreii” făcea parte. Toate numirile în aceste ținuturi se făcea la propunerea comitetului central al „Ăstreii”. S'a mai căzut de acord și asupra următoarelor dispozițiuni: „Astra” își menține pentru executarea programului de muncă unitățile sale statutare, este obligată să înființeze pentru aplicarea serviciului social unitățile prevăzute de lege, urmând ca pentru o mai rodnică activitate să se afle cea mai potrivită modalitate de colaborare sau imbinare a comitetelor sau sfaturilor de conducere.

La unitatea de conducere a vieții culturale este Căminul Cultural, iar Cercul Cultural va îndeplini funcțiunea secției culturale a Căminului.

Programul propriu de muncă rezervat unităților statutare ale „Ăstreii” privește problemele: port, dans, cântec românesc, tradiții, credință, teatru sătesc, Șoimii Carpaților, politica de afirmare etnică și de apărare culturală față de organizațiile culturale străine, organizarea pe vecinătăți a satului pentru întărirea solidarității și educației eugenice și biopolitice, având ca centru de preocupare familia românească cu rosturile ei etnice și creștinești. Căminurile culturale ale Fundației aflătoare pe teritoriul ținuturilor Someș, Mureș și Timiș, se vor încadra pentru aplicarea Serviciului Social în organizația „Ăstreii”, excepție fac numai Căminele experimentale create prin Fundații în urma activității Echipelor Regale studențești.

Prin regulamentul de aplicare a legii se luase dispoziția ca organele de conducere ale Serviciului Social să nu ia nicio dispoziție pentru unitățile din Ținuturile amintite, decât prin conducerea „Ăstreii”.

Frumoasa și rodnică activitate ieșită prin această colaborare se datorește nu numai conducerii „Ăstreii” (în special președintelui ei) dar largi și generoasei înțelegeri a d-lui Ministru Gusti, care perfect conștient de rosturile „Ăstreii” în noua constelație culturală, i-a asigurat independența, inițiativa și autoritatea necesară.

În primăvara anului 1943 pe temeiul aprobărilor și directivelor date de d-l Prim-Ministru și în urma consfăturilor ce a avut loc la Ministerul Propagandei cu delegații mai multor Ministere și instituții între care și „Astra”, s’au luat următoarele hotărâri:

a) Să se întreprindă o acțiune națională culturală (de propagandă) internă pentru îndrumarea spirituală și lămurire cetățenească a poporului, care va fi condusă de Ministerul Propagandei Naționale în colaborare cu Ministerul Afacerilor Interne, al Culturii Naționale, al Agriculturii și Domeniilor, precum și cu Marele Stat Major, secția propagandei și oficiul „Muncă și Lumină”.

b) Răspunderea directă a acestei acțiuni pe teren în sate și orașe revine Prefectului de județ, care va lucra prin căminele culturale existente organizate în Oltenia, Muntenia, Moldova, Bucovina, Basarabia și Dobrogea de Fundația Culturală Regală „Regele Mihai I”, iar în Ardeal și Banat de Asociația „Astra” (Sibiu) care are cercuri culturale.

„Astra” a primit cu dragoste această *colaborare* așa cum a primit totdeauna să ia parte la operele de interes național, contribuind odată mai mult la crearea unei solidarități românești și la pregătirea zilelor de mâine. Datorită acestei colaborări ne-am bucurat de un concurs și mai viu din partea bisericii și școlii, instituții care au fost totdeauna tovarășe credincioase ale „Ăstreii”, precum și din partea administrației. Inaugurarea acestei propagande s’a făcut în toate capitalele de județ din Transilvania și Banat, prin serbările prezidate de delegații comitetului central al „Ăstreii”, serbări care au luat proporțiile unor adevărate manifestări naționale. Datorită acestei colaborări, acțiunea noastră de organizare și propagandă a putut să ia deci un avânt și mai mare.

În cât privește colaborarea „Ăstreii” *cu reuniturile de femei*, ea s’a făcut prin secția feminină biopolitică a „Ăstreii” și cetitorul poate vedea rezultatele la realizările expuse de această secție.

Un punct important din programul „Ăstreii”, constituindu-l problema tradiției și datinelor cu tot ceea ce se referă la port, dans, cântec, teatru, etc., era natural ca Asociația să intre în legătură cu toate asociațiile, care aveau ca scop menținerea și dezvoltarea celor de mai sus. Aceleași bune raporturi, „Astra” le-a păstrat cu *societatea de radiofonie și cu asociațiile cinematografice*, radioul și filmul cultural intrând în mijloacele sale de propagandă.

În vederea cimentării legăturilor sale, „Astra” centrală a ținut să răspundă totdeauna – prin reprezentanții săi autorizați – la invitațiile ce i s’au făcut fie de autoritățile statului atunci când ele organizau serbări, fie de despărțăminte când aranjau vreo manifestare cu caracter deosebit.

„Astra“ a ținut apoi să participe și la manifestările mai importante ale societăților similare (adunări generale, congrese, sărbătoriri, comemorări, etc.) cu care colabora mai de aproape.

„Astra“ a stat în contact strâns cu *presa română* care precum știm oglindește în parte gradul de cultură și de dezvoltare a poporului român. Ea a privit presa bună românească ca pe un organ al cugetărilor, convingerilor și speranțelor românești, care în toate ocaziile a știut să apere cu demnitate onoarea neamului, a știut să-i întărească puterea lui morală și a știut să vegheze la cimentarea legăturilor dintre frați și la dezvoltarea conștiinței și solidarității naționale.

În tabloul sumar de mai jos, întocmit după dările de seamă anuale, se pot vedea unele din colaborările mai importante pe care le-a avut atât centrul, cât și organizațiile periferice ale „Ăstreii“ în anii de după unire.

Dela început trebuie să mărturisim că manifestările „Ăstreii au fost și sunt în mare parte spectaculoase și distractive, mai ales la sate, cu scopul de a cointeresa întreaga populație. Orice serbare, șezătoare, serată sau adunare organizată deci de „Astra“ își are un program de cele mai multe ori artistic, cu declamații, cor, dans, teatru, etc., la care au dat concursul corurile bisericești, școlare, cele de țărani sau țărance, reuniunile de femei, societățile tinerești de dans sau de diletanți teatrali, etc., organizațiuni care au fost totdeauna sprijinite și încurajate de „Astra“ (creațiile proprii ale „Ăstreii“ se găsesc la capitolul respectiv al realizărilor).

Ăstfel găsim notate: *In 1919* colaborarea centrului cu Liga Culturală (condusă de Prof. N. Iorga), Cele 3 Crișuri și Centrala Caselor Naționale (condusă de Colonel Manolescu) și cu reuniunile corale din Sibiu care au dat tot concursul la primirea oaspeților străini.

In 1920 colaborarea Centrului cu: „Cultura Poporului“; Casa Centrală de Educație Națională; Liga Culturală (participând la serbarea ei jubilară din Tg. Jiu); Asociația Clerului Ortodox „Ă. Șaguna“; Fundația Culturală Principele Carol; Uniunea învățătorilor din Ardeal și alte noi societăți create de dorul de înaintare cât mai repede al neamului nostru întregit.

În organizațiile periferice găsim cântări școlare, la manifestațiile culturale din comuna Telciu (Jud. Făgăraș), coruri școlare și acele ale reuniunii de muzică din Sibiu, care au continuat să dea tot concursul la serbările organizate de „Astra“ chiar la sate.

In 1921 colaborarea centrului cu societățile din anii trecuți. „Astra“ participă la serbările ținute de Liga Culturală la Tg. Mureș când s'a distribuit din partea d. lui P. Brătășanu câte o bibliotecă pentru comunele

din Mureș Turda. Mai colaborează cu Societatea Regală Română de Geografie, cu Institutul de învățământ din Blaj, (participând la serbările organizate de el), cu Biblioteca Universitară cehoslovacă din Bratislava. Prin Societatea Culturală Principele Carol, ia parte la expoziția cărții din Florența. Intră în legătură cu Universitatea Liberă condusă de d-na Sabina Cantacuzino, care trimite conferențieri.

Societățile studențești „Avram Iancu” și „Dacia” din Iași, „Vrancea” din București, „Cercul Putna” și „Biblioteca Centrală” din Focșani ne cer colaborarea.

În organizațiile periferice găsim: serate artistice, cu dans și cântări organizate în: Viștea, Arpașul de Jos, Drăguș și Cârțișoara, (Jud. Făgăraș).

In 1922, Colaborarea centrului cu societățile din anii trecuți. Se mai adaugă Societatea scriitorilor Români, care ține șezători la Sibiu. I se solicită colaborarea de Academia Română și Asociația Profesorilor Secundari Sibiu. Intră în legătură cu Societatea Națiunilor, Comisia de Cooperare intelectuală îi cere să răspundă la un chestionar.

În organizațiile periferice găsim: teatru și coruri organizate în Asuagiul de Sus și Băsești, precum și concursul dat de orchestra țărănilor din Vatra de Jos (Jud. Sălaj). Șezători culturale cu dans și muzică în Surduc și Ciachi Gârbău (Jud. Solnoc). O strânsă colaborare în organizarea șezătorilor artistice cu învățătorii și meseriașii din Gherla (Jud. Solnoc), coruri școlare în Lăpușul Unguresc (Jud. Solnoc). Șezători culturale cu cântări în Lupșa, Ponor, Sălciua de Sus (Jud. Turda). Șezători culturale în Mureș, Uioara, Vereșmort, Feldioara, Sânmărtinul Sărat, precum și o serată culturală cu dans românesc în Feldioara (Jud. Turda). Serată cu cor mixt în Zărnești (Jud. Brașov).

In 1923 se continuă colaborarea centrului cu societățile menționate în anii trecuți, pe care le-a vizitat cu ocazia descălecării în patria mamă. Se mai adaugă concursul dat la festivalurile și serbările din Sibiu de corul Școlii Normale condus de T. Popovici și de reuniunea Română de Muzică „G. Dima”, condusă de N. Oancea. Colaborează cu Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române.

Se intră în legătură cu societatea culturală și intelectualitatea basarabeană prin persoana Prof. O. Ghîbu, care are delegație de a discuta posibilitatea unei colaborări. Comisia de cooperare intelectuală de pe lângă societatea națiunilor comunică „Astrei” că din răspunsul chestionarului deduce că: „învățămintele atât de interesante ale „Astrei” vor constitui o contribuție foarte prețioasă la lucrările întreprinse de Comisie”.

În organizațiile periferice găsim : colaborare apropiată cu reuniunea de lectură, cânt și muzică „Voința” din comuna Răcășdia (Jud. Timiș); producții teatrale cu tineri diletanți în Ruda Musaria (Jud. Hunedoara); colaborare cu corul maestrului Hubic din Beiuș. Jocuri naționale organizate de tinerii din Cuzdrioara și Mănăștur (Jud. Solnoc). Reprezentații teatrale cu cor ale elevilor școlii medii Lăpușul Unguresc (Jud. Solnoc). Producții teatrale corale la Miercurea Ciuc (Jud. Ciuc). Cântări ale școlii medii din Ludoș de Mureș. Reprezentații teatrale cu cântări în : Feldru, Telciu, Hordou și Năsăud (Jud. Bistrița Năsăud). Șezători literare și teatrale la Săcele (Brașov). Producții teatrale cu elevii din Sălciua (Jud. Turda). Concursul din partea corului bărbătesc din Săliște. Serate cu cântări școlare la : Aciliu, Cacova, Galeș, Gurărului, Mag, Orlat, Săliște, Sibiel, Tilișca. Concursul reuniunii de cântări „Doina” din Sănicolaul Mare (Jud. Timiș). Colaborare cu reuniunea meseriașilor și cu corurile dela școala normală și liceul „Gh. Lazăr” conduse de distinșii profesori de muzică Timotei Popovici și N. Oancea. Producțiuni teatrale și corale la Vințul de Sus (Jud. Turda), jocuri executate de tinerii flăcăi din Ghiriș și Luna de Arieș (Jud. Turda).

In 1924, colaborarea centrului cu societățile menționate în anii trecuți. Se menționează apropierea de societățile culturale din Basarabia (Societate istorică și arheologică bisericească, Universitatea populară, Ateneul Românilor dela Nistru și Casele Naționale), care s’au grăbit să primească delegații noștri și de pe urma căreia a ieșit o colaborare rodnică.

S’a luat contact cu centrala „Societății de temperanță” din București pentru combaterea flagelului alcoolismului.

Extensiunea Universitară Cluj, urmând exemplul Universității libere, își trimite conferențieri în orașele din Ardeal, sprijinind și răspândind cunoștințe în sensul scopurilor urmărite de „Astra”. Fundația Principele Carol trimite pe profesorul I. D. Ștefănescu, care ține conferințe și organizează o expoziție. Se stabilesc raporturi cu corul „Cântarea României” care merge în despărțămintele „Astrei” (Orșova, Oravița, Cluj).

„Astra” stabilește legături încă, cu „Ateneul Român din Tătărași” condus de D. Ifrim, care trecând în Maramureș se oprește la Sibiu.

Asociația Culturală Arădană se unește cu „Astra”, formând despărțământul Arad.

În organizațiile din provincie găsim :

Echipe din elevii cl. VII. a liceului din Arad, care organizează șezători artistice în Boroș Ineu și Săvârșin (Jud. Arad). Cor cu cântece în Chioar (Jud. Satu Mare). Concursul corului episcopal din Cluj condus

de prof. S. Columba, acel al corului „Crișana” și piese teatrale, date cu elevii școlii normale din Cluj (Jud. Cojocna). Piese teatrale la Căhalm (Jud. Târnava Mare). Piese teatrale, jocuri în costume naționale și cântări cu concursul corului elevilor școlii normale (condus de T. Popovici) și al societății „Filarmonica” la Cristur și Orheiu (Jud. Odorhei). Producții teatrale la: Cetan, Săn-Mărghita și Bața (Jud. Solnoc). Producții teatrale și jocuri cercetășești la Deva (Jud. Hunedoara). Coruri și producții teatrale la Huedin și Mănăsturul Unguresc (Jud. Cojocna). Producții teatrale corale la Ilea (Jud. Hunedoara). Coruri și dansuri naționale la Petroșani, cu concursul școlii miniere, și a societății miniere Petroșani și Lonea (care aveau orchestră). Corul școlii tehnice de aviație la Mediaș. Jocuri naționale la Apoldul de Jos (Sibiu). Corul gimnaziului Luduș (Jud. Turda). Serate literare și artistice cu cor și teatru în: Baia de Criș, Lupșa, Hădăreni, Sălciua de Sus și de Jos, Lăutărăși și Sava (Jud. Turda). Piese muzicale și cor la Sebeș (Jud. Sibiu).

In 1925, colaborarea centrului cu cele mai multe din societățile enunțate în anii anteriori.

După activitatea laudabilă a d-ului Prof. Ghibu și vizitele făcute în Basarabia s'a strâns și mai mult legăturile cu frații din acea regiune unde se creează mai târziu o regională. Se stabilesc legături cu societatea „Mormintele Eroilor” condusă tot de d-ful General Manolescu (care nu scapă prilejul de a ne cerceta și ajuta) și care ne oferă 4 troițe. Colaborarea se întinde și cu Casa Școllelor, Ateneul (care ne trimite conferențieri) și Muzeul Național Militar.

In organizațiile dela periferie găsim: Producții teatrale la Aiud. Producție corală teatrală la Hida (Jud. Cluj). Concursul din partea tineretului și a fanfarei țăranilor din Mădăraș (Jud. Satu-Mare). Dans cu concursul tineretului din Sălsig (Jud. Sălaj). Concursul dat de organizația tineretului din despărțământul Lăpuș (Jud. Someș). Producții teatrale în: Lăschia, Fănațe, Ciocotiș și Copalnic Mănăstur (Jud. Satu Mare). Producțiuni teatrale și coruri în Săcele (Jud. Brașov). Concursul elevilor cercetași, acel al școlii normale din Zalău, la șezătorile culturale și artistice din: Săn-Mihaiul Deșert, Hida, Fizeș, Săn-Petru, Bălan, Treznea, Agrij, Buciumi (Jud. Sălaj). Reprezentație teatrală la Cacova. Serate artistice la Galeș cu concursul Societății Meseriașilor. Reprezentații teatrale la Săcel și Tilișca, cu concursul Corpului Invățătoresc (toate din Județul Sibiu). Douăzeci și opt de reuniuni și societăți din cuprinsul acestui din urmă Județ dau concursul organizațiilor „Ăstreii”. Producții teatrale la Urișor (Someș). Producții teatrale cu coruri la: Țapu, Biia și Pănade (Jud. Târnava Mică). Corul elevilor liceului la șezătorile organizate în Județul Turda.

In 1926. Se continuă colaborarea centrului cu societățile amintite în anii anteriori în special cu „Astra Basarabeană” și cu Societatea Română de Literatură și Cultură din Bucovina, apoi cu Centrala Caselor Naționale (la festivalul căreia „Astra” participă), Liga Culturală, Extensiunea Universitară (condusă de Dr. Bărbat și Ștefănescu Goangă), Universitatea Liberă, Fundațiile Culturale, Casa Școalelor, Ateneul din Tătărani, Muzeul Național, Asociația profesorilor și învățătorilor Sibiu, Reuniunea Română de muzică „Gh. Dima”, Reuniunea Meseriașilor, etc.

În organizațiile periferice găsim : Concursul corului mixt al Reuniunii de lectură și cântări „Armonia” din Hărman (Jud. Brașov) ; precum și acel al corului Gimnaziului „Samuel Micu” din Sărmaș (Jud. Cluj). Reprezentații teatrale la Huedin (Jud. Cluj). Serate artistice și sociale la Viștea (Jud. Făgăraș). Coruri și dansuri naționale la Jiu (Jud. Hunedoara). Serbare teatrală cu elevii de liceu la Tg. Mureș. Serate artistice (piese teatrale) la Reghin. Producții teatrale la Odorhei. Programe artistice la Arded (Jud. Satu Mare). Reprezentații teatrale la : Copalnic Mănăștur, Cărpiniș și Berința (Jud. Satu Mare). Jocuri naționale la Săliște (cu reprezentanții satelor din : Săliște Aciliu, Cacova, Galeș, Gurărului, Mag, Orlat, Rod, Săcel, Sibiel, Tilișca și Vale). Concursul reuniunii de cântări din Săliște. Producții teatrale la Sibiel cu elevii școlii primare, cu concursul societății „Sf. Gheorghe” și a societății „Cetățenia” Decebal. Șezătoare artistică literară la Vale cu concursul societății de lectură „M. Eminescu” și a școlii civile de fete din Săliște. Șezători literare artistice în diferite comune din despărțământul Sălciua (Jud. Turda).

In 1927. Colaborarea centrului cu societățile culturale amintite în anii anteriori, în special cu : Liga Culturală, Universitatea Liberă, Extensiunea Universitară Cluj, etc. Se stabilesc legături cu Societatea „Teatrul” și Societatea corală din Turnu Severin, (la adunarea generală căreia „Astra” participă).

Programe artistice, executate cu concursul elevilor școalelor la Sebeș (Jud. Alba). Cântări și teatru la Zlatna (Jud. Alba). Festival artistico-literar în Arad. Producții teatrale la Râșnov (Jud. Brașov). Concursul cercetașelor liceului de fete, al cercetașilor căminului de ucenici industriali și al elevilor școlii normale de băieți, (care au cor și orchestră și au executat dansuri naționale) în comunele din despărțământul Cluj. Cor țărănesc în Cătina. Căntece și poezii originale în Budești din despărțământul Câmpia (Jud. Cluj). Reprezentații teatrale au loc în : Mociu, Frata, Ghiriș, Mureșenii de Câmpie și Pălatca din despărțământul Mociu (Jud. Cluj). Cântări corale cu elevii școalelor din Ghelar (Jud. Hunedoara). Coruri de elevi și piese muzicale executate de or-

chestra minelor, la Petroșani. Producție teatrală și cor mixt la Band (Jud. Mureș). Piese teatrale jucate la : Suseni, Morăreni, Deda, Bistra, Petelea, Habic și Reghin (din Jud. Mureș). Piese teatrale cu elevii liceului la Odorhei. Reprezentații teatrale în Copalnic Mănăstur, Ruscior și Făurești (Jud. Satu Mare). Piese populare cu diletanți în Dej, Târgul Lăpușului, Cuzdrioara, Beclean (Jud. Someș). Concursul cercetașilor la serbările din despărțământul Sibiu. Șezători culturale și artistice în Sebeșul de Jos, de Sus și în Tălmăcel.

Producții teatrale în : Tălmăci, Săsăuși. Concursuri de dansuri naționale la Miercurea, unde au luat parte comunele : Miercurea, Cunța, Ludoș și Apoldul Mic (toate din Jud. Sibiu). Șezători culturale și artistice la Criș, Boiu, Albești și Daneș (Jud. Târnava Mare). Programe artistice cu cântări la Covasna (Jud. Trei Scaune). Producție teatrală la Câmpia Turzii.

In 1928. „Astra” centrală colaborează cu cea mai mare parte din societățile culturale amintite în anii anteriori, în special cu Universitatea Liberă și Extensiunea Universitară din Cluj, care-i trimite regulat conferențieri, precum și cu Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale, căruia „Astra” îi dă tot concursul în buna reușită a „Zilei de temperanță”.

În organizațiile periferice găsim :

Șezători artistice și culturale în comunele de pe teritoriul regiunii Basarabiei și Dobrogeană. Concursul trupei teatrale „Vestul Românesc” la Marghita Jud. Bihor. Serbări cu coruri și dansuri naționale la Budila (Jud. Brașov). Membrii din Societatea „Sf. Gheorghe” și din Reuniunea de femei din Sf. Gheorghe dau concursul la serbările și producțiile teatrale ce au loc în această comună. Șezători culturale și artistice la Codlea (Jud. Brașov). Piese teatrale cu elevii la Moldova Nouă (Jud. Caraș), Piese teatrale la Hida (Jud. Cluj). Coruri și dansuri naționale au loc la : Sarmisaghetuza, Vulceș și Uroi (Jud. Hunedoara) cu concursul fanfarei de țărani de la Orăștie. Piesă teatrală la Sarmisaghetuza. Piese teatrale cu diletanți, la : Reghin, Suseni, Bădașa, Râpa, Petelea, Habic, Deda, Breaza (Jud. Mureș). Serate și șezători artistice cu cântece și dans la : Năsăud, Rodna Veche, Sângeorge-Băi, Rebrîșoara (Jud. Năsăud). Reprezentații teatrale în : Copalnic Mănăstur, Bernița, Măgureni, Lășchia și Brebeni (Jud. Satu Mare). Cântări și piese populare la Ugocea (Jud. Satu Mare). Concursuri de costume naționale și jocuri bănuțene la Orșova (Severin). Programe artistice cu concursul școalelor din Săliște în comunele din despărțământul Săliște. Piese teatrale la Sibiel. Cântări la Turnișor (Jud. Sibiu). O reprezentare cu diletanți, a operei „La șezătoare” în Sighișoara. Cântări la Lipova și Sânicolaul Mare (Jud. Timiș). Producție cu cântări și teatru la Sălciua (Jud. Turda).

In 1929. „Astra“ centrală continuă să țină legături strânse cu toate organizațiile de Stat, asociațiunile profesionale și societățile culturale similare din trecut și care fiind invitate la Congresul ei Cultural, au contribuit ca acest congres să însemneze demarcarea unei etape în evoluția noastră culturală. În special în acest an se remarcă colaborarea cu Universitatea Liberă și Extensiunea Universitară, care-i trimite conferențieri, cu Direcția Educației Poporului din Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale, cu asociațiile preoțești și cele de profesori și învățători, cu reuniunea femeilor române și acele de cântări și coruri care-i dau concursul la diferitele serbări.

În organizațiile periferice găsim :

Concursul „Tinerimii Române“ din Săvârșin la organizarea producțiilor teatrale din acea comună. Concursul corului „Frăția“ compus din intelectualii din Pecica și Rovine (Jud. Arad). Colaborarea cu „Cercul religios pastoral“ și cu societatea „Sf. Gheorghe“ în Budila (Jud. Brașov).

Serate corale teatrale la Săcele (Jud. Brașov). Concurs de coruri în Reșița (Jud. Caraș). Serate artistice la Moldova Nouă (Jud. Caraș). Cor țărănesc la Cătina și joc de călușeri cu elevii liceului la Sărmaș (Jud. Cojocna). Concursul școalelor române de toate categoriile la Făgăraș. Producții teatrale la Brad și la Geoagiu (Jud. Hunedoara). Colaborare cu cercurile religioase și cu tinerimea „Sf. Gheorghe“ în Hunedoara.

Cântări și jocuri naționale ale elevilor la Gurghiu. Colaborare cu societatea casei intelectualilor români, reuniunea femeilor, gimnaziul românesc, grădina de copii, corurile preoțești și învățătoarești la Reghin, unde s'a aranjat reprezentații teatrale și serate artistice.

Serate artistice în despărțământul Sacul, cu concursul tinerimii române din Căvâran, Cireșul și Nadrăg. Serate artistice în Târgul Lăpușului. Programe artistice cu concursul corurilor bisericesti și al școalelor în comunele din desp. Timiș Torontal. Concursul corului românesc în Sf. Gheorghe (Jud. Trei Scaune). Serbări cu teatru, jocuri și cântece în Semanghel și serbări cu teatru în Purcari, ambele din despărțământul Cetatea Albă (Basarabia). Cântări școlare în Fofeldea, Țichindeal, Săliște. Concursul corului meseriașilor și acel al școalei din Ocna Sibiului. Concursul corului școalei de menaj, al gimnaziului mixt și al școalei de comerț din Săliște. Coruri școlare în Aciliu. Cor școlar cu producție teatrală (tinerimea adultă) din Săcel. Cor școlar la Topârcea, Gârbova, Bungard, Daia. Concursul fanfarei „Miorița“ la Jina. Colaborarea cu corul bisericesc bărbătesc, „Tinerimea Nouă“, „Reuniunea Femeilor ortodoxe române“ și Banca Populară „Steaua“ în Turnișor (toate aceste comune fac parte din Jud. Sibiu).

In 1930. „Astra“ centrală își menține mai departe legăturile, în special cu societățile culturale enunțate în anii trecuți.

In organizațiile periferice găsim :

Manifestări artistice în foarte multe comune din despărțământul Sibiu, cu concursul autorităților, societăților și reuniunilor locale.

Concursul reuniunii muzicale în Sighet. Concerte și teatru în despărțământul Sălciua.

In acest an încep deja să ia desvoltare mai mare creațiile proprii ale „Astrei“ precum : Conservatorul de muzică „Astra“ din Brașov, Șoimii Carpaților cu echipe de coruri și dansuri. Coruri și fanfare ale despărțământelor, înlesnesc aranjarea serbărilor locale sau se transportă în comunele din diferite despărțăminte.

In 1931. Se mențin mai departe legăturile dintre „Astra“ centrală și societățile culturale.

In organizațiile periferice găsim :

Aranjări de programe artistice în desp. Cluj, Cântări școlare și fanfara școlai în despărțământul Deva. Concursul corurilor școlare în despărțământul Reghin.

Corurile, orchestra, fanfara, echipele de dans ale Șoimilor și Șoimanelor organizează serbări și festivaluri în comunele diferitelor despărțăminte.

Ele nu pot cutreera toate comunele din Ardeal. Despărțământele „Astrei“ au încă nevoie deci la manifestările lor și de concursul organizațiilor și reuniunilor locale, astfel : Corul elevilor școlai primare dau concursul la serbările din Săcădate, Sebeșul de Sus, Hamba, Fofeldea, Ghijasa de Jos (Jud. Sibiu). Cântări religioase la Tălmăcel. Corul școlar Nocrich. Producție teatrală la Alțina. Corul tinerimii la Marpod, și Amnaș, Gurarăului și Săcel. Corul gimnaziului mixt din Săliște a dat concurs la serbarea din Vale, corul școlai textile dă concurs la Cisnădie. Producții teatrale la Hașag și Râul Sadului. Corul pe 3 voci la Noul. Corul adulților la Râul Sadului. Corul școlar, corul bărbătesc, producție teatrală cu concursul tinerimii și corului bărbătesc bisericesc, la Turnișor (toate în Jud. Sibiu).

In 1932. Păstrarea bunelor raporturi dintre „Astra“ și societățile culturale au contribuit la succesul mare al „Astrei“ în manifestările antirevizioniste pe care le-a organizat.

In organizațiunile periferice găsim :

Concursul cercurilor proești, învățătorești și al cercului regional al studenților universitari în Sebeș Alba. Programe artistice cu cor, teatru, dans, etc. în comunele din despărțământul Ciuc. Serbări artistice în despărțământul Făgăraș. Coruri școlare în comunele despărțământ-

tului Maramureș. Concursul reuniunii femeilor române, a corului românesc, a Soc. tinerimea română, casinei române, a cercurilor preoțești și învățătorești la Reghin. În despărțământul Sibiu, se crează 24 coruri în 24 comune. În Săliște găsim echipe cu coruri, artiști diletanți dramatici și fanfară. Cântări naționale și religioase în comunele din desp. Trei Scaune. Programe artistice în comunele Jud. Cetatea Albă.

Organizațiile proprii ale „Ăstreii“, conservatorul de muzică, corurile, orchestrele, Șoimii, etc., precum vom vedea la realizări își continuă intensiv activitatea lor în despărțăminte.

In 1933. Pentru o mai strânsă colaborare cu societățile culturale din patria mamă, în special cu Fundațiile Regale, se delegă d-l Prof. S. Țeposu, membru în comitetul central, să înlesnească cimentarea legăturilor.

În organizațiile periferice găsim :

Producțiile teatrale pentru diletanți în Moldova Nouă (Jud. Caraș). Concursuri de coruri și fanfare la Sasca Montană, Teatrul țărănesc în Cluj. Piese teatrale la Lăschia, Copalnic Mănăstur și Cărbunar (Jud. Cojocna). Programe muzicale cu concursul corului la Cluj. Corul tinerimii dă concursul la Alma din desp. Dumbrăveni.

Concert de diletanți foarte reușit la Gherla. Concerte corale și trupă de diletanți în Sighet. Piese teatrale în Mohor (Jud. Năsăud). Programe artistice în Reghin. Cu concursul elevilor școlii superioare de comerț din Lugoj s'au organizat programe artistice în comunele Sinersig, Belinț, Coștei, Silha, Sacul, Honovici (desp. Severin).

În desp. Sibiu, există 27 coruri. Piese teatrale s'au jucat în Turnișor, Avrig, Miercurea. Concurs de porturi și jocuri în Făget (Jud. Târnava Mică). Concursul corului școlii normale de fete și al gimnaziului de băieți la Sf. Gheorghe (Trei Scaune). Corurile bisericești și de muzică populară dau concursul la manif. culturale din Vașcău.

Organizațiile proprii ale „Ăstreii“ de cor, dans, muzică, port, continuă activitatea lor în mai multe despărțăminte.

In 1934. Pe lângă colaborările din trecut „Astra“ centrală participă la congresele societății religioase „For“ și „Agru“. S'a bucurat de concursul tuturor societăților și reuniunilor în organizarea activității antifrevizioniste.

La invitarea Fundațiilor Regale, „Astra“ își dă contribuția la organizarea „săptămânii cărții“.

În organizațiunile periferice găsim :

Programe artistice în comunele din cuprinsul „Ăstreii Basarabene“. Producții teatrale la Ighiu. Programe culturale artistice în Zlatna și Hunedoara. Producții teatrale în Beiuș și Brașov. Concursul reuniunii de

cântări din Caransebeș. Concurs de coruri în Mureș. Cor și piese teatrale la Reghin. Piese teatrale în Cristur și Ocland (Jud. Odorhei).

Piese teatrale la Jibou (Jud. Sălaj). Programe artistice și reprezentații teatrale la Copalnic Mănăștur (Jud. Satu Mare). Concursuri de costume la Oaș (Satu Mare). Coruri și piese teatrale la Avrîg, Miercurea, Nocrich, Ocna Sibiului, Săliște (Jud. Sibiu). Coruri și dansuri naționale la Gherla. Cor și producții teatrale la Mediaș. Producții teatrale în comunele din despărțământul Blaj. Reprezentații teatrale și concurs de costume la Dicosânmartin. Programe artistice la Ozun.

In 1935. „Astra” centrală continuă buna colaborare cu asociațiile și societățile culturale, amintite în anii anteriori.

În organizațiile sale periferice găsim că: în cele mai multe comune din despărțăminte s’au organizat serbări cu concursul organizațiilor, proprii ale „Astrei” fie locale fie venite din alte localități. În special echipele de cor, orchestră, dans, fanfară ale Șoimilor pătrund pretutindeni.

In 1936-1943. „Astra” centrală menține legătura cu toate organizațiile culturale de Stat și cu societățile culturale particulare. Ea își cimentează și mai mult legătura cu societățile culturale din provinciile românești și cu meritoasele societăți din patria mamă (Centrala Caselor naționale, Liga Culturală, Reuniunea femeilor, Oficiul „Muncă și Lumină”, Ateneul din Giurgiu, etc.) la ale căror manifestări culturale participă.

Pe lângă cooperarea cu Serviciul Social, Fundația Regală „Regele Mihai I” și Ministerul Propagandei, (cooperare de care am scris mai sus), „Astra”, intră în colaborare cu Consiliul de Patronaj al Operelor Sociale. Această instituție creată în ultimii ani și-a câștigat dreptul la recunoștința întregii națiuni prin felul în care a vindecat atâtea răni sociale de care sângerează neamul la răscrucea istorică prin care trece. Ea a dat ascultare și chemării adresată de „Astra”, punându-i la dispoziție mijloace bănești pentru a duce la bun sfârșit organizațiile sale, în special școlile țărănești pentru femei.

În despărțăminte și cercuri culturale se remarcă faptul că fără de a se lipsi complet de concursul ce i se poate da de cercurile bisericesti, școlare, etc., se caută completarea programului din manifestările lor culturale cu numere executate de organizațiunile proprii ale „Astrei”, adică de acele create de cercuri și despărțăminte.

Prin școlile țărănești a căror deschidere și închidere se făcea în cadre sărbătorești, prin „Șoimi” care manifestau entuziast și plin de elan în diferite ocaziuni, ca și prin alte organizațiuni: corale, muzicale,

teatrale, etc., pe care le vom expune la capitolul realizărilor, „Astra“ își ajunge scopurile sale statutare, păstrând bunele obiceiuri, datine și tradiții.

VII. Mijloacele pentru realizarea scopurilor „Ăstreii“ în cei 25 ani dela unire

Dacă înainte de unire „Astra“ își putea îndeplini activitatea sa fără multe mijloace materiale, întru cât sub forma propagandei culturale se întreprindea mai mult o acțiune națională, după unire „Astra“ avându-și lărgită activitatea sa pe teren cultural și social avea nevoie nu numai de suflete desinteresate pline de energie și idealism, dar de mijloace materiale pentru o muncă, care cere aprofundări, studii, utilaj cu ce se poate înfăptui ridicarea corporală, sufletească, culturală și economică a poporului român.

În dorința deci de a-și lărgi sfera de acțiune printr'un program cultural național potrivit noilor împrejurări, conducerea „Ăstreii“ a meditat imediat după unire nu numai la ridicări de case naționale cu biblioteci populare, muzee regionale, etc., dar la eternizarea bărbatilor și evenimentelor mari din trecutul nostru, la ridicări de monumente artistice pe locuri de pios pelerinaj (o capelă pe Câmpia Turzii, o statuie a lui Avram Iancu la Țebea, un monument al eroilor Horia, Cloșca și Crișan la Alba-Iulia, diferite alte monumente la Șelimbăr, Mesteacăn, Fântânele, Ȃbrud, pe Câmpia Libertății dela Blaj, etc.).

Cum prin o lege specială, bibliotecă centrală a Asociațiunii a fost trecută în rândul bibliotecilor publice, obligată să primească dela tipografiile din întreaga țară toate imprimătele pe care să le pună la dispoziția publicului, „Astra“ s'a văzut pusă în situație de a suporta și mai multe cheltuieli de personal și întreținere. Iată un motiv mai mult care îndemna „Astra“ să-și caute venite adică mijloace financiare.

Venitele „Ăstreii“ proveneau din mijloace materiale proprii și din ajutoare sau subvenții venite dinafară.

Mijloacele proprii obișnuite constau din procentul pentru administrarea fondurilor, din interesele de efecte, din taxele membrilor pe vieață și fondatori (taxele membrilor activi și ajutători rămânând despărțămintelor), din chirii, din vinderea publicațiilor, din veniturile pe trecherilor, concertelor, etc. și din colecte.

Dacă procentele sau interesele erau reduse, cotizațiile membrilor nu constituia atât de mult o putere financiară cât un indiciu al spiritului de sacrificiu pentru instituția căreia se devotau.

La chirii nu se putea obține o sumă prea mare, întru cât una din clădirile mai rentabile (acea a internatului de fete), „Astra“ (conform

tradiției) o păstra tot pentru educația fetelor din familiile de intelectuali (în special intelectualii satelor).

Veniturile din desfacerea publicațiilor încă erau reduse, multe numere din biblioteca populară și calendar fiind distribuit gratuit în despărțăminte sau la instituții.

Veniturile petrecerilor, concertelor, etc. de abia acopereau cheltuielile făcute de organizatorii lor.

Nici cu colecta „Astra” nu a fost mai norocoasă. Colecta pentru ziua de 1 Decembrie a fost lăsată în părăsire publicul fiind indispus, prin numeroasele colecte întreprinse de multe alte societăți (în special de binefacere).

„Astra” era deci forțată să facă apel la ajutoare și subvenții dinafară.

Ajutoarele prin donațiuni, care au fost acordate după unire erau reduse, deoarece mecenai erau foarte rari. Aceste moșteniri sau legate erau deseori condiționate și împreunate cu multe cheltuieli pe care trebuia să le facă pentru un moment „Astra” (reparări de clădiri, taxe de succesiuni, etc.).

Este drept că ajutoarele dela diferite bănci, întreprinderi comerciale, etc. nu i-au lipsit. Cetitorul poate urmări la administrarea averii asociației sumele încasate anual.

Precum am scris și la alt capitol, toate guvernele care sau perindat la conducerea statului român, considerând „Astra” ca un factor cultural important și de folos pentru stat, i-au acordat nu numai sprijinul moral, dar și pe cel material (în marginile posibilităților).

Față însă de vastul său program, sumele aduse prin toate aceste categorii de venituri erau departe de a fi suficiente și de aceea, „Astra” a căutat să-și mărească veniturile sale proprii prin întreprinderi economice și de speculație. Astfel a fost la început loteria, apoi concesionile de cinematograf, iar mai târziu crearea oficiului de desfacere a publicațiilor. În nici una însă nu a reușit. Pentru lămurirea celor ce au auzit de aceste întreprinderi comerciale, cred necesar să spun câteva cuvinte despre fiecare din ele.

Loteria a fost aranjată în 1921, cu încuviințarea autorităților în drept (ministerele de finanțe și interne). După această aprobare s'a tăpărit și pus în vânzare un milion de bilete de loterie, de pe urma cărora ar fi rezultat 20 milioane lei, din acestea 6 milioane urma să se distribue ca premii, iar 4 milioane cheltuieli. Restul ar fi fost un beneficiu curat pentru realizarea scopurilor culturale amintite mai sus.

Rezultatul propagandei însă și al vânzărilor nu a fost cel așteptat și după cum cetitorul se poate convinge din darea de seamă alăturată

la averea „Asociațiunii“, s'au risipit foarte multe energii omenești pentru puținul beneficiu cu care s'a încheiat această loterie.

Concesiunile de cinematografe au fost acordate prin legea din 1927, care trecând controlul cinematografelor Ministerului de culte și arte (al cărui titular era președintele „Astrei“ V. Goldiș), acesta a întocmit un regulament prin care se asigură avantajii societăților culturale și de binefacere din țară. De acest favor a beneficiat și „Astra“.

„Asociația“ a căutat să le exploateze căutând să-și asigure un venit pentru realizarea scopurilor sale.

Din concesiunile primite, 215 erau pentru cinematografe stabile și 32 pentru cele ambulante. „Astra“ și-a plasat în 1927 36 de concesiuni care i-a adus un venit de 1.249.418 lei, 21 de concesiuni le-a cedat gratuit Regionalei din Basarabia. În anul 1928 a mai plasat 63 concesiuni, iar 5 le-a cedat Regionalei Dobrogea proiectând un venit pentru bugetul „Astrei“ de 3.500.000 lei. Aceeași sumă se menține proiectată (dar nu se realizează) și la venitele pentru anul 1929. Începând din 1930 din cauza crizei economice și financiare venitele concesiunilor scad treptat. Unele despărțăminte cer scutirea, altele reducerea sumei ce o datorau pentru concesiuni. Dintre cele date la particulari, unele au solicitat încă o scădere a sumei, iar altele le-au înapoiat fiindcă Ministerul de culte permite mai târziu eliberarea de concesiuni oricărui particular.

„Asociația“ primise dela Minister și o concesiune pentru înființarea unei societăți de filme. În baza acestei concesiuni „Asociația“ a proiectat înființarea unei societăți de filme, care-și începe activitatea în 1928 sub numele de „Astra Cinegrafică“. Legătura dintre „Astra“ culturală și cea Cinegrafică stătea numai în faptul că „Astra“ culturală cedase concesiunea sa „Astrei Cinegrafice“ (o societate comercială pe acțiuni), care era obligată să asigure „Astrei“ culturale 30⁰/₀ din capitalul societar și 10⁰/₀ din beneficiu. Cu toată munca depusă de cei ce conduceau această societate comercială, ea a trebuit să sfârșească deficitar și deci „Astra“ culturală nu a putut beneficia de venitele la care sperase.

La sediul secțiilor literare și științifice ale „Astrei“ din Cluj ia ființă în Septembrie 1928 *Oficiul de desfăcete al publicațiilor „Astrei“*.

Ăvându-se în vedere că la Cluj vor apărea pe viitor cele mai multe din publicațiile „Astrei“ (numeroasele biblioteci speciale ale secțiilor și subsecțiilor, buletinul lunar al d-ului Prof. Moldovan etc.) comitetul central a aprobat - la propunerea secțiilor, - înființarea acestui Oficiu, dirijat de d-ii Grațian Mărcuș, cunoscut ca un tânăr însuflețit pentru tot felul de probleme care interesează bună starea culturală și economică a poporului nostru.

Timp de un an acest oficiu face toate încercările pentru a ridica nivelul desfacerii publicațiilor. Conducătorul oficiului desvoltă și o activitate publicistică în interesul desfacerii cărții, totuși „Astra“, luând în considerare că se realizează un mic beneficiu, iar că pretențiile conducătorului (definitizarea sa cu un salariu convenabil, concentrarea tuturor editurilor, cumpărarea unui camion etc.) sunt prea mari față de mijloacele sale financiare, decide abțicerea angajamentului din trecut, iar conducătorului oficiului i se acordă 40⁰/₀ din vânzarea publicațiilor, fără altă obligație materială.

Este drept că unii membrii din comitetul central au susținut că vânzarea cărții ca și loteria și concesiile de cinematograf pot aduce „Ăstreii“ onorul unei activități comercializate.

S'a constatat, de altfel că opinia publică nu primise cu simpatie aceste întreprinderi. Unii critici rău voitori spuneau că prin ele „Astra“ este târîtă din sferile culturale curate, în speculațiile vieții comerciale. S'ar comite însă o nedreptate, dacă nu s'ar recunoaște bunele intenții cu care s'a făcut aceste acte din partea acelor care creîndule au avut convingerea sinceră, că dau instituției un ajutor prețios pentru înfăptuiri culturale.

De asemenea nu se poate nega munca devotată depusă în aceste întreprinderi de acei ce constituia sufletul întreprinderii (d. I. Banciu pentru loterie și concesiunile de cinematograf și d. I. G. Mărcuș pentru oficiul de desfacere a publicațiilor). Dacă rezultatul a fost contrar așteptărilor, cred că aceasta se datorește faptului că existența lor a coincis cu perioada crizei mari financiare prin care trecea țara.

Aceste încercări eșuate au servit însă de învățământ membrilor din conducerea „Ăstreii“, făcându-i să fie mai prudenți la propunerile ce li s'a făcut ulterior (și care nu s'au realizat) pentru asigurarea unor venituri tot pe cale comercială.

Unele despărțăminte ale „Ăstreii“ au căutat să-și procure venituri proprii și prin alte mijloace decât acelea ale cotizațiilor membrilor.

Pe lângă concesiunile de cinematograf, obținute dela Centrul „Ăstreii“ (pe care le-a comercializat cum au crezut mai bine), ele au reușit să-și câștige venituri pe alte căi comerciale. Cităm: Despărțământul Brașov care pe lângă cinematograf are și o tipografie, desp. Sighet care pe lângă cinematograf obținuse și băile dela Coștiui etc. Pe lângă unele ajutoare bănești date de Stat, bănci, întreprinderi, câteva despărțăminte au primit astfel de ajutoare și dela unii particulari. La rândul lor despărțămintele pe lângă cărți și broșuri acordate gratuit cercurilor, au mai dăruit la unii săteni și alte lucruri folositoare.

Citez câțiva din particularii care au ajutat despărțămintele precum și unele din despărțăminte care au ajutat săteni cu obiecte mai de seamă :

In 1921 la Panade D. Harsianu acordă o sumă de bani pentru familiile încărcate de copii ce urmează meseriile precum și pentru societatea de temperanță și lectură. La Sighet D. Simian ajută biblioteca desp. cu o sumă de bani. In 1922 desp. Blaj dă o sumă de bani pentru soc. de temperanță și lectură. In 1923 desp. Biia ajută atât familiile care au mai mulți băieți la meserii, cât și soc. de lectură. La Panade și Săcel se ajută soc. de lectură. In 1924 la Teregova se institue de desp. un fond de 5000 lei pentru fiii silitori de țărani săraci. In 1928 la Ugocea se ajută de desp. elevii săraci din școală. In 1929 desp. Alba dă câte 10 pomi la 5 țărani săraci. La Băsești dna Pop acordă 2000 lei pentru premiarea costumelor românești. La Sf. Gheorghe Păr. I. Popovici dă 2000 lei pentru un cor. Desp. Bozovici dă comunelor câte un tablou cu Al. măjenii morți în războiu. In 1930 Desp. Reghin distribue 20 sape, 20 furci, 20 greble văduvelor de războiu, 200 pălării copiilor și 200 lucrări beletristice pentru ținut, 500 haine și 22 perechi ghete pentru copii. (Trebuie să menționez că și aceste daruri ca și cele din anii următori sunt pe speșele preș. Dr. Nicoară.) Desp. Sibiu împarte 30 dulapuri pentru cărți. In 1931 desp. Reghin distribue haine la 64 copii, stofe și alimente la 36 văduve sărace. In 1936 desp. Reghin distribue 10 hrănitore pentru pasări. Desp. Sighet distribue 100 kg porumb de soiu și 500 lei. Desp. Ciufud primește dela d-l R. Simu 272 cărți și 5000 lei. Desp. Rudaria a ajutat elevii săraci. In 1933 Prof. Dr. Hațieganu dă 100.000 lei pentru casa națională din Zimbora. Desp. Mercurea Nirajului distribue cămășuțe la 77 copii. Desp. Reghin dă o farmacie școlară în comuna Râpa de Sus, 37 haine, câte 29 perechi ghete la băieți și fete și o garnitură gimnastică pentru școala primară. Desp. Panciova primește 80.000 lei pentru casa națională din Prilipești dela Păr. Zaberca. Desp. Cetatea Albă dă 33.320 lei elevilor săraci. In 1934 desp. Mureș și Mercurea Nirajului dă cărți și rechizite elevilor săraci. Dr. Nicoară, președintele desp. Reghin întreține 2 școli țărănești și dă un automobil despărțământului. Desp. Năsăud primește 20.000 lei dela D. Ferzan. In 1935 D. Bardosi acordă desp. 1200 lei anual. Desp. Brașov distribue dulapuri pentru bibliotecă Desp. Plătărești ține o cantină pentru masa a 300 copii și a distribuit cărți și rechizite la cei săraci. Desp. Mercurea Nirajului distribue premii și costume naționale la elevii silitori. Desp. Sibiu distribue 50 altoi la Avrig, Bradu și Săcădate. In 1936 D. Furnică dăruiește obiecte muzeului din Brașov în valoare de 450.000 lei. Desp. Șimleul Silvaniei dă burse la 5 ucenici români. In 1940 desp. Căpușa Band distribue unelte agri-

cole și ajutoare la invalizi, văduve și orfani de războiu. În 1942 desp. Sibiu creează un fond pentru fiii de țărani dela Avrig. Desp. Brașov distribue 11 radio în despărțământ etc.

VIII. Momente importante din viața „Astri” de după unire

În cele ce urmează descriem anual și în ordine cât se poate de cronologică numai momentele în care „Astra” a participat la acțiuni hotărâtoare pentru ea și neam, vizitele înaltelor și distinselor personalități (din țară și străinătate) precum și descălécările în și din patria mamă și provinciile surori, ocaziuni în care „Astra” și-a putut afirma odată mai mult prestigiul și autoritatea de care se bucură în cuprinsul întregului Ardeal.

Comemorările, marile festivaluri sau manifestări naționale etc. pe care le-a inițiat și organizat „Astra” vor fi expuse la capitolul respectiv al realizărilor.

În raportul general al anului 1920 găsim notat faptul cum președintele „Astri” și unii membrii din comitet au fost aleși după războiu în comitetul național din Sibiu. Se descrie felul cum ei au stăruit pentru înființarea Legiunii Române de gardiști, a sfaturilor naționale comunale și a cetelor de gardiști Români care trebuiau să susțină ordinea în orașe și sate.

La 1 Decembrie 1918 „Astra” participă prin reprezentanții săi la marea adunare generală din Alba-Iulia în care s'a proclamat unirea Ardealului la patria mamă.

„Astra” participă la primirea trupelor române conduse de Generalul Traian Moșoiu, la primirea Generalului francez Berthelot precum și la primirea Consiliului Dirigent.

„Astra” a avut onoarea să primească în mod solemn la 31 Mai 1919 vizita M. S. Regelui și Reginei, precum și a principelui moștenitor. La rugarea ce i s'a adresat de a primi președinția de onoare M. S. Regele a binevoit să declare că nu numai că acceptă această președinție, dar că „va proteja nobilele năzuințe ale acestei instituții”.

În raportul general al anului 1920/21 găsim că: „Asociația” este recunoscută ca persoană morală și juridică.

În 1921 Aprilie 6, a avut onoarea a primi în sala festivă vizita A. S. Regale Principele Nicolae.

În 6 Iunie 1921 s'a predat M. S. Regelui diploma de președinte de onoare de o delegație compusă din: președintele A. Bârseanu, vicepreședinte I. P. S. Dr. V. Suciuc și I. P. S. Dr. N. Bălan membrii în comitet.

Tot ca fapt vrednic de amintit este vizita marelui filoromân D. R. W. Seton Wathson, care pune la dispoziția „Ăstreii” un premiu de 2000 lei, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul: „Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România”.

În raportul general al anului 1922, găsim că: la 13 August 1921 „Astra” a avut onoarea a primi pe A. S. Regală Principele Moștenitor Carol cu echipa de cercetași din Tabăra dela Sibiu.

În 1922 la 19 August, „Astra” înregistrează cu durere moartea președintelui său A. Bârseanu.

În 27 Septembrie 1921, vizita a 100 excursioniști italieni (profesori universitari, magistrați, industriași, scriitorii, reprezentanți ai presei și studenți universitari) sub conducerea d-ului Prof. Artioli.

Tot în acest an notăm vizita d-ului Prof. H. Focillon (cu d-na) directorul muzeului etnografic din Lyon.

În raportul general al anului 1923 găsim:

Vizita d-ului Alfred E. Zimmern, aviatorul francez Peroux, Dr. Giorgio Florida și Dr. Renault.

În zilele de 15, 16, 17 Octombrie „Astra” participă la marele eveniment al Încoronării dela Alba-Iulia cu care ocazie se pun bazele unui fond de 10.000 lei, cu numele: „Fondul Încoronării primului Rege al României Întregite Ferdinand I”.

La 1 Octombrie 1922 vizita d-nei Caribol reprezentanta „Analelor” din Paris, cu care ocazie se constituie o secție a „Analelor” la Sibiu.

În 30 Aprilie 1923 vizita d-ului Ministru al Justiției Ioan Th. Florescu și a societății „Graiul Românesc”, compusă din 40 persoane, conduse de prof. S. Mândrescu și General Broșteanu.

În Mai 1923, vizita Generalului francez Le Rond (cu d-na).

În același an d-ii A. Vaida-Voevod și V. V. Tilea predau în numele „Ăstreii” d-ului R. W. Seton Wathson Cartea de aur (8 volume) a d-ului T. Păcățian.

În 1924, „Astra” se simte datoră să întoarcă vizita cu care o onorase la sediul său: Casele Naționale, Liga Culturală, Fundația Culturală, Societatea corală „Cântarea României” și Universitatea Liberă. Ea ținu să ia contact de aproape cu Ateneul Român, cu „Societatea pentru învățătura poporului român” și alte societăți, să-și facă reverențele „Academiei Române” și „Universității Bucureștene” și înainte de toate să-și aducă omagiile M. S. Regelui Ferdinand I. președintele de onoare, care s'a dovedit totdeauna ca un desăvârșit cunoscător al istoriei Ardealului și al rostului jucat de „Astra” în această istorie. Din aceste motive „Astra” descalecă la 31 Mai, 1, 2 și 3 Iunie 1924 în patria mamă. Prin frumoasele serbări date în București, prin vizitele făcute

societăților și instituțiilor culturale din Capitală, prin acele făcute Ligii Culturale la Vălenii de Munte și Caselor Naționale dela Breaza, „Astra“ a răspuns adevăratei sale chemări frățești. Momente neuitate rămân acele trăite de cei aproape 700 Aștriști timp de 4 zile în inima țării.

Apreciind însemnătatea reală a acestor serbări de înfrățire culturală M. S. Regele a prezidat ședința de recepție festivă dela Academia Română, cu care ocazie pronunță un discurs din care extragem memorabilele cuvinte: „Totdeauna mă bucur când pot pune piciorul meu în acest Altar care este umplut de spirit românesc. Astăzi bucuria mea este și mai mare căci mă văd în mijlocul membrilor a două societăți al căror președinte de onoare sunt. În timpurile dela înființarea lor multe și adânci legături au existat între acei de dincoace și de dincolo, legături mai cu seamă spirituale, căci nouă celor de aici nu ne era prea îngăduit să mergem dincolo ca să lucrăm împreună pentru același sfânt scop. Cei de dincolo au fost însuflețiți totdeauna de un singur mare gând: unirea culturală care trebuia să vină prin Roma și mai apoi unirea politică la care am ajuns. Amândouă societățile ați lucrat pe un ogor frumos și roditor care începe acum să-și dea roadele: cultura adevărat românească. Scopul acesta sfânt trebuie păstrat în inimile noastre a tuturor ca o moștenire a celor care au luptat pentru înfăptuirea instituțiilor noastre de cultură românească. De aceea mă bucur că văd aici întruniți în un singur gând și spirit României de dincolo și de aici, adevărați uniți sufletește, veniți cu dorul de a strânge legăturile cât mai tare din care numai bine poate să iasă pentru țara noastră.

Ceea ce odinioară ne-a despărțit a trecut, dar ceea ce ne-a legat a rămas și această legătură va crește și se va întări pretutindeni acolo unde vor fi numai inimi bune românești“.

Un alt moment sărbătorec, o altă manifestare culturală și națională inițiată și organizată de „Astra“ a fost, în acel an sărbătorirea împlinirii a 100 ani dela nașterea lui Avram Iancu. Deși această manifestare își avea locul să fie trecută la capitolul respectiv al realizărilor (comemorări) totuși constituind un moment important nu numai din viața „Astrei“, dar din istoria neamului nostru, cred că este bine să-l menționez în acest loc.

„Astra“ încă sub stăpânire străină fiind a ținut să eternizeze memoria eroului prin o modestă fundațiune și prin o biografie asupra vieții și faptelor lui, iar în 1921 comitetul central luase hotărârea să ridice o casă națională și un muzeu în jurul casei din Vidra, în care se născuse eroul.

Încă din toamna anului 1923, Guvernul, întreaga oficialitate, „Societatea monumentelor istorice“, aceea a „Mormintelor Eroilor“, „Soc.

Caselor Naționale" și toate organele „Astrei" din Ardeal în special din Munții Apuseni, înțelegând marea însemnătate a serbărilor și a lucrărilor monumentale, au dat concursul la săvârșirea lor.

În zilele de 31 August, 1 și 2 Septembrie 1924, au loc la Baia de Criș, Țebea, Cămpeni, Vidra și pe Găina, serbări la care împreună cu oficialitatea și cu masele mari ale poporului au luat parte M. M. L. L. Regele și Regina împreună cu familia Regală.

M. S. Regele și-a luat și de astă dată nobilul rol de a prezida serbările care s'au desfășurat într'o splendoare deosebită. În ziua de 31 August M. S. Regele a ținut un înflăcărat discurs care a mișcat adânc toată suflarea românească ce luase parte la manifestare :

„Mi-a fost dat mie ~ zice M. S. ~ Întâiul Rege al României în tregită, să vin aici să consfințesc încheierea unui lung și dureros proces istoric în care era vorba de revendicarea celor mai elementare drepturi de viață națională și de unitatea sufletească a celui mai vechiu și numeros popor din țara aceasta, care pe lângă o muncă cinstită dăduse din sânul său stăpânilor de pe vremuri atâtea vieți, atâtea generali vestiți și încă un mare Rege.

„Ai murit chinuit pe roată tu nefericitele Horia cu ai tăi. Iar tu viteazului între viteji Avram Iancu închis-ai ochii rătăcitori pe drumuri, singur numai cu fluerul tău, cu sufletul întunecat și nemângăiat pentru că-ți vedeai zădărnicită ținta faptelor tale. Și totuși jertfa voastră era sfântă căci dreptatea s'a făcut împlinindu-se înțeleapta vorbă a poporului : „Apa trece, pietrele rămân". Scoțând în evidență virtuțile și calitățile poporului din Munții Apuseni, M. S. Regele termină discursul cu cuvintele : „În fața umbrelor acestor eroi naționali ai Munților Apuseni și întregului românism mă îndreptez cu dragoste și stăruință către toți, îndemnându-i să gândească mereu la greaua răspundere ce apasă asupra generației noastre și la datoria imperioasă ce avem de a fi cinstitori și credincioși marilor jertfe ce s'au făcut în luptele din trecut și în zilele noastre pentru dobândirea drepturilor naționale".

Punctul culminant al serbărilor a fost ședința festivă a secțiilor dela Cămpeni, unde M. S. Regele încă a pronunțat un remarcabil discurs din care extragem unele idei călăuzitoare pentru „Astra" :

„Cunosc frumoasa menire a „Asociației" și feluritele greutateți ce le-a întâmpinat în desrobirea ei. În cursul celor peste 60 de ani de existență a „Astrei", cu toate piedecile ce le-a găsit în calea ei, ea și-a împlinit rolul cultural. Frumosul muzeu din Sibiu, importantele publicații și conferințe, dar mai ales bogata sa bibliotecă populară au contribuit mult la răspândirea culturii în păturile adânci ale poporului.

„Astăzi când vă stă înaintea un câmp liber pentru desfășurarea întregei Dvs. activități, suntem datori să desfășurăm inzecite și însutite silințe ca să aducem cultura poporului român la înălțimea la care dăruirile sale sufletești îi dau tot dreptul să stea. Alături de Liga Culturală și de Fundații, pășiți la desjelinarea ogorului cultural și la ridica carea națiunii prin cultură.

„Odată cu răspândirea culturii în popor „Astra” își va urma opera de înfrățire în toate ținuturile României întregite prin acele încântătoare manifestări ale neîntrecutei noastre arte populare : conducte etnografice cu felurite industrii casnice și porturi naționale, cu minunate coruri și dansuri populare precum au fost acele din primăvara trecută la București și care răscolesc în sufletele noastre cele mai adânci sentimente de frăție și iubire de țară.

„Ca un semn al dragostei mele pentru „Astra” și în amintirea acestor serbări înălțătoare în cursul cărora am fost înconjurat cu atâta sinceră iubire și cald entuziasm, dăruiesc suma de 100.000 lei din care „Astra” să înființeze un fond pe numele nostru, iar venitul să se întrebuințeze pentru ajutorarea tinerimei la învățarea meseriilor și industriei casnice”.

În afară de acest rezultat real, în afară deci de gestul M. S. Regelui au mai rămas de pe urma acestor serbări : refacerea Mormântului eroului A. Iancu împreună cu mormintele celorlalți eroi dela Țebea ; Casa națională dela Țebea ; bustul eroului și placa comemorativă dela Baia de Criș ; Casa Națională și Muzeul A. Iancu din Vidra și Crucea de pe muntele Găina.

Tot în acest an „Astra” a mai primit : vizita institutorilor Cehi (60), care au venit să dea un concert la Sibiu ; vizita fraților Bucovineni, Basarabeni și Moldoveni, care au descălecat la noi sub conducerea „Universității libere” din Iași-Tătărași.

În Septembrie 1924 a fost vizita fraților Macedo-Români (o altă descălecare la noi) sub conducerea d-ilor Cicina și Papagoga.

În 13-14 Octombrie 1924, vizita a 12 ziariști cehoslovaci.

1925. O delegație numeroasă de membrii ai comitetului central descăleacă la frații noștri din Basarabia. Tot ce Basarabia românească are mai de preț și-a dat întâlnire la Chișinău pentru cele două zile de Rusali ca să primească delegația condusă de președintele V. Goldiș.

Prin această vizită s'au încheiat legăturile cu Românii din Basarabia și s'au făcut primii pași pentru creerea „Regionalei Basarabene”.

În acest an s'a mai primit vizita d-lui Ministru al Cultelor și Artelor A. Lapedatu, care a acordat un ajutor de 100.000 lei pentru

muzeu, precum și vizita d-ului Firlinger, Ministru plenipotențiar al Cehoslovaciei la București.

In 1926, găsim următoarele vizite :

In 14 Noemvrie, d-ului Ministru A. Lapedatu cu care ocazie s'au predat brevetele și decorațiile acordate membrilor și funcționarilor de pe urma muncii depuse la „Astra” în special cu organizarea serbărilor lui A. Iancu.

Membrii societății franceze (Société d'Eylau) conduși de abatele Botinelli.

D-ului General Radu Rosetti și d-ului C. Moisil, directorul arhivelor statului, care intenționau să creeze o secție de muzeu a armatei.

In 1927, am avut următoarele vizite :

La 17 Iulie, Reprezentanții Americii de Nord (profesori, medici, studenți etc.) conduși de profesorii Thomas H. Healy și David Saville Muzzey din Washington.

In August 1927, 60 institutori și institutoare din Basarabia conduși de D. C. Popa.

Societatea coriștilor Cehi din Pilsen (Cehoslovacia „Smetana”) care au aranjat concerte în România.

D-ului Dr. M. Roșca, arheolog și A. Oros, custode, care s'au interesat mai de aproape de muzeul nostru.

In 21, 22 și 23 Noemvrie 1927 Prof. Dr. Charles Upson Clark din Jale care a conferențiat în limba română.

In 1928: La 14 Martie vizita d-ului Dr. Fratisek Zakaveczi, profesor de istoria artelor la Bratislava.

In 14 Mai a fost primit cu toată însuflețirea și în mod festiv Monseniorul Dr. M. Zavoral, președintele Soc. Ceho-Române „Urban Jarnic” Praga și membru de onoare al „Astrei”.

In 15 Iunie vizita ziariștilor poloni, membri ai societății de presă polono-română.

In 27 Iulie vizita profesorilor secundari, membrii ai celui de al X-lea Congres internațional.

In 1929, găsim următoarele vizite :

La 4 Aprilie membrii „Asociației Profesorilor Secundari” Români din România.

In 23 Aprilie, membrii societății „Scriitorilor Români”.

In 9 Mai, Prof. Ioseph Vendryes dela Sorbona.

In 18 Mai, frații Români din America, care au adus două drapele din partea societății de ajutor și cultură „Frăția” și „Sămănătorul Român” din Cleveland Ohio și care au luat parte și la serbările de 10 ani dela unire ce au avut loc la Alba-Iulia.

7 Iunie. Membrii Congresului profesorilor de istorie.

13 Iunie. Membrii Congresului Internațional de agricultură.

28 Iunie. Membrii Ateneului poporal Tătărași-Iași, și alți excursio-
niști din Basarabia și Moldova conduși de d-l Infrim.

In 1930, găsim următoarele vizite:

La 8 Mai. Savantul filolog Meyer-Lübke.

La 22 Iunie. Generalul francez Gouraud, Guvernatorul militar al
Parisului.

In 1931, găsim următoarele vizite:

La 3 Septembrie 1930, Sociologul francez Prof. L. Romier.

La 3 August 1931, Dr. Hertwig Iarnik, decanul facultății de li-
tere al Universității „Masaryk“ din Brno, care a venit însoțit de 15
studenți și studente.

La 5 și 6 August 1930, Misiunea Universitară a societății de pro-
pagandă franceză (Société d'Eylau) condusă de Abatele Botinelli cu
care ocazie s'au ținut și trei conferințe în cadrele „Ăstrei“.

La 25 Iulie 1931, Președintele de onoare: Regele Carol II, cu care
ocazie i s'a înmănat diploma.

La 25 Martie s'a sărbătorit Prof. N. Iorga (60 ani de viață).

In 1932, găsim următoarele vizite:

În 6 Martie. O. Goga și sărbătorirea sa în un cadru festiv, cu
ocazia împlinirii a 50 ani.

Cercetașii din cea de a II. Jamboree, cercetăsească care s'a ținut
la Sibiu, sub conducerea d-lui General I. Manolescu, președintele „Ca-
selor Naționale“.

In 1933. Ca în fiecare an se primește vizita numeroaselor grupe
de elevi și eleve din țară, conduși de profesorii lor și care erau în
trecere prin Sibiu.

In 1934. La 10 Februarie 1934, „Astra“ înregistrează cu durere
moartea valorosului ei președinte V. Goldiș.

În August, vizita grupului universitar fascist din Italia, „Asso-
ciatione Giovanile Culturali Italia-Romania“.

In 1935. Vizita unui grup de ziaristi latini din America de Sud,
în frunte cu d-nii miniștrii Iulio Bracke și E. Chauvet.

Vizita membrilor „Reuniunii Medicilor din Balcani“.

Vizita membrilor „Ligei navale polone“ (100 intelectuali) și a ti-
neretului româno-polono-suedez.

In 1936. Vizita Arhiducelui Ludwig de Bavaria.

Vizita d-lui Prof. Șt. Soimescu, administratorul Casei Școalelor
precum și a distinsului poet S. Pilat.

In 1937, găsim următoarele vizite :

Școala superioară de războiu, condusă de d-l General Teodorescu, comandantul școlii.

Secția de studenți ai „Ligei Antirevizioniste Române“.

Elevele Academiei de Arte Frumoase din București.

Un grup de intelectuali din Atena.

Ofițerii elevi ai școlii de aplicație „Marina Regală“ din Constanța.

Membrii Asociației Invățătorilor din Prahova.

In 1938. Mai mulți membrii ai „Ăstreii“ în frunte cu vicepreșed. G. Preda, descalecă în Bucovina, luând parte la serbările jubilar ale Societății pentru Cultură și Literatură din Bucovina, fiind primiți foarte călduros din partea membrilor comitetului acestei societăți. Prin aceasta s'a cimentat odată mai mult legăturile cu frații din Bucovina.

Vizita d-lui Ministru Gusti și sărbătorirea D-sale în un cadru festiv (cu ocazia colaborării cu Serviciul Social).

Vizita d-lui Dr. Victor Egenbauer (cu d-na) prim-medec municipal Viena.

Vizita rectorului Universității din Freiburg.

Vizita profesorilor dela Universitatea din Viena, Breslau, München și Praga.

Vizita unui grup de studenți italieni conduși de profesorii lor și care luase parte la cursurile universității populare „N. Iorga“ din Vălenii de Munte.

In 1939. Vizita mai multor persoane din țară și străinătate, a echipelor regale, a stolurilor de străjeri și străjere, elevi și eleve, care ca în fiecare an se interesează de muzeul nostru.

Din 1940-1943. Imprejurările războiului nu mai permit prea multe vizite sau acțiuni care să constituie momente importante pentru „Astra“.

Remarcăm totuși că : *In 1941*, M. S. Regele Mihai I a binevoit să accepte președinția de onoare a „Ăstreii“. Vizita D-nei Maria Mareșal Antonescu, a Domnului Ministru italian Del Giudici precum și a mai, multor misiuni militare germane.

In 1942, „Astra“ a primit vizita d-lui Ministru I. C. Petrescu, a d-lui Ministru al Italiei la București R. Bova Scopa, precum și a școlii superioare de războiu.

Ca și în alți ani, multe alte grupe de elevi din școli superioare, secundare și primare, conduși de profesorii respectivi ne-au vizitat interesându-se în special de muzeul nostru.

IX. Membrii „Ăstreii“ după unire

Conform statutelor membrii „Asociațiunii“ sunt: fondatori, pe viață, activi, ajutători, corespondenți și onorari.

Toți membrii „Ăstreii“ trebuie să fie de origine etnică română, fac excepție numai membrii onorari, corespondenți și ajutători, care pot să fie și cetățenii altor state și alte naționalități.

Numirea, îndatoririle și drepturile membrilor sunt prevăzute în statute.

Mai există la „Astra“ o categorie de membrii ziși fondatori ai Casei Naționale Centrale, numele lor urmând să fie imprimat pe plăcile de marmoră ale instituției. Secțiile literare și științifice ale „Ăstreii“ își au încă membrii lor activi și corespondenți, care se aleg dintre membrii activi, pe viață și fondatori ai „Ăstreii“, în condițiile prevăzute în regulamentul secțiilor.

Iată un tabel care arată pe ani, numărul și categoria membrilor „Ăstreii“, în cei 25 ani după unire. Acest tabel este întocmit după conspectul sumar ce se găsește în raportul general anual.

Anul	Membrii onorari	Membrii activi al Secțiilor	Membrii corespondenți al Secțiilor	Membrii fondatori ai Casei Naționale Centrale	Membrii fondatori al „Ăstreii“	Membrii pe viață	Membrii activi	Membrii ajutători	Total
1919	7	37	276	1	181	584	1083	1	2168
1920	7	36	276	1	237	690	2033	1	3279
1921	19	71	307	51	342	1043	3567	1	5400
1922	19	76	321	66	454	1627	4876	2635	10.044
1923	20		202	82	591	2099	5603	6417	15.214
1924	17		377	87	747	2671	5044	1640	10.583
1925	18		340	92	869	3050	3252	2206	9.827
1926	17		338	95	869	3055	642	1862	6.878
1927	17		340	86	924	3537	1951	270	8.025
1928	17		342	99	964	3756	2566	500	8.244
1929	16		350	106	1086	3806	2107	1244	8.716
1930	15		348	108	999	3921	3382	2005	10.778
1931	15		343	110	1005	3968	3428	2010	10.879
1932	15		342	110	977	4004	2029	3450	10.827
1933	16	104	123	110	1027	4106	1824	25	7.335
1934	15	104	123	110	1026	4137	2745	483	8.743

Anul	Membrii onorari	Membrii activi ai Secțiilor	Membrii co-responzăndei ai Secțiilor	Membrii fondatori ai Casei Naționale Centrale	Membrii fondatori ai „Astrei”	Membrii pe viață	Membrii activi	Membrii ajutători	Total
1935	14	103	123	110	1027	4159	1556	51	7.143
1936	14		121	110	1033	4202	1558	545	7.583
1937	13		121	111	1041	4241	918	684	7.129
1938	13		121	111	1042	4260	645	-	6.192
1939	12		121	110	1042	4262	381	-	6.368
1940	12		120	110	1083	4181	3737	-	9.243
1941	11		119	110	1091	4223	144	-	5.698
1942	10		119	110	1092	4239	497	-	6.067
1943	10		119	119	971	4366	5943	3094	14.622

Intru cât numai totalurile din anii 1941, 42 și 43 le-am găsit exacte, am fost nevoit să sumez din nou diferitele categorii de membrii din anii 1919-1940 și aduce modificarea cuvenită la totalul trecut în conspectele anuale ale rapoartelor generale.

B

ACTIVITATEA DESVOLTATĂ ÎN ÎNTREG ORGANISMUL FUNCȚIONAL AL „ASTREI“

I. Adunările generale ale „Astrei“ în cei 25 ani după unire

Înainte de unire adunările generale ale „Astrei“ nu erau numai prilej de discuțiuni culturale, de organizare, de îndrumări sau de alegeri, ci erau adevărate sărbători, adevărate ocaziuni fericite, când frații din părțile ardelen, maramureșene, crișene și bănățene ca și din alte regiuni locuite de Români (în special din patria mamă) fără distincțiune de clasă, confesiune, culoare politică, se puteau vedea, puteau cimeta relațiunile amicale sau familiare, își puteau împărtăși nevoile, bucuriile și speranțele.

În acest scop, pe lângă programul oficial se păstra prin tradiție, obiceiuri care închegau și mai mult vieța românească, făcând ca „Astra“ să fie așa precum a spus Barițiu „o agapă creștină din biserica primitivă a lui Christos“.

Printre aceste obiceiuri era acel al serei de cunoștință din ajunul adunării generale. Prilejul când la o masă comună, în o atmosferă caldă și senină, frate cu frate se sfătuiau nu numai pentru posibilitatea unui trai mai bun și obținerii unei dreptăți, nu numai pentru mijloacele de apărare națională și a intereselor „Astrei“, dar pentru o cât mai grabnică realizare a idealurilor lor naționale.

În dimineața adunării, membrii asistau la serviciul religios din bisericile românești. După discursul de deschidere al președintelui, urma salutul diferitelor autorități și societăți, iar după ședință, participau cu toții la expoziția organizată cu prilejul adunării generale, unde puteau admira măiestria depusă pe teren economic, și mai ales al industriei casnice.

În seara zilei avea loc un bal la care excela: portul, muzica și dansul românesc.

Aceste adunări contribuiau deci în largă măsură la evoluția sănătoasă și în cadre populare a întregii vieți românești de dincoace de Carpați.

După unire, adunările generale și-au păstrat aproape același caracter. Imprejurările permiteau acuma ca ele să fie și mai grandioase. Se adăuga, salutările diferiților reprezentanți ca și telegramele omagiale numeroase precum și defilarea conductelor etnografice, care scoteau în evidență activitatea diverselor profesii dar mai ales aceea a sătenilor noștri unde zace patrimoniul nostru etnic. În ultimii ani au cules multe aplauze manifestările Șoimilor care participau la aceste adunări.

De multe ori balul a fost înlocuit cu serate muzicale artistice sau chiar cu audițiuni de operă românească.

În ajunul adunărilor generale aveau loc uneori consfătuiri cu președinții de despărțăminte pentru o cât mai sistematică și unitară activitate a „Ăstreii“. Pentru masele populare ce asistau la aceste adunări se destina conferențieri populari. Consfătuirile ca și multe din manifestările susamintite intrau chiar în programul oficial.

În cele ce urmează arăt anual cele mai de seamă hotărâri și propuneri ieșite din adunările generale. Indic totodată subiectele conferințelor din secțiile literare științifice precum și concluziile din consfătuirile cu președinții de despărțăminte.

În 10 Ianuarie 1920, s'a ținut prima adunare generală a „Ăstreii“ de după unire, la Sibiu, sub președinția lui Andrei Bărseanu.

Comitetul central se prezintă cu următoarea formație :

a) În birou : Președinte A. Bărseanu, vicepreședinte Dr. V. Suci, mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș, secretarul substituit R. Simu, casier I. Banciu, controlor Dr. V. Bologa.

b) Membrii în comitet : I. Agârbiceanu, Dr. N. Bălan, Partenie Cosma, Octavian Goga, Nicolae Ivan, Dr. I. Lupaș, I. Negruțiu, Gavril Precup, Dr. I. Pușcariu, Dr. O. Rusu, O. Tăslăuanu, N. Togan.

c) Membrii suplianți : Dr. Ilie Beu, Dr. V. Bologa, Dr. L. Borcea, Arseniu Bunea și Romul Simu. Dr. I. Rațiu care figurase printre acești din urmă membrii, între timp decedase.

Programa adunării generale cuprindea ca de obicei în prima zi : deschiderea și înscrierea delegaților prezenți ai despărțămintelor, prezentarea raportului general, (care fiind tipărit se declara ca citit) și alegerea comisiilor, iar a doua zi raporturile comisiilor : pentru examinarea raportului general ; cenzurarea socotelilor și a proiectului de buget ; înscrierea de membrii noi ; discuții asupra eventualelor propuneri ; fixarea locului de adunare generală și verificarea procesului verbal.

Pentru acest an s'a adăugat la programul obișnuit: a) modificarea statutelor „Asociațiunii” și a regulamentului secțiilor științifice literare. b) Problema fuzionării școlii civile de fete a „Asociației” cu liceul de fete al Statului și propunerea adusă de comitet pentru susținerea internatului, în legătură cu un curs de industrie și menaj de 2 ani. c) Problema colaborării „Asociației” cu Liga Culturală și cu celelalte societăți românești. d) Candidarea președintelui, vicepreședintelui și a membrilor comitetului central pe un nou period de 3 ani. e) Alegerea secretarului literar. Ca de obicei s'au ales comisii și pentru fiecare din aceste noi puncte din program.

Toate propunerile propuse de comitetul central sunt aprobate de adunare și se dă ca de obicei descărcare acestui comitet. Adunarea mai ia următoarele hotărâri: a) Se proclamă ca președinte de onoare M. S. Regele Ferdinand I, iar d-l N. Iorga ca membru de onoare. b) Să se cumpere rămasul artistic al pictorului Smigelschi. c) Să se creeze un fond cultural intitulat „N. Iorga” (în jumătate oră s'a subscris 103.700 coroane și 1000 lei). d) Să se institue o colecție pentru A. Vlaicu. e) Să se ia măsuri pentru ridicarea de case naționale. Se realege președintele Andrei Bârseanu și vicepreședinte I. P. S. S. Mitropolitul V. Suci. După alegere noul comitet central se compune din: I. Agârbiceanu, Dr. N. Bălan, Dr. Ilie Beu, Dr. I. Bлага, General I. Boeriu, Dr. V. Bologa, Dr. L. Borcia, Dr. I. Bunea, Partenie Cosma, Dr. E. Dăianu, General D. Florian, O. Goga, Dr. I. Lupaș, Iuliu Marțian, General Dr. G. Moga, I. Negruțiu, Gavril Precup, Dr. O. Rusu, Dr. V. Stan și N. Togan. Supleanți: Dr. V. Bârlea, Dr. N. Drăgan, I. Moța, Dr. Z. Păclișanu, Aurel Popescu, Dr. G. Preda, T. Scorobeț, Gavril Todica și I. Vătășanu.

Verificarea procesului verbal se încredințează ca de obicei membrilor din comitetul central prezenți la adunare. Orele fiind înaintate ședința secțiilor nu mai poate avea loc.

Membrii adunării sunt rugați să participe la conferința d-lui Dr. V. Hâncu, cu subiectul: „Boalele contagioase și apărarea lor”.

In 17 și 18 Octombrie 1920. Adunarea generală are loc la Oradea Mare sub președinția lui A. Bârseanu.

Programul cel obișnuit. I se adaugă încă un punct: regulamentul general al secțiilor științifice literare.

Se aprobă de adunare toate propunerile făcute de comitet. Se aprobă numirea ca secretar literar a d-lui I. Georgescu.

Se declară ca membrii de onoare I. P. S. S. Mitropolit primat M. Cristea, I. P. S. S. Pimen Georgescu mitropolit al Moldovei, I. P. S. S. mitropolit V. Suci, I. P. S. S. mitropolit N. Bălan, I. P. S. S. mitro-

polit Vladimir de Repta, Scotus Viator, M. Roques profesor la Sorbona, Marchizul R. de Flers, I. de Martonne profesor la Sorbona, W. Steed directorul ziarului Times, General T. Moşoiu, P. S. Episcop D. Radu, P. S. Episcop I. Papp, D-ra Elena Văcărescu.

Se mai iau dispozițiile următoare: *a)* Se sporesc secțiile dela 8 la 12 și se aprobă subsecțiile. *b)* Se mărește numărul membrilor secțiilor dela 5 la 15. *c)* Secția istorică să se îngrijească de selecționarea datelor pentru istoria contimporană. *d)* Se vor putea angaja de Comitetul Central atât funcționari, cât și oameni de serviciu în marginile bugetului.

Are loc un conduct etnografic și o expoziție cu decernare de premii pentru jocuri și porturi ardelene. La ședința secțiilor conferențiază Prof. N. Iorga despre: „Vechimea neamului românesc în părțile bihorene” și D. A. Lapedatu despre: „Poporul Român din părțile bihorene”.

D-l I. Agârbiceanu a conferențiat pentru popor.

In 28 și 29 August 1921, are loc adunarea generală la Sighetul Marmației sub președinția lui A. Bârseanu. Programul obișnuit.

Se notează ca oaspeți d-nii W. A. Craigie profesor la Universitatea din Oxford și Dr. A. R. Wright, vicepreședintele societății Folk-Lore, profesor de antropologie și folclorică.

Se aprobă propunerile făcute de comitetul central și i se dă des-cărcare. În legătură cu acestea se mai ia următoarele decizii: *a)* Se primește donațiunea de 1000 lei, a D-lui N. Simion, pentru biblioteca din orașul Sighet. *b)* Se proclamă ca membrii de onoare Prea Cuvioșia Sa M. Zavoral, abatele mănăstirii Strachov din Praga. *c)* Se lasă spre studierea comitetului central: 1. cererea despărțămintelor rămase în Jugo-Slavia, 2. problema închirierii de localuri pentru a servi drept case naționale, 3. fuzionarea cu societatea pentru fond de teatru. *d)* Se institue un fond pentru case naționale cu membrii fondatori, D. Simian se înscrie cu 5000 lei. *e)* Se ia măsuri pentru a se scrie istoria anilor 1848/49. *f)* Se ia act de donațiunea d-lui Dr. Ilie Mariș pentru scopuri culturale și cea de 5000 lei, făcută de d-l A. Coman pentru despărțământul Vișeu Iza.

La conductul etnografic și expoziție se decerne 4 premii la 4 comune, care au înfățișat mai bine manifestările vieții de sat. Se mai acordă 8 diplome de recunoștință pentru persoanele care au prezentat la expoziție obiecte mai importante de industrie casnică, sau obiecte istorice.

La ședința secțiilor științifice literare, conferențiază Dr. I. Lupaș despre: „Momentele mai importante din istoria Maramureșului”; V. Bogrea despre: „Contribuția Ardealului la păstrarea latinității” și Dr. V.

Filipciuc despre „Icoane etnografice culturale și economice ale Maramureșului“.

In 8 și 9 Noembrie 1922, Adunarea generală are loc la Sibiu, sub președinția I. P. S. S. Mitropolit V. Suciu, vicepreședinte.

La programul obișnuit se adaugă: alegerea președintelui și a membrilor comitetului central.

Se aprobă propunerile comitetului central și în legătură cu ele se iau următoarele deciziuni: *a)* În memoria fostului președinte Andrei Bărseanu se creează un fond care să-i poarte numele. *b)* Se va cere ajutorul statului pentru înființarea caselor naționale și se va face de cătră comitetul central intervenții la comisiile agrare pentru designarea loturilor necesare construcției căminurilor culturale. *c)* Să se reia cursurile pentru analfabeți. *d)* Să se intensifice propaganda pentru desfacerea lozurilor dela loteria creată de Asociațiune. *e)* Să se editeze piese de teatru potrivite pentru producțiile teatrale sătești. *f)* Să se intervină la despărțăminte pentru ca intelectualii pricepuți să țină conferințe cu caracter economic, acordându-li-se diurnă. *g)* În chestia cooperativei „Astra“ va îndeplini numai rolul de propagandă, revenind altora, competenți, dreptul, de a le crea. *h)* Despărțămintele să fie obligate a desface cel puțin 50 exemplare din biblioteca populară. *i)* Să se stăruiască din partea organizațiilor „Astrei“ pentru păstrarea cântecului, portului și dansului național. *j)* Să se stăruiască pentru introducerea cinematografului la sate, *k)* Să se ia măsuri ca, cârciumele, târgurile să fie închise Dumineca, iar jocul tinerilor să aibă loc numai după vecernie. *l)* Se primește cu mulțumită suma de 60.000 lei, pe care dl General Manolescu, directorul caselor naționale o oferă pentru amenajarea casei lui Avram Iancu din Vidra.

Din recunoștință față de repausatul prezident Andrei Bărseanu și pentru a nu turbura armonia frățească, comisia de candidare declară ~ în semn de doliu ~ vacant pentru un an, locul de președinte la Astra. Se alege ca vicepreședinte O. Russu, iar ca membrii în comitet: I. P. S. S. Dr. V. Suciu, I. P. S. S. Dr. N. Bălan, Ion Agârbiceanu, V. Bârlea, Dr. I. Beu, Dr. I. Blaga, General I. Boeriu, Dr. V. Bologa, L. Borcia, I. Bunea, Partenie Cosma, I. Dăianu, Dr. N. Drăgan, O. Goga, I. Lupaș, I. Marțian, General Dr. G. Moga, I. Moța, I. Negruțiu, Dr. Z. Păclișanu, A. Popescu, G. Poponea, Dr. G. Preda, T. Scorobeș, Dr. V. Stan, Gavril Todică, N. Togan, I. Vătășanu și Dr. A. Rusu.

La ședința festivă a secțiilor conferențiază Dr. G. Preda, despre: „Testamentele corporale și sufletești“.

In zilele de 28 și 29 August 1923, Adunarea generală are loc la Timișoara sub președinția lui Dr. O. Russu, vicepreședinte.

Programul obișnuit are în plus alegerea prezidentului și a unui membru în comitetul central în locul lui G. Precup.

În legătură cu aprobarea propunerilor făcute de comitetul central se iau următoarele decizii: *a)* se decerne un premiu de 10.000 lei, d-lui T. V. Păcățean, pentru lucrarea sa: „Jertfele Românilor în războiul Mondial și Istoria anilor 1848/49, în legătură cu faptele de arme ale lui Avram Iancu“. *b)* Se decerne premiul de 2000 lei, acordat de d-l Scotus Viator, d-lui I. Clopoțel, pentru lucrarea: „Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România“. *c)* Menținerea mai departe a internatului de fete, adăpostind în el fete române și creștine. *d)* Se trec spre studiere comitetului central propunerile d-lor: Dr. N. Cristea, pentru fuzionarea „Astrei“ cu societatea pentru fondul de teatru; P. Drăghici, pentru modul cum se poate mai bine ajuta succesul loteriei „Astrei“; G. Bogdan-Duică, pentru creierea universităților populare; I. Petrovici, pentru acordarea despărțămintelor 50⁰/₀ din orice taxe încasate de „Astra“; M. Ștefănescu, pentru modificarea statutelor și S. Neagoe, pentru extinderea „Astrei“ în Vechiul Regat.

Se proclamă prin aclamație d-l V. Goldiș ca președinte al „Astrei“, iar pentru alegerea unui membru în comitetul central se încredințează ~ (sub rezerva aprobării adunării generale viitoare) ~ comitetului central, cooptarea unei persoane pe care o crede potrivită.

La ședința festivă a secțiilor, conferențiază Dr. S. Dragomir despre: „Colonizările străine pe pământul Banatului“. D-na M. Bocu, aduce la cunoștință adunării, felul cum au fost primite în America țesăturile românești, duse de D-sa la New-York, Washington, Chicago, unde a organizat expoziții, care a stârnit interese și prețuire pentru țara românească și însușirile poporului ce o locuiește.

La 8 și 9 Noembrie 1924, adunarea generală are loc în orașul Arad, sub președinția lui V. Goldiș.

S'a introdus în programul obișnuit punctele care privesc: modificarea statutelor și alegerea a 3 membrii în locurile vacante din comitetul central.

Odată cu aprobarea propunerilor comitetului central, se mai ia următoarele dispozițiuni: *a)* Se proclamă membru de onoare d-l Ministru A. Lapedatu. *b)* Se primește demisia din comitetul central a d-lui I. Marțian și se alege în locurile vacante d-nii P. Drăghici, senator, I. Lapedatu și Prof. Dr. A. Borza. *c)* Intensificarea activității în despărțăminte și colaborarea cu societățile culturale locale. *d)* Trecerea „Astrei“ în Basarabia. Pentru pregătirea terenului, se institue o delegație de 20 membrii care să ia contact cu fruntașii vieții culturale basarabene, căutându-se posibilitățile pentru publicarea a trei broșuri: una cu

litere latine (pentru conducători), alta cu litere slavone (pentru țărani) și a III.a pentru transnistrieni. e) Să se stabilească raporturi și cu Românii din Banatul sârbesc, Valea Timocului și Macedonia.

La ședința festivă a secțiilor conferențiază d-l G. Bogdan-Duică, despre: „Trecerile lui Eminescu prin Ardeal“.

La 29 și 30 August 1925, adunarea generală are loc la Reghinul Săsesc, sub președinția lui V. Goldiș.

În ajunul adunării generale are loc o consfătuire cu directorii despărțămintelor în care se tratează problemele: greutatea deplasărilor în despărțăminte, executarea circularilor pentru încasarea taxelor de membrii, ziua „Astrei“ și organizarea economică a țaranului.

La programul obișnuit s'au adăugat punctele care privesc: modificarea regulamentelor „Astrei“ (intern, acel al secțiilor, al despărțămintelor și cercurilor culturale) precum și alegerea președintelui și a membrilor din comitet, pe perioadă de 5 ani.

Odată cu aprobarea propunerilor comitetului central se mai iau următoarele deciziuni: a) Se proclamă ca membru de onoare d-l General I. Manolescu, directorul caselor naționale. b) Preoții și învățătorii cu tragere de inimă să facă cursuri pentru analfabeți. c) Sediul secțiilor să fie la Cluj, iar d-l G. Bogdan-Duică să întocmească un proiect de regulament. d) Biblioteca populară să tipărească lucrări pentru popor într'o coală de tipar. Ea va apărea în 10.000 exemplare. e) Să se publice conferințele de seamă ca conferințe model. f) Să se facă un chestionar cu obiectele ce trebuiesc colecționate în diferite muzee. g) Să se răspândească portul și obiectele naționale peste graniță. h) Să se facă o selecționare a cărților trimise la sate. i) Să se intervină din nou pentru închiderea cârciumelor la sate, atât Dumineca, cât și în zilele de sărbători.

Se relege ca președinte V. Goldiș, iar ca membrii în comitet I. P. S. S. N. Bălan, Dr. I. Beu, General I. Boeriu, Dr. V. Bologa, L. Borcia, I. Bunea, N. Comșa, P. Drăghici, I. Lapedatu, General Dr. Moga, Dr. G. Preda, O. Russu, S. Țeposu, N. Togan, I. Vătășanu, I. Agârbiceanu, Dr. A. Borza, E. Dăianu, N. Drăgan, I. Lupaș, T. Brediceanu, G. Bogdan-Duică, D. Călugăreanu, O. Ghîbu, I. Hațiegan, Iuliu Maniu, T. Păcățianu, M. Șerban, G. Vâlsan, I. P. S. S. Dr. V. Suciș, Dr. Ion Coltor, Alexandru Lupeanu, I. Negruțiu, Șt. Roșianu, Dr. A. Russu, Dr. A. Lazar, Dr. I. Radu, T. Botiș, A. Popovici, V. Vălșcovici, V. Braniște, V. Moldovan, P. Suciș, O. Goga, V. Kindriș, V. Nițescu, E. Seleș, I. Simu, Z. Păclășianu. Printre aceștia sunt socotiți și președinții secțiilor literare științifice, care sunt considerați ca membrii de drept.

În ședința festivă a secțiilor conferențiază Dr. A. Voina, despre: „Valorificarea capitalului uman prin igiena națiunii” și Prof. V. Stanciu, despre: „Pământ și Istorie”.

La 12, 13 și 14 Septembrie 1926, adunarea generală are loc la Zalău, sub președinția lui V. Goldiș.

În ajunul adunării generale are loc consfătuirea cu directorii de despărțăminte, unde se discută problemele ce privesc: frontul unic al preoților și învățătorilor, conferințele model, etnicul nostru, românizarea, timpul când trebuiesc efectuate alegerile în despărțăminte, etc.

Programul este mai bogat ca la adunările generale anterioare, căci în el se prevede: inaugurarea la Guruslău a monumentului lui Mihai Viteazul, cu conferința d-lui Ministru A. Lapedatu și panegiricul ținut la mormântul lui Simion Bărnuțiu din Bocșa, de către d-l Prof. G. Bogdan-Duică.

Pentru ședințele adunării s'a mai adăugat întregirea comitetului central.

Aprobarea propunerilor făcute de comitetul central sunt însoțite de următoarele deciziuni: *a)* Intensificarea activității „Ăstreii” și a publicațiilor ei. *b)* Intocmirea Enciclopediei Române, cea tipărită acum 20 ani nemai corespunzând necesităților. *c)* Se ia act cu mulțumită de activitatea desfășurată de comisariatul general din Basarabia, declarându-se: 1. aprobați membrii secțiilor științifice și literare propuși, iar secțiile din Ardeal sunt obligate să dea concursul celor basarabene; 2. se va prevedea (dacă este posibil) în buget o sumă specială pentru nevoile „Ăstreii” basarabene; 3. viitoarea adunare generală să fie la Chișinău. *d)* P. S. S. Arhiepiscop Gurie, este proclamat membru de onoare, iar comitetul central al „Ăstreii” se întregește cu persoana Prof. Șt. Ciobanu. *e)* Adunările generale ale despărțămintelor vor avea loc în a doua jumătate a lunii Mai. *f)* Să se întocmească un program de muncă bazat pe principiile biologice indicate de secția medicală (condusă de Prof. Hațiegan și Moldovan) și să se modifice statutele înființându-se pe lângă această secție, o secție feminină și o subsecție de educație fizică. *g)* Se mărește fondul de pensiune a funcționarilor.

Pe lângă conductul etnografic, a mai avut loc și o expoziție de artă țărănească din 25 comune de sub Codru, de sub Rez și din ținutul Careilor. Au fost expuse peste 300 bucăți și s'au decernat premii de recunoștință. Reprezentantul „Teatrului” din T. Severin, d-l Coriolan Buracu dăruiește despărțământului Sălaj din partea „Bibliotecii Bibescu” 2 biblioteci din câte 400 volume, iar din partea fraților din Vechiul Regat 500 lei pentru perechea tânără care și-a serbat căsătoria cu prilejul adunării generale.

La ședința festivă a secțiilor conferențiază d-*l* Prof. A. Lapedatu asupra: „Condițiilor în care s'a dat lupta dela Guruslău între Mihai Viteazu și Sig. Batory“.

La 4 și 5 Decembrie 1927, adunarea generală are loc la Sibiu sub președinția lui V. Goldiș.

La programul obișnuit se adaugă: un parastas pentru mult regretatul Rege Ferdinand I., fost președinte de onoare, cu un discurs comemorativ de Dr. I. Lupaș, completarea statutelor și întregirea comitetului central. După panegiricul Regelui Ferdinand I. a urmat o cuvântare a d-*lui* O. Russu în memoria lui I. C. Brătianu, fost prim-ministru.

Aprobarea propunerilor făcute de comitetul central sunt însoțite de următoarele decizii: *a)* Politicianismul să fie cât mai departe de „Astra“. *b)* Odată cu completarea art. 2 din statute să ia ființă secția feminină și cea de educație fizică. Pentru cea dintâi secție se aprobă, ca d-*na* Maria Baiulescu să fie președintă, iar ca membre active în comitet d-*nele*: Maria Popescu Bogdan, Catinca Bârseanu, Veturia Lapedatu, Livia Boilă, Olivia Deleu, Constanța Bogdan-Duică, Elena Meissner, Elena Hossu Longin; ca membre corespondente d-*nele*: Elena Săbădeanu, Elena Pricu, Maria Șerban, Aglaia Eliad, Elena Bratu, Eliza Bodocan, Ana Cicio Pop, Maria Epure, Alexandrina Vidrighin, Elena Aciu, Veturia Candrea, Ana Sălăgean Butean, Olga Sturdza, Maria Petrovici, Izabela Sadoveanu, Maria Pop, Olga Grigoroviță. *c)* Se aprobă instituirea unui secretar literar cu sediul în Cluj. *d)* Președintele „Ăstreii“ de acord cu secțiile va delega pe președintele secțiilor căruia comitetul central îi va fixa atribuțiile. *e)* Creierea unei organizații la sate, având la bază educația fizică și morală. *f)* Secțiile unite își vor delega un reprezentant în comitetul despărțămintelor, ca agent de legătură. *g)* Să se ajute pecuniar și în marginile posibilităților „Astra“ basarabeană. *h)* Se completează membrii activi din secția medicală și biopolitică cu d-*nii*: Dr. Goia, Dr. Matei, iar corespondenți, d-*rii*: Gavrilă, Telia, Spârchez, Kernbach, Rubin Popa, V. Pascal. De asemenea la secția de științe naturale se introduc ca membrii activi: Dr. E. Pop, iar corespondenți: Dr. Sergescu, I. Tănăsescu, M. Ionescu, D. Olariu, At. Popa, Dr. Lepșa și Dr. St. Mateescu. *i)* În locul d-*lor* St. Ciobanu și Iacob Radu, demisionați din comitetul central se aleg d-*nii* I. Pelivan și Stefan Pop.

La ședința festivă a secțiilor d-*na* Veturia Lapedatu citește vorbirea d-*nei* președintă a secției feminine, care este o apoteozare a defunctului Rege Ferdinand I., urmează apoi, conferința d-*nei* Mihaela Catargi despre: „Problema femeiască în străinătate și la noi“, și

aceea a d-ului I. Agărbiceanu despre: „Conștientul și subconștientul național“.

La 8 Decembrie 1928 adunarea generală are loc la Sibiu sub președinția lui O. Russu, vicepreședinte.

Programul obișnuit. În discursul de deschidere vicepreședintele O. Russu motivând neparticiparea președintelui V. Goldiș, arată că această adunare are un caracter administrativ, urmând ca „Astra“ să ia parte în mod festiv la marile serbări dela Alba-Iulia ce vor avea loc în primăvara anului 1929 când se împlinesc 10 ani dela unire.

Se aprobă propunerile comitetului central.

În ședință d-ii O. Ghibu dându-și demisia din funcțiunea de comisar al „Ăstreii“ în Basarabia, și din comitetul central al „Ăstreii“ centrale, cere soluționarea gestiunii financiare din Basarabia și anexează o publicație prin care critică activitatea comitetului central și în special a președintelui V. Goldiș și roagă adunarea să se pronunțe. Se acceptă propunerea d-ului Dragomir de a scoate chestiunea dela ordinea zilei considerându-se discuția din jurul demisiei ca o chestiune personală.

La discuția raportului general: a) Se aduc oarecari critici „Ăstreii Cinematografice“ și concesiunilor de cinematograf unde se dau lămuriri de cei în drept. b) Se discută problema din Secuime, aceea a măsurilor de perfecționare pentru propaganda culturală la sate precum și aceea de reorganizare a „Ăstreii“ și publicațiilor ei. Propunerile sunt trimise spre studiere comitetului central care va trebui să țină seamă de observațiile juste ale cuvântătorilor.

La 6 Octombrie 1929, adunarea generală are loc la Turda sub președinția lui V. Goldiș.

Programul obișnuit. Aprobarea propunerilor comitetului central este însoțită de următoarele hotărâri: a) Luarea măsurilor de mărire a taxelor de membrii și a mijloacelor prin care s'ar putea susține revista „Transilvania“ și „Biblioteca populară“ care sunt avizate să primească oferta făcută de d-ii Director al ziarului „Universul“. b) Să se institue o comisie care să verifice gestiunea anilor 1919-1927.

La ședința festivă a secțiilor conferențiază d-ii Prof. G. Bogdan-Duică despre: „Situția Gimnaziului din Blaj la 1799“ și d-ii V. Vlaicu despre „Idealurile economiei naționale“.

Desvelirea statuei D-rului I. Rațiu, care era pusă în program, nu a mai avut loc, lucrarea nefiind complet terminată.

La 13 și 14 Noembrie 1930, adunarea generală are loc la Caransebeș sub auspiciile M. S. Regelui Carol II, președinte de onoare și a fost condusă de I. P. S. S. Mitropolit N. Bălan, președintele V. Goldiș fiind bolnav.

La programul obișnuit s'a adăugat proiectul de modificare a pragmaticei de serviciu și a regulamentului de pensionare a funcționarilor precum și alegerea președintelui și a comitetului central.

Se aprobă propunerile comitetului central și se încredințează acestui comitet spre studiere următoarele : *a)* Mutarea muzeului „A. Iancu” dela Vidra la Alba-Iulia. *b)* Ridicarea unui cămin cultural la Cluj. *c)* Reorganizarea „Ăstrei”. *d)* Reromânizarea în Secuime. *e)* Abținerea dela orice manifestare politică de partid în cadrele „Ăstrei” (neacceptarea unei demnități politice atunci când cineva se găsește în fruntea „Ăstrei”). *f)* Revizuirea pragmaticei de serviciu. *g)* Și ca totdeauna locul pentru viitoarea adunare generală.

Se realege ca președinte V. Goldiș, iar ca membrii în comitetul central d-nii : I. Agârbiceanu, I. P. S. Mitropolit N. Bălan, Dr. Ilie Beu, Dr. V. Bologa, L. Borcia, Prof. A. Borza, S. Bunea, E. Cioran, N. Colan, C. Corneanu, I. Lupaș, A. Lupeanu, I. Miloaia, Dr. G. Moga, V. Moldovan, P. S. S. Episcop Niculescu, V. Nițescu, I. Pelivan, A. Popa, I. Popa, Stefan Pop, P. Poruțiu, Dr. G. Preda, St. Roșianu, O. Russu, I. Rusmir, R. Simu, I. Soricu, C. Suci, P. Suci, I. Stoichiția, S. Țeposu, N. Togan și I. Vătășanu.

La ședința festivă a secțiilor au conferențiat : Dr. I. Lupaș, despre : „Importanța luptei dela Posada” și G. Bogdan-Duică despre „E. Murgu și V. Maniu, două personalități ale vieții sociale din Banat”.

In ziua de 13 și 14 Septembrie 1931, adunarea generală are loc la Sfântul Gheorghe sub președinția D-rului G. Preda, vicepreședinte, președintele V. Goldiș fiind bolnav.

La programul obișnuit s'a adăugat : modificarea art. 31 din statute și întregirea art. 13 a pragmaticei de serviciu, precum și întregirea comitetului central.

Odată cu aprobarea propunerilor, făcute de comitetul central, se trece spre studiere acestui comitet : *a)* Angajarea unui conferențiar. *b)* Colportajul publicațiilor. *c)* Publicarea de piese teatrale pentru popor.

Se respinge demisia d-ului președinte V. Goldiș. Se aprobă demisia d-ului vicepreședinte O. Russu, alegându-se în locul d-sale d-ii protopop N. Togan.

La ședința festivă a secțiilor conferențiază d-nii : Prof. S. Oprean despre : „Ținutul Secuilor” ; Prof. G. Bogdan-Duică : „Cercetări de etnografie românească din Transilvania”, ajungând la concluzia că trebuie să se ia măsuri pentru studiul folklorului și etnografiei în satele din Bihor, Maramureș și Banat ; d-ii I. Agârbiceanu tratează subiectul : „Către un nou ideal”.

In 2 și 3 Octombrie 1932, adunarea generală are loc la Deva, sub președinția D-ului G. Preda, vicepreședinte. Președintele V. Goldiș fiind încă bolnav.

La programul obișnuit s'a adăugat: examinarea raportului care privește gestiunea din trecut a „Ăstreii“, precum și aceea a loteriei; demisia președintelui V. Goldiș.

Se aprobă propunerile făcute de comitetul central, iar la prezentarea raportului general se discută următoarele probleme: a) Concesiunile de cinematograf. b) Reorganizarea „Ăstreii“ prin modificarea statutelor. c) Schimbarea sediului „Ăstreii“ la Cluj. d) Captarea tinerilor pentru o activitate intensă la „Ăstra“. e) Fundațiile I. Petran și B. Moldovan.

S'au adus bune sugestii pentru măsurile ce urmează să le studieze (și după caz să le aplice) comitetul central.

Se primește demisia lui V. Goldiș, proclamându-se ca membru de onoare al „Ăstreii“.

Se proclamă președinte, profesorul Dr. I. Moldovan.

La ședința festivă a secțiilor conferențiază d-ii Prof. Dr. I. Hațiegan despre: „Educația fizică a femeii“ (cu proiecțiuni luminoase). P. S. S. Episcop Niculescu ține la festivalul de seară o conferință despre: „Educația morală“. S'a desfășurat un frumos conduct etnografic și s'a întocmit o expoziție.

In zilele de 8, 9 și 10 Septembrie 1933. Adunarea generală are loc la Brașov, sub auspiciile M. S. Regelui Carol II, fiind condusă de Prof. Dr. I. Moldovan.

În ajunul adunării are loc o ședință cu președinții de despărțăminte la care s'au prezentat două referate: Prof. Dr. I. Hațiegan cu subiectul: „Program de muncă pentru despărțăminte și cercuri culturale“ și Prof. S. Țeposu: „Colaborarea dintre „Ăstra“, organele statului și societăți culturale“. S'au adus prin discuțiune, bune sugestii cu privire la: delimitarea teritoriilor pentru societățile culturale, creerea de regiuni în care să intre și Secuimea și reromânizarea din această regiune.

Adunarea aprobă propunerile comitetului central și decide ca membrii secțiilor să fie aleși din 5 în 5 ani.

La ședința festivă a secțiilor conferențiază d-ii Dr. S. Manoilă despre: „Problema populației în România“. S'a desfășurat un impozant conduct etnografic.

In zilele de 8 și 9 Septembrie 1934, adunarea are loc la Târgul Mureș sub președinția d-ului Prof. Dr. I. Moldovan.

La programul obișnuit se adaugă două ședințe cu președinții de despărțăminte unde s'au ținut două referate: 1. Dr. V. Ilea despre

„Școala țărănească“ și 2. Dr. I. Bozdog despre „Organizarea cultural-economică a satelor“. Din discuțiuni asupra referatelor au ieșit multe bune sugestii, între care și aceea de a se face intervențiile necesare ca desfacerea produselor uzinelor din Zlatna să fie cedată despărțământului respectiv pentru a-l ajuta în opera culturală.

Adunarea aprobă propunerile comitetului central însoțind-o de următoarele decizii: a) Modificarea pragmaticei de serviciu. b) Fuzionarea Societății fondului de teatru cu „Astra.“ c) Să se facă intervenții pentru readucerea averii fundației Gojdu.

Se proclamă ca membru de onoare d-l Dr. Vaida Voevod, fostul președinte al Societății pentru fond de teatru.

La ședința festivă a secțiilor conferențiază d-l Prof. Sextil Pușcariu despre: „Perspective culturale“.

A avut loc un impozant conduct etnografic și producțiuni sportive.

In zilele de 14 și 15 Septembrie 1935, adunarea generală are loc la Satu-Mare, sub președinția Prof. Dr. I. Moldovan.

La programul obișnuit se adaugă o ședință cu președinții de despărțământ la care se prezintă două referate: 1. Prof. Dr. I. Hațiegan despre „Șoimii Carpaților“ (organizare, ideologie, metode) și Dr. E. Seleş despre: „Probleme Culturale la granița apuseană“ și o altă ședință a secției medicale și biopolitice unde se prezintă referatul d-lui Dr. Danielo asupra: „Valoarei propagandei igienice și tehnica ei“, precum și acel al d-lui Dr. I. Stoichiță asupra „Anchetei sanitare“ (metode și rezultate).

Din discuțiuni au eșit bune sugestii cu privire la acțiunea dela graniță, rolul armatei în reromânizare, păstrarea tradițiilor etc.

Programul mai prevede în plus modificarea statutelor și regulamentelor „Astreii“; alegerea președintelui, a comitetului central și a membrilor secțiilor științifice-literare.

Se aprobă toate propunerile făcute de comitetul central.

Se aleg ca membrii ai secțiilor: în secția literară d-nii: Sextil Pușcariu, O. Goga, Liviu Rebreanu, Lucian Blaga, N. Drăgan, I. Agârbiceanu, T. Capidan, St. Bezdechi, T. Naum, G. Giuglea, S. Popa, Ax. Banciu, Al. Lupeanu, I. Breazu și I. Chinez; în secția școlară d-nii: I. Mateiu, V. Ghidionescu, O. Ghibu, P. Roșca, M. Zolog, C. Iencica, S. Țeposu, I. Moșoiu, P. Petrescu și Iuliu Maior; în secția geografică și etnografică d-nii: V. Meruțiu, N. Vuia, T. Gherman, T. Morariu, S. Suci, V. Vătășanu, T. Filipescu și I. Mușlea; în secția social-economică d-nii: M. Șerban, G. Moroianu, S. Bornemisa, I. Lapedatu, V. Vlaicu, L. Ciomac, N. Săulescu, V. Jinga, A. Gociman, I. Cioran, V. Părvulescu, I. Oțoiu, C. Martinovic, I. Martologu, I. Negruțiu; în

secția demografică și etnopolitică d-nii : S. Dragomir, S. Manoilă, S. Oprean, L. Bolcaș, P. Râmneanțu, Ionel Moga, St. Manciuș și D. D. Roșca ; în secția istorică d-nii T. V. Păcățeanu, I. Lupaș, A. Lapedatu, I. Dăianu, St. Meteș, D. Teodorescu, V. Sotropa, C. Marinescu, E. Panaitescu și S. Stanca ; în secția medicală și biopolitică, d-nii Iuliu Hațiegan, I. Moldovan, A. Vaida Veovod, C. Tătar, G. Preda, S. Beu, L. Danielo, I. Goia, M. Sturza, V. Ilea, Spărchez, I. Stoichiță, O. Comșa, I. Făcăoaru și P. Nistor ; în secția științelor naturale d-nii : V. Stanciu, A. Borza, I. Popescu Voitești, E. Racoviță, I. Prodan, A. Maior, E. Pop, T. Neș, P. Sergescu și V. Bologa ; în secția artistică d-nii : T. Brediceanu, Z. Bărsan, E. Isac, Coriolan Petran, I. Crișan, St. Mărcuș, C. Medrea, Constantin Pavel, S. Drăgoiu, A. Bena ; în secția juridică d-nii : Iuliu Maniu, V. Moldovan, I. Pop, A. Marta, L. Borcia, P. Poruțiu, C. Negrea, G. Sofronie ; în secția feminină d-nele : M. Baiulescu, M. Popescu Bogdan, C. Bârseanu, Livia Boilă, Constanța Bogdan-Duică, Olivia Deleu, E. Pop Hossu Longin, Maria Șerban, M. Cioban și Elena Aciu.

Se realege Prof. Dr. I. Moldovan ca președinte al „Astrei“, iar în comitetul central d-nii : V. Aron, Dr. I. Beu, Dr. V. Bologa, Dr. L. Borcia, E. Cioran, N. Colan, Dr. L. Ionașiu, Dr. G. Moga, P. Olariu, Dr. G. Preda, I. Sandu, Dr. I. Stoichiță, S. Țeposu, I. Vătășan, P. S. S. Roman Ciorogariu, T. Iacobescu, I. Agârbiceanu, Dr. A. Borza, Dr. N. Drăgan, Dr. S. Dragomir, P. S. S. Episcop N. Ivan, Dr. I. Lupaș, Dr. V. Moldovan, Iacob Popa, A. Lupeanu, Dr. Augustin Popa, Ștefan Roșianu, Dr. Coriolan Suciș, Dr. Cornel Corneanu, P. S. S. Episcop V. Lăzărescu, Ștefan Pop, Octavian Goga, Dr. V. Ilea, P. S. S. Episcop A. Rusu, Dr. I. Miloiaia, P. S. S. Episcop A. Niculescu, Ion Pelivan, Dr. V. Nițescu, Ilie Rusmir și I. Simu.

În comitetul de censori sunt realeși : N. Comșa, C. Pop, R. Pop și T. Preda.

S'a desfășurat un conduct etnografic.

La 20 și 21 Septembrie 1936, adunarea generală are loc la Blaj, sub auspiciile M. S. Regelui Carol II, însoțit de Marele Veovod Mihai, condusă fiind de Prof. Dr. I. Moldovan.

În ajunul adunării au loc două ședințe cu președinții de despărțăminte. În prima referență Dr. N. Căliman despre : „Școala țărănească“ și Al. Lupeanu despre „Ziua Astrei“ ; în a II-a ședință a secției medicale biopolitice, referență Dr. P. Nistor despre : „Organizarea sanitară rurală“ și Dr. Radu despre „Problema spitalelor“. Sugestiunile eșite prin discuții urmează să fie aduse la cunoștința comitetului central.

Împlinindu-se 75 ani de existență a „Astrei“, adunarea generală din acest an devine o adunare jubilară, iar programul său festiv cu-

prinde pe lângă punctele obișnuite: *a)* Sfințirea palatului cultural din Blaj care a avut loc în ajunul adunării. *b)* Vizitarea a 4 expoziții (etnografică, agricolă, cultural-istorică și de picturi. *c)* Defilarea conducătorului etnografic din 22 sate. *d)* Un festival țărănesc organizat de Șoimi. *e)* Un festival artistic muzical sub conducerea d-lui T. Brediceanu. Serbările au avut un succes desăvârșit care au lăsat amintiri neșterse din sufletul tuturor.

În prima ședință a adunării a avut loc o jerbă de cuvântări care au precedat discursul Regelui. În a doua ședință aprobarea propunerilor făcute de comitetul central este însoțită de următoarele dispozițiuni: *a)* Ridicarea unui monument al românismului la Blaj, unde să fie pusă și copia în mărime naturală a columnei lui Traian dela Roma, copie ce a fost promisă de ducele Mussolini; *b)* „Astra” să se ocupe de ideea unității religioase a neamului (propunerea d-lui O. Ghibu); *c)* Să se intensifice activitatea în despărțăminte.

Toate propunerile sunt trecute spre studiere comitetului central.

La ședința festivă a secțiilor conferențiază d-l Ministru A. Lapedatu despre: Manifestul revoluționar din 1885“.

In zilele de 11-13 Septembrie 1937, adunarea generală are loc la Timișoara, sub președinția d-lui Prof. Dr. Moldovan.

Programul cuprinde pe lângă punctele obișnuite o ședință cu președinții de despărțăminte în care se prezintă următoarele referate: „Problema portului național”, de I. Miloaia și „Influența căsătoriei asupra fertilității și etnicului unui neam”, de Dr. P. Râmneanțu.

În plus o expunere programatică a d-lui Eșuțian, președintele regionalei bănățene și raportul acestei regionale.

Mai are loc un impozant cortegiu etnografic, manifestări sportive ale Străjerilor și Șoimilor, vizitarea expoziției și o reprezentație artistică a Operei din Cluj, precedată de un cuvânt omagial al d-lui Sabin Drăgoiu.

Approbarea propunerilor comitetului central este însoțită de următoarele dispozițiuni: *a)* „Astra” să-și extindă activitatea în Vechiul Regat. *b)* În propovăduirea învățăturilor sale să întrebuițeze metode de propagandă întemeiate nu numai pe rațiune ci și pe credință. *c)* La muzeul dela Vidra să se organizeze un oficiu de turism cu 10-15 paturi pentru turiști. *d)* Preoțimea să nu facă politică. *e)* Editarea unei foi religioase.

Toate acestea sugestțiuni eșite din discuția raportului general se trec comitetului central spre studiere. Tot comitetului central se trec și sugestiile aduse prin discuția referatelor din ședința cu președinții

despărțămintelor, în special problema portului național, păstrarea specificului bănățean etc.

La ședința festivă a secțiilor conferențiază Dr. I. Nemoianu despre : „Problema generațiilor viitoare în Banat“.

În zilele de 10-12 Septembrie 1938, adunarea generală are loc la Abrud sub președinția Prof. Dr. I. Moldovan.

Programul cuprinde ședința cu președinții de despărțăminte în care se prezintă referatele : a) „Problema minieră a Munților Apuseni“ de I. Popa, Zlatna. b) „Problema economică a Munților Apuseni“ de Prof. Safta, Cluj. c) „Capitalul om din Munții Apuseni“ de Dr. Râmneanțu și Beniuc. d) „Problema școlară în Munții Apuseni“ de D. I. Micu, Abrud.

În plus se mai adaugă la program desfășurarea unui concert etnografic, manifestările Șoimilor și o serată artistică, iar pentru ședințe : întregirea comitetului central.

La deschiderea adunării președintele rostește un omagiu pentru decedata Regina Maria, căreia poporul român îi păstrează memoria vie și plină de recunoștință pentru marele ei suflet românesc închinat țării.

Se aprobă propunerile comitetului central aducându-se următoarele dispozițiuni : a) „Astra“ să facă toate eforturile spre a-și păstra independența. b) Să se intensifice activitatea în Secuime, granița de vest și Banat cu sprijinul ce i s'a acordat de Ministerul Educației Naționale. c) Să se completeze transformarea școlii de agricultură din Șimleul Transilvaniei în școală țărănească cu sprijinul ce i s'a acordat de Ministerul Agriculturii. d) Să se demoleze casa „Ăstreii“ centrale din str. Șaguna și să se construiască un nou edificiu sau să se renoveze și să se consolideze edificiul actual. Se întregește comitetul central cu d-nii : Dr. D. Stăniloiaie, Prepozit capitular V. Macavei, Canonic Dănilă și d-ni Ștefan Manciușea. Se re aleg censorii.

Pentru anul 1939, se proiectase o mare adunare generală a „Ăstreii“ la Cluj sub auspiciile M. S. Regelui Carol II, pentru zilele de 9-11 Septembrie. Se anunțase chiar programul care pe lângă punctele obișnuite mai cuprindea : ședința cu președinții de despărțăminte la care trebuia să refereze : Prof. Dr. Hațiegan despre : „Educația fizică în mediul rural“ ; Prof. Benetato despre : „Alimentarea țării“ și Horia Teculescu despre : „Eminescu și Transilvania“. Mai trebuia să aibă loc reprezentații teatrale pentru țărani, reprezentații la operă, expoziții, festivalul Șoimilor, bal etc.

Împrejurările politice din țară împiedecă pe M. S. Regele să ia parte și tot ele fac ca adunarea dela Cluj cu festivalurile din program să se amâne pentru alt an, iar pentru 1939 să se țină o adunare ad-

ministrativă la Sibiu care a avut loc la 11 Noembrie sub președinția D-ului G. Preda, vicepreședinte.

În program fiind înscris modificarea pragmaticei de serviciu, comisia respectivă după ce arată motivul pentru care comitetul central aduce modificarea, propune să se ratifice proiectul statutului fondului patronal de pensiuine și modificarea pragmaticei, aducând-o în consonanță cu statutul fondului patronal. Adunarea aprobă celelalte propuneri făcute de comitetul central și ca totdeauna îi dă descărcarea cuvenită.

Se insistă pentru o intensificare a ofensivei culturale începută în cadrele serviciului social.

Deși adunarea generală din 1940 se proiectase să se țină la Sibiu în zilele de 8 și 9 Septembrie, din cauza împrejurărilor politice externe care au adus răpirea Basarabiei, Bucovinei, cadrilaterul Dobrogean și a unei mari părți din Ardeal ea nu poate avea loc decât la 24 Noembrie tot la Sibiu, sub președinția D-ului G. Preda, vicepreședinte.

Programul obișnuit cuprinde în plus alegerea președintelui și a membrilor comitetului central.

S'a ținut cu această ocazie o manifestare națională prin cuvântări entuziaste potrivite împrejurărilor, pline de încredere pentru viitorul țării românești. S'a propus o aderare a intelectualității ardeleni care să garanteze perfectarea unui program de activitate potrivit timpului și împrejurărilor.

Adunarea aprobă propunerile făcute de comitetul central. Cum însă delegații organizațiilor „Ăstreii“ din nordul Ardealului nu au putut participa, și dat fiind timpul scurt pentru examinarea listei membrilor care trebuiau să intre în comitetul central, se decide prelungirea mandatului președintelui și a membrilor comitetului central, a secțiilor și censorilor până la o altă adunare generală. Se lasă la buna apreciere a comitetului central cooptarea de membrii noi.

Adunarea generală din 1941, are loc la 28 Septembrie la Sibiu, cu un caracter tot administrativ. Ea este prezidată de Prof. Dr. Moldovan.

Programul obișnuit. Se aprobă propunerile făcute de comitetul central. Se aduce la cunoștința adunării, că d-l H. P. Petrescu fiind suferind, d-l Prof. I. Breazu, cunoscut ca distins literat și bun scriitor a fost numit ca secretar literar.

Adunarea propune ca comitetul central să apeleze la toți bunii Români să sprijinească publicațiile „Ăstreii“, în special revista „Transilvania“ și „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov.

Împrejurările neputând permite participarea formală a tuturor despărțămintelor din Ardeal, mandatul președintelui, a membrilor comitetului central, a secțiilor și censorilor se prelungește până când împre-

jurările vor permite o adunare generală la care să participe delegații din toate despărțămintele „Ăstreii“.

Adunarea generală din 1942 are loc la 27 Septembrie la Sibiu, tot cu caracter administrativ sub președinția Prof. Dr. Moldovan.

La programul obișnuit se adaugă o ședință cu președinții despărțămintelor, unde s'a adus în discuție problemele următoare: *a)* Memoriul 470/1942, înaintat d-ului Ministru de Finanțe pentru a se întreprinde o acțiune de mari proporții întru promovarea economică a Românilor din Ardeal și Banat, care acțiune urma să fie organizată și condusă de „Astra“. (Acțiunea proiectată însă de guvern nu a mai avut loc și chestiunea s'a considerat ca închisă). *b)* Se arată sprijinul oferit de consiliul de patronaj, care a pus la dispoziția „Ăstreii“ 8 milioane, pentru școlile țărănești și tipăriri de broșuri pentru soldații de pe front și din spitale. *c)* Regionala Banatului arată că în unele sate din despărțământul Oravița s'a înființat grădini de zarzavat la inițiativa conducerii despărțământului și care au deplin succes. *d)* Se cere clarificarea situației dintre organizațiile „Ăstreii“ și acele ale Fundației. *e)* Să se intervină pentru organizarea de societăți a intelectualilor născuți în aceeași comună (în felul organizației „Fii satului“ al Serviciului Social) cu scopul de a sprijini cultura satului respectiv. *f)* Să se intervină pentru gratuitatea poștală în corespondența „Ăstreii“. *g)* Să se acorde gratuit țăranilor în schimbul taxei de membru, broșuri din biblioteca populară sau calendare.

Sugestiile ieșite din discuțiuni au fost trecute comitetului central spre studiere.

Adunarea aprobă propunerile făcute de comitetul central din care trei mai importante: 1. Scindarea secției medicale în: secție medicală cu subsecția educației tineretului și secția biopolitică cu secția ocrotirii familiei. 2. Modificarea art. 8 din regulamentul pe despărțăminte. 3. D-na directoare a internatului de fete O. Colbazi să fie considerată în mod statutar definitivă la „Astra“.

Cu ocazia discuției raportului general s'a făcut mai multe propuneri: *a)* Să se stăruie la cercurile culturale din diferite localități pentru ca intelectualii și familiile de origine etnică română precum și familiile lor să intre în șirul membrilor „Ăstreii“ cu cotizațiile după puterile lor materiale, apoi cercurile culturale să fie îndrumate a înainta la primăriile comunale câte o cerere pentru ca în buget să se ia 5000 lei după 1000 locuitori în scop ca 10 membrii sortiți să fie socotiți ca membrii pe viață.

b) Se cere să se facă un schimb de delegați între „Astra“ și societatea Slovacă „Matica Slovenska“, cu ocazia diferitelor manifestări

culturale, precum și un schimb de publicații (proponerea Prof. I. Lupaș).

Aceste propuneri au fost trecute comitetului central spre studiere. În după amiaza zilei a avut loc conferința d-lui Prof. S. Dragomir despre: „Un capitol ales din istoria redeșteptării politice a Românilor Ardeleni“.

Adunarea generală din 1943 are loc la Sibiu în zilele de 25 și 26 Septembrie sub președinția Prof. Dr. Moldovan.

La programul obișnuit se adaugă o ședință cu reprezentanții despărțămintelor în care s'au prezentat referatele: „Organizarea cercului cultural“ de Dr. O. Lupaș și „Contribuția „Ăstreii“ la propășirea economică“ de Dr. G. Dragoș și o ședință extraordinară a comitetului central.

Din discuțiile urmate la ședința cu reprezentanții despărțămintelor reiese că: a) „Ăstra“ va ține seamă în organizarea cercurilor culturale de sugestiile bune și de îndrumătorul pentru cercuri culturale întocmit de d-l I. Rusmir. b) „Ăstra“ va sprijini toate eforturile economice ținând seamă de nota specifică a fiecărei regiuni. D-l Dragoș este rugat să întocmească un memoriu asupra felului cum s'ar putea pune de acord cooperativele agricole cu necesitățile sătești.

La ședința extraordinară s'a adus în discuție comemorarea zilei de 1 Decembrie cu ocazie împlinirii a 25 ani dela unire.

S'a ajuns la concluzia să se facă comemorarea în modul cel mai demn, urmând ca în o ședință viitoare să se aleagă localitatea și să se întocmească programul.

S'a pus apoi în discuție de d-l președinte, problema solidarității în vederea zilelor grele cu întocmirea unui program care să fie aprobat de toată suflarea românească. S'a distribuit fiecărui membru un exemplar cu 4 puncte (o politică națională, activitatea culturală sensibilă la chemarea viitorului, o politică biologică, o organizație economică) urmând ca fiecare membru să-și arate în scris obiecțiunile.

La ședința adunării se aprobă propunerile făcute de comitetul central. Se autorizează comitetul să coopteze după apreciere membrii în locurile vacante. La discuția raportului general d-l Prof. I. Lupaș propune să se mărească numărul membrilor după exemplul societății slovace „Matica Slovenska“ și să se publice în raportul general un tablou al membrilor dispăruți așa precum era în trecut. D-l V. Nițescu, insistă să se intervină ca guvernul să sprijine materialmente mai mult „Ăstra“ în propaganda ei și în numele institutului de cooperare pe care-l reprezintă, promite tot sprijinul.

II. Activitatea comitetului central al „Astrei“ în cei 25 ani după unire

Conform statutelor „Astrei“ comitetul central ține ședințe plene, ordinare și extraordinare (în caz de trebuință). Pentru ședințele plene și extraordinare sunt invitați toți membrii comitetului central, pentru cele ordinare numai cei din Sibiu (15).

Atribuțiile ședințelor plenare constau: *a)* În alegerea vicepreședinților. *b)* Delegarea membrilor pentru forul superior, conform art. 2 din statute. *c)* Alegerea funcționarilor. *d)* Încheierea socotelilor proiectului de buget și al raportului general pentru adunarea generală. *e)* Stabilirea regulamentelor. *f)* Fixarea timpului și a programului pentru adunarea generală.

Atribuțiunile ședințelor ordinare constau în: *a)* Primirea sau respingerea membrilor fondatori, pe viață, activi sau ajutători. *b)* Organizarea și supravegherea regionalelor, despărțămintelor și cercurilor culturale. *c)* Supravegherea instituțiilor înființate de „Astra“. *d)* Dissolvarea comitetelor de conducere a organizațiilor care nu activează sau au o activitate contrarie statutelor „Astrei“. *e)* Administrarea întregii averi a „Astrei“ și îngrijirea pentru sporirea ei. *f)* Controlul activității funcționarilor, drepturile lor de concediu și de disciplină. *g)* Primirea și cercetarea lucrărilor științifice și literare ce i se trimit. *h)* Îngrijirea de încasare a veniturilor și numirea de colectanți. *i)* Executarea hotărârilor adunării generale, convocarea ședințelor plene precum și alte activități ce nu intră în cadrul activității adunării generale.

Rezolvarea actelor se face de birou pe cale prezidențială. Chestiunile mai importante se trec la comitet.

În soluționarea problemelor comitetul este ajutat de comisiile ce se instituesc cu membrii din sânul ei și care se întrunesc ori de câte ori este necesitate. Dintre aceste comisii șase au avut un rol aproape permanent (organizarea, financiară, publicații, muzeu, fundațiilor și internatului). Comitetul a cerut și cere concursul juriconsultului și economului în chestiunile ce intră în resortul lor.

În cele ce urmează cred necesar să schițez numai cele mai importante puncte din activitatea comitetului central în fiecare din anii de după unire.

In 1919. S'a ținut 18 ședințe, rezolvându-se 404 chestiuni.

Din activitatea comitetului remarcăm: *a)* Circularele trimise despărțămintelor pentru reorganizarea, reconstituirea și reluarea firului de activitate întrerupt din cauza războiului. *b)* Intocmirea schițelor și re-

gulamentului pentru casele naționale precum și intervențiile făcute pentru obținerea terenului necesar în fiecare comună. *c)* Organizări de festivaluri (cu concursul reuniunii de muzică „G. Dima” din Sibiu) și distribuirea de liste de subscrieri pentru ajutorul orfanilor din războiu și ridicarea monumentelor pentru eroi, *d)* Intervenția la guvern pentru aranjarea unei loterii. *e)* Apelurile pentru mărirea fondului N. Iorga și A. Vlaicu. *f)* Tipărirea statutelor „Ăstreii”. *g)* Intervenția la guvern ca corespondența să fie scutită de taxe postale. *h)* Dispozițiuni pentru primirea fundațiilor G. Filip, Dr. C. Păcurariu Bianu, Tereza Pipoș și I. Urziceanu. *i)* Acordarea de 24 burse în valoare de 5.870 coroane. *j)* Angajarea provizorie a d-ului I. Georgescu ca secretar literar.

In 1920. S'au ținut 19 ședințe, cu rezolvarea a 471 chestiuni.

Remarcăm problemele: *a)* Intensificarea propagandei culturale prin teatru. *b)* Comemorarea în toate despărțămintele a unui sfert de veac dela moartea eroului A. Iancu. În acest scop: s'a publicat concurs (pe termen de un an) pentru scrierea istoriei anilor 1848/49 în legătură cu faptele lui A. Iancu; să i se ridice un monument; să se retipărească broșura lui I. St. Suluțiu despre Avram Iancu; să se dedice memoriei lui un număr din Transilvania; să se repare casa lui; să se restaureze muzeul din Vidra; să se adune legende, amintiri, povestiri, poezii, etc., referitoare la viața lui și să se ia copii de pe obiectele referitoare la el (copii care se găsesc în muzeul din Arad). *c)* S'au acordat burse la 24 elevi și studenți în valoare de 4180 lei. *d)* S'a aranjat loteria (despre care scriem în alt capitol).

In 1921. S'a ținut 19 ședințe, rezolvându-se 768 probleme.

Remarcăm printre probleme: *a)* Intensificarea activității în despărțăminte și vizitarea lor din partea unor membrii din comitetul central. *b)* Acordarea a 22 burse în sumă totală de 16.570 lei.

In 1922. S'a ținut 26 ședințe, rezolvându-se 768 chestiuni.

Remarcăm dintre probleme: *a)* Circularele către despărțăminte asupra: propagandei culturale; comemorării lui A. Iancu și semicentenarului lui A. Șaguna. *b)* S'a trimis apeluri și liste de subscrieri pentru fondul cultural Andrei Bărseanu și lucrarea Prof. G. Bogdan-Duică, intitulată: „Viața și activitatea lui S. Bărnuțiu”. *c)* S'a acordat 12 burse în sumă de lei 12.750. Din lipsă de cereri pentru burse, restul de ajutoare s'a capitalizat pentru a forma sume care în adevăr să poată fi de folos unui elev sau student. *d)* În vederea unei strânse colaborări cu societățile culturale surori s'a discutat modificarea art. 2 din statute.

In 1923. S'a ținut 29 ședințe, rezolvându-se 655 chestiuni.

Remarcăm printre probleme: *a)* Întărirea organizațiilor culturale dela graniță. *b)* Stăruința de a se înființa despărțăminte unde nu

sunt și de a se reactiva cele din trecut care nu mai funcționează. *c)* Cu concursul secției economice, în special a d-ului Ioan D. Preda, se aranjează o industrie casnică la Avrig. *d)* Luarea măsurilor ca d-ii T. Păcățeanu să se ocupe cu studierea, selecționarea și aranjarea arhivei „Ăstreii”. *e)* S'a studiat modificarea statutelor, în sensul: 1. Unei colaborări mai strânse cu societățile culturale. 2. A unei descentralizări, a arondării despărțămintelor după plăși și creierea de regiuni. 3. Lărgirea cercului de activitate a agențiilor (cercurile culturale). 4. Comitetul central să poată ridica sau scădea cotizațiile. *f)* S'a aranjat biourourile și locuințele funcționarilor în clădirea „Ăstreii”. *g)* S'a făcut apeluri pentru abonamente la publicații și lansarea biletelor de loterie. *h)* S'a primit demisia d-ului I. Georgescu, încredințându-se d-ii H. P. Petrescu ca secretar literar. *i)* S'au acordat 8 burse în sumă totală de 19.850 lei, etc.

In 1924. S'a ținut 24 ședințe, rezolvând 510 chestiuni.

Remarcăm printre probleme: *a)* Circularele și corespondența bogată pentru intensificarea activității în despărțăminte, în special sporirea cercurilor culturale, ținerea conferințelor și cursurilor pentru analfabeți. *b)* Numirea unei comisii prezidată de Protopop N. Togan, care să se ocupe cu noua nomenclatură ce o pregătește C. F. R. pentru gările din România Mare, precum și pentru numirea străzilor din Sibiu. *c)* Descălécarea în Basarabia (precum s'a arătat la alt capitol). *d)* Acordarea a 6 burse în sumă de 1000 lei, iar 42.500 lei a fost acordată pentru întreținerea în internat a elevilor sărace, etc.

In 1925. S'au ținut 19 ședințe, rezolvându-se 588 chestiuni.

Remarcăm: *a)* Studierea împreună cu secțiile științifice literare a mijloacelor prin care „Astra” se poate ridica, făcându-se cât mai folositoare neamului. *b)* Inițierea armonizării propagandei culturale în despărțăminte prin contactul cu alte societăți culturale (stabilirea unei legături la creierea cercurilor culturale, organizarea conferințelor, etc.). *c)* Studiul înființării organelor intermediare între centru și despărțăminte (despărțămintele centrale județene). *d)* Descălécarea președintelui în capitalele județelor din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, precum și aceea a membrilor din comitetul central precum urmează: în Arad (D. Botiș), Cluj (A. Borza), Brașov și Treiscaune (V. Nițescu), Sibiu (G. Preda), Hunedoara (I. Simu). *e)* Intervenția ca Prefecturile de județ și orașele de reședință să pună în buget sume pentru organizațiile locale ale „Ăstreii”. *f)* Acordarea gratuită de broșuri pentru membrii ajutători (în schimbul taxei de membru), reducerea abonamentului la publicații pentru membrii „Ăstreii” și trimiterea gratuită a publicațiilor la sediul despărțămintelor și cercurilor culturale. *g)* În ședința plenară s'au ales cei 2 vicepreședinți (O. Russu și Dr. G. Preda). *h)* S'au ales

membrii comisiilor pentru perioada dela 1925-1930. *i)* S'a încredințat Col. în rez. O. Cristea cu aranjarea arhivei Corp. XII. Armată. *j)* S'a tipărit regulamentul. *k)* S'a înlesnit deplasarea conferențiarilor în despărțăminte. *l)* S'au trimis circulare în despărțăminte cu privire la intensificarea activității, aranjarea serbărilor, expozițiilor, sporirea membrilor, etc. *m)* S'a mărit retribuția funcționarilor, aducându-se garanțiile necesare pentru bătrânețe sau imposibilitate de a munci. *n)* S'au acordat 11 burse în sumă totală de 76.520 lei, etc.

In 1926. S'au ținut 18 ședințe, rezolvându-se 539 chestiuni.

Remarcăm printre probleme: *a)* Luarea sistematică a contactului cu despărțămintele. S'au dat însărcinări fiecărui membru din comitet să descindă în unul sau mai multe despărțăminte, astfel: Dr. Beu la Sibiu, V. Bologa la Alba-Iulia și Teiuș, A. Borza la Cluj, T. Botiș la Arad, V. Braniște la Severin, Dr. I. Bunea la Odorhei, Dr. Drăgan la Năsăud, Dr. A. Lazăr la Oradea, A. Lupeanu la Sălaj, General Dr. Moga la Ludoșul de Mureș, V. Moldovan la Turda, V. Nițescu la Brașov și Trei Scaune, A. Popovici la Caraș, G. Preda la Târnava Mare, I. Negruțiu la Târnava Mică, E. Seleş la Satu Mare, I. Simu la Hunedoara și Abrud, P. Suciu la Someș, S. Țeposu la Ciuc, Prof. Vălcovici la Timiș Torontal, I. Dăianu la Mureș, I. Coltor la Maramureș, I. Radu la Bihor, Dr. A. Rusu la Făgăraș. *b)* S'a ocupat cu proiectele de reorganizare a „Ăstreii” trimise de: 1. secția medicală intitulat: proiect pentru reorganizarea „Ăstreii”. 2. P. Suciu, intitulat: program de muncă economică culturală la sate și 3. Dr. G. Preda, intitulat: sistematizarea activității „Ăstreii” și metodizarea propagandei ei culturale. *c)* Studiarea arhivei „Asociației” s'a încredințat și d-lui P. Drăghici (la cererea sa). *d)* Subvenționarea a 15 despărțăminte județene (cu suma de 71.750 lei) și 16 despărțăminte de plasă (cu suma de 56.500 lei). *e)* Circulare care dau îndemnuri pentru intensificarea activității. *f)* S'a acordat 14 burse în sumă totală de 23.280 lei, etc.

In 1927. S'a ținut 26 ședințe, rezolvându-se 688 chestiuni.

Remarcăm printre probleme: *a)* În vederea prăznuirii celei de a zecea aniversare a unirii Ardealului cu patria mamă s'a discutat și luat următoarele dispozițiuni: 1. Sala istorică dela Alba-Iulia, unde s'a ținut marea adunare dela 1 Decembrie 1918, să fie declarată ca monument istoric și prevăzută cu table comemorative, cari să cuprindă textul actului de unire cu numele membrilor biuroului și al oratorilor. 2. Să se publice un concurs pentru artiștii Români în vederea ridicării unui monument lui Horia, Cloșca și Crișan. 3. Să se creieze un muzeu al unirii, care pe lângă alte documente să cuprindă tot ceea ce este în legătură cu pregătirea și înfăptuirea unirei. 4. Să se așeze o cruce de

marmoră albă în locul pietrei ungurești dela Mirislău. (Din cauza lipsei de mijloace materiale, numai o parte a lucrărilor inițiate s'au înfăptuit). *b)* Deoarece locul secțiilor nu este prevăzut în cadrele statutelor și deci nu se poate creia numai secția de educație fizică s'a decis din nou modificarea statutelor. *c)* În ajutorul muncii culturale s'a stăruit să se înroleze nu numai particulari, dar și județele, orașele, satele, deci pe lângă subvențiile date de guvern să se caute sporirea mijloacelor materiale prin aceste organizațiuni de stat așa precum reușise despărțământul Brașov și Sibiu. *d)* S'a făcut uz în măsură mai largă de modificarea legii teatrului (acordarea concesiunilor de cinematograf). *e)* S'a luat contact cu despărțămintele prin președinte, precum și prin alți membrii ai comitetului central: Dr. G. Preda, I. Simu, S. Țeposu, T. Botiș, A. Lazăr. *f)* Să ia măsuri de păstrarea arhivei Corp. XII. Armată Austro-Ungar, care cuprinde epoca dela 1701-1859, cu note și extrase care privesc eroii naționali: Horia, Cloșca, Crișan, Avram Iancu, Axente Sever, etc. *g)* S'a decis retipărirea unei broșuri cu activitatea mai importantă a „Astrei” în cei 10 ani de după războiu. *h)* S'a acordat 8 burse și ajutoare, în sumă totală de 26.380 lei, etc.

In 1928. S'a ținut 25 ședințe, rezolvându-se 561 chestiuni.

Remarcăm printre probleme: *a)* Cele mai multe ședințe s'au ocupat cu administrarea averii și cu concesiunile de cinematograf. *b)* S'au produs schimbări în personalul funcționăresc, întru cât d-l I. Banciu, fiind angajat la „Astra Cinegrafică”, iar d-l C. Simtion demis din serviciul său, s'au angajat d-l I. Morariu cassier și cu chestia fundațiunilor, iar d-l N. Petruțiu contabil. Postul de controlor este ținut de d-l Vătășanu. *c)* S'au repartizat serviciile la funcționarii existenți astfel: D-l R. Simu, secretar administrativ, conduce biroul și ca șef al cancelariei controlează pe ceilalți funcționari. D-l N. Băilă, pe lângă problemele artistice, este și custode al muzeului central și se ocupă și de ținerea la curent a chestiunilor care privesc muzeele regionale, casele naționale și publicațiile „Astrei”. D-lui V. Hurdu i s'a încredințat îngrijirea muzeului de științe naturale. D-l H. P. Petrescu, secretar literar, îndeplinește și funcția de bibliotecar. Pentru îngrijirea arhivei și la registratură d-șra Citirigă, iar d-na V. Cojocariu dactilografă. Econom rămâne d-l Bologa, directorul internatului. *d)* S'au acordat 6 burse în sumă de 9300 lei, etc.

In 1929. A ținut 24 ședințe, din care 1 festivă, 2 plenare, 9 ordinare, 12 extraordinare, rezolvând 430 chestiuni. Remarcăm printre probleme: *a)* Rugămintea făcută către M. S. Regele Carol II. să primească președinția de onoare a „Astrei”. *b)* Convocarea congresului cultural (despre care scriem în alt capitol) care s'a ocupat și de pro-

blemele ce i se încredințase comitetului din partea adunării generale. *c)* S'a ocupat în deosebi cu concesiunile de cinematograf, constatând că din cauza crizei financiare, aceste nu se mai pot plasa, iar cei ce le au le restituie, sau cer să li se facă reduceri. *d)* D.1 N. Băilă a fost numit secretar administrativ în locul d.1ui Simu, pensionat, iar ca contabil stagiar pe lângă d.1 Petruțiu este numit d.1 I. Isailă. *e)* S'a ocupat cu modificările din pragmatica de serviciu și compunerea unui regulament pentru fondul de pensiuie și de pensionare a funcționarilor. *f)* A acordat 5 burse în sumă totală de 51.000 lei, etc.

In 1930. S'a ținut 20 ședințe, din care 1 plenară, 11 ordinare și 8 extraordinare, rezolvând 324 chestiuni. Remarcăm printre probleme: *a)* Realegerea vicepreședinților, alegerea membrilor comisiilor, (organizare, biblioteca centrală, publicații, muzeu și internat) a jurisconsultului și economului. *b)* S'a ocupat apoi în special de reorganizarea „Ăstreii” și modificarea statutelor. *c)* De muzeul Avram Iancu. *d)* De intensificarea activității culturale. *e)* De ridicarea unui cămin cultural la Cluj. *f)* De propagandă culturală pentru frații Români din Secuime. *g)* De întregirea pragmaticei de serviciu. *h)* De concesiunile de cinematograf („Ăstra cinematografică” nu a adus niciun venit). *i)* Vicepreședintele Dr. G. Preda descinde în despărțăminte (Deva, Bocșa Montană, Ighiu, Tinca, etc.), dând îndrumări pentru organizare sau intensificare de activitate. *j)* Se renunță la serviciile de contabil ale d.1ui N. Petruțiu, încredințându-se d.1 I. Isailă cu conducerea contabilității și administrarea publicațiilor „Ăstreii”. *k)* S'a acordat 24 burse în valoare totală de 87.000 lei. D.1 Președinte V. Goldiș, bolnav la Arad se informează de toate chestiunile importante, dând totdeauna sugestuni bune.

In 1931. S'a ținut 18 ședințe, din care 5 plenare, 9 ordinare și 4 extraordinare, rezolvând 302 deciziuni. Acte intrate 4179.

Remarcăm printre probleme: *a)* Studiarea modificării art. 21 din statute. *b)* Primirea demisiei vicepreședintelui administrativ O. Russu și încredințarea postului d.1ui protopop N. Togan, Dr. G. Preda rămânând mai departe ca vicepreședinte reprezentativ. *c)* S'a făcut intervențiuni pentru a obține dela despărțăminte propuneri concrete cu privire la propaganda culturală în Secuime, ocupându-se și de ajutorul acordat în aceste despărțăminte. *d)* Intervenția la Ministere pentru ajutoare bănești în special pentru a putea sprijini activitatea regionalelor din Basarabia și Dobrogea. *e)* Intervenția pentru a obține bilete permanente gratuite pe C. F. R. (secretar și conferențiar). *f)* S'a ocupat cu concesiunile de cinematograf, constatând că din cauza crizei financiare, prin care trece țara, situația lor este slabă. *g)* vicepreședintele Dr. G. Preda descinde în 10 despărțăminte, luând contact cu preșe-

dinții și comitetele respective și dând îndrumări. *h)* S'a luat măsuri de preluare dela fostul casier I. Banciu, a registraturii arhivei loteriei precum și a loturilor rămase nevândute. *k)* Se încredințează cu verificarea acestei loterii d.1 R. Pop, dela sucursala Băncii Centrale Sibiu, al cărui raport urmează a fi prezentat adunării generale. *l)* S'au acordat burse la 18 elevi în sumă totală de 85.500 lei, etc.

D.1 Președinte V. Goldiș este încă bolnav la Arad dar ține legătura cu comitetul central.

În 1932. S'a ținut 20 ședințe din care 4 plenare, 10 ordinare, 6 extraordinare, rezolvând 343 chestiuni. Acte intrate 4216.

Remarcăm printre probleme: *a)* Intervențiile făcute la guvern pentru obținerea de ajutoare bănești. *b)* Președintele (I. Moldovan) obține ca vederile sale să fie luate în considerare de Ministerul Instrucției la întocmirea proiectului de lege pentru organizarea culturii. *c)* Președintele are consfătuiri cu președinții din despărțăminte în vederea referatelor ce urmează să fie prezentate adunării generale. *d)* Se alege Medic General Dr. G. Moga ca vicepreședinte administrativ în locul d.1ui N. Togan demisionat și Dr. G. Preda se realege ca vicepreședinte reprezentativ. *e)* O delegație din sânul comitetului, în frunte cu președintele, predă la București d.1ui V. Goldiș diploma de membru de onoare. *f)* S'a ocupat de aproape de concesiunile de cinematograf constatând că situația lor merge din ce în ce mai slab, sumele prevăzute în buget nu se realizează nici pe jumătate. *h)* A acordat 13 burse în sumă totală de 16.104 lei, etc.

În 1933. S'a ținut 16 ședințe, din care 2 plenare, 11 ordinare și 3 extraordinare, rezolvând 300 chestiuni. 3686 acte au fost rezolvate pe cale prezidială de către biroul central. De lucrările administrative s'a ocupat d.1 vicepreședinte Dr. G. Moga, iar de cele reprezentative Dr. G. Preda. Remarcăm printre probleme: *a)* Studiul reeditării revistei „Transilvania“, ca buletin de tehnică culturală. *b)* Fuzionarea societății „Fondul de teatru“ cu „Astra“. *c)* Studiul editării unei reviste antirevizioniste în limba franceză. *d)* Inființarea școalelor țărănești. În acest scop președintele are mai multe consfătuiri cu președinții despărțămintelor centrale deplasându-se la Alba-Iulia, Brașov, Târgul Mureș, Arad, Orăștie, Timișoara, Deva, dând îndrumări pentru crearea acestor școli și strângerea de material documentar asupra trecutului Românilor din Ardeal. *e)* Studiarea creierii unui muzeu care să cuprindă documente din trecutul neamului, în special din timpul războiului de întregire. *f)* Vicepreședintele Dr. G. Preda a ținut conferințe în despărțăminte și cercuri culturale. *g)* S'a dat delegație d.1ui Dr. I. Stoichiția, membru în comitet, să studieze situația în despărțământul Făgăraș, inființând școli țărănești

și stăruind pentru intensificarea propagandei culturale. *h)* S'a ocupat încă de concesiunile de cinematograf (restituirea unora, reducerea sumei la alții, etc.). *i)* S'a acordat 14 burse în suma totală de 14.500 lei, etc.

In 1934. S'a ținut 16 ședințe din care 10 ordinare, 3 plene și 3 extraordinare, rezolvându-se 315 chestiuni. 3800 acte au fost rezolvate pe cale prezidială de către biroul central. Lucrări administrative ca și în trecut, au fost conduse de d-l vicepreședinte General Dr. G. Moga, iar partea reprezentativă de vicepreședintele Dr. G. Preda.

Remarcăm printre probleme: *a)* Pe lângă îndrumarea și stimularea muncii în despărțăminte s'a acordat o deosebită atenție și tot sprijinul tehnic și material școlilor țărănești. *b)* S'a inițiat acțiuni pentru a veni în ajutorul etnic al elementelor românești din Secuime și Banat, luându-se inițiativa creerii de regionale în sensul ca fiecare ținut cu trecut și viață spirituală specifică să-și aibă o regională proprie dornică de a păstra și spori patrimoniul etnic al regiunii respective. *c)* S'a făcut intervenții pentru subvenții la stat și ajutoare la bănci, întreprinderi, etc. *d)* Se dă ca exemplu în despărțăminte jertfa materială făcută de unii conducători de despărțăminte (Prof. Dr. I. Hațiegan, Cluj și Dr. E. Nicoară, Reghin). *e)* S'a intervenit la locul competente ca România să-și aibă un delegat permanent pe lângă arhivele statului din Budapesta, care să facă accesul posibil cercetărilor românești. *f)* Se mai ocupă de concesiunile de cinematograf ale căror venituri scad mereu. *g)* S'a acordat 20 burse în suma totală de 17.500 lei, etc.

In 1935. S'a ținut 14 ședințe din care 5 plene, 7 ordinare și 2 extraordinare, rezolvându-se 294 chestiuni. 4063 acte au fost rezolvate pe cale prezidială de biroul central. Ca și în trecut de lucrările administrative s'a ocupat vicepreședintele General Dr. G. Moga, iar de partea reprezentativă vicepreședintele Dr. G. Preda, iar în lipsa acestuia de Dr. V. Bologa.

Remarcăm printre probleme: *a)* Interesul deosebit pentru problema Secuimei și pentru declinul etnic al Banatului românesc. La stăruința „Ăstreii” d-l Ministru al Instrucțiunii a convocat o conferință la București la care au luat parte capii bisericilor românești din Ardeal, autoritățile de Stat respective, precum și reprezentanții comitetului central și al despărțămintelor din Secuime și dela granița de Vest. După 3 zile de discuții s'a ajuns la precizarea unui program întocmit de reprezentanții „Ăstreii” și care fiind aprobat de guvern și de șefii partidelor politice din țară urma să fie aplicat. *b)* Se stăruie pentru intensificarea activității în despărțăminte, mai ales în munții apuseni. *c)* Se organizează „Ziua Ăstreii” în scopul de a strânge rândurile și aduna fonduri. *f)* Se alege membrii în comisiile de pe lângă comitetul central. Se nu-

mesc pentru comisia de organizare : Dr. G. Preda, Dr. Lucian Borcia, Ioan Sandu, Dr. I. Stoichiția și Silviu Țeposu; pentru comisia financiară d-nii: Dr. I. Beu, Protopop V. Aron, Protopop E. Cioran, Dr. L. Ionașiu și I. Vătășanu; pentru comisia de publicații și muzeu d-nii: N. Colan, I. Dăncilă, P. Olariu, Dr. I. Stoichiția și S. Țeposu; pentru comisia internatului de fete d-nii: General Dr. G. Moga, Dr. V. Bologa, I. Dăncilă și S. Țeposu. *g)* Se retipăresc statutele și regulamentele cu modificările făcute de adunarea generală care sunt și aprobate de Tribunalul Sibiu. *h)* Se mai ocupă de concesiunile de cinematograf existente (puține). *i)* S'a acordat 25 burse în suma totală de 79.700 lei, etc.

In 1936. S'a ținut 15 ședințe din care 2 plenary, 13 ordinare și extraordinare, rezolvând 229 chestiuni. 4097 acte au fost rezolvate pe cale prezidială de biroul central. Se mențin atribuțiile fiecărui vicepreședinte care dezvoltă activitatea ca și în trecut.

Remarcăm printre probleme: *a)* Interesul purtat în mod deosebit organizării regionalei „Ăstreii Bănățene“, care a luat ființă la 28/XI 1937, adunarea fiind prezidată de vicepreședintele Dr. G. Preda. *b)* s'a ocupat intensiv de problema Românilor dela granița de Vest, din Secuime și din Munții Apuseni. *c)* O grijă deosebită purtată pentru înființarea școlilor țărănești care sunt ajutate materialicește de „Ăstra“. *d)* Interes pentru păstrarea portului, cântecului și dansului românesc. *e)* S'a desemnat ca secretar propagandist d-l Prof. I. Breazu, care a făcut 85 vizite în despărțăminte având consfătuiri cu conducătorii organizațiilor și cu alți intelectuali locali, dând îndrumări, iar în multe locuri ținând conferințe. *f)* A luat inițiativa comemorării multor bărbați distinși ai neamului. *g)* A luat dispozițiuni în despărțăminte pentru organizarea cercurilor culturale, serbărilor naționale, și colaborării cu celelalte societăți și organe de stat. *h)* A publicat concurs pentru piesele teatrale sătești. *i)* A organizat ofranda publică cu concursul bisericilor românești. *j)* S'a studiat aranjarea columnei lui Traian la Blaj pentru cazul când promisiunea Ducelui Mussolini se va traduce în fapt. *k)* S'a mai ocupat de concesiunile de cinematograf. *l)* S'a acordat 43 burse în sumă totală de 118.000 lei, etc.

In 1937. S'a ținut 15 ședințe din care 4 plenary, 9 ordinare și 2 extraordinare, rezolvând 265 chestiuni. 3651 acte au fost rezolvate pe cale prezidială de birou. Se continuă activitatea din trecut a vicepreședinților (General Dr. G. Moga și Dr. G. Preda).

Remarcăm printre probleme: *a)* Stăruința pentru propaganda intensivă cu privire la portul național și creșterea copiilor. *b)* S'a luat măsuri pentru ameliorarea stărei dela Muzeul „A. Iancu“, numindu-se un custode și încredințându-se biblioteca casei culturale „A. Iancu“

învățătorului adăpostit în casa eroului. *c)* S'a ocupat cu combaterea pornografiei atât prin articole publicate în revista „Transilvaniei“, cât și prin intervenții la cei în drept pentru a se stăvili primejdia. *d)* Se constată că ofranda publică a dat un rezultat slab și se decide deci a nu se mai cere aprobarea la Minister pentru noile liste. *e)* Se mai ocupă încă de concesiunile de cinematograf existente. *f)* S'a acordat 44 burse în sumă totală de 140.500 lei, etc.

In 1938. A ținut 20 ședințe din care 5 plenare, 9 ordinare și 6 extraordinare, rezolvând 314 chestiuni. 4517 acte au fost rezolvate pe cale prezidială de birou. Se continuă activitatea din trecut a vicepreședinților (General Dr. G. Moga și Dr. G. Preda).

Remarcăm printre probleme: *a)* Permanentul contact și întinsa corespondență cu d.l. Ministru D. Gusti, care din inițiativa M. S. Regelui pregătea un proiect de lege pentru organizarea culturală în țară, și în care conducerea „Ăstreii“ (în dorința unei colaborări frățești), căuta cele mai potrivite soluțiuni pentru o cât mai rodnică participare. Inițiindu-se Serviciul social, i s'a încredințat „Ăstreii“ aplicarea acestui serviciu în ținuturile Mureș, Someș și Timiș (s'a scris despre condițiile și despre funcționarea acestui serviciu în alt capitol). *b)* Ia măsuri să se construiască în locul clădirii vechi din Str. Șaguna Nr. 6, a unui edificiu nou, cu 3 etaje, încredințând lucrarea Inginerului S. Gangolea. *c)* Se ocupă și de chestiunea concesiunii cinematografelelor (mai având numai 5 concesiuni plasate la particulari). *d)* Sprijină organizarea „Ăstreii“ la orașe (pe cartiere), așa precum s'a făcut la Cluj și Arad. *e)* Ia măsuri în sensul propunerilor ce le face secretarul propagandist I. Breazu. *f)* S'a acordat 87 burse în sumă totală de 189.900 lei, etc.

In 1939. S'a ținut 13 ședințe, din care 3 plenare, 9 ordinare și 1 extraordinară rezolvând 204 chestiuni. 4017 acte au fost rezolvate, pe cale prezidială de birou. Se continuă activitatea din trecut a vicepreședinților (General Dr. G. Moga și Dr. G. Preda).

Remarcăm printre probleme: *a)* Pe lângă îndrumările date în despărțăminte pentru intensificarea propagandei culturale, se dă și îndemnuri pentru ajutorarea celor concentrați și familiilor lor cu: înbrăcăminte de iarnă, obiecte, alimente etc. *b)* Pătruns de necesitatea de a contribui la înzestrarea armatei chemată să apere granițele s'a subscris o sumă de 400.000 lei. *c)* Pentru concentrați s'au luat măsuri să se distribuie 20.000 exemplare din biblioteca populară. *d)* Pentru ajutorarea fraților Basarabeni și Bucovineni, care au trebuit să se refugieze, a subscris încă o sumă importantă. *e)* A luat măsuri ca un număr din „Transilvania“ să fie dedicat Basarabiei și Bucovinei. *f)* Ocupându-se cu chestia concesiunilor de cinematograf constată că cele mai multe din ele

sunt înlocuite cu altele pe care le acordă Ministerul (în acest fel nu se mai poate conta pe sumele ce se încasau odinioară). *g)* S'a acordat 49 burse în sumă totală de 131.900 lei, etc. D-l I. Breazu își continuă în mod meritoric atribuțiile sale ca secretar propagandist.

In 1940. S'a ținut 13 ședințe din care 5 plenare și 8 ordinare, rezolvându-se 194 chestuni. 3621 acte au fost rezolvate pe cale prezideală. Se continuă activitatea din trecut a vicepreședinților sus amintiți.

Remarcăm printre probleme: *a)* Subscrierea la împrumutul reînțregirii a sumei de 200.000 lei, avându-se în vedere necesitățile pentru înzestrarea armatei, ajutorarea familiilor române fără căminuri (de pe urma războiului) și refacerea provinciilor (Basarabia și Bucovina). *b)* Luarea măsurilor de a se distribui 10.000 broșuri din biblioteca populară pentru soldații răniți și bolnavi aflați în spitale și de a se acorda 26.190 exemplare din biblioteca populară, solicitate și distribuite în Basarabia și Nordul Bucovinei de I. P. S. S. Mitropolit N. Bălan, (cu ocazia misiunii religioase ce a întreprins în aceste provincii). *c)* S'a îndemnat în numeroase rânduri despărțămintele pentru continuarea activității culturale și să facă tot ceea ce le stă în putință pentru soldații plecați la datorie și pentru ajutorarea familiilor lor. Aceleași îndemnuri pentru refugiații care și-au părăsit vetrele strămoșilor, căminurile și truda întregii lor vieți. *d)* S'a acordat 55 burse în sumă totală de 131.000 lei, etc.

In 1941. S'a ținut 17 ședințe, din care 2 ședințe plenare, 5 extraordinare și 10 ordinare, rezolvându-se 167 chestiuni. 4084 acte au fost rezolvate pe cale prezideală. Se continuă activitatea din trecut a vicepreședinților (General Dr. G. Moga și Dr. G. Preda).

Remarcăm printre probleme: *a)* Rugămintea pe lângă d-l Mareșal Antonescu, conducătorul Statului, de a supune M. S. Regelui Mihai I. cererea „Ăstreii” de a primi președinția de onoare (Intervenția a fost favorabilă, M. S. Regele acceptând președinția de onoare). *b)* S'a luat măsuri ca despărțămintele să comemoreze împlinirea a 50 ani dela redactarea actului istoric al memorandumului. *c)* S'a trimis circulare în despărțăminte cu privire la programul de muncă ce urmează să desfășoare în viitor în colaborare cu consiliul de patronaj al operelor sociale. *d)* Vicepreședintele Dr. G. Preda a descins în despărțămintele Arad, Alba-Iulia, Timișoara, Lugoj, Oravița, Deva, Turda, Beiuș, Târnăveni, având consfătuiri cu conducătorii acestor despărțăminte, dând explicații și îndrumări pentru realizarea programului „Ăstreii”. În unele despărțăminte a ținut și conferințe. *e)* Pentru a susține împrumutul s'a tipărit un apel al d-lui președinte în 6000 exemplare, apoi broșura

„Pentru țară și neam“ în 30.000 exemplare, iar broșura „Rana deschisă“ a d-ului I. Āgărbiceanu în 10.000 exemplare. Toate au fost răsândite în comunele de dincoace de Carpați. Faptele acestea au fost apreciate de d-ului Ministru al Finanțelor în darea de seamă asupra rezultatelor împrumutului. *f)* S'au subvenționat deplasările de propagandă ale despărțămintelor. *g)* S'au acordat 40 burse în suma totală de 146.500 lei, etc.

In 1942. S'a ținut 16 ședințe din care 2 plenare, 4 extraordinare și 10 ordinare, rezolvându-se 216 chestiuni. 4454 acte au fost rezolvate pe cale prezideală de biroul central. Se continuă activitatea din trecut a vicepreședinților (General Dr. G. Moga și Dr. G. Preda).

Remarcăm printre probleme: *a)* Angajarea Prof. E. Hulea ca persoană de legătură între „Āstra“ Centrală și despărțăminte. D-sa în rapoarte lunare indică constatările și măsurile luate pentru încurajarea celor activi și galvanizarea celor inactivi. *b)* S'a luat măsuri de înlocuire a 2 președinți de despărțăminte cari nu au dezvoltat nicio activitate culturală. *c)* Dată fiind necesitatea unei acțiuni de propagandă națională pentru îndrumarea spirituală și cetățenească s'a acceptat colaborarea inițiată de Ministerul Propagandei Naționale (de care s'a scris în alt capitol). *d)* D-ului Președinte I. Moldovan a avut consfătuiri la Timișoara, cu președinții despărțămintelor din Bihor, Ārad și Banat, iar la Sibiu cu președinții despărțămintelor din Transilvania, căutându-se astfel să ia pe teren contact cu realitățile și să precizeze obiectivele urmărite de „Āstra“. *e)* Pentru a mări interesul cercurilor culturale pentru viața economică a satelor și pentru ca „Āstra“ să participe mai viu la îndrumarea vieții economice din Transilvania și Banat, s'a avut la Sibiu două consfătuiri prezidate de d-ului Prof. I. Moldovan cu câțiva reprezentanți ai vieții economice din Transilvania. Problema de altfel a fost discutată și în consfăturile cu președinții despărțămintelor. *f)* Se decide cumpărarea unei tipografii și scoaterea unui ziar pentru popor. *g)* S'a acordat 30 burse în sumă totală de 115.200 lei, etc.

III. Activitatea de după unire a secțiilor științifice-literare ale „Āstreii“

Pentru a concentra cât mai mulți cãrturari Români în jurul „Āstreii“ ca și pentru a satisface dorința ca ea să fie privită ca un fel de societate academică, conducerea „Āstreii“ luase încă din 1862 dispozițiuni să-și creeze trei secțiuni: filologică, istorică și de științe naturale. Secțiile proiectate și organizate în 1877, s'a constatat după doi ani că nu mai pot funcționa.

În 1900 se reorganizează cele trei secții și se mai adaugă încă două (școlară și economică), iar în 1910 se propune lărgirea și reor-

ganizarea lor, înființându-se în plus secția de medicină, de științe sociale și tehnică industrială, așa că la declararea războiului mondial secțiunile științifice literare erau în număr de 8 și lucrau destul de meritoric.

Timp de 6 ani de zile cât a durat războiul ele au fost însă inactive. Găsim numai că în 1918, Dr. I. Lupaș transmite în manuscris lucrarea sa cu titlul „Mitropolitul A. Șaguna” și că secția școlară și istorică au cenzurat câte un manuscris.

După unire s'a pus și pentru secțiile „Astreii” întrebarea ce rost mai pot avea ele în cadrele noului Stat Român ?

„Asociația” nu mai era după unire unica organizație culturală românească. Legea progresului fiind legea diferențierii elementelor, s'au pornit după unire congresele diferitelor pături sociale în diferitele ramuri de activitate (preoți, profesori, ingineri, etc.) cu scopul de a și organiza profesiunile pe baze mai trainice. Asociația deci nu putea adăposti toate păturile societății românești cu toate organizațiile lor particulare. Există apoi în statul român o academie, patru universități, școli medenice de școli superioare, etc., care toate cultivau ramuri ale științei, producând lucrări prin care se promova știința și literatura românească. Era oare nevoie de a mai avea secții la „Astra”, care nu puteau face mai mult decât instituțiile culturale susamintite ?

„Astra” a fost și rămâne însă o societate de popularizare științifică și literară cu scopul de a ridica nivelul cultural al maselor țărănești românești. Ea a fost și rămâne deci pârghia puternică care prin muncă constructivă, prin sănătate corporală și sufletească, prin morală și cultură superioară caută să înalțe poporul român la locul ce i se cuvine în statul român și între neamurile conlocuitoare, justificându-și astfel dreptul de existență în concertul națiunilor năzuitoare spre civilizațiune.

Fără a exclude cercetările originale din niciun domeniu de activitate omenească, secțiile „Astreii” au menirea de a căuta ca progresele culturii să fie făcute cunoscute în cercurile culturale românești cât mai largi, iar triumfurile științei și ale artei să răsune în cât mai multe suflete românești, dând material de lucru despărțămintelor și cercurilor culturale pentru o activitate conștientă, intensivă.

Caracterizarea secțiunilor științifice și literare ale „Astreii” o face V. Goldiș în discursul rostit în ședința plenară a secțiilor din Cluj, din anul 1926, când zice: „Secțiile literare și științifice nu pot fi socotite ca un fel de academie de știință, litere și artă, ci ca o instituție organizată a acelor Români care de bună voie fără nicio constrângere, fără recompensă, fără ambiții deșarte, s'au angajat la munca atât de anevoioasă a desăvârșirii națiunii române. Ele sunt nucleul viitorului

parlament cultural român, care în evoluția de neîmpiedecat spre mai mult bine între oameni, va fi chemat să direcționeze cultura neamului românesc și să germineze un viitor mai fericit patriei“.

În cele ce urmează schițez punctele cele mai importante din activitatea anuală a secțiilor.

În 1919. S'a discutat din partea singuraticilor membrii problemele de actualitate. S'a comemorat membrii decedați în războiu. S'a propus diferite consilii din sânul membrilor secțiilor, s'a retipărit „Dicționarul numirilor de localități“ cu rectificările convenite și s'a făcut propuneri în legătură cu activitatea științifică literară din România Mare.

În zilele de *1 și 2 August 1920* are loc ședința plenară a secțiilor la Sibiu, sub președinția lui A. Bârseanu. Fiecare raportor citește raportul secției respective cu propunerile privitoare la cele 6 puncte la care trebuia să se declare secțiile în comun și la chestiunile care privea fiecare secție în parte. Concluziile la care s'a ajuns sunt următoarele:

1. Toate secțiile sunt de acord încât privește reorganizarea lor.
2. Se recomandă adunării generale ca membrii onorari, anumite personalități din țară și străinătate (care au și fost proclamați în adunarea din Oradea).
3. D-1 N. Iorga este invitat să țină o conferință la adunarea generală din Oradea.
4. Casele „Asociației“ să fie rezervate numai pentru trebuințele „Asociației“.
5. Revista „Transilvania“ să apară cu conținut variat și folositor. Fiecare secție va avea un reprezentant în comitetul de redacție.
6. Pentru biblioteca populară se recomandă lucrarea lui R. Simu „Despre stupărit“.
7. Să se caute mijloace, ca „Biblioteca Tineretului“ să reapară.
8. Să se studieze chestia cursurilor de vară.
9. Să se angajeze conferențieri cooperativi și agronomici.
10. Să se ia contact cu familia decedatului membru I. Rațiu pentru a se putea tipări lucrarea pe care el o întocmise: „Biografia lui Andrei Mureșan“. D-1 Enea Hodoș să reia lucrările dicționarului de neologisme, și provincialisme.
11. Să se adune datele statistice despre jertfele de sânge și avere aduse de poporul român din Ardeal în războiul mondial.
12. Revista „Transilvania“ să publice dări de seamă serioase asupra diferitelor manuale școlare.
13. În locul membrilor decedați ai secției literare, Virgil Onițiu, Dr. A. Bogdan și Dr. I. Rațiu, se aleg d-1ii: I. Agârbiceanu, N. Drăgan

și Sextil Pușcariu, iar în secția medicală, în locul lui Dr. I. Pop, se alege Dr. G. Preda.

In 1921. Ședința plenară are loc la 14 și 15 Iulie la Sibiu, sub președinția lui O. Russu. Se constată că unele secții au ținut și alte ședințe.

Secția istorică etnografică încredințează pe d. I. T. Păcățeanu cu culegerea datelor privitoare la jertfele aduse în războiul mondial de poporul român din Ardeal (6 orașe municipale și 14 județe). Manuscrisul odată terminat, va fi încredințat „Ăstreii”. Secția istorică decide ținerea unor conferințe sub egida despărțământului Cluj. Secția școlară protestează contra tendinței Ministerului de instrucție de a reduce anii în școlile normale dela 8 la 6.

Secția medicală își constituie o subsecție la Sibiu condusă de Dr. G. Preda.

Secția economică cere mutarea dela Sibiu la Cluj. Se adună material la lucrarea „Jertfele Românilor din Transilvania” pentru care s'a oferit un premiu de Scotus Viator.

In 1922. Ședința plenară are loc la 14 și 15 Iulie în Sibiu, sub președinția lui V. Goldiș.

Secția literară artistică s'a constituit din d. nii: S. Pușcariu președinte, I. Soricu vicepreședinte, Dr. H. P. Petrescu raportor.

Secția medicală Dr. G. Preda președinte iar ca raportor General Dr. Moga.

La secția economică I. A. Preda ia conducerea în locul lui P. Cosma înaintat în etate.

Se recomandă alegerea ca membru de onoare a lui G. Dima.

Se decide, ca „Biblioteca Tineretului” să reînceapă la anul și se propune instituirea unui comitet de redacție pentru ea.

Se fac oarecari propuneri cu privire la celelalte publicații ale „Ăstreii”. Se invită d. nii V. Pârvan, Dr. G. Preda și A. Lupeanu să țină conferințe cu prilejul adunării generale.

Secția istorică propune ca premiul Scotus Viator să se acorde numai după expirarea termenului de concurs, iar în sala festivă a „Ăstreii” să se așeze operele lui Smigelschi.

Se fixează bugetul secțiilor. Se decide reorganizarea mai grabnică a secției școlare.

Secția medicală, care a constituit o subsecție la Sibiu condusă de Dr. G. Preda, a ținut mai multe ședințe și conferințe. Secția economică propune aranjarea unei expoziții de poame la Orăștie.

Se aleg membrii activi și corespondenți în secțiile: literară, artistică, istorică, medicală și economică.

Se decide luarea de măsuri pentru lansarea loteriei și publicațiilor.
In 1923. Ședința plenară are loc, la 13 Iulie în Sibiu sub președinția lui V. Goldiș.

Secția literară propune președinte pe d-l G. Bogdan Duică și raportor N. Drăgan.

Secția de științe sociale propune președinte pe d-l Iuliu Maniu, vicepreședinte d-l L. Borgia, iar raportor pe d-l L. Drăghiciu.

Se iau măsuri cu privire la publicațiile „Ăstreii”.

D-l S. Dragomir este însărcinat să rostească o cuvântare la adunarea generală din Timișoara.

Secția medicală prezintă o lucrare: „Cum se poate întocmi o geografie medicală a Ardealului” de Dr. G. Preda.

Secția literară artistică își exprimă dorința de a se organiza expoziții de cărți și în alte orașe, după exemplul dat la Sibiu.

Se acordă premiul Scotus Viator d-lui I. Clopoșel pentru lucrarea „Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România” și cel de 10.000 lei lui T. Păcățeanu pentru: „Istoria anilor 1848/49”.

Secția școlară propune comemorarea centenarului morții lui G. Lazăr cu care ocazie secția economică va aranja o expoziție la Avrig.

Se întocmește bugetul secțiilor și se proclamă mai mulți membrii corespondenți.

In 1924. Ședința plenară are loc la 14 Iulie în Sibiu, sub președinția lui V. Goldiș. Președintele relatează despre marile festivități cu prilejul vizitei „Ăstreii” la București, Breaza și Văleni și pune în discuție planul serbărilor de comemorare ale lui A. Iancu.

Se citesc rapoartele de activitate ale secțiilor: istorice, etnografice, medicale, școlare și economice. D-l S. Dragomir este rugat să țină conferința festivă la serbarea lui A. Iancu, iar G. Bogdan Duică la adunarea generală a „Ăstreii”. Secția medicală prezintă un plan întreg de activitate. Își continuă studiul asupra geografiei medicale a Ardealului.

Se încredințează secretarul literar cu întocmirea unui plan pentru un almanah care să conțină o sinteză a condițiilor de viață ale popoului român.

Se încredințează T. Păcățeanu cu studierea arhivei Corp. XII. Armată Austro-Ungar.

Se propune ca „Dicționarul etimologic” al d-lui Enea Hodoș să fie tipărit de „Astra”.

Se propun mai multe măsuri atât pentru publicațiile „Ăstreii” și propagandă cât și pentru intensificarea muncii casnice la sate pe timpul iernii.

Se propune scoaterea bustului lui G. Barițiu din curtea „Ăstreii” și așezarea lui în parcul de dinaintea Muzeului.

Se acceptă în principiu înființarea de regionale, modificarea statutelor și a regulamentului secțiilor. Se numește o comisie pentru studierea regulamentului secțiilor pe care o va convoca G. Bogdan Duică (încredințat cu întocmirea lui).

In anul 1925. Ședința plenară are loc la Cluj în 25 Mai, sub președinția lui V. Goldiș.

Se citesc rapoartele secțiunilor : literare, școlare, istorice, geografice, etnografice, științelor naturale, medicală, economică, literară, artistică. Secția juridică și tehnică-industrială fiind încă pe cale de organizare nu pot prezenta rapoarte.

Se discută regulamentul general al secțiilor.

Se încredințează d-nii : Victor Stanciu și Dr. A. Voina cu ținerea de conferințe la adunarea generală.

Se iau mai multe măsuri cu privire la publicațiile „Astreii”.

Se decide : a) Ca secțiile să se întrunească lunar la Cluj la invitația lui G. Bogdan Duică. b) Să aibă loc o ședință plenară festivă a secțiilor la Brașov cu ocazia jubileului de 75 ani de existență a liceului „Andrei Șaguna”. c) Să se reia ideea reeditării „Enciclopediei Române” însărcinându-se secția literară și filologică cu studierea problemei. d) D-l Președinte să studieze personal problema tipăririi „Dicționarului etimologic” a d-lui E. Hodoș. e) Se însărcinează Prof. S. Pușcariu ca să pledeze la Liga Națiunilor pentru creierea unui „Oficiu internațional pedagogic” cu menirea de a cenzura cărțile de școală din toate țările. f) Se încredințează G. Bogdan Duică și Dr. Horia P. Petrescu cu elaborarea planului „Almanahului”. g) Scoaterea unei antologii românești ardelenice și a istoriei literaturii române. h) O serie de conferințe care se vor ține de membrii secțiilor. i) Primirea ca membrii activi și corespondenți acei propuși de secțiile respective. j) Secția literară să se numească literară și filologică. k) să se primească demisiile ce se dau de unii membrii și să se aleagă în locul lor membrii propuși de secțiile respective.

In anul 1926. S'a ținut la Cluj două ședințe plenare extraordinare în zilele de 14 și 16 Februarie și două plenare în 29 Iunie sub președinția d-lui V. Goldiș.

În 14 Februarie s'a discutat problema secției medicale și biopolitice în legătură cu celelalte secțiuni. D-l Prof. I. Hațiegan și-a dezvoltat tema : „Programa secției medicale, biopolitice în cadrele „Astreii”, iar d-l Prof. I. Moldovan și-a dezvoltat conferința despre „Concepția biopolitică și Astra”. S'a ajuns la concluzia că secțiile acceptă ca unic principiu al întregii organizațiuni a „Astreii” : grija pentru prosperarea biologică a poporului român și a patriei.

A urmat o sărbătorire a activității Prof. I. Lupaș.

La 16 Februarie d-l președinte al secției școlare Dr. Ț. Ghîbu a pledat într'un expozeu mai lung pentru : a) Creierea unui post de intermediar între secții și centru. b) Reeditarea „Enciclopediei Române“. c) Colaborarea intensivă cu „Fundațiile“.

Un strigăt de alarmă a fost dat de Prof. S. Pușcariu, că nu se citește prea mult în timpul din urmă și că „Astra“ are menirea să întreprindă o propagandă pentru răspândirea scrisului românesc.

La 29 Iunie s'a discutat problemele propagandei prin publicațiile „Ăstreii“, cerându-se propagandiști salariați și un administrator pentru ca expediția și propaganda publicațiilor să fie mai intensă. Să fie numiți secretari salariați în despărțământ, așa ca „Astra“ să aibă funcționari prin cari să-și ajungă mai bine scopurile.

S'au citit rapoartele secțiilor și s'a decis : a) Tipărirea unui „Almanah Gh. Coșbuc“, „Album A. Iancu“, al unui buletin al secției istorice, a unei biblioteci de popularizare a științelor naturale și al unui atlas botanic zoologic. S'a ales ca persoană de legătură între secție și centru d-l O. Boitoș. În ședința de după amiază au conferențiat d-nii G. Bogdan Duică despre : „O contribuție la istoria social literară a Moldovei și a Iașului din 1840“, iar Dr. Coriolan Petran despre „Arta românească din Ardeal în sec. XIX“.

Secretarul literar d-l H. P. Petrescu scoate în evidență primejdia pornografiei.

Pentru cea mai bună piesă de teatru popular într'un act au intrat la secții mai multe lucrări de valoare. Secțiile s'au văzut obligate să publice un nou concurs cu 10.000 lei pentru o lucrare inedită pentru popor ce urmează să se publice în Biblioteca populară.

In 1927. Se constată că secția medicală și biopolitică excelează prin activitatea ei. A scos 7 broșuri și are sub tipar 3. A ținut un număr mare de conferințe la orașe și sate. S'au ținut un ciclu de conferințe la Cluj despre problema sifilisului, alte conferințe le-a ținut în colaborare cu celelalte secții ale „Ăstreii“. Pentru procurarea planșelor necesare propagandei secției s'a publicat un concurs acordându-se 5 premii a câte 5.000 lei. Pictorul Damian a obținut un premiu cu planșa care reprezintă alcoolismul. S'au înființat cercuri medicale în cadrele secției medicale la : Oradea, Arad, Sibiu, Tg. Mureș, Mediaș, Reghin, Satu-Mare, Sighet, Lugoj. Cu concursul facultății de medicină s'a organizat un curs de perfecționare cu probleme de interes medico-social în lumina noilor concepții științifice (16 lecții au privit tuberculoza). S'a colaborat la publicațiile „Ăstreii“. Secția a ținut 4 ședințe.

Secția feminină a activat în sensul cimentării legăturilor dintre „Astra” și reuniunea femeilor române.

Secția de educație fizică a fost încredințată d-ului Prof. Tătaru. Ea a intrat în legătură cu organizația socoliștilor din Cehoslovacia.

Secția literară filologică a premiat lucrarea d-ului A. Ciura despre: „Viața lui Vasile Lucaci” și a publicat un concurs cu premiu de 30.000 lei, pentru cea mai bună lucrare asupra „Vieții și operei lui G. Bariț până la 1848/49 și alta dela 1848/49 până la moarte”.

Secția social economică a început tipărirea bibliotecii social economice de sub conducerea d-ului Dr. N. Ghiulea.

Secția geografică etnografică a început tipărirea lucrării d-ului S. Oprean „Secuizarea Românilor prin religie” și a d-ului G. Vâlsan: „O știință nouă: etnografia”.

Secția istorică de sub conducerea d-ului Prof. I. Lupaș participă la tipărirea unei biblioteci a sa, cu concursul d-ilor Dr. Mateescu, E. Pa-naitescu, Dr. Diculescu și A. Lapedatu.

Ședința plenară din 29 Iunie nu a întrunit numărul necesar de membrii activi, ca să poată aduce hotărâri valide.

Secțiile mai decid, ca d-l O. Boitoș să fie considerat ca secretar provizoriu al lor. După un timp scurt însă d-l Boitoș își dă demisia și atunci se numește d-l Virgil Bogdan.

In 1928. S'a ținut ședința plenară la Cluj în ziua de 29 Iunie sub președinția lui Vasile Goldiș.

S'a ales cu unanimitate de voturi d-l I. Agârbiceanu ca secretar literar al secțiilor cu atribuțiile de coordonare a activității secțiilor, legătura cu comitetul central precum și redactarea revistei „Transilvania”, (în colaborare cu secretarul literar din Sibiu).

S'a închiriat un local potrivit pentru înlesnirea lucrărilor ce cad în sarcina secțiilor.

Pentru desfacerea publicațiilor s'a instituit un oficiu de desfacere care stă în legătură cu secțiile și este condus de d-l Grațian Mărcuș. La Cluj se prevede o abundență de publicații ale secțiilor, pe lângă „Buletinul eugenic și biopolitic” al secției medicale, care apare regulat.

La două ședințe la care au fost chemați, membrii secțiilor nu s'au prezentat în număr corespunzător.

La ședința din 9 Martie se decide ca membrii să se reunească în fiecare Joi la sfârșitul lunii. Se mai hotărăște: a) Să se înceapă o serie de conferințe cu subiecte din domeniul educației naționale. b) Pentru colaborarea la „Transilvania” fiecare secție să-și dea un membru ca delegat în comitetul de redacție.

În cursul anului a avut loc 10 ședințe în care s'a făcut diverse comunicări și conferințe, luându-se și decizii cu privire la comemorarea de 10 ani a unirei Basarabiei cu patria mamă.

Tot atunci se propune publicarea lucrării „Ardealul Românesc“ a d-ului S. Dragomir, în colaborare cu d-nii V. Onișor, Prof. Dr. I. Hațiegan, V. Osvadă, M. Șerban și I. Agârbiceanu.

Se repartizează pe secții subvențiile acordate secțiilor și se discută mijloacele de desfacere a publicațiilor secțiilor.

Se recomandă pentru biblioteca „Astra“ lucrarea „Iuliu Cezar“ de Shakespeare, traducerea fiind revizuită de Prof. Grimm.

Manuscrisul d-ului L. Duma „Românii din Serbia“ este recomandat spre publicare de G. Vâlsan.

Se continuă publicarea bibliotecilor secțiilor și se pregătește editarea de către secția literară filologică a două volume de proză și unul de versuri precum și a unei „Antologii a scriitorilor ardeleni“.

Din activitatea singuraticelor secții se remarcă: a) *La secția literară filologică*: dările de seamă critice ale d-ului G. Bogdan-Duică făcute în „Propileele literare“ și conferințele sale, apoi lucrările d-ului N. Drăgan, A. Ciura, C. Lacea, T. Capidan, I. Agârbiceanu, S. Popa. b) *La secția artistică*: conferințele d-ului E. Isac, T. Brediceanu, C. Petran. Secția a dat concursul la 3 concerte ale apreciatei cântărețe Veturia Ghiбу. D. A. P. Bănuțiu a pregătit un studiu asupra maestrului G. Dima. D. Comșa a aranjat o expoziție la Timișoara. c) *Secția istorică*: D-ii I. Lupaș a publicat „Epocele principale în istoria Românilor“, ed. I. Cluj, 1927. D-ii S. Dragomir a scris biografia lui „I. Buteanu“. D-ii Sebastian Stanca (cooptat ca membru corespondent) prezintă două lucrări: „Biografia dascălului Gh. Lazăr“ și „Viața și activitatea episcopului V. Moga“. d) *Secția medicală și biopolitică* întreprinde o propagandă la țară cu concursul mai multor medici specialiști. A ținut 293 conferințe cu subiecte medico-sociale, din care 164 în cercurile medicale din Tg. Mureș, Arad, Brașov, Sighet, Oradea Mare, iar 129 în regiunea Clujului. Biblioteca secției s'a îmbogățit cu o broșură despre „Ingrijirea copilului“ de Dr. Iancu. Subsecția biopolitică continuă să scoată „Buletinul Eugenice și Biopolitic“. A acordat tot concursul d-nei Baiulescu pentru crearea secției feminine biologice a „Astrei“. e) *Subsecția de educație fizică* și-a format un comitet de studii din Prof. Dr. Hațiegan, I. Moldovan, A. Popa, Prof. Ilieșiu și Prof. Vuia. S'au creat 3 centre de educație fizică (Cluj, Brașov și Sibiu). f) *Secția de științe naturale* își publică biblioteca secției și a ales ca membru corespondent pe d-ii S. Mateescu. A aranjat un ciclu de conferințe pentru muncitori. Publică studii însemnate: Prof. A. Borza, E. Pop, V. Stanciu și Dr. I. Pop Câm-

peanu. g) *Secția social economică* editează două biblioteci, aceea a societății economice a „Ăstreii” și biblioteca populară de economie și cooperative. S'au ținut numeroase conferințe. A scos de sub tipar lucrările d-lor I. Clopoșel, V. Osvadă, Prof. Ghiulea, Prof. Moroianu, S. Cioran. h) *Secția geografică etnografică* și-a redus activitatea la singuraticii membrii G. Valsan și V. Meruțiu, scoate însă și ea o bibliotecă. i) *Secția feminină biopolitică*, concepută pe baza susținerii familiei românești, a copilului și maternității, a înaintat guvernului un memoriu pentru a lua în apărare femeia în fața legilor civile în noua organizație de stat. A ținut numeroase conferințe și a făcut o chemare în numele societăților feminine federalizate pentru serbarea „Zilei mamelor”, la care au răspuns numeroase societăți din toate unghiurile țării. S'a luat inițiativa creerii azilelor de vară pentru copii, a societății „Picătura de lapte” etc.

In 1929. Ședința plenară s'a ținut la 21 Mai în Cluj sub președinția lui V. Goldiș. Se constată că Oficiul de desfacere a publicațiilor „Asociației” de pe lângă secții, a intrat în funcțiune la 1 Septembrie 1928 sub conducerea d-lui G. Mărcuș. Activitatea lui s'a remarcat prin: ridicarea nivelului de desfacere a publicațiilor, întocmirea și răspândirea cataloagelor, organizarea în 5 locuri a zilei cărții, participarea la adunări unde s'a vorbit de dragostea de carte, concentrarea editurilor și darea lor în întrepriză prin licitație, concursuri pentru desemele de pe copertele broșurilor, întocmirea unui plan pentru tipărirea bibliotecii populare. Inceputul este promițător, realizându-se un frumos beneficiu. Din lipsa mijloacelor financiare ale „Ăstreii” și deci din neputința de a satisface cererilor conducătorului, oficiul a încetat să existe. Conducătorul rămânând conform dorinței sale să-și continue activitatea cu 40% din vânzarea publicațiilor.

Lucrarea „Ardealul Românesc” nu s'a putut tipări; ea a fost înlocuită cu broșura „10 ani după unire” de H. P. Petrescu.

Secțiile au ținut 13 ședințe în care s'au făcut numeroase comunicări urmate de discuții, toate în legătură cu preocupările „Ăstreii”. Din conferințele model s'au prezentat 3 care urmează să se tipărească.

Din bibliotecile secțiilor nu a apărut decât ediția II-a din lucrarea d-lui I. Lupaș „Epocele principale din Istoria Românilor”. Din lipsă de fonduri celelalte nu au putut publica nimic. Sumele înscrise în buget nu s'au dat, întru cât „Astra” nu a primit subvenția dela guvern.

S'au ținut numeroase conferințe de cătră singuraticii membrii. Serii de conferințe s'au organizat în special de secția medicală și biopolitică. Secția juridică încă a ținut conferințe cu subiecte juridice, bine apreciate de public.

Ediția a II-a a Enciclopediei Române se proiectează a fi reeditată de E. Krafft, care a încheiat un contract cu d-nii N. Iorga și D. Gusti. Editura solicită colaborarea „Ăstreii”, doi din membrii secțiilor urmând să facă parte din comitetul de redacție.

Activitatea singuraticelor secții se rezumă pentru: a) *Secția artistică*, crearea unui conservator de muzică la Brașov cu 14 profesori și care a fost cercetat de 250 elevi. A dat 9 concerte de muzică de cameră și 2 producții interșcolare. D-l T. Brediceanu conducătorul conservatorului a fost invitat de guvern să organizeze o producție potrivită pentru serbarea aniversării a 10 ani dela unire. Lucrarea terminată a fost reprezentată sub titlul „România în port și cântec”, în seara de 10 Mai în prezența familiei Regale, la Teatrul Național din București. b) *Secția istorică*. Membrii ei au făcut comunicări la ședințele secțiilor și a ținut conferințe. c) *Secția medicală și biopolitică* a ținut la Cluj 76 conferințe, apoi prin cercurile medicale: 46 la Tg. Mureș, 21 Brașov, 5 Timișoara. A editat o planșă murală reprezentând ravagiile alcoolismului, a organizat concurs de copii la Sărmaș, a redactat „Buletinul Eugenic și Biopolitic”, a înființat la Cluj o filială a societății pentru profilaxia tuberculozei, a organizat un ciclu de conferințe pentru tuberculoză. După întocmirea regulamentului instituția „Șoimii Carpaților” și-a început activitatea. Această activitate se poate vedea la capitoul corespunzător. d) *Secția științelor naturale*. Membrii secțiilor au colaborat la publicațiile „Ăstreii” și au ținut conferințe. D-l I. Popescu Voitești dându-și demisia din președinție s'a ales Prof. V. Stanciu. S'a pus sub tipar 2 lucrări: „Ocrotirea naturii” de Prof. Borza și „Nașterea zăcămintelor miniere din România” de V. Stanciu. S'a cenzurat lucrarea d-lui Nandriș despre: „Plantele medicinale”. e) *Secția feminină și biopolitică*, a luat în activitatea ei trei puncte: protecția familiei (d-na Maria Baiculescu), lupta contra imoralității (d-na E. Meissner Iași) și protecția copilului (d-na I. Sadoveanu). Activitatea s'a mai manifestat prin conferințe și discuțiuni. S'a remarcat activitatea Reuniunii femeilor române din Baia Mare, aceea a Soc. Sf. Maria din Cluj și a femeilor române din Beiuș. În vederea anteproiectului legii administrative secția a înaintat celor în drept o moțiune prin care cere pentru femei îmbunătățirea încadrării la vot și a eligibilității.

f) *Secția literară filologică* și-a ales ca membrii pe I. Soricu și A. Lupean.

In anul 1930. Ședința plenară a avut loc la Cluj, la 14 Iunie, sub președinția lui V. Goldiș.

Se constată că secțiile au ținut 12 ședințe în care s'au făcut comunicări și s'au discutat și probleme de ordin financiar și economic.

Comitetul central al „Astreii“ a anunțat că nu mai poate ajuta secțiile dacă nu vin cumva ajutoare neprevăzute. Cărțile oficiului de desfacere s'au depozitat în comision la „Ardealul“ și mai apoi au fost aduse la secretariat. S'au ținut cinci conferințe pentru publicul intelectual din Cluj. Secretarul secțiilor d-l I. Agârbiceanu, a ținut 2 serii de conferințe religioase, fiecare serie de câte 14 conferințe. Secția medicală biopolitică, juridică și subsecția de educație fizică au ținut separat ciclul de conferințe. Singuratecii membrii ai secțiilor au ținut conferințe și în alte orașe. S'a aranjat material pentru 3 conferințe populare. Pentru articolele populare s'a cerut ospitalitatea a 10 ziare populare. Șapte din ele au primit articolele așa că secțiile au stat săptămânal în contact cu cel puțin 50.000 cetitori în decurs de 4-5 luni. S'a continuat publicarea „Buletinului Eugenic și Biopolitic“.

A apărut „Evoluția și legile ei“ de E. Racoviță și „Sportul la Elini“ de S. Bezdechi, ambele în editura secției medicale biopolitice.

a) *Secția literară filologică* a colaborat la „Transilvania“, a făcut comunicările la ședințele plene a secțiilor, a pregătit 3 conferințe.

b) *Secția artistică* desfășură activitatea în cadrele conservatorului de muzică Brașov, care are 250 elevi, ce au urmat studii de instrumente, canto, teorie și au dat producții interșcolare și 12 concerte muzicale educative. S'a înființat și o orchestră simfonică sub conducerea d-lui C. Bobescu directorul conservatorului.

c) *Secția istorică* a ținut conferințe. A luat dispozițiuni pentru retipărirea Nr. 1, din biblioteca „Astra“.

d) *Secția medicală biopolitică* a ținut 177 conferințe ilustrate cu proiecțiuni, însoțite de coruri, declamații, dansuri etc. A organizat festivaluri în comunele fruntașe din regiunea Clujului. A obținut un aparat cinematografic modern cu dinamo propriu. A cumpărat al II-lea autobus. A înființat un cerc medical la Reghin care și-a editat singur broșuri de popularizare.

e) *Secția juridică* a ținut 6 conferințe.

f) *Secția științelor naturale* a pregătit două broșuri. S'a primit ca membru Dr. E. Pop. S'a ținut conferințe în diferite orașe.

g) *Secția feminină-biopolitică* și-a continuat activitatea. A ținut conferințe pentru a iniția femeia în drepturile ei de vot și eligibilitate ce le acordă noua lege administrativă. Se remarcă activitatea d-nei E. Aciu la Sălaj, a d-nei V. Candrea la Oradea. „Ziua mamelor“ s'a serbat în foarte multe localități.

În 1931. Ședința plenară s'a ținut la 21 Mai la Cluj sub președinția lui G. Bogdan Duică. Se constată că secțiile au ținut 5 ședințe

în care s'a discutat înființarea de universități populare (program, orariu și cursuri populare).

Secțiile nemai având resurse financiare pentru ținerea localului, a trebuit să-și vândă o parte din mobilier.

Activitatea s'a îndreptat în două direcțiuni. 1. Colaborarea la ziarele populare cu articolele săptămânale și 2. Universitatea populară cu un bogat material repartizat pe 12 cursuri.

Secțiile au colaborat la publicațiile „Astrei” și au ținut conferințe.

Secția artistică nu și-a putut îndeplini complet programul din cauza lipsei de mijloace. Conservatorul din muzică Brașov este în al 3-lea an și are 200 elevi români, sași și unguri. Au avut loc mai multe concerte interșcolare și concerte educative. Orchestra simfonică a dat mai multe festivaluri.

Secția medicală și biopolitică a ținut 150 conferințe cu subiecte pentru combaterea plăgilor sociale. A distribuit broșuri de propagandă.

A înființat un nou cerc medical la Timișoara. În colaborare cu despărțământul Cluj a cumpărat la Feleac un teren pentru zidirea unei case culturale. Continuă să publice „Buletinul Eugenic și Biopolitic”.

Secția juridică a ținut două ședințe și un ciclu de conferințe. Unii membrii au luat parte la proiectul de reformă judiciară. S'a publicat „Codul administrativ” adnotat de R. Boilă, „Tratat de drept administrativ român” de V. Onișor. Volumul IV din „Dreptul Civil” de C. Negrea și „Elemente de știință financiară” de G. Leon”.

Secția femeină și biopolitică a înzestrat mai multe biserici cu odăjdii, a organizat un azil de femei infirme la Beiuș, o expoziție de copii la Dobre Arad, un azil de văduve vrăstnice la Brașov, un internat la Timișoara pentru copii din Timoc (Jugoslavia), un dispensar pentru femei fără mijloace la Timiș, o școală de gospodărie pentru fete la Turda, un cămin de ucenici și școala de industrie casnică la Cernăuți, — 5 Dispensare frecventate de 1300 copii la Iași, 32 cantine unde se alimentează 540 copii la Iași, o colonie pentru 150 copii debili la Bicz, școli de gospodărie pentru fete de țară în comunele Tărtășești, Cepari și Telega. A ținut mai multe congrese și s'a făcut apeluri pentru Moși, pentru înființarea școlilor de gospodărie, cursurilor de analfabeți etc.

Realizările de mai sus sunt făcute de diferite societăți din Uniunea femeilor române în cadrul căreia lucrează și secția feminină a „Astrei”.

În 1932. Ședințele secțiilor sunt prezidate de G. Bogdan Duică.

S'a decis în o ședință a secțiilor, ca O. Goga membru al secției literare să fie sărbătorit cu ocazia împlinirii vârstei de 50 ani.

Serbarea a avut loc în Martie, sărbătoritul fiind proclamat și Dr. honoris causa al Universității din Cluj.

S'a distribuit între secții suma de 100.000 lei promisă de Ministerul sănătății.

S'a continuat cu publicarea articolelor săptămânale în ziarul popular. Membrii secțiilor au conferențiat în Cluj și alte orașe.

Secția literară și filologică prin membrii ei singuratici a ținut cuvântări la diferite festivaluri. A ținut apoi conferințe și au colaborat la publicațiile „Aștrei”. S'a scris broșura „Pentru temeiul țării” de I. Agârbiceanu, iar Prof. G. Bogdan-Duică pregătește lucrarea: „Literatura Română Ardeleană dela 1848-1930”.

Secția artistică. Continuă să desfășoare activitate în cadrele conservatorului de muzică Brașov, unde s'a ținut 14 concerte muzicale de cameră. Și-a dat contribuții la diferite festivaluri.

Secția medicală și biopolitică a ținut 30 conferințe la sate în cadrul unui program cultural și distractiv. A făcut propagandă sanitară prin medicii de circumscripție, care au fost obligați să țină câte două conferințe. S'au ținut conferințe și pentru intelectuali.

Secția femeină-biopolitică își continuă activitatea în împrejurări destul de grele bucurându-se de concursul membrilor Uniunii femeilor române, care și-a ținut congresul la Craiova unde s'a discutat problema analfabetismului, ridicării femeii dela țară și educația fetelor.

S'a propus înființarea unei reuniuni de femei române în Jugoslavia, care să aibă sub scut școala practică de fetițe române. S'a serbat „Ziua mamei”. Susține la Brașov un orfelinat înființat în 1919 cu 60 orfane ale eroilor căzuți în războiu.

În 1933. Secțiile au ținut mai multe ședințe în care s'a stabilit programul conferințelor și s'a discutat un anteproiect al Ministerului Instrucției asupra: creației și difuziunii culturii, făcând mai multe propuneri.

Se aleg 17 membrii care să scrie broșuri pentru biblioteca populară. S'au prezentat și discutat studiile făcute asupra mijloacelor de culturalizare a masselor și creierii căminelor școlare. S'a continuat publicarea articolelor populare săptămânale în ziarul popular.

S'a luat dispozițiuni ca secțiile să prezinte materialul brut al chestiunilor pe care le socotesc necesar să fie tratate în articole, secretariatul urmând să se îngrijească de redactarea lor populară.

S'a prezentat un referat al dlui I. Agârbiceanu asupra: „Cărții și Bibliotecii populare” cu propuneri, cum trebuie să fie înfățișată cartea, secția cărții populare, biblioteca și colportajul cărții.

A luat ființă revista „Gând Românesc” condusă de un comitet, redactorii fiind I. Chinezu și O. Boitoș. Depozitul de cărți al Oficiului de desfacere trece în proprietatea despărțământului. Se alege ca pre-

ședinte al secției geografice etnografice d-l V. Meruțiu, iar ca secretar T. Morariu. D-l G. Mărcuș devine membru corespondent al secției social economice.

Secția literară-filologică, a recensat multe manuscrise. D-l G. Bogdan Duică a adunat material pentru lucrarea „Literatura Ardeleană dela 1848”. A publicat din ea 3 capitole. A ținut numeroase conferințe. Materialul prezentat de membrii s'a publicat în diferite reviste, deoarece „Astra” nu-și putea tipări publicațiile sale din cauza lipsei de bani.

Secția artistică și-a continuat activitatea în cadrele conservatorului de muzică din Brașov. A dat 3 audițiuni publice. A ținut ședințe educative. A dat concursul la diferite festivități naționale. A înființat un cor de bărbați, compus din 70 membrii, care s'a contopit cu „Reuniunea de cântări G. Dima”.

Secția medicală și biopolitică și-a redus și ea activitatea din cauza lipsei de mijloace materiale. În legătură cu despărțământul Cluj, a organizat 26 festivaluri cu program variat în care intra totdeauna și o conferință cu subiect igienic. În provincie încă s'a ținut astfel de festivaluri, în special la Reghin.

Secția social-economică arată că membrii ei nu s'au putut deplasa la sate dar și-a evidențiat activitatea prin publicații. A scos: un indicator de cariere și profesioni a d-lui V. Vlaicu; broșura „Camelele de Muncă” de G. Mărcuș; „Observatorul Social Economic” redactat de un comitet. D-l Prof. Jinga desvoltă o activitate prin redactarea „Buletinului Uniunii Cooperativelor din Transilvania”, (al cărei președinte este), d-l I. Clopoțel activează prin revista sa „Societatea de mâine”. S'a ținut conferințe la orașe.

Secția științelor naturale nu a desvoltat o activitate propriu zis a „Astrei”. A ajutat pe d-l Dr. E. Pop să publice lucrarea: „Contribuțiuni la istoria vegetației cvaternare din Transilvania”. Inafară de secție, membrii ei însă au publicat 11 lucrări și au ținut 5 conferințe.

Președintele secției Dr. V. Stanciu a publicat 4 lucrări și a ținut 5 conferințe, iar d-l Popescu Voitești a publicat 6 lucrări și a ținut 6 conferințe.

Secția geografică-etnografică și-a mărginit activitatea la Institutul de geografie al Universității, prin studii și publicații.

Secția feminină-biopolitică și-a continuat activitatea în cele 104 societăți federate în uniune, prin publicații și conferințe. Și-a serbat „Ziua mamei”. Orfelinele din Brașov și Abrud au fost cedate de d-na O. Sturza, Reuniunei. A luat parte la mișcarea antirevizionistă, precum și la alte manifestări naționale și congrese.

In 1934. S'au ținut mai multe ședințe plenare în care s'au luat mai multe hotăriri cu privire la alegerea membrilor.

Se înființează o *secție demografică și etnopolitică*, în care s'au ales d-nii : S. Dragomir, Dr. S. Oprean, I. Codarcea și I. Chinezu. Se organizează echipe de muncă în fiecare secție. Apare o revistă scrisă în franțuzește „Revue de Transylvanie”, condusă de d-l Prof. S. Dragomir, redactor fiind Prof. D. Roșca.

Se propune o serie de subiecte ca conferințe model. Dintre aceste conferințe, 3 s'au și trimis spre publicare la Revista „Transilvania”, acestea sunt : „Oameni mari în istoria poporului” de I. Agârbiceanu, „Cruțați pădurile” de M. E. Pop și „Procesul Memorandului” de Dr. I. Papp. Se decide publicarea în biblioteca populară a lucrărilor : Dr. I. Lupaș : „Scurt manual de istoria Românilor”, „Valorificarea muncii și naționalizarea agricolă” de Ing. Brânduș și „Dragostea părdalnică” de d-na Dr. Mănăstireanu.

În ședințele secțiilor se mai discută : organizarea unei expoziții la Cluj, înjghebarea unui muzeu național.

D-l I. Agârbiceanu, secretarul secțiilor a publicat și în acest an articole populare săptămânale în mai multe ziare.

Secția literară-filologică a censurat 5 lucrări. D-l Bogdan-Duică și-a continuat cercetările în legătură cu istoria literaturii ardelenne dela 1848-1919. A conferențiat prin membrii săi în Tg.-Mureș și Sibiu.

Secția artistică a organizat cortegiul etnografic dela Brașov, precum și producțiile teatrale și muzicale. Conservatorul de muzică a dat 14 concerte de muzică de cameră.

Secția medicală și biopolitică a continuat opera de propagandă sanitară și igienică în legătură cu despărțământul local. A distribuit planșe de propagandă și broșuri. A adus contribuție la organizarea cursurilor țărănești. A participat la organizarea Șoimilor la sate constituind fișe medicale. A ținut conferințe și a trimis articole la diferite publicațiuni periodice.

Secția social-economică. A ținut conferințe. A recensat o lucrare și a tipărit o broșură.

Secția de științe naturale. A pregătit 2 broșuri de popularizare.

Secția geografică-etnografică și-a dezvoltat activitatea la Institutul de geografie. A ținut conferințe în orașele din Ardeal.

Secția istorică a cooptat de membri în locul celor decedați pe d-nii I. Crăciun și I. Moga. A recensat manuscrise. A colaborat la publicațiile „Ăstreii”. A ținut conferințe.

Secția școlară prin un proces-verbal cere organizarea ei sub conducerea Prof. O. Ghibu.

In 1935. Ca și în trecut se distinge printre secții cea medicală și biopolitică, care dezvoltă o intensă activitate. S'a întreprins publicații și anchete medicale: Dr. Râmneanțu în Secuime și Banat, Dr. Daniello la Măguri. „Buletinul Eugenic și Biopolitic” continuă să apară.

Secția istorică se remarcă prin publicații și comunicări.

Secția demografică și etnografică continuă „Revue de Transylvanie”. D. I. Prodan face comunicări asupra: „Originei satului Măguri”. D. I. T. Morariu comunică: „Ancheta dela Măguri sub raport etnografic”. D. I. Voina comunică: „Așezări rurale în România”.

Secția geografică și etnografică întreprinde anchete.

Secția artistică, d. I. C. Petran ține conferința: „Influența artei românești asupra altor arte”.

In 1936. Semestrul întâi s'a procedat la constituirea fiecărei secții, regulamentul secțiilor fiind modificat (după cererea lor) în adunarea generală dela Satu Mare.

Secția literară-filologică a ținut 2 ședințe alegându-și biouroul și membrii. Decide publicarea unei antologii a prozatorilor ardeleni și bănățeni. A făcut un raport asupra lucrărilor înaintate pentru biblioteca populară. A colaborat la publicațiile „Astreii” și la „Gând Românesc”. A făcut cursuri la școala țărănească. A ținut conferințe.

Secția medicală și biopolitică, a ținut 315 conferințe de propagandă igienică la sate, dintre acestea 72 cu filme cinematografice. A ținut 5 conferințe la orașe. A ținut cursuri pentru școli țărănești. A ținut un curs pentru conducătorii de educație fizică. Continuă publicarea „Buletinului Eugenic”. S'a scos la Reghin broșurile „Sfaturi igienice” de Dr. E. Nicoară, care s'a distribuit în 5000 exemplare. Cercetări din punct de vedere antropologic le-a întreprins Dr. I. Făcăoaru în 7 sate din județul Sibiu, Dr. P. Râmneanțu a întreprins cercetări asupra originii etnice a populației din Sud-Estul Transilvaniei pe lângă compoziții serologice. În „Buletinul Eugenic” s'a mai publicat studii asupra depopulării Banatului, cauzele depopulării, rezultatele anchetelor din Vărădia (Caraș), Banloc (Timiș) și Jablanița (Severin). S'au ținut conferințe de îndrumare și organizare sanitare cu medicii primari de municipii și județe din Ardeal. S'a dat mii de consultații gratuite la populația săracă dela țară. Cercul medical Reghin a înființat 12 farmacii de mână. Sighetul a construit o baie pentru copii.

Secția istorică se reconstitue. A întocmit un raport asupra lucrării d. I. I. Georgescu „G. Pop de Băsești”. A colaborat la revistele „Astreii”.

Secția artistică se reconstitue. A ținut conferințe. Activitatea și-o dezvoltă pentru conservarea și cultivarea specificului românesc în artă. Se remarcă conferințele și articolele pline de interes ale d. I. Coriolan Petran.

Secția social-economică a ținut 7 ședințe. După constituire s'a ocupat de problema congresului economic al Ardealului (întocmirea unei moțiuni). S'a decis să iasă la sate pentru a lumina poporul în problemele economice.

Secția științelor naturale s'a constituit. A colaborat la publicațiile „Ăstrei”. A ținut conferințe model pentru săteni și pentru marele public. A scos broșuri de popularizare: D-l Borza a scris despre: „Tovărășia plantelor”, d-l V. Stanciu asupra: „Aurului” și P. Sergescu „Istoria științei la Români”, etc.

Secția geografică-etnografică după constituire a ținut conferințe, care s'au publicat în revista „Transilvania” sau în broșuri separate. A scos 16 lucrări monografice ce privesc pământul și poporul din diferite regiuni ale Ardealului.

Secția juridică constituindu-se, decide: scoaterea de broșuri de popularizare a legilor și instituțiilor românești și întocmirea unui muzeu de păstrare a actelor și documentelor naționale juridice din trecutul Ardealului. A ținut conferințe despre figurile marilor juriști.

Secția școlară prezintă numai raportul de constituire.

Secția feminină după constituire a ținut 4 ședințe, întocmind un program de conferințe populare și publice, șezători pentru femeile muncitorilor și servitorilor dela orașe, școala țărănească pentru femeile dela sate, ocrotirea și educația copilului dela 2-7 ani, înființarea de cămine de vară.

In 1937. Secțiile au ținut 4 ședințe plene din care 2 au fost prezidat de Prof. Dr. I. Moldovan.

Se decide scoaterea a 2 broșuri, una a secției literare filologice asupra „Cărturarilor Români” și alta a secției istorice asupra „Figurilor istorice”, precum și a altor lucrări în special poezii naționale și patriotice.

S'a prezentat studiul d-lui Vuia asupra portului nostru național și acțiunea de a-l păstra. S'a discutat asupra: a) Școalelor țărănești. b) Românilor din Secuime, Granița de Vest, Munții Apuseni. c) „Ziua Ăstrei”. S'a împărțit secțiilor respective manuscrisele intrate. S'a ținut conferințe. S'a trimis săptămânal la ziare articole populare, care priveau: înzestrarea armatei, agricultura, sănătatea publică, etc.

Secția literară-filologică propune 2 premii pentru 2 piese populare originale. Publică lucrarea: „Antologia prozatorilor ardeleni și bănațeni” de I. Breazu. Culegerea de poezii patriotice este încredințată d-lor I. Breazu și I. Chinezu. Se cooptează ca membru activ d-l D. Popovici. Lucrarea „Figurile culturale” este încredințată d-lor I. Agâr-biceanu și I. Breazu.

Secția medicală și biopolitică a făcut 40 descinderi în despărțământul Cluj. Cercul medical Reghin a ținut 136 conferințe de igienă, iar Dr. Nicoară din Reghin a publicat pe cheltuiala sa broșuri despre tuberculoză, sifilis, alcoolism, în câte 3000 exemplare, pe care le-a distribuit gratuit. A dat un larg concurs școalelor țărănești și numeroase consultații gratuite Șoimilor. S'a continuat tipărirea „Buletinului Eugenic”. A întreprins cercetări monografice în comuna Borlovenii Vechi și Pataș, jud. Caraș. S'au ținut mai multe conferințe pentru public.

Secția istorică colaborează la publicațiile „Ăstreii”. Premiul pentru cea mai bună conferință populară s'a acordat d-lui H. Teculescu lucrarea „Zile Mari”.

Secția artistică a scos opera „La seceriș” de T. Brediceanu și „Poemul Neamului” de S. Drăgoi. A dezvoltat o activitate publicistică în legătură cu arta populară, d-l Coriolan Petran a publicat multe lucrări în „Revue de Transylvanie” și „Gând Românesc”.

Secția social-economică a ținut 5 ședințe debătând numeroase probleme, ca : descinderea la sate, înființarea depozitelor de cereale în Munții Apuseni și de lemnărie la câmpie, organizarea de cercuri economice, ridicarea elementului românesc, compozesoratele silvice, sindicatul național, colaborarea cu camerele agricole, editarea unei reviste economice, etc. Și-a numit 2 membrii corespondenți D. T. Bugnariu și A. Rațiu.

Secția științelor naturale a ținut conferințe. A scos 4 volume din biblioteca populară a secției, condusă de V. Stanciu și o broșură : „Serbarea arborilor și păsărilor”. A colaborat la „Gând Românesc”. Alege ca membru corespondent pe Dr. D. Olariu.

Secția geografică-etnografică. S'au vizitat satele și poporul din Dobrogea și Munții apuseni. A ținut conferințe în satele din valea Țibleșului și Sălăuț. A continuat studiile monografice în mai multe regiuni din Ardeal.

Secția feminină. A cooptat ca membre corespondente 10 doamne. Și-a fixat 16 subiecte pentru conferințe model. A ținut conferințe publice. A dat concursul la școlile țărănești. Și-a înființat subsecții în mai multe orașe. A ținut un ciclu de 12 conferințe și 10 șezători.

Pe lângă cursuri țărănești a ținut cursuri pentru servitoare și muncitoare neștiutoare de carte.

În 1938. Secțiile au ținut 8 ședințe plenare în care au conferențiat membrii din diferite secțiuni. Secretarul secțiilor d-l I. Agârbiceanu a organizat două festivaluri la Cluj și a scris articole populare prin ziare, a recensat mai multe manuscrise pentru biblioteca populară și a conferențiat în mai multe orașe.

Secția literară-filologică a discutat rapoartele asupra lucrărilor intrate. Din cele 14 lucrări de piese teatrale prezentate la concursul „Astrei” au fost premiate lucrările: d-l G. Racoți „Din durerile Maramureșului” și „Cămin pustiu” de S. Truția. Au fost recomandate însă pentru publicare și: „Păcate” de P. Petrică, „Nunta românească” de C. Damian, și „Bob sositor” de Aglaia Vasiliu. S'a redactat de d-nii I. Breazu și I. Chinezu „Poezii patriotice” pentru biblioteca populară. S'a recensat „Fire de nalbă” de S. Truția. S'a colaborat la publicațiile „Astrei”.

Secția artistică a lucrat tot în cadrele conservatorului de muzică Brașov, ținând 100 concerte. Membrii ei: C. Petran și S. Drăgoiu au conferențiat și au colaborat la „Revue de Transylvanie” și „Gând Românesc”.

Secția istorică. A făcut comunicări și a publicat lucrarea d-lui T. Chindea: „Raporturile Secuilor cu Principatele românești dela 1526 până astăzi” și I. Crăciun: „Bibliografia Transilvaniei românești”. A colaborat la „Revue de Transylvanie”.

Secția medicală și biopolitică. A participat la descinderile, făcute de despărțământ. A ținut 200 conferințe. Dr. Nicoară din Reghin distribuie gratuit 5000 exemplare din broșura „Igiena săteanului”. S'a conferențiat în mai multe orașe. S'au făcut o serie de anchete sociale, astfel: d-nii Râmneanțu cu Beniuc, Flicheux, T. Morariu și Dr. Prodan au cercetat în domeniul psihic, fizic și etnic 676 comune din Munții Apuseni. Dr. Daniello în colaborare cu Dr. Chiper, Bumbăcescu și Iepure a întreprins anchete pentru stabilirea infecției copiilor printre institutori tuberculoși. Anchete sanitare se mai fac și în județul Sibiu de Dr. Stoichiță cu medicii din filiala colegiului medical. Se continuă „Buletinul Eugenic și Biopolitic”.

Subsecțiile de educație fizică. „Conducerea Șoimilor Carpaților” a ținut ședințe cu conducătorii din 9 județe și cu conducătorii satelor din județul Cluj, fixându-se un program minim de activitate obligatorie. S'a început tipărirea revistei „Șoimii Carpaților”.

Activitatea detaliată a Șoimilor se va vedea la capitolul corespunzător.

Secția geografică-etnografică. Președintele secției d-l V. Meruțiu a făcut cercetări în Dobrogea și a ținut conferințe. D-l R. Meruțiu a studiat satele din Valea Baijăului. D-l Vuia a întreprins un studiu despre: „Satul românesc, în Ardeal și Banat”, T. Morariu a scris „contribuție la medicina populară la Măguri”, St. Mărcuș a scris o monografie despre „Satul Mare”.

Secția științelor naturale. A ținut conferințe în orașele din Ardeal. A colaborat la Buletinul Grădinei Botanice din Cluj.

Secția feminină a ținut 6 ședințe. Și-a ales noi membre corespundente. A organizat 11 șezători cu conferințe pentru ucenice, servitoare, etc., programul artistic cu coruri, recitări, piese ușoare, fiind executat de elevele dela căminele de ucenici și ucenice.

In 1939. Secretarul secțiilor d-l I. Agârbiceanu, întreprinde o intensă publicitate prin presă referitor la activitatea „Ăstreii” și locul ei ce i se cuvine în serviciul social. A continuat să scrie articole populare prin ziare. A examinat manuscrisele intrate pentru biblioteca populară și a ținut conferințe.

In Secția literară-filologică au activat singuraticii săi membrii.

Secția feminină a ținut 2 ședințe. A organizat șezători în cartierele din Cluj. S'a interesat de confecționarea costumelor naționale caracteristice regiunii Clujului. A ținut 6 conferințe pentru lucrătoare, ucenice și meseriașe, și cursuri pentru fetele analfabete. A aranjat o sală de lectură și o seară de colinzi. A participat la mai multe aniversări și ședințe de organizare a căminelor culturale.

Secția geografică-etnografică și-a continuat studiile monografice în mai multe regiuni ale Ardealului. Membrii singuratici au publicat diferite lucrări, astfel: Prof. V. Meruțiu și R. Vuia „Harta etnografică a Transilvaniei”, R. Meruțiu a întocmit o lucrare de popularizare. S'au ținut conferințe.

Secția școlară. D-l Prof. Ghîbu a întocmit un proiect de reorganizare a secției, adaptând programul ei la noile postulate a zilelor.

Tot D-sa a ținut conferințe la Blaj, unde și-a schițat programul în 11 puncte. În alte conferințe Prof. Ghîbu vorbește despre „Ăstra” ca un vechiu focar de educație națională. Cere o reorganizare a secțiilor pentru stabilirea și executarea unui program, care să corespundă specificului tradițional al „Ăstreii” și celui adus de legea Serviciului Social cu care „Ăstra” colaborează.

Secția științelor naturale a ținut conferințe. O activitate intensă desfășoară d-l N. Săulescu pentru organizarea și înzestrarea stațiilor agricole experimentale din Munții Apuseni ca la Roșia (institut creat la stăruința „Ăstreii”). Se propune transformarea școalelor inferioare de agricultură în școale țărănești după modelul celei din Șimleul Silvaniei. D-l V. Stanciu scoate broșuri de popularizare în ciclul „Cartea vieții”, astfel este: „Minunate sunt lucrurile Tale Doamne”. Membrii A. Borza, E. Pop și V. Butură scriu la „Notițe” dela grădina botanică.

Secția istorică întreține cât mai viu interesul pentru problemele istorice ardelenne prin ținerea de ședințe cu comunicări științifice și prin

colaborarea la publicațiile de sub egida „Astrei”. A colaborat la „Revue de Transylvanie”. Recomandă spre tipărire monografia d-lui St. Pascu despre: „Alex. Bătrâneau și rolul lui în revoluția din 1848”. A ținut conferințe. Prof. I. Lupaș a publicat: „Răscoala țăranilor din Transilvania din 1789”, Cluj 1939.

Secția artistică a ținut conferințe. Studii interesante a publicat Prof. C. Petran, T. Brediceanu și S. Drăgoiu. Continuă rodnică activitate în domeniul muzicii românești și în cadrele institutelor ce le-a stat la îndemână. D-l S. Drăgoiu termină opera „Kyr Ianulea”.

In 1940. D-l I. Agârbiceanu, secretar general al secțiilor, s'a retras din această funcțiune pe ziua de 1 Aprilie 1940.

Secția literară a pierdut pe președintele ei d-l N. Drăgan. Membrii singuratici ai secțiilor au conferențiat în diferite centre din Ardeal și Banat. D-l I. Agârbiceanu a publicat două broșuri pentru biblioteca populară. D-l I. Chinezu a continuat să redacteze „Gând Românesc” și un număr festiv, care se prezintă ca un mare magazin al culturii Transilvane, destinat pentru adunarea generală, ce trebuia să aibă loc la Cluj. S'a colaborat la publicațiile „Astrei”. S'a revizuit și censurat manuscrisele intrate pentru biblioteca populară.

Secția geografică=etnografică. D-l V. Meruțiu și-a continuat studiile sale, vizitând sate din județul Alba-Iulia, Sibiu, precum și câteva din Dobrogea. Cu ajutorul membrilor dela Institutul de Geografie s'a făcut cercetări monografice în diferite regiuni ale Transilvaniei. Ministerul propagandei a înlesnit d-lui Vuia să plece cu o trupă de călători la Stockholm unde a ținut și o conferință. Tot d-sa a ținut mai multe conferințe în diferite orașe din țară. Alți membri ai secției încă au făcut studii și au ținut comunicări.

Secția social-economică a depus insistențe pentru lămurirea rolului și problemelor ce-i reveneau în mod firesc în cadrul legii Serviciului Social. Iși exprimă dorința de a înfăptui o expoziție de economie românească la Cluj. În privința problemei ucenicilor români, secția a trimis circulare la președinții de despărțăminte cerând informații.

Secția artistică continuă activitatea în cadrul conservatorului de muzică din Brașov, dând 12 concerte de muzică de cameră. Opera „La seceriș” a d-lui T. Brediceanu s'a reprezentat la Cluj și București. D-l C. Petran a publicat în diferite reviste și mai ales în „Revue de Transylvanie” studii documentare asupra revendicărilor noastre artistice, istorice, combătând afirmarea tendențioasă că Românii ar fi intenționat în 1919 să jefuiască muzeele din Budapesta. D-sa a ținut numeroase conferințe.

Secția științelor naturale. Deși evenimentele au împiedecat dezvoltarea unei propagande culturale, totuși a ținut 4 conferințe. D-l I. Safta continuă activitatea sa în Munții Apuseni. D-l Prof. Pop a colaborat la „Gând Românesc” și a conferențiat în cadrul „Extensiunii Universitare”.

Secția medicală și biopolitică nu și-a putut realiza programul, membrii săi fiind mai tot timpul concentrați.

In 1941. Din cauza evenimentelor internaționale și a războiului membrii secțiilor, care în majoritate erau domiciliați în Cluj, s'au refugiat în diferite orașe. Activitatea secțiilor a fost deci mult stânjenită. Numai unii din singuraticii săi membrii au activat în orașele pe unde se găseau.

In 1942. Secțiile se găsesc în acea stare ca și în 1941. Totuși secția istorică a ținut câteva ședințe cu comunicări importante. Din cauza mobilizării la armată a membrilor, secțiile nu s'au putut organiza și nici întruni pentru a reîncepe activitatea din trecut.

In 1943. Vechea subsecție de Eugenie și biopolitică, devenind secția de biopolitică în ședința din 26 XI. 1942, s'a procedat la constituirea noului comitet. Ca președinte a fost ales Prof. I. Moldovan, iar ca vicepreședinte d-nii Prof. S. Dragomir și Dr. S. Manoilă. În cele 15 locuri de membrii au fost aleși 12, rămânând ca cele 3 locuri rămase libere să fie completate ulterior. Inițiindu-se și o subsecție numită a „Ocrotirii familiei” s'au ales și 5 din membrii acesteia, iar 5 locuri au rămas libere.

Secția încă în ședința de constituire și-a fixat programul.

Două sunt căile principale alese: cercetarea științifică a neamului, care e o comunitate de sânge, glie, tradiții și destin și organizarea lui în cadrele statului pe baza legilor vieții.

Pentru deslușirea problemei „Neamul” au fost ținute două ședințe, la care au participat cele mai competente personalități ale Universității din Sibiu și în general din Transilvania.

În domeniul cercetării științifice membrii secției au abordat numeroase probleme, între acestea amintim ca principale: „Neamul”, „Despre legile vieții”, „Biologia familiei și etnobiologia”, „Statul unic” și altele datorite d-lui Prof. I. Moldovan. Toate au fost tipărite în Buletinul eugenic și biopolitic, organul secției.

Cu toate dificultățile inerente timpului prin care trecem, „Buletinul Eugenic” a continuat să apară. La începutul anului 1943 i s'a adăugat ca supliment noua revistă „Sora de ocrotire” care apare odată la două luni. În cadrele secției d-l conf. Dr. P. Râmneanțu a făcut cercetări pe teren asupra „Originii etnice a Ciangăilor și Românilor catolici din Moldova” și asupra „Iradierii Românilor din Transilvania”.

Celelalte secții (cu excepția celei istorice, care a ținut ședințe cu comunicări în fiecare lună), din lipsa membrilor care sunt refugiați sau mobilizați, nu au putut activa.

Activitatea de după unire a „Ăstreii“ în Regionale, Despărțăminte și Cercuri Culturale

a) Regionalele

Plecând dela ideea că păstrarea patrimoniului etnic și a tradiției rezultate din anonimele creații ale țărânimii sunt mai bine asigurate prin organizațiuni culturale regionale și că răspândirea cunoștințelor folositoare vieții este mai bine servită prin astfel de organizații, conducerea „Ăstreii“ nu numai că a căutat să înlesnească înființarea acestor organizațiuni în provinciile surori dar a contribuit să poată lua ființă astfel de regionale chiar în cuprinsul Transilvaniei.

Negreșit ca să poată trăi și funcționa în mod meritoric, aceste regionale trebuesc să fie înzestrate cu forțe personale și materiale suficiente. Numai în astfel de condițiuni ele pot sprijini și însuflăși cu toată autoritatea inițiativele locale, stimulând specificul regional și îndrumând aceste organizațiuni spre integrarea lor în marea operă de propășire etnică. Aceste organizațiuni - zice Prof. Moldovan - numai atunci își vor îndeplini misiunea „când în sufletul sensibil al conducătorilor lor, creațiunile vechi și noi și frământările sufletești ale țărânimii vor putea afla rezonanța necesară, întărită prin înrudirea mai apropiată datorită plămădirii lor din același mediu“.

Administrația regionalelor, care cuprinde: adunările lor generale, comitetul cu drepturile și îndatoririle lui, funcționarii și organele tehnice sunt prevăzute în art. 48-53 din regulamentul regionalelor, despărțămintelor și cercurilor culturale.

În cele ce urmează rezum împrejurările în care s'au creat și activat regionalele din provinciile surori Basarabia și Dobrogea, cea din mândrul nostru Banat, precum și gruparea despărțămintelor din regiunile secuizate, Granița de Vest și Munții Apuseni. Acestea din urmă inițiate de președintele „Ăstreii“ Prof. Dr. Moldovan.

Regionala „Astra Basarabeană“

În raportul prezentat adunării generale de constituire a regionalei „Astra Basarabeană“ de d-l Dr. O. Ghibu, comisarul general al „Ăstreii“ pentru Basarabia, găsim că în această provincie românească nu au putut înflori în trecut decât societățile culturale minoritare (evreești și nemțești) și că cele românești au trebuit să-și înceteze activitatea scurtă

vreme după înființarea lor. Societatea culturală moldovenească dela 1905, cea dela 1917, „Făclia“ de la 1918, „Cercul moldovenesc“ dela 1919-1920, societățile: „Propășirea“, „Pe drumuri noi“ și „Ăteneul dela Nistru“, nu s'a bucurat de succese și nici de o existență îndelungată. N'au fost mai norocoase nici încercările de după unire a societăților dela București, care voiau să-și creeze în Basarabia ramificații, așa precum au fost: „Liga Culturală“, „Fundația Principele Carol“ și „Casele Naționale“.

În astfel de împrejurări neprielnice, conducătorii sufletești din Basarabia stăruiesc în repetate rânduri ca „Ăstra“ să descindă și în această provincie. „Trimiteți, Sire, „Ăstra“ și în Basarabia ca să ne bucurăm și cu drag să o adăstăm“, sunt cuvintele pe care Vlădica Gurie le-a grăit în un prilej fericit Craiului românesc. Conducătorii „Ăstrei“ ascultând chemarea au descins în această provincie.

Răzimată pe marea ei tradiție și pe organizarea ei temeinică, „Ăstra“ și-a luat asupra sa sarcina să încerce și în Basarabia ceea ce în împrejurări vitrege izbutise să creieze în Transilvania sub o stăpânire străină.

„Ăstra“, precum constată și d. I. Ghibu, nu a mers în Basarabia ca o societate dornică să-și vadă întinsă organizația ei peste întreg cuprinsul țării, ci a mers (precum se arată mai sus) pe urma chemării adresate de frunțașii intelectuali ai Basarabiei. Ea nu a mers în numele unei autorități, dar în numele dragostei frățești și a solidarității naționale. „Ăstra“ dela început a căutat să refacă unitatea sufletească, destrămată de un trecut vitreg și de un prezent prea îmbibat de politicianism. Ea a mers să adune la un loc pe toți conducătorii și îndrumătorii vieții naționale de toate categoriile și să-i ajute, ca, cu silinți unite să așeze cât mai curând pe baze solide viața acestei provincii.

Consecventă acestui punct, „Ăstra“ a făcut tot ce a fost cu putință pentru angajarea la o muncă sistematică a tuturor energiilor intelectuale din orașele Basarabiei și în special din Chișinău în strânsă legătură cu ideea solidarității naționale și cu multiplele interese de viață ale acestei provincii românești.

Pe timp de un an (în cursul anului 1927) „Ăstra“ prin reprezentantul ei Prof. Dr. O. Ghibu, ale cărui merite în această acțiune sunt neprețuit de mari, a izbutit să creieze în Basarabia 10 secții științifice literare care lucrau paralel și simultan pe o linie de conduită unitară în sensul unei Academii militante. Ele au ținut în primul an 80 conferințe desvoltate în mijlocul unui imens public care nu poate fi câtuși de puțin ignorat și au publicat 12 numere din „Biblioteca „Ăstrei“ pentru intelectuali.

„Astra” a publicat un mare calendar popular și gazeta „Cuvântul Moldovenesc”. A înființat din donațiunea „I. Bibicescu” dela Turnu Severin 8 biblioteci mari și frumoase în 8 localități din județele Orhei și Lăpușna.

„Astra” a ținut contact intim cu tinerimea universitară basarabeană dela București și dela Iași și a căutat să îndrumeze pe absolvenții basarabeni ai universităților românești spre studii de specialitate în țările latine din Apusul Europei.

În programul „Ăstreii” a intrat pe cât s’a putut și grija pentru Românii de peste Nistru.

„Astra” a inițiat un contact prin conferințe și cu minoritățile etnice ale Basarabiei (Polonezii și Ucrainenii).

După o activitate de un an și jumătate d-1 Dr. O. Ghîbu, comisar general al „Ăstreii”, se retrage dela conducere, încredințând frânela Regionalei unui comitet condus de d-1 I. Pelivan.

Acest comitet se compunea după modelul „Ăstreii” din a) un birou constituit din: președinte I. G. Pelivan; vicepreședinți: E. Ionescu Darzeu și N. Profiri, casier Valer Pop, censori V. Ghenzul, G. Georgescu Vrancea și P. Fircă, econom V. Vasilescu.

b) Membrii activi ai comitetului: I. P. S. Arhiepiscop Gurie, I. Inculeț, General R. Scărișoreanu, P. S. Iustinian, P. S. Visarion, I. Pelivan, Pan. N. Halipa, Gherman Pantea, V. Pop, General S. Panaitescu, E. Ionescu Darzeu, Inginer N. Profiri, L. T. Bogu, d-na Dr. E. Alistar, L. Marian, I. Macovei, I. Drăgan, Dr. Șăptilici, Dr. Papinian, Econom Stavrofor I. Andronic, Econom V. Vasilescu, D. Păun, D. Tiron, V. Chinezul, P. Grossu, Pr. Iulian Friptu, P. Fircă, C. Georgescu Vrancea, St. Bulat, C. Popescu, T. Iacobescu. Printre aceștia se găsesc atât membrii de drept, cât și președinții secțiilor științifice literare.

c) Membrii supleanți: I. Zaborovșchi, St. Pamfil, Dr. Ceapă, N. Spătariu, A. Gheorghiu, A. Elladi și N. Popa.

În 1928. D-1 I. Pelivan, președintele regionalei, arată în raportul său că luptă cu multe greutăți pe care speră să le înlăture. Ziarul de propagandă „Cuvântul Moldovenesc” se răspândește în mod îmbucurător. Comitetul s’a ocupat de problema cărții în Basarabia. S’au ținut 6 conferințe la centru și 22 la sate. S’au înființat 4 căminuri culturale. S’a deschis un cinematograf la Cetatea Albă. S’au editat 4 broșuri și un calendar. A avut doi propagandiști culturali dați de Ministerul Instrucțiunii. A înființat 7 biblioteci populare cu 2506 cetitori. Biblioteca regionalei are 1726 volume. A înscris 2 membrii fondatori, 7 pe viață, 615 activi și 10 ajutători.

In 1929. Se arată în raport că luptă încă cu 3 mari greutăți: a) Materiale. b) Indiferentismul celor chemați să sprijine cultura națională. c) Acapararea economică.

S'a ținut numeroase conferințe (30) și șezători artistice culturale (10). Pentru reînnoirea datinelor strămoșești, s'a organizat echipe de colindători. S'a stabilit legături cu: societatea de temperanță, oficiul de desfacere al ziarelor, școala de contabilitate și educație cooperatistă, centrala cooperativelor, consiliul eparhial.

Pe lângă „Cuvântul Moldovenesc“ a mai scos de sub tipar 5 broșuri.

S'a instituit premii pentru cel mai frumos imn al unirii tuturor Românilor. S'a creiat 15 centre rurale cu biblioteci populare. A deschis o sală de lectură la sediul regionalei. A plasat concesii de cinematograf.

In 1930. Iși intensifică activitatea din ce în ce mai mult. Populația dornică de cultură apreciază tot mai mult nobilele străduințe ale conducătorilor acestei regionale. A ținut 20 conferințe din care 2 în cadrul a două festivaluri și 4 în cadrul unor comemorări. În provincie a organizat 17 șezători în comunele din județul Lăpușna. A ținut contactul cu muncitorimea și tineretul și cu secția culturală a consiliului eparhial. A organizat 2 echipe de colindători și o echipă de dansatori. S'a creiat clubul sportiv „Astra“. A înjghebat o echipă de teatru popular și un cor al „Astreii“ compus din 34 persoane. Dispunând de 2 aparate de cinema a întreprins o propagandă la sate, unde a dus cărți și broșuri. Editează biblioteca secțiilor și biblioteca pentru popor. Strânge folclorul românesc și al Găgăușilor. Biblioteca regională are 2115 volume și 78 gazete. La fiecare cămin cultural a dat biblioteci populare. Scoate gazeta „Cuvântul Moldovenesc“ în 6000 exemplare. A răspândit cartea românească în cuprinsul întregii provincii.

Despărțământul Cetatea Albă are 104 cămine, Tighina 21, Lăpușna 4, Orheiul 4, Hotin 3, Soroca, Bălți și Dorohoiu câte 1. A creiat o serie de premii (un plug, 3 premii în bani și cărți) pentru încurajarea cetitului. Are un propagandist cultural, care activează perseverent.

In 1931 și 1932. Nu a înaintat niciun raport. „Astra“ știind că duce lipsă de mijloace bănești și neputând-o ajuta a intervenit în fiecare an la Ministere. Ministerul Sănătății i-a acordat un ajutor de 50.000 lei.

In 1933. La dorința exprimată de regionala basarabeană, „Astra“ acceptă să fie declarată ca autonomă, cu dreptul de a proceda conform art. 5 din legea persoanelor juridice. Din raportul trimis reiese că a organizat în suburbiile Chișinăului 64 șezători populare și echipe de colindători. A intervenit ca fiecare sat să obțină un lot de 500 st.

p. pentru cămin cultural. A tipărit 10 broșuri, care s'au distribuit gratuit. Biblioteca regională are 3500 volume. Continuă să scoată mai departe „Cuvântul Moldovenesc“. A donat 50.000 cărți și 1800 tablouri (istorice), căminurilor ce și le-a creiat.

In 1934. Nu ne trimite niciun raport sau dare de seamă.

In 1935. Arată că în cele 555 cămine culturale pe care le-a creiat a ținut 7856 conferințe, încadrate în programe artistice. Scoate organul de propagandă, „Cuvântul Moldovenesc“. A mai tipărit 4 broșuri, piese teatrale și calendarul moldovenesc.

Regionala neputând fi sprijinită bănește din partea „Astreii“ face cunoscut prin adresa Nr. 174/1935, că a trecut la Fundațiile Regale.

„Astra“ este însă mândră că, în timpuri grele, glasul ei a fost ascultat din partea Basarabenilor și că li s'a dat puțința să pornească o propagandă intensivă, încoronată cu succese evidente.

Regionala „Astra Dobrogeană“

La 5 Mai 1927, General I. Vlădescu, comandantul Diviziei 9 din Constanța, invită la Cercul Militar pe fruntașii vieții culturale din Constanța, dornici să sprijine inițiativa înființării unei organizațiuni culturale.

D-l General Vlădescu în cuvinte entuziaste arată activitatea ce o desfășoară „Astra“ în Ardeal și rezultatele frumoase la care a ajuns.

Făț de întunerecul în care zace marea majoritate a satelor din Dobrogea și în special din Cadrilater, crede nimerit să se organizeze și în Dobrogea o regională după modelul „Astreii“.

Asistența a primit cu vie satisfacție propunerea d-lui General, declarând constituită regionala „Astra Dobrogeană“.

Procedându-se la alegerea comitetului de conducere s'a proclamat cu unanimitate: președinte d-l General I. Vlădescu, vicepreședinte d-l G. Coriolan, directorul liceului. Ca președinte la despărțământul Constanța d-l N. Papadat, consilier la Curtea de Apel, iar ca președinte la cercul cultural din Constanța d-l Bucur Constantinescu, avocat.

In 1928. Activitatea regionalei se rezumă la 97 șezători, 2 festivaluri, 2 concerte, 3 reprezentații teatrale, înființarea unui cor, a unei orchestre, a unei secții teatrale și alteia sportive. În județ a organizat 47 filiale.

In 1929. Constatăm că cu ocazia serbării semicentenarului Dobrogei a organizat o serie de 3 conferințe încadrate în programe artistice. A reînviat datinele strămoșești, organizând concursuri de colinde. În orașul Constanța a ținut mai multe conferințe. A înființat despărțământele: Caliacra, Durostor și Tulcea. Scoate revista „Astra Dobrogeană“. Pentru reușitele artistice ale festivalurilor a deschis un concurs la care

a concurat secția corală, condusă de Prof. Moruzzi, cea teatrală condusă de d.șl C. P. Dumitrescu, cea sportivă condusă de A. Demetriad și cea instrumentală condusă de Prof. Pinelis.

În 1930. Ii lipsesc mijloacele materiale. A înființat totuși 60 cercuri culturale și biblioteci populare în satele din apropierea orașului Constanța. A ținut prelegeri medicale populare. Se remarcă faptul că conducătorii depun pricepere și suflet, cheltuind banii din punga lor proprie. „Astra” a intervenit la forurile competente, rugându-le stăruitor să treacă în buget o subvenție și pentru „Astra Dobrogeană”.

Din 1931-1934. „Astra Dobrogeană” din lipsă de mijloace nu mai poate activa decât numai în orașul Constanța. Toate intervențiile „Ăstrei” la guvern pentru ajutorarea ei rămân fără rezultat.

Comitetul central al „Ăstrei” văzând că de un șir îndelungat de ani această regională nu mai poate funcționa decide în 1935 desființarea ei, rămânând în Dobrogea numai despărțământul Constanța ca o organizație culturală a „Ăstrei”.

Regionala Bănățeană

În Banat exista o „Asociație culturală” care pe vremuri depusese o activitate meritorică.

În dorința unei coordonări și stimulări a despărțământelor pe întreg teritoriul Banatului, și a asigurării viitorului unei asociații culturale bănățene care să pună stăvilire declinului etnic care lua mari proporții în acea regiune, s'a intervenit pentru încadrarea acestei Asociații (care în ultimii ani nu mai activa) la „Astra”.

După o muncă pregătitoare de mai mulți ani s'a reușit și în ziua de 28 Februarie 1937 regionala Banatului și-a ținut adunarea generală de constituire sub președinția d.șlui Dr. G. Preda, vicepreședinte al „Ăstrei”.

Un mare merit în această fuzionare îl are d.șl A. Marta, care s'a arătat foarte înțelegător față de acțiunea întreprinsă de „Astra” și care prin tactul său desăvârșit a asigurat buna reușită a adunării generale. Nu mai puțin reprezentanții bisericilor românești din Banat, președinții despărțământelor „Ăstrei” și membrii comitetului central ce domiciliu au în regiunea Banatului au contribuit la această fuzionare.

Regionala - precum arată președintele „Ăstrei” Prof. Moldovan - va avea toată inițiativa unei activități îndrumată de cerințele specifice ale Banatului îndreptându-și munca în deosebi pentru păstrarea și regenerarea patrimoniului etnic și combaterea declinului calitativ și cantitativ. De altfel prezența d.șlui S. Evițian la conducerea regionalei constituie o garanție a succesului ei.

Activitatea regionalei în *anul 1938* se rezumă în: creerea numeroaselor școli țărănești. A creiat apoi la Reșița o școală pentru muncitori. A luat asupra sa revista „Luceafărul”. A editat 3 broșuri scrise de scriitori bănățeni. Cu ocazia adunării generale dela Oravița au avut loc mari manifestări naționale.

In 1939. Activitatea regionalei sporește, căci nu există plasă care să nu-și aibă despărțământul ei. Printre despărțăminte se disting în mod deosebit Ciacova, Lugoj, Oravița, Timișoara. S'au creiat 10 școli țărănești din care 6 sunt în despărțământul Ciacova. A ținut un număr important de conferințe la sate. Cercurile culturale din despărțământul Oravița s'au remarcat prin o vie activitate. Cercul cultural din Broșteni a dăruit o bibliotecă Românilor din Voivodinț (Jugoslavia).

În centrele urbane s'au organizat conferințe, spectacole de teatru, de operă, concerte, festivaluri, etc. În Timișoara au fost 71 manifestări spectaculoase, iar în ținutul Timiș 40. Sub oblăduirea regionalei apare ziarul cotidian „Dacia”, foaia săptămânală „Luminătorul” și revista „Luceafărul”.

Există apoi și o bibliotecă a scriitorilor bănățeni care a scos până în prezent 5 numere.

In 1940. Regionala arată că poate activa și în împrejurări grele îndreptându-și strădaniile spre scopul comun care este: întărirea sufletelor pentru apărarea și libertatea patriei, de aceea, dela cele mai pretențioase manifestări din metropola Banatului și până la cea mai modestă conferință din cel mai umil sat bănățean nu a avut decât același gând al trăirii patriei peste oameni și vremuri. Gazeta pentru popor „Luminătorul” are 10.000 de abonați țărani. De asemenea ziarul „Dacia” și revista „Luceafărul” continuă să servească scopurile culturale ale „Astrei Bănățene”. În editura acestei regionale a apărut: „Antologia scriitorilor Bănățeni până la Unire” de I. D. Suciu, și volumul de poezii: „Flori de piatră” de P. P. Belu.

O atenție deosebită a dat „Astra Bănățeană” reprezentațiilor teatrale (cu concursul Teatrului Național din Cluj) organizând 71 spectacole teatrale în orașul Timișoara și alte localități din ținutul Timiș.

Tot prin „Astra Bănățeană” au fost organizate 13 reprezentații ale Operei române din Cluj.

Un admirabil serviciu de propagandă a făcut și trupa țărănească a cercului cultural din Soșdea care a dat mai multe reprezentații teatrale în diferite sate bănățene.

In anul 1941 și 1942. Regionala bănățeană cu toate greutatele inerente vremurilor și-a continuat sub președinția d-lui Inspector General Sabin Eвуțian o activitate meritorică, menținându-și poziția de cea mai

de seamă asociație culturală a Banatului. Munca desfășurată de despărțăminte ei ca și din celelalte despărțăminte ale Transilvaniei se va menționa în capitolul realizărilor. Ținem să subliniem totuși în mod deosebit opera de organizare și control a despărțămintelor, urmărită cu multă stăruință și pricepere de conducerea Regionalei.

In 1943. Dacă ținem seama de situația în care se găsesc despărțăminte de pe teritoriul Ardealului putem spune că s'a realizat un progres foarte însemnat și în acest an de către Regionala bănățeană. E destul să amintesc cele 43 școli și cursuri țărănești, marele număr de cercuri culturale înființate și contactul viu cu ele, darurile pentru ostași și pentru Palatul Invalizilor trimise de un mare număr de despărțăminte, conferințele organizate la orașe și sate, impunătoarea adunare generală dela Bocșa (cu care prilej a fost comemorat scriitorul M. Gașpar) etc., pentru a ne da seama de vasta operă întreprinsă de o seamă de oameni devotați „Ăstreii“, într'o regiune unde se deschid perspective de activitate nebănuite. Amintim în acest loc numele d'lui S. Evuțian, președintele regionalei care în tovărășia președinților de despărțăminte Bănățene (Iancu Căltun din Ciacova, Ilie Rusmir din Oravița și Dr. Aurel Peteanu din Lugoj) au dus pe umeri sarcina grea a apostolatului cultural pentru desăvârșirea rosturilor „Ăstreii“. Activitatea și din acest an a despărțămintelor bănățene va fi expusă împreună cu a celorlalte despărțăminte.

In regiunea Secuizată

După consfătuirea din București (de care scriem în altă parte), acțiunea „Ăstreii“ în această regiune, s'a armonizat cu acțiunea organelor de stat cu atât mai mult cu cât delegatul ministerial pentru regiunea secuizată a fost d'el Inspector General școlar S. Țeposu care fiind președinte al despărțământului Sibiu (unul din cele mai active organizațiuni ale „Ăstreii“) și membru în comitetul central era un bun cunoscător al intențiilor conducerii „Ăstreii“ și a metodelor ei de lucru. D'sa a păstrat tot timpul contactul cu comitetele despărțămintelor „Ăstreii“ din acea regiune stimulându-le la muncă sau primindu-le sugestiile. D'el Dr. I. Bozdog harnicul și întreprinzătorul președinte al desp. Mureș, un vechiu cunoscător al tuturor problemelor regiunii secuizate, a schițat planul general de acțiune. Fiecare despărțământ a studiat apoi mai de aproape problemele de pe teritoriul lui.

Înfăptuirile acestor despărțăminte (Ciuc, Gheorgheni, Band, Ocland, Ozun), în anii 1936 și 1937 se rezumă în aceea că: a) Au înființat școli țărănești. b) Și-au înmulțit, au organizat și supravegheat cercurile culturale a căror activitate a fost surprinzător de bogată. c) În despărțământele

mântul Ciuc d-l P. Pașnicu a ținut cursuri de limba română în cercurile: Sândominic, Joseni, Mihăileni, Livezi și Tușnad, iar în despărțământul Ocland în cercurile: Mărtiniș, Herculian și Crăciunul. d) Despărțământul Ocland condus de d-l M. Cionca a ajuns la bune rezultate și prin introducerea organizațiilor Șoimilor în 14 cercuri culturale. Prin ele au pătruns mai lesne: cântecul, portul și dansul românesc. Tot acest despărțământ a distribuit ajutoare elevilor lipsiți de mijloace, a intervenit și obținut burse pentru elevii fii de Români înstrăinați care urmează cursurile școlare secundare sau de meserii, a organizat coruri și fanfare pentru răspândirea cântecului românesc și a lucrat intens pentru răspândirea portului național. e) Despărțământul central județean Mureș a supravegheat reorganizarea despărțământului de plasă Miercurea Nirajului și Band. A prevăzut copiii săraci cu cărți și rechizite școlare (în valoare de 9000 lei). A obținut și a distribuit 200 m³ material lemnos fasonat de construcție: bisericei gr. cat. din Lăureni, școlii primare din Păsăreni, bisericei din Chinari, școlilor din Tirmoara și din Crăciunești și bisericei din Ernei. A obținut și distribuit ajutoarele trimise comunelor secuizate de către școlile patroane din Vechiul Regat. A ținut numeroase conferințe în satele secuizate.

In 1937/38. Activitatea în această regiune progresează mult. Limba strămoșească este din nou silabisită de cei care au uitat-o, portul românesc înlocuiește portul secuiesc, dansul și cântecul de asemenea.

Intensificarea acestei acțiuni este datorită sprijinului dat de guvern. Două nume trebuiesc amintite, acelea a d-lui Director General A. Căliani și a d-lui Inspector școlar S. Țeposu. Ambii vechi luptători în rândurile „Ăstreii” au știut să lucreze în așa fel, încât să dea acesteia sprijinul material și locul meritat în opera de românizare patronată de guvernul țării.

Pentru conducerea mai unitară a programului de lucru, au fost convocați la Brașov într-o conferință toți conducătorii organizațiilor din Secuime. Fiecare despărțământ și-a expus programul și posibilitatea de realizare.

Sub îndrumarea președintelui „Ăstreii” Prof. Dr. Moldovan s'a încadrat acest program în planul general de acțiune al „Ăstreii”, armonizându-l cu programul de lucru al guvernului.

Se constată că despărțământul Ciuc condus de energicul și neobositul președinte P. Pașnicu se așează prin realizările lui în fruntea organizațiilor „Ăstreii” din regiune. 10 școli țărănești, 13 cursuri pentru limba română, un mare număr de conferințe, un contact viu cu cercurile culturale, întemeiere de coruri sătești, ajutoare distribuite, iată

fapte care merită admirație și în același timp regretul că d-l P. Pașnicu a fost obligat să plece din localitate.

Despărțământul Gheorgheni condus de d-l T. Chindea a creat școala țărănească.

Despărțământul Mureș condus de d-l I. Bozdog a organizat 3 școli țărănești, două școli pentru perfecționarea meseriașilor români, a distribuit cărți și rechizite copiilor de școală, a dat subvenții câtorva cercuri culturale, a intervenit pentru înzestrarea cu material de construcție a câtorva biserici.

Despărțământul Miercurea Nirajului condus de d-l I. Olteanu, a organizat școala țărănească și a distribuit costume și ajutoare.

Despărțământul Orhei condus de d-l I. Steriopol a organizat școala țărănească.

Despărțământul Ocland condus de d-l M. Cionca a organizat două școli țărănești, a înmulțit organizațiile șoimărești, a răspândit portul național și a păstrat un viu contact cu cercurile culturale, a distribuit ajutoare copiilor de școală și burse ucenicilor fii de Români secuizați.

Despărțământul Cristur prezidat de d-l I. Salanțiu a organizat școală țărănească.

Despărțământul Sf. Gheorghe a pus la Covasna bazele unui atelier de cusături românești.

Despărțământul Ozun condus de d-l I. Folea a organizat școala țărănească.

Despărțământul Tg. Săcuiesc prezidat de d-l I. Rafiroiu a organizat două școli țărănești, a distribuit ajutoare copiilor de școală, a întemeiat cercuri culturale.

In 1938/39. După aproape 5 ani de pregătire, organizare, propagandă și realizări, toată lumea este convinsă de necesitatea întreprinderii unei acțiuni în această regiune.

Desp. Ciuc și-a ales un conducător energic și activ în persoana d-lui S. Tudor. Acest despărțământ a organizat 9 școli țărănești, 11 cursuri de limba română pentru Români secuizați.

Se remarcă și în acest an desp. de plasă Gheorgheni, condus de d-l P. Chindea, care a organizat 6 școli țărănești.

Desp. central Mureș, condus de d-l I. Bozdog, a organizat două școli țărănești cu internat, un curs de specializare profesională pentru meseriași Români, precum și numeroase conferințe. A împărțit ajutoare copiilor săraci (cărți și rechizite). A subvenționat și încurajat confecționarea de costume naționale în mai multe comune.

Desp. Odorheiu, a organizat o școală țărănească.

Desp. Ocland condus de Românul jertfitor și neînfricat d-l M. Cionca, a organizat 4 școli țărănești cu internat, cursuri de limba română în mai multe comune, a distribuit costume românești și a dezvoltat o frumoasă activitate națională prin Șoimii Carpaților.

Desp. Treiscaune, condus de inimosul președinte E. Sibianu, a organizat 6 școli țărănești și numeroase conferințe la sate.

Desp. de plasă Ozun condus de d-l I. Folea, a organizat o școală țărănească pentru femeile din mai multe comune, în lecțiile căreia s'a dat o deosebită atențiune costumelor și cusăturilor naționale.

1939/40. Din cauza evenimentelor internaționale nu s'a putut realiza o activitate prea mare. S'au înființat în marginile posibilităților coruri, școli țărănești și s'au ținut conferințe și prelegeri populare cu întrebuintarea diafilmelor: „Istoria Românilor“ și „Vieța lui Isus“. In desp. Ocland s'au ținut cursurile de limba română. In județul Odorheiu, Șoimii au dat în mai multe comune festivaluri cu fanfarele lor.

Pentru Frontiera de Vest

La conferința dela Cluj din 1936 prezidată de Prof. Dr. Moldovan unde s'a adus în discuție președinților gruparea organizațiilor de pe frontieră, d-l A. Coza entuziastul președinte al desp. Carei, a citit un raport detaliat asupra problemelor din plasa d-sale care așteaptă o grabnică rezolvare. Acest documentat raport a fost plin de sugestii pentru felul în care trebuie să se procedeze la studiul problemelor regiunii. Copia lui a fost trimisă tuturor organizațiilor dela frontieră. Din pricina programului bogat, nu s'a putut discuta în acea ședință raportul d-lui A. Coza.

O nouă consfătuire are loc la Oradea în 12 Iunie, la care participă delegații din despărțămintele: Oradea, Tileagd, Marghita, Salonta, Satu Mare, Sighet și Timișoara, precum și delegații celor două biserici românești și ai instituțiilor culturale din Oradea.

S'a făcut cu acest prilej și sub președinția Prof. Moldovan cel dintâi contact amplu cu diversele aspecte ale problemei și cu oamenii care să ia pe umerii lor rezolvarea ei. Toate despărțămintele și-au luat însărcinarea să se prezinte în toamnă la o nouă consfătuire cu un studiu documentat al necesităților locale. Scopul a fost să se ridice problema românismului de pe frontieră la rangul unei probleme de stat și deci să fie sprijinită de toate guvernele și instituțiile.

Despărțămintele din această regiune (Salonta, Oradea, Carei, Satu Mare, Sighet) au dovedit prin activitatea din trecut că sunt de toată încrederea pentru viitor. Toate organizaseră școli țărănești. In județul Satu Mare luase o promițătoare dezvoltare organizația Șoimilor.

Descinderile la sate sunt frecvente. In desp. Carei există o echipă de 25 intelectuali care cutreeră cercurile culturale ale despărțământului.

Desp. Sighet cultivă legăturile cu prietenii Cehoslovaci. Corul și orchestra lui atât de apreciate a stors admirația pentru cântecul românesc, cu ocazia concertelor din Rachov, Slatina, Koșice și Trenciaske Teplice.

In 1937, 38. Despărțămintele din această regiune și-au continuat activitatea lor specifică.

Desp. din Oradea a organizat 3 școli țărănești și a făcut descinderi în satele de pe frontieră. Desp. din Carei a făcut anchete sanitare și economice în satele coloniștilor. Șoimii din Satu Mare au răspândit costumele naționale. Desp. Băsești, condus de Pr. L. Bran, a organizat la Ulmeni o consfătuire la care au participat numeroși intelectuali în frunte cu d. Prefect al Sălajului. S'a discutat toate problemele culturale ale acestui județ de graniță.

După consfătuirea dela Oradea din 12 Iunie 1937, conducerea „Ăstreii” întrunește președinții despărțămintelor, reprezentanții bisericilor, autorităților și instituțiilor culturale la 30 Octomvrie 1937 și 28 Ianuarie 1938, tot la Oradea, unde au fost citite rapoartele de activitate urmate de discuții și propuneri. Toate dezideratele au fost sistematizate de președintele „Ăstreii” în un chestionar, care au fost trimise la toate organizațiile, autoritățile și instituțiile care au luat parte.

Răspunsurile cuprind material pentru o adevărată monografie a românismului dela frontiera de Vest.

In 1938/39. Din cauza situației internaționale tulbure, activitatea s'a redus la completarea și studiul prețiosului material privitor la situația românismului din regiune și la activitatea unor despărțăminte mai bine organizate.

Desp. central Bihor condus de d. T. Popa, a organizat 3 școli țărănești, a organizat despărțămintele de plasă și cercurile culturale (prilej potrivit pentru o bună propagandă națională). Desp. de plasă Salonta, condus de Păr. Lărgeanu, a organizat școala țărănească pentru femeile coloniste și a păstrat viu contact cu satele. Desp. de plasă Tinca condus de devotatul astrist A. P. Bănuțiu, a organizat o școală țărănească. Desp. Arad condus de d. Dr. I. Marșieu, a organizat 4 școli țărănești și o școală de meseriași. Desp. Satu Mare, condus de Dr. E. Seleş, a organizat desp. de plasă și cercurile culturale. Organizația Șoimii Carpaților condusă de d. Ing. Z. Spârchez, dinamizează satele.

In desp. Sălaj, condus de d. L. Ghergariu a lucrat școala superioară țărănească dela Șimleul Silvaniei. Desp. Maramureș, condus de Dr. Ilea este unul din cele mai bune organizații ale „Ăstreii”. Cu toate

greutățile ce a trebuit să le învingă, a organizat 8 școli țărănești, mai multe cooperative și numeroase conferințe la sate.

In 1939/40. Și la granița de Vest ca și în Secuime, activitatea este redusă prin evenimentele internaționale și împrejurările grele prin care trece țara. S'au soluționat în marginile posibilităților probleme specifice, organizându-se școli țărănești, conferințe și coruri. Au introdus costumul național în toate manifestările lor. Se remarcă în deosebi despărțământul Sighet și cele din Bihor.

Regiunea Munților Apuseni

La consfătuirea dela Cluj din 1936 de sub președinția Prof. I. Moldovan, unde au participat președinții despărțământelor din această regiune nu s'a putut discuta mai detaliat din cauza programului încărcat.

Planul de acțiune însă a fost făcut cunoscut tuturor organizațiilor din regiune precum și oamenilor care i-au studiat mai de aproape nevoile.

Prețutindenii s'a găsit o largă înțelegere și încredere în succesul acțiunii întreprinsă de conducerea „Astreii”.

Despărțământele din regiune încep să se înviioreze. S'a remarcat prin o activitate deosebită despărțământul de plasă Zlatna, condus de Pr. I. Fodorean.

Se reorganizează și începe să activeze desp. de plasă Baia de Arieș de sub președinția Păr. Protopop V. Stan.

In 1937/38, ne găsim încă în timpul studiului și reorganizării regiunii. O echipă de specialiști au cutreerat câteva sate din regiunea Câmpenilor, Abrudului, Zlatnei și Vașcăului în vederea cercetărilor asupra omului din acești munți. S'a înaintat un chestionar în toate comunele ținutului. Cu siguranță că din răspunsurile primite și din activitatea întreprinsă se va desveli adevărata față a problemei pentru care s'a vorbit și s'a scris atât de mult.

Dintre desp. se remarcă cel din Zlatna, unde Șoimii fac cuib în tot mai multe sate. În fruntea desp. Abrud se găsește d. I. Micu care de abia instalat a și început reorganizarea cercurilor culturale, operă foarte grea, avându-se în vedere condițiile anevoioase de vizitare a satei sărace și risipite.

Desp. Câmpeni, a reales pe Pr. Protopop Furdui dela care se așteaptă o intensificare a activității. Desp. Baia de Arieș continuă activitatea sa meritorică, înființând cercuri culturale (la Lupșa și Brăzești). Cu concursul elevilor dela gimnaziu s'a organizat în mai multe comune serbări împreunate cu conferințe și program artistic.

In 1938/39. In adunarea generală a „Ăstreii” ținută la Ăbrud, s'a adâncit odată mai mult problema Munților Apuseni sau, mai bine zis, problema Moșilor.

La Cluj, președintele „Ăstreii” Prof. Dr. Moldovan, a ținut consfătuire cu președinții desp. sau delegații lor precum și cu un număr mare de specialiști.

Este drept că lipsa de mijloace și de oameni putea aduce oarecare desiluzii. Nu s'a constatat însă nicio descurajare. „Ăstra” a avut satisfacția de a însemna la răbojul ei în acest an un gest venit din un loc mai înalt. Este sollicitudinea cu care i s'a ascultat propunerile de d.1 Ministru al Agriculturii, Prof. N. Cornățeanu, care a venit la Cluj, însoțit de d.1 N. Săulescu, un devotat astrist și bun cunoscător al problemei. S'a acordat de acest Minister un milion lei pentru subvenționarea acțiunii economice în Munții Apuseni. Cea mai mare parte din sumă a fost distribuită cooperativelor din regiune, conduse de d.1 I. Popa prefectul Șoimilor. De altfel Șoimii Carpaților își continuă cu asiduitate opera. Se menționează școala țărănească organizată în desp. Zlatna de Pr. I. Fodoreanu. Celelalte desp. continuă activitatea lor.

In 1939/40. Imprejurările internaționale (despre care s'a mai scris) reduc activitatea începută așa de îmbucurător în această regiune. În marginile posibilității s'a acționat în special pentru dezvoltarea treimei nedespărțite: a portului, dansului și cântecului românesc.

Se menționează în mod special cooperativa „Horia” din Zlatna condusă de d.1 I. Popa, care și-a mărit capitalul și și-a lărgit câmpul de activitate. O parte din veniturile ei sunt folosite pentru opera de propagandă culturală.

Ăceastă operă continuă și în anii următori 1941 și 1942. Constatăm în acești ani că această cooperativă aduce servicii populației sărace din regiune. Ea a subvenționat școalele țărănești din Zlatna și Ăbrud, a înzestrat mai multe biblioteci populare din despărțământ, a susținut o cantină a săracilor din Zlatna, a distribuit ajutoare pentru refugiați, a donat sume pentru monumentul prefectului dela 1848 Petru Dobra, cât și pentru crucea din cimitirul simbolic dela Almașul Mare. În toate acțiunile ei, a fost ajutată de organizația Șoimii Carpaților, care activează tot sub conducerea d.1ui I. Popa.

b) Despărțămintele

Despărțămintele sunt unități periferice ale „Ăstreii” care organizează și conduc vieța culturală, socială și economică de pe teritoriul lor, contribuind la realizarea scopurilor Ăstreii: promovarea culturii, educației și a bunei stări a poporului român. Ele formează legătura între centru, regionale și cercurile culturale (pe care le creiază).

Înainte de unire despărțămintele au luat ființă prin împrejurări și necesități. Începând de la colectorii după protopopiate și trecând prin subcomitate sau regiuni ținutale (propușe de I. Bologa), despărțămintele ajung în 1869 organele cu ajutorul cărora „Astra” vine în contact nemijlocit cu poporul și cu care împărțea munca grea a răspândirii culturii la sate.

După unire s'a stabilit principiul arondării despărțământului după plăși (în o plasă se pot organiza însă după trebuință și mai multe despărțăminte), iar pentru coordonarea activității despărțământelor din un județ s'a hotărât denumirea despărțământului din plasa centrală a județului: „despărțământ central județean”. Prin această numire comitetul central a avut în vedere creerea unor organe intermediare între centru și despărțămintele de plasă precum și o colaborare între acestea și despărțămintele de plasă. Pe temeiul celor sus zise următoarele 23 de despărțăminte au fost considerate ca despărțăminte centrale: 1. Alba, cu sediul la Alba-Iulia; 2. Arad cu sediul în Arad; 3. Bihor cu sediul în Oradea Mare; 4. Brașov cu sediul în Brașov; 5. Caraș cu sediul în Oravița; 6. Ciuc cu sediul în Miercurea Ciuc; 7. Cluj cu sediul în Cluj; 8. Făgăraș cu sediul în Făgăraș; 9. Hunedoara cu sediul în Deva; 10. Maramureș cu sediul în Sighet; 11. Mureș cu sediul în Tg.-Mureș; 12. Năsăud cu sediul în Bistrița; 13. Odorheiu cu sediul în Odorheiu; 14. Sălaj cu sediul în Zalău; 15. Satu Mare cu sediul în Satu Mare; 16. Severin cu sediul în Lugoj; 17. Sibiu cu sediul în Sibiu; 18. Someș cu sediul în Dej; 19. Târnava Mare cu sediul în Sighișoara; 20. Târnava Mică cu sediul în Blaj; 21. Timiș Torontal cu sediul în Timișoara; 22. Treiscaune cu sediul în Sf. Gheorghe; 23. Turda cu sediul în Turda.

Agendele și atribuțiile acestor despărțăminte centrale sunt cele prevăzute în statutele și regulamentele „Ăstreii”. Tendința ca despărțămintele centrale județene să administreze despărțămintele de plasă și ca ele singure să comunice direct cu regionalele sau comitetul central este întărită prin o dispoziție a comitetului central.

Prin această măsură unele despărțăminte centrale județene entuziaste și conduse de spirite de inițiativă au dat dovezi de o activitate care a depășit cu mult activitatea lor dinainte de unire.

În cât privește despărțămintele de plasă, administrarea lor internă prin: adunările generale, comitete, comisiuni și funcționari este prevăzută în regulamentul pentru despărțăminte. Țin să menționez numai că pe lângă lucrările administrative, ele trebuiesc să execute lucrări de organizare și propagandă culturală care privesc: organizarea cercurilor culturale, înființarea de bibliotecă, muzeu, depozit de cărți, reviste, col.

portaj, ridicare de case naționale, organizare de cursuri și conferințe, aranjări de serbări, concerte, colaborarea cu societățile locale etc. Nucleul preocupărilor lor este însă: întărirea conștiinței naționale și păstrarea ființei etnice făcând o propagandă cât mai intensă pentru păstrarea și cultivarea industriei casnice, pentru înființarea de ateliere și expoziții care pot servi la valorificarea obiectelor de artă românească, la păstrarea datinelor, portului, cântecului, dansului, organizând concursuri de costume, coruri și dansuri naționale.

Realizările efectuate în despărțăminte sunt arătate la capitolul respectiv.

În cele ce urmează indic anual numărul despărțămintelor, numele acelor despărțăminte care au excelat prin activitatea lor, precum și al președinților sau directorilor (cum se numeau la început) care le-a condus.

In anul 1919. Se citează 23 despărțăminte care au reînceput firul activității lor. Printre ele iese în evidență desp. Făgăraș, care cu ocazia descinderii în comune a decernat premii la 4 țărani și 1 țărancă care aveau cele mai bine îngrijite grădinile de legume, precum și la 17 mame care au dovedit buna îngrijire a copiilor lor sugaci.

In 1920. S'au putut reorganiza 53 despărțăminte. Dintre aceste trei despărțăminte: Huedin (A. Munteanu), Sălciua (V. Gan) și Viștea (P. Borzea) sunt acele ce au dezvoltat o activitate meritorică.

Societatea „Cele trei Crișuri” din Cluj, fuzionează cu despărțământul Cluj cu ocazia adunării acestui despărțământ, adunare ce a fost prezidată de Dr. E. Dăianu. Noul comitet al despărțământului Cluj, s'a constituit din 19 persoane din cei mai distinși bărbați din Cluj, având în frunte pe distinsul profesor Dr. Sextil Pușcariu. Avera desp. Panciova (Torontal) se destină pentru scopuri culturale românești din acea regiune.

Este de remarcat faptul că un grup de intelectuali din Panciu (jud. Putna) și Iași se organizează în despărțăminte, cerând să fie încorporați la Astra.

1921. S'au organizat în totul 69 despărțăminte, restul sunt pe cale de organizare. Directorii acestor despărțăminte sunt reprezentanți din toate păturile sociale, astfel există 21 preoți, 21 oameni cunoscători de legi (18 avocați și 3 judecători), 15 din corpul didactic, 8 din corpul administrativ (pretori), 1 inginer, 1 medic, 1 librar, 1 comerciant.

Remarcăm activitatea despărțămintelor: Alba-Iulia (Dr. I. Teculescu), Beiuș (C. Sălăgeanu), Blaj (Dr. I. Bălan), Brașov (Dr. I. Blaga), Cluj (S. Pușcariu), Făgăraș (N. Borza), Huedin (A. Munteanu), Hunedoara (A. Ludu), Mărghița (Dr. I. Chiș), Murăș-Odorheiu (S. Gocan),

Năsăud (I. Păcurariu), Orăștie (A. Vlad), Săliște (D. Borcea), Sălciua (V. Gan), Sânmiclăușul Mare (Dr. I. Demian), Sibiu (Dr. T. Scorobeț), Viștea (P. Borzea), Zărnești (Dr. P. Nistor).

1922 S'a reorganizat un număr total de 82 despărțăminte din care 70 și-au ținut adunările lor generale.

Remarcăm activitatea despărțămintelor : Aiud (Dr. E. Pop) Almaș (Dr. N. Cristea), Baia-Mare (Dr. G. Hetcou), Blaj (Dr. I. Bălan), Cluj (S. Pușcariu), Dej (D. V. Motogna), Gherla (Gr. Pop), Făgăraș (N. Borza), Huedin (A. Munteanu), Hunedoara (A. Ludu), Jibou (L. Bran), Lăpușul Unguresc (Zaharia Manu, protopop), Mureș Odorheiu (I. Gocan), Năsăud (I. Păcurariu), Nocrich (V. Ungur), Râșnov (I. Nanu), Sălciua (V. Gan), Săliște (Dr. D. Borcia), Sărmașul Mare (I. Dănilă), Sibiu (T. Scorobeț), Turda (P. Suci), Vințul de Sus (I. Căpălnean), Viștea (P. Borzea), Zărnești (Dr. P. Nistor).

In 1923. Numărul total al despărțămintelor se ridică la 100.

S'au distins prin activitatea lor : Aiud (Dr. E. Pop), Almaș (Dr. N. Cristea), Baia Mare (Dr. C. Hetcou), Brad (P. Rusu), Cluj (M. Ștefănescu), Dej (D. Motogna), Deva (Dr. S. Câmpeanu), Făgăraș (V. Literat), Huedin (A. Munteanu), Hunedoara (A. Ludu), Jibou (L. Bran), Lăpușul Unguresc (Z. Manu), Miercurea Ciuc (N. Comănicu), Năsăud (I. Păcurariu), Oradea (A. Lazăr), Orăștie (A. Demian), Reghin (Dr. E. Nicoară), Săcele (Z. Popovici), Sălciua (V. Gan), Săliște (Dr. D. Borcia), Sâni-Nicolaul Mare (Dr. I. Demian), Sibiu (Dr. T. Scorobeț), Turda (P. Suci), Vințul de sus (I. Căpălneanu), Viștea (P. Borzea), Zărnești (Dr. P. Nistor).

In 1924. Numărul despărțămintelor 106, din acestea au neglijat să-și trimită dările de seamă 33 despărțăminte. 51 despărțăminte au desfășurat o activitate mulțumitoare, iar 22 despărțăminte au desfășurat o activitate foarte lăudabilă. Aceste din urmă sunt : Ăbrud Cămpeni (Dr. C. David), Ăgnita (I. Munteanu, protopop), Blaj (A. Domșa, protopop), Cluj (N. Bogdan), Coșalm (E. Stoica), Dej (V. Motogna), Huedin (A. Munteanu), Hunedoara (A. Ludu), Mediaș (Dr. E. Sâmpeteanu), Năsăud (S. Păcurariu), Reghin (Dr. E. Nicoară), Sălciua (V. Gan), Săliște (Dr. D. Borcia), Sănnicolaul Mare (Dr. I. Demian), Sibiu (Dr. G. Preda), Teregova (Ing. P. Fotoc), Timișoara (I. Petrovici), Turda (P. Suci), Vințul de Sus (I. Căpălneanu), Viștea (P. Borzea), Zalău (Dr. N. Cristea), Zărnești (Dr. P. Nistor).

In 1925. Numărul despărțămintelor a rămas tot 106. S'au crețat unele dar au fuzionat între ele altele.

Remarcăm activitatea despărțămintelor : Aiud (Dr. E. Pop), Almaș (Dr. T. Pop), Ărad (T. Botiș), Ăbrud (R. Buzilla), Baia Mare (G. Medan),

Bozovici (R. Novacovici), Braşov (I. Blaga), Careii Mari (Dr. G. Văleanu), Cetatea albă din Basarabia (T. Iacobescu), Chioar (A. Nilvan), Cluj (N. Bogdan), Coahalm (E. Stoica), Dej (V. Motogna), Deva (I. Josan), Făgăraş (V. Literat), Gherla (Pr. Pop), Huedin (A. Munteanu), Ibaşfalău (Dr. I. Holom), Ilia (C. Moldovan), Jiu (I. Iancu), Lăpuşul Unguresc (Z. Manu), Medias (Dr. E. Sâmpetreanu), Miercurea (A. Păcurariu), Miercurea Ciuc (V. Dragu), Moldova Nouă (Valeriu Dobiciu), Năsăud (I. Păcurariu), Nocrich (Preot I. Alexandru), Oradea (Dr. A. Lazar), Reghin (Dr. E. Nicoară), Sălciua (V. Gan), Sannicolaul Mare (Dr. I. Demian), Satu Mare (Dr. E. Seleş), Sebeş (S. Cărpinişan), Sibiu (Dr. G. Preda), Sighişoara (A. Bănuţ), Teregova (P. Fotoc), Turda (P. Suciuc), Vinţul de Jos (V. Vasilca), Vinţul de Sus (I. Căpălnean), Viştea (A. Sandru), Zalău (Dr. N. Cristea), Zărneşti (Dr. P. Nistor).

In 1926. In acest an au luat fiinţă şi despărţămintele centrale. In raportul general găsim că 67 despărţăminte îşi au consemnată activitatea în rapoartele trimise, 47 despărţăminte nu şi-au trimis dările de seamă. Printre acele ce au avut o activitate meritorică menţionăm: Aiud (Dr. E. Pop), Alba (I. Sandu), Arad (T. Botiş), Băseşti (A. Achim), Bihor (A. Lazăr), Bozovici (R. Novacovici), Ciuc (V. Dragu), Cluj (N. Bogdan), Dumbrăveni (Dr. I. Holom), Făgăraş (V. Literat), Gherla (Gr. Pop), Hălmagiu (C. Lazăr), Hunedoara (I. Josan), Jiu, (I. Iancu), Lăpuş (Z. Manu), Mănăştur (N. Avram), Mureş (I. Bozdog), Odorheiu (I. Laslo), Reghin (Dr. E. Nicoară), Rupeni (E. Stoica), Săcele (Z. Popovici), Sălaj (Dr. N. Cristea), Sălciua (V. Gan), Sălişte (Dr. D. Borcia), Sibiu (S. Ţeposu), Someş (V. Motogna), Târnavă Mare (A. Bănuţ), Târnavă Mică (St. Roşianu), Turda (P. Suciuc), Vinţul de Sus (I. Căpălnean), Zărneşti (Dr. P. Nistor).

In 1927. Numărul despărţămintelor 144, dintre acestea 45 nu şi-au trimis rapoartele anuale, 18 despărţăminte au fost reorganizate în 1926/27, 30 despărţăminte s'au înfiinţat, 20 au dezvoltat o activitate multumitoare, 31 au dezvoltat o activitate frumoasă şi rodnică. Acestea din urmă sunt: Alba (I. Sandu); Arad (T. Botiş); Bihor (A. Lazăr); Braşov (A. Banciu), cu despărţămintele de plasă: Săcele (Z. Popovici), şi Zărneşti (Dr. P. Nistor); Cluj (N. Bogdan), cu despărţămintele de plasă: Almaş (Dr. T. Pop), Câmpia (Dr. V. Dancu), şi Huedin (A. Munteanu); Hunedoara (I. Josan), cu despărţămintele de plasă: Hunedoara (Dr. V. Oana), şi Jiu (Ing. I. Iancu); Făgăraş (Dr. St. Demian), cu desp. de plasă: Viştea (P. Borzea); Mureş (I. Bozdog), cu desp. de plasă: Răciu (N. Vulcu), şi Reghin (Dr. E. Nicoară); Năsăud (E. Curteanu); Sălaj (Dr. N. Cristea); Mănăştur (N. Avram); Sibiu (S. Ţeposu), cu desp. de plasă: Avrig (G. Bedelean), Nocrich (Dr. Ilcuş) şi Sălişte (Dr. D. Borcia); Someş (V. Mo-

togna); Târnava Mare (A. Bănuț) cu desp. de plasă: Mediaș (E. Sâmpetreanu); Târnava Mică (St. Roșianu) cu desp. de plasă: Dumbrăveni (Dr. I. Holom); Treiscaune (M. Tigoianu); Turda (P. Suciuc); Tighina Basarabia (Dș. Ada Seișanu).

In 1928. Numărul despărțămintelor 145, din care 19 se prezintă inactive, 23 sunt desp. centrale județene active, 82 desp. de plasă, 3 sunt pe cale de reorganizare și 18 sunt înființate în cursul anului.

Dintre cele cu activitate meritorică menționăm: Alba (Dr. I. Sandu); Arad (T. Botiș), cu desp. de plasă Săvârșin (Dr. R. Coțoiu); Bihor (A. Lazăr), cu desp. de plasă Tinca (Dr. C. Vaida); Brașov (A. Banciu), cu desp. de plasă: Budila (Păr. I. Curcubătă), Codlea (G. Preșmereanu), Râșnov (E. Popescu), Săcele (Z. Popovici), Zărnești (Dr. P. Nistor); Caraș (I. Rusmir); Ciuc (N. Comaniciu); Cluj (N. Bogdan) cu desp. de plasă Huedin (I. Munteanu); Făgăraș (St. Demian), cu desp. de plasă Viștea (P. Borzea); Hunedoara (I. Josan), cu desp. de plasă Brad (P. Oprișa), Hațeg (St. Gherman), Hunedoara (V. Oana) Jiu (I. Iancu), Orăștie, (A. Damian) și Pui (Dr. M. Tirea); Maramureș (Dr. V. Ilea) cu desp. de plasă Vișeu (Dr. G. Iuga); Mureș (I. Bozdog) cu desp. de plasă: Gurghiu (L. Târnoveanu), Reghin (Dr. E. Nicoară), Toplița (Dr. N. Vasu); Năsăud (I. Păcurariu); Odorhei (I. Iacob); Sălaj (Dr. N. Cristea), cu desp. de plasă Jibou (D. Ilea) și Șimleu (Dr. A. Aciu); Someș (V. Motogna), cu desp. de plasă Gherla (Gr. Pop) și Lăpuș (Z. Manu); Sibiu (S. Țeposu) cu desp. de plasă: Avrig (I. Răduțiu), Miercurea (A. Păcurariu), Nocrich (Dr. Ilcuș), Săliște (Dr. Dr. Borcia); Târnava Mare (A. Bănuț) cu desp. de plasă Agnita (Dr. R. Curta) și Mediaș (Dr. Sâmpetreanu); Târnava Mică (St. Roșianu); Timiș Torontal (Dr. P. Tiucra); Turda (P. Suciuc) cu desp. de plasă Câmpia Turzii (M. Ilieșiu) și Sălciua (V. Gan); Cetatea Albă (T. Iacobescu).

In 1929. Se găsesc 143 de despărțăminte la care se mai adaugă 7 din Vechiul Regat, Basarabia și Dobrogea. (București, Ceahlău, Cetatea Albă, Constanța, Durostor, Caliacra și Tulcea).

Printre cele cu activitate meritorică menționăm următoarele desp. centrale județene: Brașov (A. Banciu), Sibiu (S. Țeposu), Cluj (Profesor Dr. Hațeganu), Târnava Mică (St. Roșianu), Caraș (I. Rusmir), Alba (I. Sandu), Cetatea Albă (T. Iacobescu), Constanța (Dr. P. Stoienescu), Maramureș (Dr. V. Ilea), Mureș (I. Bozdog), Timiș Torontal (Dr. P. Tiucra), Târnava Mare (A. Bănuț), Treiscaune (Dr. Vintilă), Someș (V. Motogna), Turda (P. Suciuc). Despărțămintele de plasă sunt acele ce au funcționat meritoric și în 1928.

In 1930. Au trimis rapoartele lor de activitate 62 desp., în plus regionalele Astra Basarabeană și Dobrogeană.

Se remarcă prin activitatea lor desp: Alba (I. Sandu); Arad (T. Botiș); Brașov (Dr. Căliman) cu desp. de plasă Budila, Codlea și Săcele; Caraș (I. Rusmir cu desp. de plasă Moldova Nouă (I. Oravițan) și Bozovici (C. Buracu); Sasca Montană (Dr. I. Groșșanu); Cluj (Profesor Dr. I. Hațieganu) cu desp. de plasă: Almaș (R. Rusu), Câmpia (Dr. V. Dancu), Huedin (A. Munteanu), Mociu (Dr. E. Mureșanu); Făgăraș (St. Demian); Hunedoara (C. Sporea) cu desp de plasă Brad (P. Oprișal), Geoagiu (V. Goron), Hunedoara (Dr. V. Oana), Ilia (I. Josan) și Pui (M. Tîrea), Maramureș (Dr. V. Ilea); Mureș (Dr. I. Bozdog) cu desp. de plasă Band, Gurghiu, Reghin (Dr. E. Nicoară); Sălaj (Leontin Ghergariu) cu desp. de plasă Băsești și Jibou, Severin (Dr. V. Lohan) cu desp. de plasă Orșova (T. Țăranu) și Sacul (Dr. A. Balaciu); Sibiu (S. Țeposu) cu cele 5 desp. de plasă: Avrig, Miercurea, Nocrich, Ocna Sibiului (N. Albu) și Săliște; Someș cu desp. de plasă Gărbău (V. Barbulociu), Gherla și Tg. Lăpușului; Târnava Mare (H. Teculescu); Târnava Mică (St. Roșianu); Timiș Torontal (Dr. P. Țiucra) cu desp. de plasă Sânicolaul Mare, Treiscaune (Dr. Vintilă); Turda (P. Suci) cu desp. de plasă Luduș și Sălciua, Cetatea Albă (T. Iacobescu) și Constanța (Dr. Stoenescu).

In 1931. Au trimis rapoarte 10 desp. centrale și 13 desp. de plasă. Menționăm: desp. central Sibiu (S. Țeposu) cu desp. de plasă Avrig, Miercurea, Ocna Sibiului, Nocrich și Săliște; Brașov (Dr. N. Căliman); Cluj (Prof. Dr. Hațieganu); Sighet (Dr. V. Ilea); Caraș (I. Rusmir) cu desp. de plasă Bozovici (C. Buracu); Reghin (Dr. E. Nicoară) și Sălciua (Protopop V. Gan), a căror activitate depusă în împrejurări grele este mai presus de orice laudă. Ele au menținut prestigiul „Ăstreii” și au făcut ca fără multe mijloace materiale să rămână una din cele mai active societăți culturale din țară.

In 1932. Au trimis rapoarte 17 despărțăminte centrale 40 și despărțăminte de plasă.

Remarcăm prin activitatea lor: desp. central Sibiu (S. Țeposu) cu despărțămintele de plasă: Avrig, Miercurea, Ocna Sibiului, Nocrich, Săliște; Arad (Ascaniu Crișan); Brașov (Dr. N. Căliman); Caransebeș (Dr. N. Corneanu); Caraș (I. Rusmir); Cluj (Prof. Dr. I. Hațieganu); Deva (S. Sporea); Maramureș (Dr. Ilea); Târnava Mică (A. Lupeanu Melin); Timișoara (Dr. P. Țiucra); Treiscaune (Dr. I. Popa); București (St. Pop); Reghin (Dr. Nicoară). La aceste despărțăminte centrale trebuie să adăugăm pe cele de plasă din: Bozovici, Brad, Budila, Huedin, Jiu, Mociu, Sălciua, Zlatna, care au depus o activitate meritorică.

In 1933. Au sosit rapoarte dela 17 desp. județene și 40 desp. de plasă.

Se remarcă prin activitatea lor : Alba (Dr. R. Boca) cu desp. de plasă : Ighiu, Sebeș și Vințul de Jos ; Bihor (T. Neș) cu desp. de plasă Săcueni și Vașcău ; Brașov (N. Căliman) ; Caraș (I. Rusmir) ; Ciuc (Petre Pașnicu) ; Cluj (Prof. Dr. Hațieganu) cu desp. de plasă Mociu (Dr. E. Mureșanu) ; Făgăraș (St. Demian) ; Hunedoara (Dr. S. Câmpeanu) cu desp. de plasă Hațeg, Hunedoara, Ilia, Jiu și Oravița ; Maramureș (Dr. Ilea) ; Mureș (Dr. Bozdog) ; Sibiu (S. Țeposu) cu desp. de plasă Avrig, Miercurea, Ocna Sibiului, Nocrich, Săliște ; Treiscaune (A. Niștor) ; Cetatea Albă (T. Iacobescu).

In 1934. Au trimis rapoarte 15 desp. centrale și 35 desp. de plasă. Se remarcă Alba cu desp. de plasă Beiuș (Dr. N. Flueraș) ; Brașov (Dr. N. Căliman) cu desp. de plasă : Budila, Codlea, Feldioara, Prejmer și Râșnov ; Caransebeș ; Caraș (I. Rusmir) cu desp. de plasă : Bocșa, Bozovici, Moldova Nouă, Oravița, Reșița și Sasca ; Cluj (Prof. Dr. I. Hațieganu) cu desp. de plasă Copalnic Mănăstur ; Dicio-Sânmartin (I. Vulcuțiu) ; Dumbrăveni ; Desp. central Maramureș (Dr. Ilea) ; Mureș (I. Bozdog) cu desp. de plasă : Năsăud, Râciu și Reghin (Dr. Nicoară) care excelează printre toate despărțămintele de plasă ; Sibiu (S. Țeposu) cu desp. de plasă : Avrig, Miercurea, Ocna Sibiului, Săliște și Nocrich ; Treiscaune - Sf. Gheorghe, cu desp. de plasă Ugocea ; Zlatna ; Vașcău ; Cetatea Albă (T. Iacobescu).

In 1935. S'au primit rapoarte dela 19 desp. centrale județene și 45 desp. de plasă.

Remarcăm : Alba (Dr. Boca) cu desp. de plasă : Ighiu, Sebeș, Vințul de Jos și Zlatna ; Brașov (N. Căliman) cu desp. de plasă : Budila și Codlea ; Caransebeș ; Caraș (I. Rusmir) cu desp. de plasă : Bozovici, Moldova Nouă, Reșița și Sasca Montană ; Ciuc cu desp. de plasă : Gheorgheni, Ciuc (T. Chindea) ; Cluj (Prof. Dr. Hațieganu) cu desp. de plasă Mociu ; Deva (Dr. E. Caba) cu desp. de plasă : Hunedoara, Ilia, Jiu ; Făgăraș (V. Literat) cu desp. de plasă : Șercaia, Arpaș, Cincul ; Maramureș (Dr. Ilea) ; Mureș (Dr. I. Bozdog) cu desp. : Band, Miercurea Nirajului, Reghin (Dr. Nicoară) ; Năsăud (I. Pavel) cu desp. de plasă Ocland (Dr. Cionca) ; Cristur (I. Salanțiu) ; Sălaj cu desp. de plasă Carei și Jibou ; Sibiu (S. Țeposu) cu cele 5 desp. de plasă Avrig, Miercurea, Nocrich, Ocna-Sibiului și Săliște ; Târnava Mare (H. Teculescu) cu desp. de plasă Mediaș (C. Mușlea) ; Târnava Mică cu desp. de plasă Dumbrăveni și Dicio-Sânmartin (I. Vulcuțiu) ; Timișoara (Dr. Țiucra) cu desp. de plasă Lipova (Sever Bocu) ; Treiscaune cu desp. de plasă Ozun și Târgul Săcuesc ; Turda (P. Suci) cu desp. de plasă Câmpia Turzii ; Cetatea Albă (T. Iacobescu).

In 1936. Au sosit rapoarte dela 23 desp. centrale județene și 52 desp. de plasă.

Remarcăm activitatea la : Brașov (N. Căliman) care și-a organizat bine 11 despărțăminte de plasă din care activează meritoric : Budila, Codlea, Feldioara, Hărman, Râșnov, Teliu ; Caransebeș cu desp. de plasă Orșova ; Caraș (I. Rusmir) ; Cetatea Albă (T. Iacobescu) care a organizat bine 10 desp. de plasă ; Cluj (Prof. Dr. Hațieganu) cu desp. de plasă : Almaș, Câmpia, Huedin, Mociu ; Constanța (Dr. T. Stoenescu ; Făgăraș (V. Literat) cu desp. Cincul ; Hunedoara (Dr. Caba) cu desp. de plasă Brad, Hațeg, Hunedoara, Ilia și Jiu ; Maramureș (Dr. V. Ilea) ; Miercurea Ciuc cu desp. Gheorgheni și Sânmărtini ; Mureș (Dr. I. Bozdog) cu desp. de plasă : Band, Gurghiu, Miercurea Niraj, Reghin, Toplița ; Sibiu (S. Țeposu) cu desp. de plasă : Avrig, Miercurea, Nocrich, Ocna Sibiului, Săliște ; Someș cu desp. de plasă : Gârbou, Gherla, Târgul Lăpușului ; Târnava Mare (H. Teculescu) ; Târnava Mică ; Timișoara cu desp. Biled ; Treiscaune cu desp. de plasă Baraolt și Ozun ; Turda.

In 1937. Au trimis rapoarte 17 desp. centrale județene și 39 desp. de plasă.

Găsim că se remarcă aproape tot aceleași desp. ca în anul 1936.

In 1938. Trimit rapoarte 43 desp. la care se adaugă și rapoartele desp. „Ăstreii Bănățene“.

Dacă urmărim activitatea desfășurată constatăm că desp. : Alba-Iulia, Arad, Brașov, Miercurea Ciuc, Gherla, Bistrița, Zalău, Sibiu, Ocland, Oravița, a înzestrat cât mai mult bibliotecile sătești iar dintre orașe : Brașov, Miercurea Ciuc, Tg. Mureș, Sf. Gheorghe, Miercurea Niraj, Turda și Mediaș care au donat biblioteci. Prin muzică și concurs de coruri iese în evidență : Sighet, Ciuc, Sighișoara, Odorheiu. Prin școli de meseriași : Mureș și Bistrița. Reghin își continuă activitatea sa meritorică în toate direcțiile, de asemenea Sf. Gheorghe și Mediaș.

In 1939. Din cele aproape 149 desp. și-au înaintat raportul de activitate numai 64.

Găsim că s'au remarcat prin activitatea lor desp. Alba, Arad, Bihor, Cluj, Făgăraș, Deva, Mureș, Sibiu, Bistrița, Blaj, Satu Mare, Someș, Treiscaune. Nemai având loc adunări generale decât la foarte puține despărțăminte, conducerea a rămas neschimbată.

In 1940. Din 149 desp. și-au anunțat activitatea 44.

Cea mai meritorică activitate au desfășurat-o desp. Brașov, Budila, Miercurea Ciuc, Cluj, Mociu, Reghin, Ocland, Sibiu și Timișoara.

In 1941. Din cauza ocupării Ardealului de Nord, aproape jumătate din organizațiile „Ăstreii“ care constituiau (precum se vede mai sus) o mândrie pentru „Astra“, (prin entuziasmul, inițiativele și bogăția acti-

vității lor), au rămas inactive. Cele rămase în Ardeal au fost încă nevoite să-și restrângă considerabil activitatea adaptând-o nevoilor momentului. Aproape jumătate din desp. rămase, nu și-au înaintat raportul lor de activitate. Totuși din rapoartele și informațiile primite ne putem face o idee asupra înfăptuirilor care se pot încresta la răbojul de activitate al „Ăstrei“. Și fiindcă este vorba să menționăm desp. cu activitatea mai meritorică putem spune că Brașovul și Sibiuul stau în fruntea celorlalte despărțăminte. Alba-Iulia, Caransebeș, Turda și chiar București au căutat în marginile posibilității să desfășoare o activitate cât mai rodnică.

In 1942. După un an de complete perturbări care au avut repercusiuni și asupra activității „Ăstrei“, a venit un an se pare de întremare sufletească. Membrii „Ăstrei“ din centru și din despărțăminte, au fost mereu cu gândul la frații lor în suferință, la împilările care le sugrumă zi de zi vieața lor națională și chiar ființa lor fizică și morală. Toate manifestările au găsit forma și prilejul pentru a spune un cuvânt de dragoste pentru acești frați năpăstuiți. Negreșit că în ceasul liberării (când vor putea respira și ei aerul României libere) „Astra“, va renaște și în despărțămintele din Ardeal năpăstuite sub regimul străin.

Dacă gândul a fost la acești frați de peste hotarul vremelnice, ochii au fost îndreptați spre armata țării și de aceea înafară de conferințe, școli țărănești, etc., despărțămintele au căutat să vină în ajutorul soldaților răniți și bolnavi, a familiilor lor, precum și a numeroșilor refugiați.

Înafară de merituoasa activitate a „Ăstrei Bănățene“ despre care am vorbit la alt capitol remarcăm activitatea despărțământului central județean Alba de sub conducerea d-lui E. Hulea; a desp. central Brașov de sub conducerea d-lui Dr. N. Căliman; Caraș de sub președinția d-lui Ilie Rusmir; Hunedoara de sub președinția d-lui Dr. E. Caba; Sibiu de sub conducerea d-lui S. Țeposu; Târnava Mică de sub conducerea d-lui St. Manciuș; Turda de sub președinția d-lui P. Suciu și Zlatna de sub conducerea d-lui I. Popa.

In 1943. În acest an trebuie să constatăm, că desp. și cercuri culturale care se arătau mai anemiaste în anii trecuți încep să se refacă, să se invioreze. Deși nu se poate da o situație exactă a despărțămintelor totuși, din dările de seamă primite, putem remarca: activitatea desp. central județean Târnava Mare (Protopop Stoica); Turda (Dr. P. Suciu, desp. de plasă Căpușna Band (V. Moldovan, pictor); desp. central Sibiu (S. Țeposu) cu cele 5 desp. de plasă în care excelează Săliște; desp. de plasă Sebeș; desp. de plasă Hunedoara; desp. central Oravița; desp. centrale județene Alba-Iulia și Brașov; desp. București; desp.

de plasă din : Bocșa Montană, Câmpia Turzii, Petroșani și Zlatna ; desp. central din Deva ; desp. central Făgăraș ; desp. de plasă Mediaș (Prof. Munteanu).

Fiecare din aceste desp. și-au scos în evidență munca în mai multe direcțiuni (conferințe, port, dans, cântec, serbări, expoziții, cărți, biblioteci, muzee, radio, cursuri pentru meseriași, muncitori etc.) înfăptuiri asupra cărora voi insista la capitolul corespunzător.

c) Cercurile culturale

Cercurile culturale sunt celulele organismului cultural al Țărei, sunt ramificațiile cele mai depărtate ale ei, prin care intră în contact direct cu păturile largi ale poporului. Ele sunt constituite în comune sau suburbii ale orașelor, din membrii „Țărei” (cel puțin 10), care lucrează pentru înaintarea culturii poporului, ținând ca organizație de despărțământul pe teritoriul căreia se află.

Înainte de unire și chiar mulți ani după unire, aceste cercuri culturale purtau numele de agenturi și aveau o activitate mai redusă.

În multe comune unde nu existau agenturi, „Țăra” avea așa zisele biblioteci populare, care constau din o colecție de cărți (din biblioteca populară a „Țărei”), ce se încredința unui intelectual din sat, (preotului în marea majoritate a cazurilor).

De aceste biblioteci se foloseau sătenii care aveau prilejul nu numai să se familiarizeze cu cartea românească, dar să tragă și învățăminte din cuprinsul ei. Bibliotecile constituiau și un îndemn, pentru a se înscrie membrii la „Țăra”, și deci pentru a se putea întocmi o agentură.

După unire „Țăra” a continuat să distribuie încă (pe o scară mult mai întinsă) biblioteci la sate, totuși multă vreme agenturile ei nu sporeau. Cauza consta din aceea că biblioteci se trimiteau intelectualilor satelor (preoți și învățători) și din partea autorităților bisericesti și școlare, mai mult încă, în urma dispozițiilor luate de aceste autorități, ca și din partea celor economice (camere agricole, cooperative, etc.) se pornise o acțiune de înființare de cercuri culturale sociale, care erau obligate să presteze ceva în mijlocul poporului, prestare ce trebuia să o refereze susnumitelor autorități. Mai târziu, alte societăți culturale creiau filiale la sate. „Țăra” a căutat să intre în legătură cu toate acestea societăți pentru instituirea unui cerc cultural viguros, care să folosească cu adevărat satului.

Din cauza ambițiilor autorităților respective s'a continuat însă mult timp această pulverizare de energii, ceea ce a făcut pe Vasile Goldiș să spună la adunarea generală din Sibiu (1927): „Parcă nici-

odată nu s'a verificat în lume adevărul că în unire există puterea. În loc să clădim cu puteri unite parcul luminos al culturii, fiecare își crește separat cucuta lui și se crede minunat. Această nebunească pulverizare de energii va face aproape imposibilă refacerea sufletului național."

Trebue să recunoaștem însă, că înainte și mult timp după unire despărțămintele aveau rol mai de seamă în viața „Ăstreii“. Numai ele aveau o activitate proprie și prin ele „Astra“ a putut face propaganda culturală în masele poporului. Adunările despărțământului se țineau când în un sat, când în altul și în chipul acesta „Astra“, a ajuns să fie îmbrățișată de intelectuali și săteni. Agenturile nu și-au dovedit deci mult timp viabilitatea. Deși aveau biblioteci totuși despărțămintele nu aveau posibilitatea controlului activității acestor agenturi, nici să se îngrijească de sporirea și utilizarea cărților.

După unire, prin modificarea statutelor și întocmirea noului regulament se precizează și se lărgeste sfera de activitate a cercurilor culturale, încât ele devin organisme vii pentru îmbunătățirea condițiilor de viață a satelor. Cercul cultural al satului este obligat să stăruie prin toate mijloacele și cu puteri creatoare să câștige interesul tuturor pentru chestiunile și lucrările de cultură, trezind și dezvoltând dragostea de învățatură și dorința de a cunoaște, de a se lumina și de a se cultiva.

Administrarea lui internă prin: adunare generală, comitet, comisiuni, funcționari, etc. este prevăzută în regulamentul respectiv.

Intru cât s'a adus acuzare „Ăstreii“ că prin statutele și regulamentele sale organizația sa nu contribuie cum trebue la înlesnirea rodirii satului, țin să atrag atenția că deși prin atribuțiile ei regulamentare (ridicarea de case naționale, sală de cetit, bibliotecă, muzeu, depozit de cărți, cursuri, conferințe, expoziții, mai ales prin serbări, festivaluri, etc.) are aparența că nu lasă satului în mod trainic (permanent) o acțiune culturală necesară, deci o muncă de ridicare a satului prin el însuși, totuși acei ce ar ceti cu atenție îndatoririle cercului cultural (ale comitetului lui) poate să vadă că acest cerc este obligat să organizeze și alte însoțiri (deci obștii sătești), iar prin colaborare cu membrii diferitelor societăți locale să sprijine năzuințele lor. „Comitetul cercului cultural poartă grija ca cercul cultural să fie centrul mișcării culturale din localitate“ (lit. j. art. 36). În acest sens au lucrat multe din cercurile culturale așa precum vom vedea în cuprinsul lucrării.

Pentru stimularea activității cercurilor culturale ar fi trebuit să le înșir împreună cu numele acelora ce au excelat în această activitate.

Regret că nu pot să o fac, nu numai din cauza spațiului (trebuind să dau sute de nume și localități) dar și prin aceea că nu am la îndea-

mână toate datele cercurilor culturale ca să pot cerne, alegând pe cele mai merituoase. Cele mai multe despărțăminte, urmând un clișeu tradițional nu au ținut să menționeze activitatea cercurilor, unele chiar nici nu au dat cifra cercurilor culturale existente în desp. sau pe care le-au înființat.

În astfel de condițiuni sunt obligat a mă mărgini în cele ce urmează, să dau numai câteva date ce mi-a stat la îndemână și să descriu mai detaliat activitatea cercurilor culturale în unul din anii de după unire (1932) a despărțământului central județean Sibiu (care prin activitatea sa și mai ales prin felul întocmirii raportului său anual poate servi de exemplu la foarte multe despărțăminte), rămânând ca la capitoul realizărilor să menționez și numele cercurilor în care au avut loc înfăptuiri meritorice.

In 1919. „Astra“ are pe teritoriul Ardealului 488 agenturi și 594 biblioteci populare.

In 1920. Bibliotecile populare se înmulțesc prin darul lui V. Stroescu (50.000 coroane). S'a trimis apoi din partea „Astreii“ 25 biblioteci la școli militare, licee, etc. 20 biblioteci pentru pichetele grănicerilor dela frontieră.

In 1921. S'a dat 50 biblioteci pentru P. S. S. Episcop Hossu (care a înființat și agenturi), precum și 300 biblioteci în organizațiile sale periferice (din care 6 la regiuni și 294 la desp. și comune).

In 1922. S'a distribuit pentru creerea de agenturi și pentru reorganizarea celor existente încă 700 biblioteci (din aceste 125 au fost trimise jud. Târnava-Mare și 130 jud. Mureș Turda). I. P. S. S. Mitropolit N. Bălan a distribuit 595 cărți și calendare. P. S. S. Episcop Hossu a înființat 81 agenturi cu 80 biblioteci (dintre acestea 5 în Cehoslovacia).

P. S. S. Ivan, a primit 50 biblioteci pentru crearea de agenturi.

În total s'a distribuit aproximativ 1600 biblioteci populare.

In 1923. S'a mai dat câte 200 biblioteci populare P. S. S. Dr. Hossu și P. S. S. Dr. Frențiu pentru plasarea lor în comune. S'a trimis apoi d-lui A. Bungărdeanu la Trenton și Boebing (America), unde sunt Români Sătmăreni (care vorbesc ungurește) un număr însemnat de biblioteci. În Indiana Harbor s'a trimis clubului tineresc român (la cererea lor) 1 bibliotecă și îndrumările necesare pentru înființarea unei agenturi. Numărul agenturilor și bibliotecilor populare trimise atinge cifra de 2207.

In 1924. Numărul agenturilor și bibliotecilor populare atinge cifra de 2610. „Astra“ a mai distribuit încă 132 biblioteci din care 30 biblioteci I. P. S. S. Mitropolitului N. Bălan, 30 biblioteci I. P. S. S.

Mitropolit al Blajului, iar restul la diferite instituții (școli, spitale, armată, cooperative, etc.).

Exemplare diferite au fost trimise în număr de 1747, din care 550 Liceului „Gh. Lazăr” (pentru premii), 557 Ateneului popular Tătărași, iar 640 I. P. S. S. Mitropolit al Ardealului N. Bălan.

Se constată că cele mai multe din bibliotecile trimise sunt adăpostite în școli, deoarece numai puține agenturi au dulapul trebuincios pentru păstrarea bibliotecii. Inventarierea și manipularea lor lasă deci de dorit.

In 1925. Numărul agenturilor și bibliotecilor populare atinge cifra de 2771. În cursul anului s'a distribuit 161 biblioteci populare din care 130 pentru creerea de agenturi și 31 la școli, spitale, orfelinate, închisori, etc.

In 1926. S'au distribuit 188 biblioteci populare, din care 153 pentru cercuri culturale, iar 35 la școli, spitale, orfelinate, închisori, etc.

In 1927. Se constată din raportul anual, că „Asociațiunea” în ultimele 3 decenii a distribuit (atât în satele și orașele din Ardeal cât și în Vechiul regat și mai ales în Basarabia) 3149 biblioteci, din care 190 în cursul anului. Ea a împărțit aceste biblioteci nu numai cercurilor culturale, dar și bibliotecilor școlare și parohiale, bibliotecilor diferitelor companii din unele regimente, bibliotecilor unor societăți culturale apoi la spitale și orfelinate, închisori, etc.

Numărul cercurilor culturale și asupra cărora s'a înaintat raport, este de 608 și tot atât este și numărul bibliotecilor populare organizate în comune. Se cere dela cercurile culturale și biblioteci să-și sporească cărțile cu cărți cumpărate de cerc sau dăruite din alte părți. Bibliotecarul cercului încredințat cu exploatarea acestei comori trebuie să rămână preocupat de misiunea sa importantă, îngrijind să fie cetite și odată cu numărul cetitorilor să se mărească și numărul lor.

Față de numărul mare al începuturilor de biblioteci trimise desp. pentru înființarea cercurilor culturale, numărul de 608 cercuri culturale se pare că este prea mic și deci desp. au fost avizate să-și intensifice activitatea și creerea de cercuri culturale.

In 1928. S'a trimis de „Astra” încă 43 colecții biblioteci populare pentru înființări de cercuri culturale. Inafară de acestea s'a mai distribuit 44 colecții pentru biblioteci parohiale (din care 23 în Secuime), iar 10 colecții pentru diferite alte instituții. Numărul cercurilor culturale atinge cifra de 651.

In 1929. Numărul cercurilor culturale atinge cifra de 704, acel al bibliotecilor populare este aproape același. Se mai distribuie colecții de biblioteci.

In 1930. Se constată că numărul cercurilor culturale este de 884, iar acel al bibliotecilor comunale de 908. S'a luat dispoziția de centrul „Ăstreii” să se trimită gratuit câte 25 exemplare din publicațiile ei la fiecare desp. central și câte 10 exemplare la fiecare desp. de plasă. S'a mai distribuit 37 colecții de biblioteci la diferite instituții (școli, spitale, închisori, etc.), care reprezintă un total de 2490 exemplare.

In 1931. S'a continuat cu trimiterea colecțiilor de biblioteci și distribuirea lor gratuită la instituții. Astfel la desp. și cercuri s'au trimis 9240 exemplare, iar 7105 pentru alte societăți sau institute. Multe din aceste din urmă exemplare s'au dat la școli pentru a fi împărțite ca premii.

In 1932. Atât cercurilor culturale cât și desp. s'au distribuit încă 18.164 exemplare din colecțiile bibliotecilor populare, iar la diferite instituții (în special școli) 8312. Rezultatul trimiterii acestor biblioteci s'a putut vedea, căci numai în desp. Sibiu s'au înființat 50 cercuri culturale.

In 1933. Se distribuie cercurilor și desp. (pentru înființare și reorganizare de cercuri culturale și biblioteci populare) 27.696 exemplare. La celelalte instituții încă s'au trimis 11.201.

In 1934. S'au distribuit pentru desp. și cercuri 28.722 exemplare, pentru alte instituții și societăți 9409 exemplare.

In 1935. S'a distribuit pentru despărțăminte și cercuri 21.679 exemplare și pentru celelalte societăți și instituții 10.458.

In 1936. S'a distribuit pentru cercuri și desp. 17.137 exemplare, iar pentru alte societăți și instituții 16.811.

In 1937. S'a distribuit pentru cercuri și desp. 23.871 exemplare, iar pentru celelalte societăți și instituții 16.324.

In 1938. S'a distribuit pentru cercuri și desp. 21.241 exemplare, iar pentru societățile culturale și alte instituții 9728 exemplare.

Prin aceste distribuirii de colecții, de biblioteci în despărțăminte și cercuri culturale nu numai că s'a sporit numărul cărților aflătoare în aceste organizațiuni ale „Ăstreii”, dar s'a înlesnit creerea de noi cercuri culturale, așa că numărul lor atinge la începutul anului 1939 cifra de aproape 2000.

Dacă împrejurările survenite după 1939 au putut aduce o reducere a activității în cercurile culturale ale „Ăstreii”, aceste cercuri rămân cu un număr însemnat de cărți, care nu pot fi decât de folos pentru luminarea poporului din comunele respective.

Și acum iată pe scurt activitatea cercurilor culturale din unul din fruntașele desp. ale „Ăstreii”, din *despărțământul central Sibiu*, așa precum o descrie președintele S. Țeposu în documentatul său raport

din 1932, care poartă lozinca „Mult pot puținii buni împreună“

a) *In desp. de plasă Avrig* găsim : 1. Cercul cultural Avrig, care a ținut 2 conferințe. Are 10 membrii pe viață, 21 activi și 16 ajutători. Biblioteca are 850 volume citite de 61 locuitori. 2. Cercul cultural Boița cu un membru pe viață și 19 activi, președinte Virgil Druhora. Cercul a ținut mai multe conferințe. Biblioteca conține 84 volume cetite de un număr mare de locuitori. 3. Cercul cultural Bradu cu 10 membrii activi, președinte St. Dancu. A ținut 2 conferințe. Biblioteca are 350 volume și au fost cetite de 18 persoane. 4. Cercul cultural Glâmboaca, 1 membru pe viață, 2 activi, 20 ajutători, președinte Ilie Mateș. A ținut 2 conferințe. 5. Cercul cultural Porcești are numai 4 membri și nu funcționează. 6. Cercul cultural Racovița, 11 membrii pe viață, 17 activi 15 ajutători, președinte V. Florian. 7. Cercul cultural Săcădate, 6 membrii pe viață, 6 activi, președinte O. Sumea. S'a ținut 4 conferințe cu cântări și declamații. 8. Cercul cultural Sadu, 2 membrii pe viață, 15 activi, președinte D. Bunea. 2 conferințe. Biblioteca are 107 volume și au fost cetite de 150 persoane. 9. Cercul cultural Sebeșul de Jos, 1 membru pe viață, 44 activi, președinte E. Crăciun. Nu a trimis raport. 10. Sebeșul de Sus, 1 membru pe viață, 6 activi și 21 ajutători, președinte D. T. Călin. 3 conferințe. Biblioteca are 92 volume cu 27 cetitori. 11. Tălmăcel, 2 membrii fondatori, 1 membru pe viață și 12 ajutători, președinte I. Roman. 12 conferințe, unele încadrate cu cântări și declamări. 12. Tălmăciu, 1 membru pe viață și 10 activi, președinte Dr. D. Nicolae, nu a înaintat raport.

b) *In despărțământul Nocrich* găsim :

1. Cercul cultural Țițina, 13 membrii activi. Președinte I. Petrișor. A ținut ședințe culturale, producții teatrale. 2. Fofeldea, 11 membrii activi. Președinte preot V. Banea. 6 conferințe. S'a citit bucăți din viața mucenicilor, serbări naționale cu cor, dans și recitări. 3. Ghijasa de Jos, 66 membrii activi. Președinte N. Pandrea. 6 conferințe cu cântări și declamări. 4. Cercul cultural Ilimbav, 1 membru pe viață și 25 activi. Președinte Ion Alexandru. Biblioteca are 248 volume, biblioteca parohială 150 iar a școlii 200. S'a ținut conferințe. Serbări naționale. 5. Nocrich, 5 membrii pe viață, 30 activi. Președinte I. Ghicășan. Biblioteca are 711 volume din care 145 ale „Ăstreii“. 8 conferințe. 6. Nucet, 22 membrii activi. Președinte I. Filip preot. 15 conferințe. Biblioteca 100 volume. 7. Marpod, 1 membru pe viață, 24 activi. Președinte F. Bologa. Biblioteca are 143 volume. S'a ținut 6 conferințe cu cântări și recitări. S'a cetit bucăți cu conținut moralizator. 8. Săsăuși, cu 43 membrii activi. Președinte C. Stănuț. Biblioteca are 138 vo

lume. S'a ținut 6 conferințe. 9. Dela cercurile culturale Benești, Chirpăr, Cornățel, Hosman și Vurpăr nu au sosit rapoarte.

c) *In despărțământul Sălțiște* găsim :

1. Cercul cultural Sălțiște, 4 conferințe și 4 discursuri, un ciclu de conferințe cu explicarea timpului nostru, 3 ședințe cu proiecțiuni. 2. Aciliu, 23 conferințe urmate de cântece și recitări. 3. Amnaș, 8 conferințe, urmate de cântece și recitări. 4. Cacova, 7 conferințe. 5. Galeș, 10 conferințe, 4 ședințe cu proiecțiuni din istoria Românilor, explicațiile fiind date de Prof. A. Iosof. O ședință practică de fiert. 6. Gura Râului, 10 conferințe urmate de cântece și recitări. 7. Mag, 10 conferințe urmate de cântece și recitări. 8. Săcel, 8 conferințe urmate de cântece și recitări. 9. Sibiel, 15 conferințe, îndemnuri practice pentru economie și o producție teatrală. 10. Topârcea, 9 conferințe. 11. Tilisca, 7 conferințe. 12. Vale, 8 conferințe din care unele cu proiecțiuni. Serbare cu cântece patriotice și populare. 4 ședințe de proiecțiuni despre istoria Românilor dela întemeierea Țării Românești, cu explicații date de învățătorul N. Simian. 13. Rod, 3 conferințe. 14. Orlat, a serbat toate zilele naționale.

d) *In desp. de plasă Sibiu* găsim :

1. Alămor, președinte preot S. Alămorean, 2 membri pe viață, 4 activi, 6 conferințe. 2. Bungard, președinte T. Modran, 6 conferințe. 3. Cașolț, președinte I. Măsariu, 12 conferințe. 4. Csnădia, președinte Tr. Nicola, 8 conferințe cu cântece și recitări. Biblioteca are 110 volume. 5. Cristian, membrii activi 15, președinte I. Răceu, 2 conferințe, 2 cuvântări. Biblioteca are 360 volume din care 102 ale „Ăstreii“, cetite cu dragoste de locuitori. 6. Daia, președinte M. Vlad, 8 conferințe. 7. Hamba, 5 membrii activi și 9 ajutători, președinte Moisiă Sărbu, 6 conferințe cu cântări și recitări, s'a serbat zilele naționale. 8. Hașag, președinte I. Dordea, preot. Satul a ridicat o casă națională. S'au dat producții teatrale și s'au ținut 4 conferințe. Sa instruit tinerimea în cântări pe 3-4 voci. 9. Loamnăș, președinte N. Geleriu, 5 conferințe. 10. Noul, președinte T. Mihai, 7 conferințe cu cântări și recitări. Au avut loc și șezători populare. 11. Poplaca, 4 membrii pe viață, 4 activi, 6 conferințe, președinte Oprea Olariu. 12. Râul Sadului, președinte I. Marin, 8 membrii activi, 10 ajutători, 8 conferințe cu cântări și recitări, producții teatrale. 13. Rusciori, președinte Ilie Brad, 5 conferințe. 14. Ruși, președinte G. Neagoș, 11 conferințe. 15. Șelimbăr, președinte I. Moldovan, 4 conferințe. 16. Slimnic, președinte I. Tatu. În lunile Decembrie, Februarie și Martie în fiecare Vineri seara s'a ținut câte o conferință instructivă pentru popor și elevi. În plus un ciclu de conferințe despre agricultură. După conferințe s'a pus patefonul pentru distracția

sătenilor. 17. Șura Mare, președinte A. Milea. Membrii activi 17. 4 conferințe. 18. Șura Mică, președinte I. Velicea, 18 conferințe. 19. Tălmaciu Firma, 5 conferințe. 20. Turnișor, președinte N. Topolog, cu așezăminte bine închegate și trainice: casa culturală, cor bărbătesc cu 4 voci. Reuniune de femei, Societatea tinerimii. S'au jucat piese teatrale. S'au ținut mai multe conferințe și concerte corale. 21. Veștem, președinte R. Moldovan, 9 conferințe.

Cercurile culturale Armeni, Bagatul, Gușterița, Roșia, Rășinari, Mohu, Mândra, Ocna Sibiului, Păuca, Presaca, nu au trimis rapoartele lor.

Lipsa de spațiu nu mi-a permis să indic în detaliu cele expuse de aceste cercuri (numele secretarilor, subiectele conferințelor și numele conferențiarilor, aranjamentul serbărilor, etc.), totuși cred că „Astra” ar fi foarte mulțumită să poată avea în dările de seamă ce le primește dela despărțăminte, datele pe cari le-am găsit în unul din rapoartele desp. Sibiu și pe care l'am luat la întâmplare.

Conferențieri și propagandiști culturali ai „Astrei”

Înainte de unire interesul purtat „Astrei” făcea ca orice membru intelectual al ei să fie în același timp și un propagandist cultural.

„Astra” înainte de unire nu a simțit deci nevoia decât numai a propagandiștilor economici. 2 conferențieri harnici, unul agronomic și altul cooperatist și-au început meritoric o propagandă pe care nu au întrerupt-o decât numai războiul. După războiu acești conferențieri au eșit din serviciul „Astrei”, iar instituția nedisponând de mijloace bănești nu a mai putut angaja asemenea conferențieri.

După unire găsim că d-l Aurel Nistor a adus câțva timp servicii „Astrei” în contul unui permis de liber parcurs pe C. F. R., obținut dela stat pe timp de un an. Odată cu încetarea însă a acestui ajutor, a trebuit să înceteze și activitatea dânsului.

De altfel după unire statul Român putea întreprinde o propagandă întinsă pe teren economic prin organele instituțiilor sale. „Astra” simțea mai mult nevoia unor propagandiști culturali zeloși și pricepuți, care să-i îndemne membrii să-și reorganizeze despărțămintele și să creeze altele noi. 2 conferențieri propagandiști s'au oferit mai întâi în America, d-l Miron Benchea și d-l Andrei Popovici. Acest din urmă fiind redactor-șef la ziarul „America” a susținut prin coloanele acestui ziar interesele „Astrei”, reușind să înscrie mulți membrii (în special la casa națională centrală) ale căror cotizații le-a trimis în țară „Astrei” centrale. Datorită propagandei acestor doi buni Români s'au trimis chiar direct „Astrei” din partea unor membrii nu numai taxele lor de înscriere,

dar și prețul la lozurile loteriei „Ăstreii” sau acelea al abonamentelor dela publicațiile ei.

Numindu-se de către stat consilieri culturali pe lângă câteva municipii, unii dintre aceștia, precum a fost d-l P. Dejeu din Oradea-Mare, și-a oferit serviciile în chestiuni de propagandă culturală. „Ăstra” nu a refuzat aceste servicii, dar privirile ei erau îndreptate spre sate.

În 1923 „Ăstra” angajează pe I. Neagoe, ca conferențiar propagandist cu următoarele atribuții: *a)* Să reorganizeze desp. și cercurile culturale (agenturile) neactive. *b)* Să organizeze desp. și agenturi noi, precum și biblioteci populare și case naționale. *c)* Să înscrie membrii noi de toate categoriile și să desfacă publicațiile și lozurile loteriei „Ăstreii”. *d)* Să țină și să publice prelegeri populare în special în scopul însoțirilor culturale, financiare și comerciale (cooperative). *e)* Să înființeze astfel de însoțiri. *f)* Să întreprindă lucrări de birou în legătură cu problemele pentru care face propagandă.

Conferențiarul propagandist al „Ăstreii” I. Neagoe a avut să lupte și să înfrunte greutăți inerente începutului, dar s'a achitat foarte conștiincios de atribuțiile sale. El a adus din primul an al angajării servicii „Ăstreii” chiar și în alte cauze de propagandă culturală (intervenții la Ministere, contribuție la angajarea serbărilor de comemorare ale lui A. Iancu și Gh. Lazăr, înscrierea multor persoane din capitala țării ca membri ai „Ăstreii” etc.), dovedindu-se de o vădită necesitate pentru „Ăstra”.

În anul 1924, găsim că acest conferențiar propagandist a întemeiat un centru de cultură în Cristurul Săcuiesc. A reorganizat desp. Cincul-Mare, Sighișoara, Alba-Iulia și Târgul-Mureș. A colaborat cu diferite societăți culturale. A vizitat multe despărțăminte și cercuri culturale, îndrumându-le pe calea muncii creatoare. A rezolvit multe chestii privitor la casele naționale, precum și altele pentru care i s'a dat delegații. A luat parte la diferite congrese, în special al cooperației. A participat la întocmirea regulamentului. A săvârșit lucrări de birou, etc.

În 1925. Deși nu mai are un permis pe C. F. R. totuși ia contact cu desp. Aiud, Alba-Iulia, Sighișoara, Teiuș și diferite comune unde creiază cooperative. Reorganizează desp. Odorheiu. Ține numeroase conferințe arătând rosturile Ăstreii și în toate ocaziunile a ținut să dea explicații (asupra aplicării noului regulament al regiunilor), despărțămintelor și cercurilor culturale.

În 1926, întreprinde un turneu împărțit în 4 ture, cercetând 22 desp. centrale județene, luând contact cu factorii conducători ale acestora, iar în unele locuri și cu membrii comitetului despărțămintelor pentru a cunoaște experiențele, părerile și dorințele tuturor. Crează

desp. Zlatna și Ighiu din jud. Alba; Pecica, Radna și Săvârșin din jud. Arad. Reorganizează desp. Câmpia Turzii. Ține conferință populară la adunarea generală dela Zalău, etc.

În 1927. Continuă câțva timp activitatea sa meritorică prin despărțăminte. Stăruie foarte mult pentru obținerea terenurilor necesare caselor naționale. Către sfârșitul anului însă se îmbolnăvește și este nevoit să facă mai mult serviciu de birou. În cele din urmă demisionează din funcțiunea sa.

La 8 Martie 1928, „Astra” angajează în mod provizoriu de conferențiar propagandist pe d-l Nicodim Cristea, care după unire se dovedise în calitate de președinte de despărțământ ca un foarte bun organizator (mai întâi al desp. de plasă Almaș și apoi al desp. central județean Sălaj).

D-sa le i s'au încredințat următoarele probleme: a) Să organizeze și să trezească la viață desp. neactive ale „Ăstreii”. b) Să înscrie orașele, satele, instituturile financiare și industriale, precum și pe toți oamenii de bine ca membrii ai „Ăstreii”. c) Să adune fonduri și să asigure subvenții anuale pentru „Astra”. d) Să înscrie abonați la publicațiile „Ăstreii”.

Dela angajare d-l N. Cristea a vizitat orașele de reședință a desp.: Turda, Severin, Someș, Cluj, Sibiu, Bihor, Arad, Sătmar și Mureș, pretutindeni a vorbit despre „Astra”. În orașele Oradea, Gherla, Dej, Reghin, a ținut conferințe tinerimei școlare și profesorilor, căutând să facă cât mai cunoscută societatea culturală „Astra”. Și-a îndeplinit îndatoririle sale, înscriind membrii pentru casa națională centrală, membrii fondatori, pe viață etc., câștigând abonați pentru publicații, desfășurând aceste publicații, reorganizând despărțăminte (Ugocea, Ineu) etc.

D-l N. Cristea încă s'a dovedit un element de mare valoare în viața „Ăstreii”, dar din împrejurări pe care nu le cunoaștem după un an a încetat activitatea, pe care o începuse atât de îmbucurător.

Pentru realizarea unui contact mai viu între comitetul central și despărțăminte, pentru răspândirea inițiativelor bune, pentru activarea unora din desp., precum și pentru cunoașterea reală a puterilor pe care se sprijină și a nevoilor de care suferă numeroasele organizațiuni ale „Ăstreii”, s'a angajat ca secretar propagandist al „Ăstreii”, cu data de 1 Noembrie 1936, D-l Prof. I. Breazu șef de lucrări la Muzeul Limbei Române. Din momentul angajării, D-sa se pune la lucru făcând 85 vizite în desp.: Alba Iulia, Abrud, Aiud, Ocna Mureș, Sebeș, Teiuș, Vințul de Jos, Zlatna, Arad, Hălmașiu, Șiria, Oradea, Beiuș, Salonta, Vașcău, Brașov, Caransebeș, Mercurea Ciuc, Huedin, Deva, Petroșani, Baia de Criș, Brad, Hațeg, Hunedoara, Orăștie, Sighet, Tg. Mureș,

Reghin, Bistrița, Năsăud, Odorheiu, Zalău, Careii Mari, Șimleu, Tășnad, Satu Mare, Baia Mare, Chioar, Lugoj, Sibiu, Dej, Beclean, Gherla, Târgul Lăpușului, Sighișoara, Mediaș, Blaj, Dumbrăveni, Timișoara, Sf. Gheorghe, Turda, Ludoș și București. În aceste localități a avut consfătuiri cu conducătorii desp., cu membrii comitetelor acestor desp. sau cu alți intelectuali din localitate. În unele din ele a rostit conferințe, căutând să scoată în evidență însemătatea și rosturile „Ăstreii“. D-*sa* a consemnat observațiile și constatările ce le-a făcut în numeroase rapoarte.

În 1937, d-*l* I. Breazu continuă cu aceeași asiduitate vizitele sale în despărțăminte. Săptămână de săptămână d-*sa* intră în centrele desp. de plasă și județene, căutând ca prin contactul direct cu conducătorii lor, prin conferințe de comitet și uneori prin conferințe publice să răspândească până în cele mai îndepărtate organizații, gândurile de care sunt călăuziți conducătorii „Ăstreii“ și metodele lor de lucru. D-*sa* a dat o deosebită atenție desp. de pe frontiera de Vest și celor din Munții Apuseni, organizații către care s-a îndreptat mai mult și privirile celor dela conducerea „Ăstreii“, căutând să le așeze pe un front comun de lucru.

În 1938, Prof. I. Breazu își continuă activitatea meritorică vizitând despărțămintele, asistând la festivitățile organizate de ele, rostind conferințe, dând îndrumări și încurajări pentru munca pe teren, adeseori extrem de anevoioasă din pricina lipsei de mijloace și de oameni idealști. Contactul acesta personal al d-*l*ui Prof. Breazu a fost prilejuit și de necesitatea punerii în aplicare a legii Serviciului Social, care a necesitat explicații și conferințe cu președinții organizațiilor „Ăstreii“.

În 1939, Prof. I. Breazu, cercetează la fața locului situația din numeroase despărțăminte, dându-le îndemnuri și îndrumări pentru îmbrățișarea și rezolvarea problemelor care se pun de conducerea „Ăstreii“, pentru o cât mai bună realizare a scopurilor ei.

Din 1940, d-*l* Prof. Breazu îndeplinește funcțiunea de secretar literar, ocupându-se în special cu redactarea revistei „Transilvania“.

Pentru a păstra contactul viu și efectiv cu despărțămintele, „Ăstra“ angajează în 1942 pe d-*l* E. Hulea, destoinicul președinte al despărțământului Alba Iulia cu controlul și îndrumarea activității lor.

Din Septembrie 1942 și până în August 1943 d-*sa* a vizitat (chiar de mai multe ori) despărțămintele: Abrud, Aiud, Ighiu, Ocna Mureș, Sebeș, Teiuș, Vințul de Jos, Zlatna din județul Alba, despărțămintele centrale județene: Arad, Beiuș și Deva, despărțămintele de plasă: Brad, Dobra, Geoagiu, Hațeg, Hunedoara, Ilia, Petroșani și Orăștia din jud.

Hunedoara; desp. central județean Sighișoara cu desp. de plasă Mediaș și Rupea din jud. Târnava Mare; desp. central Blaj cu desp. de plasă Târnăveni din jud. Târnava Mică; desp. central Turda cu desp. de plasă: Câmpeni, Câmpia Turzii, Ludoș, Baia de Arieș, Mociu din jud. Cluj-Turda. Pretutindeni a ținut ședințe cu comitetele despărțămintelor, a convenit cu intelectualii, îndemnându-l să se înroleze în cadrele „Astrei”, a luat contact cu autoritățile, a luat măsuri pentru îmbunătățirea organizațiilor și înmulțirea cercurilor culturale și a școalelor țărănești.

Datorită îndemnurilor dela conducerea „Astrei”, a inițiativelor locale dar și a insistențelor d-lui Prof. E. Hulea, o mare parte din organizațiuni s'au refăcut, s'au creat altele noi și s'a stabilit un mai viu contact cu ele.

În cursul anului 1943 d-l Prof. E. Hulea continuă cu aceeași conștiinciozitate vizitarea desp. centrale și de plasă din cuprinsul Ardealului raportând lunar rezultatul cercetărilor făcute și a măsurilor luate fie pentru îndreptarea unei situații, fie pentru întărirea unei organizații.

Funcționarii Asociației după unire

În conformitate cu art. 23 din statutele „Astrei”, se consideră ca funcționari: *a)* Președintele. *b)* Vicepreședinții. *c)* Jurisconsultul. *d)* Secretarul literar. *e)* Secretarul administrativ. *f)* Cassierul. *g)* Contabilul. *h)* Controlorul. *i)* Bibliotecarul. *j)* Custodele muzeului. *k)* Arhivarul. *l)* Economul. *m)* Conferențiarul.

Drepturile și obligațiile acestor funcționari sunt prevăzute în statute.

Președintele, vicepreședinții, jurisconsultul, controlorul, economul, membrii comitetului central, acei ai comisiilor și secțiilor literare științifice sunt *nesalariați*, ei ca și membrii „Astrei” fac apostolat cultural și nu pot primi decât în cazuri de deplasări oficiale (cu însărcinări speciale), misia regulamentară.

Modificările ce au survenit în rândul funcționarilor nesalariați sunt arătate în capitolul care privește activitatea comitetului central.

Atribuțiile și schimbările survenite printre funcționarii salariați în perioada de după unire sunt consemnate în cele ce urmează:

1. *Romul Simu*, după ce a suplini în timpul războiului mondial (1914-1918) pe secretarul administrativ Octavian Tăslăuanu, a fost numit în 1918 secretar administrativ titular, în care funcție a stat până la 1 Martie 1930, când a trecut la pensie.

2. *Ioan Georgescu*, a funcționat ca secretar literar din Martie 1920 până în 1 Octombrie 1923, când a demisionat din această funcțiune.

3. *Ioan Banciu*, cassier-contabil, a funcționat din anul 1911-1928 având pe lângă această funcție și funcțiunile de bibliotecar și custode al muzeului.

4. *Nicolae Băllă*, a fost angajat ca director artistic în Mai 1921, iar cu 1 Martie 1930 a fost numit secretar administrativ, în care funcțiune se află și azi. Ca director artistic a condus reprezentații cu elevii școlilor din Sibiu și cu diletanți, a ținut cursuri de dicțiune la școala normală „*Andrei Șaguna*” și a funcționat ca director al companiei teatrale „*Astra*”.

5. *Dr. Horia Petra-Petrescu*, funcționează în calitate de secretar literar dela 1 Octombrie 1923 și până azi, iar ca bibliotecar din anul 1929.

6. *Ioan Neagoe*, a funcționat în calitate de conferențiar din anul 1923 până în 1928, cu atribuțiile arătate la capitolul corespunzător.

7. *Victor Lazăr*, a funcționat ca bibliotecar din anul 1928 până în 1929.

8. *Col. î. r. Ioan Morariu*, a funcționat în calitate de cassier din 1928 până în anul 1936.

9. *Nicolae Petruțiu*, contabil din 1929 până în 1931.

10. *Ioan Isailă*, contabil din 1930 până în prezent.

11. *Carol Comșa*, cassier din 1936 până în prezent.

12. *Victoria Jurca*, funcționară auxiliară pe lângă secretarul administrativ din Martie 1920, fiind utilizată și la bibliotecă până în 1935.

13. *Simion Androne*, funcționar auxiliar din 1921 până în 1923.

14. *Constantin Simțion*, ajutor-casier din 1922 până în 1929.

15. *Mnadora Cîțrigă*, din 1923 funcționară auxiliară pe lângă secretarul administrativ (arhiva, înregistrarea actelor intrate și ieșite și expedierea corespondenței), iar din 1935 a trecut la bibliotecă ca ajutoare de bibliotecar la secția periodicelor, unde funcționează și azi.

16. *Valeria Comșa* din 1924 dactilografă, având din 1935 și înregistrarea actelor și expedierea corespondenței. Funcționează și azi.

17. *Aurel Ciungan*, din 1929 ca ajutor de bibliotecar până în 1940.

18. *Petre Olariu*, din 1940 ca substitut de bibliotecar până în prezent.

19. *Gherasim Aurel*, din 1940 ca ajutor de bibliotecar până în prezent.

20. *Alexandru Dima*, din 1934 până în 1940, redactor la revista „*Transilvania*”.

21. *Ioan Breazu*, din 1936-40, secretar propagandist, din 1940 până azi îndeplinește agendele secretarului literar și este redactorul revistei „*Transilvania*”.

22. *Eugen Hulea*, funcționează din 1942 ca om de legătură între despărțăminte și comitetul central.

După cum se vede mai sus aproape toți funcționarii au prestat în afară de atribuțiile lor statutare și alte lucrări, ce li s'a încredințat, fără să aibă pretenții pentru remunerații suplimentare aceasta intrând în al. II. al art. 23 din statute. Așa de exemplu d-l Ioan Banciu a organizat în anul 1921 loteria „Asociațiunii” (la care și-au dat concursul toți funcționarii, fără excepție), iar între anii 1926-1928 a luat asupra sa cauza concesiunilor de cinematografe și organizarea societății pe acțiuni „Astră cinegrafică”. De asemenea D-sa a organizat serbările comemorative din anul 1924 la Țebea, Câmpeni și Vidra în memoria eroului Avram Iancu (la care de asemenea au contribuit toți funcționarii de pe acea vreme, ai „Asociațiunii”), precum și la serbările din același an din București în colaborare cu Centrala Caselor Naționale, de sub președinția d-lui General I. Manolescu.

În 1928 când d-l I. Banciu a părăsit instituțiunea noastră comitetul a încredințat pe directorul artistic Nicolae Băilă să preia dela d-l I. Banciu muzeul, întocmind cu acel prilej și un inventar, iar când d-l secretar literar Dr. Horia Petra-Petrescu s'a îmbolnăvit în anul 1932, multe din atribuțiile statutare ale acestuia au fost și sunt îndeplinite și azi de secretarul administrativ, care din 1930 este d-l Nicolae Băilă. În timpul actualului războiu d-nii N. Băilă și contabilul I. Isailă au suplinit tot timpul pe casierul Asociațiunii C. Comșa, concentrat, fără vreo altă remunerație în plus. Din anul 1936, când D-șoara M. Citirigă a fost trecută la bibliotecă, d-l Nicolae Băilă a trebuit să îndeplinească și atribuția de arhivar, post care nu a mai fost completat.

D-l contabil I. Isailă a avut de împlinit pe lângă atribuțiile sale și ținerea evidenței publicațiilor „Asociațiunii” (Biblioteca Poporală, Revista „Transilvania”, Biblioteca „Astră”, etc.) și a abonaților dela ele.

D-na dactilografă V. Comșa a îndeplinit dela trecerea d-șoarei Citirigă la Bibliotecă, pe lângă scrierea la mașină și înregistrarea actelor și trecerea acestora în indicele alfabetic, fiind în caz de boală sau concediu suplinită de d-nii I. Isailă, N. Băilă și de casierul C. Comșa.

Administrarea averii „Asociațiunii” în anii 1918-1942¹⁾

O expunere amănunțită asupra situației economico-financiară a „Astrei” culturale și a fondurilor și fundațiilor ce administrează pe anii 1919-1942 nu o considerăm necesară, pentru că în dările de seamă anuale ale instituțiunii se află dezvoltată amănunțit fiecare gestiune anuală.

¹⁾ Datele mi-au fost transmise de d-l Isailă contabilul „Astrei”.

În consecință arătăm în tabloul de mai jos numai suma totală a veniturilor realizate și a cheltuielilor efectuate, pentru fiecare an în parte, menționându-se totodată excedentul, respective deficitul anual.

Anul	Moneda în circ.	Venituri	Cheltuieli	Excedent	Deficit
1918	Cor.	53.583'90	42.343'35	11.240'55	
1919	"	265.867'98	203.207'58	62.660'40	
1920	Lei	428.692'60	394.374'93	34.317'67	
1921	"	856.308'16	591.472'74	264.835'42	
1922	"	650.123'75	531.596'67	118.527.08	
1923	"	683.493'83	681.682'37	1.811'46	
1924	"	1.203.190'77	1.405.822'59		202.631'82
1925	"	2.647.684'—	1.942.306'14	705.377'86	
1926	"	3.462.182'06	3.116.311'20	345.870'84	
1927	"	5.038.916'86	3.927.515'15	1.111.401'71	
1928	"	4.961.745'44	4.200.394'30	761.351'14	
1929	"	3.470.280'49	3.308.748'75	161.531'74	
1930	"	2.593.004'41	2.378.501'75	214.502'66	
1931	"	1.968.802'66	1.817.174'—	151.628'66	
1932	"	1.634.476'24	1.465.546'24	168.930'—	
1933	"	1.274.509'—	1.262.151'—	12.358'—	
1934	"	1.678.372'—	1.224.866'—	453.506'—	
1935	"	1.577.992'—	1.225.539'—	352.453'—	
1936	"	1.659.657'—	1.360.489'—	299.168'—	
1937	"	1.663.944'—	1.291.753'—	372.191'—	
1938	"	1.757.497'—	1.148.605'—	608.892'—	
1939	"	1.449.395'—	1.117.056'—	332.339'—	
1940	"	1.390.609'—	1.227.588'—	163.021'—	
1941	"	2.732.348'—	2.253.476'—	478.872'—	
1942	"	4.161.604'—	3.356.483'—	805.121'—	

Dela Stat și diferite instituțiuni de stat s'a primit pentru propaganda națională-culturală în cursul acestor 25 ani ajutoare în sumă totală de 12.161.500 lei.

În anul 1918 „Asociațiunea“ a avut în administrare următoarele fonduri și fundațiuni, anume :

I. Fundațiunea „I. Olteanu“	Fundațiunea „I. Roman“
„ „Gr. Sândeau“	„ „A. Mureșan“
„ „I. Petranu“	„ „I. Iancu“
„ „G. Filepp“	„ „G. Anca“
„ „I. Rusu“	„ „N. Marinoviciu“

Fundațiunea „S. Munteanu“	Fundațiunea „I. Pop Maior“
„ „T. Sandul“	„ „I. Balomiri“
„ „I. Nichita“	„ „Desp. Timișoara“
„ „I. Bădilă-Moldovan“	„ „R. Riureanu“
„ „G. Boeriu“	„ „I. Galianu“
„ „G. Bozacu“	„ „I. Moga“
„ „D. Birăuțiu“	„ „Anon. Dobâca“
„ „E. Bașotă“.	

II. Fondul „Gh. Barițiu“	Fondul „Avram Iancu“
„ „Bibliotecii Univ. Cluj“	„ „Nic. Densușianu“
„ „T. Suciuc“	„ „I. Opincariu“
„ „S. Stoica“	„ „I. Simu“
„ „M. Albon“	„ „I. Cav. Pușcariu“
„ „Desp. Torac“	„ „P. Mureșan“
„ „Școalei Practice“	„ „Stipendiaților“
„ „Publicațiilor populare“	„ „N. Motora“
„ „Cultural al băncilor“	„ „Internatul Univ. Cluj“
„ „Desp. Ceica“	„ „Desp. Deva“
„ „Secțiilor Medicale“	„ „Desp. Vișău Iza“
	„ „Desp. Crasna“

Dela anul 1918 până la 1942 inclusiv „Asociațiunea“ a mai primit în administrare următoarele fundațiuni și fonduri :

I. Fundaț. „Fegele Ferdinand I“	Fundaț. Cult. „And. Bârseanu“
„ „Ioan Oncescu“	„ „Internatului Petran“
„ „Gregoriu Hangea“	„ „Dr. Liviu Brande Lemény“
„ Fam. „Dim. Moldovan“	„ „Iulia Pop“
„ „Dr. Aurel Novacu“	„ „N. și C. Rusu“
„ „Dr. Aurel Oprea“	„ „Dr. Iuliu Chicin“
„ „Dr. C. Păcurariu Bianu“	„ „D. Monasterianu“
„ „Dimitrie Bălănescu“	„ „Tereza Pișoș“
„ „And. Boboroni“	„ „Greg. Forro“
„ „N. P. Petrescu“.	
II. Fondul „General inalienabil“	Fondul „Patronal“
„ „C. Brâncoveanu“	„ „A. Mureșan pt. stat“
„ „N. Iorga“	„ „V. Alecsandri“
„ „Partenie Cosma“	„ „C. Diaconovich“
„ „Gheorghe Coșbuc“	„ „Adam Buda“
„ „Aurel Vlaicu“	„ „M. Eminescu“
„ „Fostei soc. de lect. Sibiu“	„ „Carmen Sylva“
„ „Pt. Mon. And. Bârseanu“	„ „Pt. Mon. M. Viteazul“

Fondul „Reun. agricole Sibiu“	Fondul „Romul Simu“
„ „Al. I. Lapedatu“	„ „V. L. Baron Pop“
„ „A. Călcianariu“	„ „M. Cogălniceanu“
„ „De Teatru Român“	„ „Pentru Tipărituri“.

În anul 1928 s'a inițiat un oficiu de colportaj condus de d.Ń Grațian Mărcuș în Cluj, care s'a desființat după puțin timp de funcționare, din cauză că totalul vânzărilor au atins numai suma de Lei 209.808, care s'a cheltuit în întregime pentru cheltuieli de regie.

În anul 1931 s'a încheiat contract între Ministerul Instrucțiunii și „Astra“, pentru închirierea clădirei din Str. Șaguna 8, Liceului de fete „Domnița Ileana“ Sibiu, clădire ce a fost pusă până atunci gratuit la dispoziția liceului.

În anul 1936 comitetul central ~ pentru îmbunătățirea veniturilor instituțiunii ~ a lansat un apel la ofranda publică, având un rezultat mulțumitor.

Pentru îmbunătățirea veniturilor fondurilor și fundațiilor comitetul central a hotărât în anul 1937 investirea unei părți din disponibilul acestora în rente de Stat, în deosebi „Imprumut de Inzestrare a Țării“ 4¹/₂% din 1934 și Scrisuri Funciare Urbane București noi 5%.

În anul 1938 clădirea închiriată Liceului de fete „Domnița Ileana“ prezentând serioase crepături a fost evacuată, iar adunarea generală a „Ăstreii“ ținută în acest an la Abrud a hotărît demolarea ei și cu bani împrumutați cu dobândă dela fonduri și fundațiuni să se construiască o casă de report, fapt ce a fost dus la îndeplinire, construindu-se un imobil cu trei etaje, având 16 locuințe.

În anul 1942 cu mărinimosul sprijin al Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale, „Astra“ și-a putut achiziționa o tipografie, dela care se nădăjduiește un bun sprijin material pentru viitor.

Cea mai mare pierdere în averea administrată de „Asociațiune“ din ultimii 25 ani a fost provocată de Legea pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane din 7 Aprilie 1934. În urma acesteia s'au înregistrat pierderi prin reduceri la depunerile cu livret și în cont-curent în suma de Lei 1.656.151.-.

În stocul efectelor încă s'au făcut amortizări în suma de Lei 314.021.- devalorizându-se unele acțiuni.

Stocul efectelor „Fondului general disponibil“ a fost în anul 1918 de Cor. 88.820.- și au crescut până la finea anului 1942 dela 88.820.- la Lei 341.494.-.

Principalele venituri ale „Ăstreii“ în anii 1918-1942 au constat din subvenții dela Stat și diferite instituțiuni particulare, încasări după

concesiunile de cinematograf, încasări din vânzarea de publicațiuni, chirii, taxe de administrare, dobânzi după efecte și dobânzi după depuneri.

Cele mai mari cheltuieli au fost efectuate pentru tipărirea de publicații, salare, administrarea realităților, ajutorarea despărțămintelor, cumpărarea de aparate de proiecțiune și diafilme, cumpărarea de cărți pentru înființarea și augmentarea bibliotecilor sătești, ajutorarea caselor naționale sătești și alte dotațiuni.

Din excedentul anului 1925 s'a achitat datoria pentru cumpărarea lăsământului Smigelschi de Lei 286.326*75.

În anul 1920 comitetul central a organizat o loterie, emițând lozuri de Lei 20.000.000*~ valoare, însă nu s'a putut desface decât în valoare de Lei 1.392.796 rezultând un venit curat de Lei 434.589*~.

În anul 1927 Ministerul Cultelor și Țărilor a luat în resortul său controlul funcționării cinematografele, întocmind o nouă lege de funcționare a lor, în care s'a prevăzut beneficii însemnate pentru societățile culturale. În urma acestei legi „Astra“ a primit 213 concesiuni de cinematograf stabile și 32 ambulante, precum și o concesiune pentru deschiderea unei case de filme. În primii ani s'au obținut venituri însemnate din închirierea concesiunilor, însă aceste venituri în urma modificării legii cinematografele și anulării beneficiilor prevăzute pentru societățile culturale, au scăzut încontinuu. În total s'a încasat din închirierea concesiunilor de cinematograf Lei 8.011.176*~.

Stocul efectelor fondurilor și fundațiilor a fost în anul 1918 de Cor. 341.120*~ și a crescut până la finea anului 1942 cu Lei 7.150*046*~ la Lei 7.491.166*~.

Depunerile spre fructificare cu livret de economie și în cont curent au fost în anul 1918 de Cor. 356.977*86, iar la finea anului 1942 depunerile în numerar au fost de Lei 3.799.860*~.

C

REALIZĂRILE „ASTREI“ PE BAZA PRINCIPILOR SALE STATUTARE

Știm că idealurile și realizările se cheamă unele pe altele, se adună, se grupează și se înlănțuiesc puternic nu numai în ființa noastră individuală, dar și în organismul social și național.

Idealismul pare să fie acel ce creează realismul, iar acesta din urmă nu are niciun rost fără înfăptuiri.

Nu vom insista asupra idealului de viață individuală și familiară, care ocupă mai de aproape ființa noastră. Referindu-mă însă la idealul național și cultural pot spune că pe măsură ce un astfel de ideal se realizează, altul îi ia locul.

Idealul deși are rădăcini adânci în trecut se încorporează treptat, treptat la diferitele etape ale prezentului. Astfel se explică de exemplu cum idealurile din trecut: de a avea pământ, de a fi liberi (și uniți sub același sceptru), de a avea o viață culturală, etc., pe măsură ce s'au realizat (în timp și spațiu), se înlocuiesc prin idealurile: de a cuprinde în hotarele țării pe toți frații (pe care împrejurările îi silesc să stea încă sub stăpânire străină), de a conserva etnia noastră, de a face ca prin cultură și progresul nostru să dovedim lumii întregi valoarea noastră și dreptul de a ocupa locul ce-l merităm în rândul țărilor civilizate, etc.

În realizarea acestor idealuri este drept că putem fi ajutați de virtuțile strămoșești dar și de felul cum știm să lucrăm, cum aplicăm aceste virtuți și cum putem să le întărim, canalizând defectele innăscute sau cele dobândite în timpul vieții.

„Astra“, care precum se știe nu a fost numai exponentul culturii poporului din părțile ardelenе, maramureșene, bănățene și crișene, dar instituția păstrătoare a virtuților și tradițiilor românești, care a încheiat întreaga viață socială, națională, culturală și politică, a adus și în ca-

drul României Mari contribuția ei pentru realizarea idealului cultural și național a întregului neam românesc.

În cele ce urmează voi expune deci contribuția pozitivă a „Ăstreii“, adecă realizările ei bazate pe cele 4 principii statutare: a) prosperare fizică, b) intelectuală, c) morală, d) economică, principii ce sunt îmbibaie de ideea conștiinții și solidarității naționale. Dela început trebuie să menționez, că realizările „Ăstreii“ de după unire au fost recunoscute ca merituoase și de alte națiuni. (Printre aceste națiuni este una ce nu ne-a fost niciodată prietenă).

I. Prosperarea fizică

Prosperarea fizică a fost realizată în 4 direcțiuni: 1. Desvoltarea corporală prin organizația „Șoimii Carpaților“. 2. Cercetări în domeniul capitalului omenesc românesc prin anchete și monografii. 3. Păstrarea sănătății prin: sfaturi, conferințe, cu emulațiile necesare (expoziții de copii). 4. Îngrijirea celor suferinzi, acordându-le gratuit consultații și ~ în marginea posibilităților ~ medicamentele necesare.

Meritul acestor realizări se datorește inițiativei Prof. Dr. I. Moldovan, numeroșilor membrii ai secției medicale și biopolitice condusă de Prof. Dr. Hațieganu și care și-au depus desinteresat munca pentru reușita cauzei, precum și tuturor adepților care convinși de binefacerile principiilor biopolitice le-au îmbrățișat și aplicat.

Șoimii Carpaților

Această organizație a fost inițiată de Prof. Dr. I. Moldovan, realizatorul ei a fost Dr. I. Hațieganu.

Prof. I. Moldovan a propus în 1926 adunării generale dela Zalău (propunere ce a fost acceptată apoi de adunarea generală dela Sibiu) creerea în cadrele „Ăstreii“ a unei subsecții de educație fizică și morală. În 1928 Prof. Moldovan a conceput și precizat în partea lor esențială statutele organizației „Șoimii Carpaților“.

Prof. Dr. Hațieganu cu ocazia congresului cultural al „Ăstreii“ (1930) face propuneri detaliate și sistematice pentru organizarea educației fizice, insistând ca „Astra“ să-și completeze în acest sens educația poporului.

Profesorului Dr. Hațieganu îi revine apoi meritul de a fi pus în practică organizația concretizată în statutele amintite și de a fi asigurat prin muncă însuflețită, perseverentă, dâră și jertfă mare, evoluția ascendentă a Șoimilor Carpaților.

Șoimii Carpaților au fost organizați ca o școală a vigoarei, a conștiinței și disciplinei naționale în serviciul idealului național, concretizat în cuvintele: „*Eternitatea unei Români Mari și puternice*“.

Educația șoimănească înseamnă o trăire (după doctrina biologică) individuală și națională. Se tinde prin ea la o valorificare a forțelor fizice (în același timp morale și intelectuale) a individului și punerea lor în serviciul colectivității.

De altfel ideologia, organizarea, metodele de lucru, ca și programul de activitate sunt prevăzute în statutele și regulamentele Șoimilor, precum și în diferitele dispozițiuni scrise, date anual de organele de conducere.

Datorită unei munci intensive pregătitoare, s'a început practicarea din cadrele organizației Șoimilor în ziua istorică de 1 Decembrie 1928 în Cluj, prin realizarea unei grupări de aproape 250 tineri din toate straturile sociale.

Iată anual progresul realizat de această organizație :

In 1928/29. Imediat după organizare, Șoimii au început o activitate de propagandă la sate cu festivaluri, gimnastică și conferințe de educație fizică. Se proiectează construirea la Cluj a unui stadion. Lucrările de amenajare sunt inițiate de Prof. Dr. Hațieganu care a pus la dispoziția subsecției de educație fizică suma de un milion lei.

In 1929/30. S'a format un consiliu sub președinția Prof. Dr. Hațieganu cu un comitet mai restrâns pentru executarea programului. Programul s'a împărțit pe diferite specialități și cuprinde: educația fizică practică, psihologie organizată, istorie națională, muzică, educație sufletească, igienă și primul ajutor. Conferințele sunt ținute de specialiști și au fost urmărite cu deosebit interes și cu mult folos pentru cei ce au asistat. S'a format un cor de 15 persoane, condus de d-1 Prof. Columba. S'au procurat aparate perfecționate de gimnastică și s'a construit o baie. S'a fixat portul Șoimilor și Șoimanelor. S'au confecționat drapele. S'a obținut în jurul Clujului un teren de 15 jugăre pentru o arenă sportivă. Pentru ca publicul românesc să fie familiarizat cu principiul Șoimilor, s'au ținut conferințe despre socoli și s'a rulat filmul socolilor. 27 membri au luat parte la socolii Cehoslovaci din Uzhorod. S'au ținut mai multe serbări și festivaluri pentru sfințirea cohortelor.

In 1930/31. S'au dat serbări colectând sume pentru arena sportivă. Au luat parte la serbările socolilor Jugoslavi din Beograd. Au participat la serbările universității din Cluj. Au luat parte la maiialul Brașovenilor, la primirea societății „Tinerimea Română”, precum și la cea a d-lui N. Iorga ca prim-ministru. Au primit vizita d-lui Colonel V. Bădulescu directorul general O. N. E. F., executând un program muzical. Iși înființează filiale la Sighet, Sibiu, Năsăud. Fanfara lor a avut un deosebit succes la festivaluri. Au organizat un mare festival la Sănnicolaul Mare și împreună cu socolii la Becicherecul Mare, Cichinda și Timișoara.

In 1931/32. Și-au ținut foarte regulat ședințele lor. Și-au format grupe de Șoimi și Șoimane. Pe lângă educația fizică au executat dansuri naționale, scrimă și gimnastică. Și-au format o echipă de propagandă care dă festivaluri. S'au înființat unități de Șoimi în satele din județele Sibiu, Brașov și Maramureș. Se lucrează intensiv la construcția arenei cu concursul Universității și Academiei de Agricultură. Au ținut conferințe în fiecare săptămână. Au participat la Olimpiada socolilor din Praga și au vizitat socolii din Polonia.

In 1932/33. S'au constituit mai multe comisii (medico-sportivă, de disciplină, de organizare, juridică, igienă și de presă) care au ținut mai multe ședințe discutând problemele ce-i interesa. A întocmit un program pentru instrucția căpitanilor, comandanților de unități. În fiecare ședință săptămânală s'a făcut gimnastică, scrimă și dans. Șoimanele au făcut gimnastică ritmică și de expresie. Au avut înscriși 250 Șoimi și Șoimane (35 erau elevi ai atelierelor C. F. R. din Cluj).

Au ținut 8 conferințe și s'au organizat 6 festivaluri și șezători culturale. Au participat la serbări și festivaluri inițiate de alte autorități. Au creat 11 unități sătești care activează meritoric.

In 1933/34. Activează intens la sate. Președintele Prof. Dr. Hațieganu ține numeroase conferințe. Echipele de propagandă s'au deplasat în 6 orașe. S'au creat 25 organizațiuni cu 40-300 membrii în Jud. Cluj. Se caută a se umplea timpul liber al țaranului prin festivaluri date (cel puțin lunar) la sate. Se dau exemple frumoase de sacrificiile ce se fac pentru Șoimi și „Astra”. Astfel lucrătorii C. F. R. din comuna Baciș au cedat Șoimilor drepturile lor de ajutor; la Sâncrai, oamenii au lucrat cărămizile pentru un cămin; la Chinteni, Mănăstireni și-au luat angajament să-și zidească casa lor culturală. Comuna Feleac a oferit un ajutor pentru fanfară; la Sâncraiu Almașului s'a dat un radio.

Organizațiile din Sibiu, Brașov, Sighet, Arad, progresează.

In 1934/35. Organizația și-a intensificat foarte mult activitatea. Descinderile la sate s'au înmulțit. S'au organizat numeroase festivaluri. Grandiosul parc sportiv al „Astreii” din Cluj este aproape terminat.

In 1935/36. Fiecare organizație de Șoimi a ținut numeroase conferințe, șezători și festivaluri. S'au organizat centre active în 32 sate din jud. Mureș, 6 în jud. Sibiu, 10 în jud. Alba. Există până în acest an, 110 organizații șoimănești. S'a dat o producție pe platoul dela Cotroceni, unde au venit 1500 membrii din 17 sate. Au dat un concert popular la Radio. Au organizat o impozantă șoimiadă cu ocazia zilei de 10 Mai. Lucrările din parcul sportiv sunt așa de înaintate încât se poate relua o activitate șoimănească în aer liber.

In 1936/37. Au participat la serbările adunării generale din Blaj, (1000 persoane). De ziua M. S. Regelui au organizat o manifestare grandioasă (aproape 2500 persoane). In desp. Cluj numărul nucleelor a crescut la 52. Se remarcă organizația din Topa Mică care are și o orcheastră, cea din Mihăești unde toți au costume. La Șoimiada anuală au participat 20 sate, numărând 1300 Șoimi și Șoimane. S'a început o participare la munca de interes obștesc. Astfel Șoimii ajută la construcția caselor naționale din Sâncraiu Almașului, Mociu și Florești; colectează pentru monumentul eroilor dela Coasta și pentru biserica din Bonțida; fac plantări de puiți la Luna de Sus și Aghireș, întemeiază biblioteci cumpărate cu bani proprii la Ungruți și Voivodeni.

La Reghin Dr. Nicoară are 11 unități șoimărești. El și-a organizat o echipă volantă cu care a mers în sate, unde a dat serbări. Și aici s'au executat lucrări de interes obștesc. Astfel s'a pus temelie și s'au făcut construcții de case culturale la Gorenii și Maiorești, construcție de biserică la Ibănești de pădure; plantări de arbori la Jabența, Vatava, Dumbrava și Porcești.

Despărțământul Alba se mândrește cu Șoimii din Zlatna conduși de d-l I. Popa care a organizat șoimiade și festivaluri. Ca muncă de interes obștesc a fost sădirea de nuci pe marginea șoselei la: Zlatna, Valea Mică și Almașul Mare.

Desp. Satu Mare are pe d-l Inginer Z. Spârchez ca prefect al Șoimilor și aici s'au organizat șoimiade, demonstrații și s'au executat sădiri de pomi, etc. S'au distribuit 200 pomi pentru Șoimii din granița de Vest.

In Odorheiu sunt 14 organizații conduse de d-l M. Cionca. Organizațiile din Mărtiniș și Vărghiș au fanfara lor.

In desp. Sibiu, d-l Dr. L. Ionașiu a creat noi organizații șoimărești. Numărul membrilor din oraș este de 400, care fac atletică ușoară, box, tenis și natație.

In Someș sunt 3 organizații conduse de E. Precup. Cea din Mintiu are fanfară, iar cea din Livada cor. A organizat șoimiada dela Așchileu. Turda are 2 organizații, care au organizat serbări. In Sălaj, Mediaș (conducător C. Mușlea) și Hunedoara s'a organizat numai câte o unitate.

O echipă regală a funcționat la Săcel (Maramureș). Ea a fost organizată în mare majoritate de membrii „Astreii“ maramureșene. Au luat parte și 3 echipieri ai Fundațiilor Regale. Ea a atins următoarele rezultate: 1. 1248 consultații medicale din care 400 date de președintele desp. (Dr. Ilea) 2. Asociația mutuală de asigurare a vitelor. 3. Școala țărănească pentru bărbați cu 70 elevi. 4. Înființarea unei pepiniere și

obținerea a 1500 altoi dela Camera Agricolă. 5. 462 consultații veterinare. 6. Construirea unui frumos monument de piatră în amintirea eroilor morți pe câmpul de luptă. 7. O școală țărănească pentru femei cu 57 eleve. 8. Un cor mixt țărănesc cu 33 membri. 9. Un cor mixt pentru intelectuali cu 28 membri. 10. O bibliotecă și local pentru cercul cultural.

In 1937/38. S'au ținut ședințe cu conducătorii din 9 județe și cu conducătorii satelor din jud. Cluj. S'a fixat un program minim de muncă obligatorie. S'a început tipărirea revistei „Șoimii Carpaților“. Șoimii din Sâncraiu Almașului, Zimbor, Voivodeni fac turneu cultural mergând la Ritmic (Sălaj). La serbarea din 14 Oct. dela Alba-Iulia participă și defilează aproape 5000 Șoimi. Inaugurează casa culturală din Florești. Șoimii din Vultureni au susținut un program festiv la Radio. Au umblat cu colinde și plugușorul.

Conducerea centrală a făcut 48 descinderi în 100 comune.

În Satu Mare funcționează organizațiile șoimănești în 16 sate. S'a pus bază fondurilor pentru casele culturale în 5 comune. Șoimii au contribuit cu 10-50.000 lei. Conducerea a oferit 2800 puieți. Șoimii au plantat 65.000 puieți, au ținut 46 conferințe și au aranjat 52 serbări.

În jud. Odorhei, plasa Ocland, sunt organizate 15 sate.

În jud. Mureș, sunt 63 organizații.

La Reghin, sub conducerea d-lui Dr. Nicoară s'a înființat o școală pentru comandanți. S'a scos și o broșură cu îndatoririle Șoimilor. S'a organizat 114 șezători culturale. Se lucrează la 3 case culturale. S'a ridicat monumentul eroilor la Ruși Munți. Unele organizații au grădini model. Au plantat 10.000 puieți și au îngrijit de cimitirele satelor.

În jud. Alba, sunt organizate 85 comune, S'au ținut 25 serbări culturale și 45 conferințe. La o serbare au participat 4000 membrii din 9 sate.

În jud. Sibiu, sunt 11 organizații. La o serbare au participat organizațiile din 7 sate. Șoimii din Sebeșul de Jos fac turneu cultural în jud. Timiș.

În județul Someș, activează în 4 sate. În Sălaj sunt 4 nuclee.

În Hunedoara s'a organizat școala pentru conducători. Sunt înscrși în organizațiile șoimănești în 9 județe 16.000 tineri.

In 1938/39. Organizația progresează sub conducerea Tribunalului ei, Prof. Dr. Hațieganu, secondat de secretarul general Dr. T. Spârchez. În primăvară însă activitatea a fost mai redusă din cauza evenimentelor naționale; un număr mare de comandanți au trebuit să răspundă apelor patriei.

Conducerea a organizat în Ianuarie cursurile de inițiere cu conducătorii satelor. Au luat parte în 4 serii (fiecare serie câte 3 zile) 150 învățători, preoți și alți intelectuali. Revista „Șoimii Carpaților” continuă să spară. Conducătorii fac deplasări frecvente la sate. Conferințele sunt ținute mai mult de Tribunal.

Organizația din jud. Cluj dispune de 70 unități. La serbarea de 1 decembrie s'au adunat corurile din Zimbor și Sâncraiu Almașului. Muzica națională este de altfel în toate programele unităților. Aproape toate unitățile au coruri. Dansurile naționale încă nu lipsesc din program. La congresul căminelor, echipa de dansuri din Feleac a obținut premiul I. S'au inaugurat casele naționale din Ruginoasa, Tic, Arghiș, Stoboru și Mociu. Au avut loc mai multe șoimiade. În desp. Huedin Dr. S. Rusu a întemeiat 6 unități. În Huedin este o fanfară cu 32 instrumente.

În jud. Mureș, sunt 64 unități, din care 40 în Reghin. Contactul cu satele se ia săptămânal. La șoimiada din 10 Mai dela Reghin iau parte 800 Șoimi și Șoimane. Organizația din Reghin a transportat pe cheltuiala ei 4 unități la Târgu Mureș. Echipa din Socol ia parte la congresul organizației „Kraft durch Freude” din Hamburg. S'a continuat munca de interes obștesc. Șoimii din Arian au ajutat la clădirea școlii, cei din Habic, Mureș Mort, Jabența, Ruși Munți, au plantat pomi. S'au terminat casele naționale la Reghin, Ibănești sat, Ibănești pădure, Goreni. S'au ridicat 4 monumente și 88 troițe.

În desp. Mureș s'a continuat instrucția unităților conduse de dl Ciortea. Șoimii din Band au cor mixt și fanfară.

În Jud. Alba, activitatea este condusă cu succes de dl I. Popa. Ca realizări: școala țărănească la Zlatna. La Valea Mică s'a continuat munca pentru casa națională. Există apoi organizații la Bucium Izbita. În Jud. sunt 21 unități.

În Satu Mare, sunt 23 unități. S'au ținut șoimiade și festivaluri. Se lucrează la terminarea caselor naționale din Gelu, Tătărași, Dobra și Baba Novac. În Gelu s'a creiat un parc al Șoimilor.

În Jud. Odorheiu, munca șoimănească este susținută de unitățile din Ocland, conduse de Dr. M. Cionca. A organizat școli țărănești. S'a întemeiat 3 fanfare.

În Someș există 20 unități, conduse de E. Precup. Unitatea din Livada are pe lângă cor, o fanfară și o echipă de dansatori. A făcut turnee de propagandă prin sate.

În Jud. Sibiu, există 11 unități. Are loc o șoimiadă la Tâlmăciu.

Jud. Turda are în frunte unitatea din Câmpia Turzii, condusă de Ing. Floașiu, care are un cor bărbătesc. A făcut deplasări în plasă. A dat un concert la Turda.

In Jud. Hunedoara sunt câteva unități, pe cale de organizare sub conducerea d-lui I. Sirea. In Jud. Târnava Mare activează unitățile din: Mediaș, Sighișoara, Dârlos. In Jud. Arad au luat ființă 2 unități.

1939. Unitățile șoimănești conduse de Tribunalul lor Prof. Dr. I. Hațieganu și-au continuat activitatea lor. Aței ce nu au fost concentrați și nu au stat de straje la hotarul țării și-au făcut datoria în localitățile unde rămăsese dând pe lângă festivaluri, sprijin la muncile agricole și la alte lucrări de interes obștesc.

In Jud. Cluj, s'a inaugurat casa culturală din Mociu, ridicată de despărțământ și de Șoimii conduși de Dr. E. Mureșanu. Șoimii din Răscruți dau festival la Gherla, iar împreună cu cei din Sâncraiuil Al. mașului au mers cu colinda la palatul Regal din București. Șoimii din Topa Mică dau festivaluri pentru a putea strânge banii necesari ridicării unei case culturale. Șoimii din Coasta au ridicat casa culturală.

In Jud. Satu Mare Șoimii din Ardușat au făcut turneu la Baia Mare. La Tămaia au ridicat un monument al eroilor.

Șoimii din Gelu și Baba Novac au participat la serbările restaurației din Satu Mare. In Gelu s'a cumpărat prin colecte un radio cu 6 lămpi și au colectat pentru o cooperativă. In Baba Novac Șoimii au colectat 300.000 lei pentru ridicarea unei case culturale și au făcut un turneu la Terebești.

In Jud. Mureș, s'a organizat șoimiada la Reghin. Șoimii din Reghin au luat parte la serbările restaurației la Tg. Mureș, spesele fiind susținute de d-l Dr. Nicoară. Au organizat serbări la Idicel pădure, Gurghiu și Sântu. Șoimanele au făcut ciorapi și mănuși pentru soldați. De sărbătorile Paștilor au adunat pentru cei concentrați: ouă roșii (3000), cozonaci, țigări, batiste, etc. Au organizat manifestări culturale naționale la Voineni și Maiorești Jud. Bihor. La Lăzăreni Șoimii și Șoimanele conduși de d-l și d-na I. Bradu au întocmit un cor (60 persoane), au introdus costumul național, au ținut conferințe, au dat producții teatrale, au făcut un turneu la Băița și au dat o demonstrație la monumentul martirilor Ciordaș și Bolcaș din Beiuș.

In Jud. Odorheiu, au luat parte cu fanfarele din Merești și Mărtiniș la serbările unirii dela Alba-Iulia și au dat serbări.

In Jud. Hunedoara Șoimii din Petroșani au dat serbări. Corul Șoimilor din Câmpuri Surduc au susținut ora satului la radio. Au și o fanfară. Șoimii din Sânt. Andrei au participat la serbările restaurației din București. Șoimii din Dobra au un cor mixt și țin ședințe culturale săptămânale.

In Jud. Alba d-l I. Popa conducătorul Șoimilor, cu ajutorul material al „Astrei“ și al Ministerului Agriculturii a realizat cooperativa

„Horia” cu depozit de sare și bumbac la Alba-Iulia, cu depozit de sare și prăvălie la Zlatna și cu prăvălie la Feneș și Almașul Mare.

În Jud. Sibiu grație străduinței d. lui Dr. Ionașiu, sătenii se arată din ce în ce mai înțelegători față de problemele șoimănești. Serbările Șoimilor din Săliște, Spring, Rășinari, Tălmăciu, Avrig, au fost prilej de îmbărbătare pentru noile organizații.

Activitate meritorică au depus Șoimii din: Someș, Turda, Sălaj, Târnava Mare, Târnava Mică și Arad.

In 1939/40. Din cauza cunoscutelor evenimente internaționale, care au avut repercusiuni asupra tuturor instituțiilor din țara noastră și instituția Șoimilor a trebuit să-și reducă mult din activitatea ei. Cele mai multe unități se mărginesc să participe la întrunirile sau serbările inițiate sau organizate de alte instituții.

In 1940/43. Una din cele mai frumoase și promițătoare instituții care ne-a dat atâtea realizări a rămas aproape numai o amintire. De fapt cele mai multe din unitățile ei care au activat în Ardealul de Nord și Vest au rămas sub stăpânire străină. Dintre unitățile rămase în Ardeal și care-și continuă munca este cea din Zlatna sub conducerea inimosului I. Popa.

În cadrul programului de colaborare cu Ministerul Propagandei organizându-se concursuri de coruri, port și dansuri naționale, au participat și echipele membrilor din asociația Șoimilor care au obținut diferite premii.

Cercetările în domeniul capitalului omenesc românesc, prin: anchete, monografii, etc.

Necunoașterea standardului de sănătate a populației dela sate ca și necunoașterea câmpului de întindere a plăgilor medico-sociale au îndemnat foarte mulți medici membri ai secției medicale și biopolitice a „Aștrei”, să întreprindă anchete pentru a constata atât gradul de sănătate al populației, cât și depistarea plăgilor existente spre a le combate cu mai mult folos.

Aceste anchete medico-sociale s’au întreprins precum se poate vedea din dările de seamă ale secției medicale mai mult sau mai puțin sistematic, mai mult sau mai puțin individual în multe comune, din județele Ardealului.

Găsim anchete sanitare făcute în desp.: Sibiu, Careii Mari, Reghin, Mercurea Ciuc, Diciosânmărtin, Cluj, etc.

Cea mai metodică anchetă este cea din județul Sibiu, condusă la început de Dr. I. Stoichiția și continuată apoi de Dr. I. Cozma (medici primari ai județului).

Metoda de lucru în această anchetă era concepută pe următoarele desiderate :

1. Să se examineze din punct de vedere igienic și social toate gospodăriile și locuințele familiilor din comună, recoltându-se date privitoare și la starea lor familiară.

2. Să se examineze din punct de vedere medical fiecare individ, completându-se examinarea cu toate cercetările speciale necesare, în deosebi în cazurile suspecte de vreo boală medico-socială.

3. Toate constatările medicilor anchetatori să fie consemnate în câte o fișă sanitară individuală, care era apoi întregită și cu rezultatul examinărilor speciale și analizelor de laborator.

4. Toți cei găsiți bolnavi (cu ocazia anchetei) primeau tratament medical imediat.

5. Toate examinările și ajutorul medical (medicamente, etc.) se făcea în mod gratuit.

O echipă de anchetă se compunea în medie din 25-30 persoane din care : 1 sau 2 medici interniști, 1 neuropsihiatru, 1 sau 2 ginecologi, 1 dermatovenerolog, 1 otorinolaringolog, 1 dentist, 1 sau 2 igieniști, 1 oculist, 1 chirurg, 10-15 medici fără specialitate (de circumscripție, practicieni din oraș, etc.), 1 farmacist, 4-5 surori de ocrotire, 1 moașă și un laborant.

De obicei cu o săptămână înainte de examinarea anchetei, medicul primar al județului se deplasa în comuna ce se destina anchetei și cu prilejul unei conferințe arăta foloasele acestei examinări, cerând învoirea populației să se lase să fie examinată, atrăgându-li-se atenția că acei ce se găsesc bolnavi primesc tratament și medicamente gratuite.

În ziua fixată pentru anchetă echipa ce venia în comună se împărțea în 2 grupe : una compusă din medici, care mergea din casă în casă, examinând și chestionând pe fiecare membru de familie, starea locuinței, condițiile de traiu, etc., completa fișă sanitară individuală și familiară.

Cazurile bolnave sau suspecte erau trimise, însoțite de fișă, în locul unde se găsea a doua grupă de medici specialiști (unde era plasată farmacia și laboratorul). Aici se examinau mai amănunțit, dându-li-se după caz tratamentul necesar. Munca depusă în mod gratuit dura toată ziua (cu o scurtă întrerupere la amiază) și pe cât era de grea pe atât de folositoare.

Valoarea materialului recoltat era de o netăgăduită însemnătate socială și medicală. Din el rezultă o oglindă credincioasă a standardului de sănătate al populației din comună cu toate particularitățile ei,

iar valoarea practică stă în tratamentul și îndrumarea pe calea cea bună a tuturor cazurilor de boală constatate.

Pentru ca cetitorul să-și poată face o idee de folosul practic al acestor anchete, este de ajuns să rezum rezultatul dintre anii 1931-1936 din județul Sibiu.

S'au făcut anchete în 24 comune cu o populație de 31.484 suflete din care 25.852 au fost examinați. Un procent deci de 82.1% examinați.

În ce privește starea materială a familiilor examinate 20.7% au fost găsiți în stare bună, 48.8% submediocră și 30.5% rea.

Cu privire la condițiile de igienă a camerilor locuite 29.6% locuiau în o singură cameră (primitivă), 56.3%, dispuneau de 2 camere și 14.1% aveau oarecare confort igienic.

După categoriile de vârstă se constată în marea majoritate a comunelor tendința de reducere a grupului populației tinere, deci o mărire a categoriei bătrânilor.

Cu privire la longevitate 38 la 100.000 ating etatea de 90-100 ani. Din cei 25.852 examinați 20.587 erau sănătoși și 5265 bolnavi de diferite boli. Cei mai mulți erau atinși de boli ale aparatului respirator (1024), veneau apoi în ordine descrescând: bolile tubului digestiv (787), tiroida (565), ochi (540), aparatul circulator (510), etc.

În cursul examinărilor s'au făcut analize de sânge (Wassermann), la 1432 persoane din care 240 au avut rezultatul pozitiv.

S'au executat 1916 extracții dentare și s'au dat gratuit 6765 rețete.

Împrejurările nu mi-au permis să am la îndemână toate dările de seamă și toate publicațiile în care erau trecute aceste anchete medico-sociale din cuprinsul întregului Ardeal, pentru a putea întocmi o statistică exactă (care probabil se ridică la zeci de mii de examinări) și care arată marea operă sanitară întreprinsă sub auspiciile „Ăstreii” sau în colaborare cu ea. Este posibil ca aceste anchete să fie sugerate (în parte) de anchetele întreprinse în plasa sanitară model Gilău. De altfel această plasă sanitară model a fost inițiată tot de președintele „Ăstreii” Prof. Dr. I. Moldovan, cu scop de a se cunoaște aplicabilitatea dispozițiilor de bază ale legii sanitare din 1930 pe care D.ș.a a întocmit-o pe când era subsecretar de stat.

În aceeași ordine de idei trebuie să menționez și *cercetările inițiate* de președintele „Ăstreii” Prof. Dr. Moldovan și executate de distinșii săi colaboratori din institutul de igienă și biopolitică, toți membrii devotați ai secției medicale și biopolitice.

În 1934 se cercetează: compoziția rasială a studenților români întreprinsă de Dr. I. Făcăoaru. În 1935, cercetările întreprinse de d. l

Dr. P. Râmneanțu în Banat și Sud-estul Transilvaniei, publicate sub titlul : a) Studiu asupra depopulării Banatului, cauzele depopulării. Rezultatele anchetei demografice din comuna Vărădia, jud. Caraș. b) Studiu asupra depopulării Banatului, cauzele depopulării. Rezultatele anchetei demografice din comuna Banloc, jud. Timiș Torontal. c) Cercetări asupra originii etnice a populației din Sud-estul Transilvaniei pe baza compoziției serologice a sângelui. Tot în acest an găsim întreprinse și unele monografii. Astfel Dr. Făcăoaru asupra : „Armoniei fizice în populația din Măguri“, „Inmulțirea disgenicilor și costul lor pentru societate și stat“ ; Dr. P. Râmneanțu : „Calcularea populației viitoare din Banat, Crișana, Maramureș, Bucovina, Basarabia, Vechiul Regat și România“.

In 1936 găsim cercetările d-lor Dr. I. Făcăoaru asupra : „Compoziției rasiale în populația din Voșlăbeni“ (jud. Ciuc) ; Dr. P. Râmneanțu : „Studii asupra depopulării Banatului“. Cauzele depopulării. Rezultatul anchetei demografice din comuna Jablanița (jud. Severin). „Studiu asupra depopulării Banatului“ : propuneri în legătură cu organizarea acțiunii contra depopulării.

Printre monografiile luăm lucrările : d-lor Dr. P. Râmneanțu asupra : „Cauzelor mortalității copiilor dela 0-14 ani la diferite vârste pe sex și mediu“, și cea a d-lui Dr. I. Făcăoaru asupra : „Familiiilor degenerate și costul lor pentru societate și stat“.

In 1937 găsim cercetările d-lui Dr. I. Făcăoaru asupra : „Compoziției rasiale la Români, Săcui și unguri“. „Compoziția rasială a mărginenilor“ (Sibiu). „Compoziția rasială în populația din Borloveni și Pataș“ (Caraș). Dr. P. Râmneanțu asupra : „Stării de nutriție și alimentație a țăranilor din 3 comune a jud. Caraș“. Monografiile Dr. Râmneanțu asupra : „Cauzelor de moarte în România“ și „Problema căsătoriilor mixte în orașele din Transilvania dela 1920-1937“.

In 1938 găsim : „Rezultatul anchetei pentru depistarea cazurilor de sifilis în comuna Măguri din Munții Apuseni“, de Dr. I. Ardeleanu ; „Amestecul rasial și etnic din România“ de I. Făcăoaru ; „Capitalul om din Munții Apuseni“ (ambianța) de Dr. P. Râmneanțu ; „Capitalul om din Munții Apuseni“ (alimentația, standardul de viață, capitalul om sub aspect dinamic) de Dr. P. Râmneanțu. Printre monografiile ar fi : „Contribuția compoziției rasiale a studenților minoritari (în comparație cu a celor Români) din România“ de Dr. I. Făcăoaru ; „Sinuciderile, omuciderile și accidentele din România“ de Dr. P. Râmneanțu.

In 1939. Găsim cercetările Dr. P. Râmneanțu : „Capitalul om din Munții Apuseni“ (calitățile psihosociale), factorii nocivi sănătății, zestre sanitară și „Capitalul om din Munții Apuseni“ (sugestii).

Printre monografiile putem considera: lucrarea Dr.-ului P. Râmneanțu: „Normele de selecționare a studenților la intrarea în Facultatea de Medicină din Cluj”.

In 1940 găsim: „Cercetări asupra frecvenței sifilisului și schița unui program pentru combaterea lui în mediul rural”, de Dr. P. Râmneanțu. Printre monografiile: „Indivizibilitatea Banatului și Româniilor din Banatul Jugoslav” și „Compoziția etnică a Crișanei și Maramureșului la recensământul din 1930” de Dr. P. Râmneanțu.

In 1941 găsim: „Cercetările psihologice la Moți” de d-nii: Dr. G. Preda, Stoenescu și Mateș; „Distribuția grupelor de sânge la populația din Transilvania” de Dr. P. Râmneanțu.

Printre monografiile considerăm aceea a: „Românilor dintre Morava și Timoc și continuitatea spațiului lor etnic cu al Românilor din Banat și Timocul Bulgar” de Dr. P. Râmneanțu.

In 1942 găsim de conf. Dr. P. Râmneanțu: „Originea etnică a Ciangăilor și Românilor catolici din Moldova” și „Problema iradierii Românilor din Transilvania în vechea țară”.

Cu privire la *conserarea sănătății prin sfaturi medicale, conferințe și emulații necesare*, ținem să menționăm că orice medic „Ăstrist”, care s'a dus la sate a ținut de a sa datorie să dea sfaturi igienice și de profilaxie a boalelor, care alături de acele date de intelectualii satelor nu au putut decât folosi sătenilor.

Din cele aproape 43.000 conferințe, ținute după unire, cca. 4000 au avut subiecte din domeniul sanitar.

Pentru a stimula mamele în îngrijirea copiilor, organizațiile „Ăstreii” au acordat premii și mențiuni speciale pentru cei mai sănătoși copii, aduși din sate în expozițiile din localitățile unde se ținea câte o adunare cercuală sau de despărțământ.

Citez anul și comunele unde au avut loc cele mai importante *expoziții de copii*.

1921 Sărmașul Mare; 1922 Ghiriș; 1923 Biia (Alba); 1924 Cincul Mare, Borșa, Bonțida, Ocolişul Mare (Turda); 1926 Zalău; 1927 Gherla, Avrig, Cetatea Albă; 1928 Hăpria (Alba), Jabenia, Orșova, Țapu (Târnavă Mică), Lupșa; 1929 Reșița, Sănmihaiul Almașului, Reghin, Sălcium (Turda); 1930 Reghin; 1931 Nocrich; 1932 Mercurea Niraj și Șeica Mare; 1933 Făget; 1934 Carei (două expoziții); 1936 Ocnișoara; 1938 Zărnești (Brașov); 1942 Rășinari și Hunedoara.

In cât privește *îngrijirea celor suferinzi* am amintit mai sus numărul foarte mare al consultațiilor medicale gratuite (câteva zeci

de mii) acordate sătenilor cu ocazia anchetelor sanitare, precum și al bogatului material medicamentos ce li s'a dat gratuit pentru reabilitarea sănătății. În unele desp. (Tighina) s'au acordat medicamente cu 20% reducere. În afară de aceasta s'au acordat și alte îngrijiri (extracții de dinți, masaj, electricitate, etc.), iar în unele spitale cum era în acel din Reghin Dr. E. Nicoară (care creiașe pe proprie cheltueală și farmaciile portative) își puna gratuit la dispoziția sătenilor serviciile sale de medic chirurg.

Nu pot încheia acest capitol fără a nu menționa faptul că în unele localități s'au executat chiar și lucrări de geniu sanitar (fântâni, baie, dispensar, etc.) cu concursul organizației „Astrei”. Astfel de înfăptuiri au existat de exemplu în jud. Sibiu (dispensar la Boița și Orlat, cooperative sanitare la Gârbova, toate în colaborare cu Minist. Sănătății).

Este locul să menționez că pentru „Ziua mamei și copilului” ca și pentru „profilaxia tuberculozei” „Astra”, dacă nu a inițiat, a dat concursul inițiatorilor ca aceste zile să aibă succesul ce-l doreau.

II. Prosperarea intelectuală

Vom expune această prosperare în trei direcțiuni: 1. Publicațiile „Astrei” centrale și acele din organizațiile sale periferice. 2. Educația școlară dată prin diferitele școli, conservatoare de muzică, cursuri și 3. Răspândirea culturii în popor prin biblioteci, universități populare, conferințe, prelegeri, șezători, muzee, teatru, radio, cinematograf sau proiecțiuni cu filme, expoziții de cărți, etc.

Cum multe din aceste manifestări aveau loc în casele culturale sau naționale ale organizațiilor „Astrei”, voi expune pe scurt și realizările din această direcție.

a) *Publicațiile - Periodice*

Dintre publicațiuni unele au avut un caracter permanent și au fost administrate de „Astra” centrală, altele au fost numai subvenționate de „Astra” și au apărut fie la sediul „Astrei”, fie în organizațiile sale periferice.

Printre cele dintâi menționăm în primul loc: *Biblioteca populară*.

Ăceastă publicație a completat în direcție practică cunoștințele elementare școlare fiind totodată un mijloc de educație religioasă, științifică, economică, morală, națională și de petrecere (distracții).

În fiecare an (cu excepția în epocile de criză financiară) au apărut mai multe broșuri și titlul lor (arătat în tabloul de mai jos) indică domeniul în care autorul respectiv a găsit de bine să-și întocmească lu-

crarea, lucrare care numai după propunerea comisiei de publicații era acceptată de comitetul central ca să fie tipărită.

Calendarul „Ăstreii” pentru popor deși avea un caracter enciclopedic era considerat printre numerile bibliotecii populare, căci pe lângă partea calendaristică avea material bogat ce intra în domeniile de mai sus ale bibliotecii populare.

Până la unire a apărut în biblioteca populară 91 numere.

După unire apar numerile următoare :

92. Satul meu din Ardeal	I. Georgescu
93. Din popor	P. Dascălul
94. Povestiri	I. Agârbiceanu
95. Calendar din 1921	~ ~
96. Ardealul și Ardelenii, partea I.	V. Lazar
97. Ardealul și Ardelenii, partea II.	V. Lazar
98. Istoria lui Tudor Vladimirescu	I. Georgescu
99. Oameni și stări dela noi	Dr. E. Dăianu
100. Ce este și ce vrea să facă Asociațiunea ?	I. Georgescu
101. Mitropolitul Andrei Șaguna, partea I.	Dr. I. Lupaș
102. Mitropolitul Andrei Șaguna, partea II.	Dr. I. Lupaș
103. Calendarul Asociațiunii pe anul 1922	I. Georgescu
104. Păcatele noastre	I. Agârbiceanu
105. Avram Iancu	I. Georgescu
106. Invățătură și petrecere	I. Georgescu
107. Ion Constantin Brătianu	O. Sumea
108. Calendarul Asociațiunii pe anul 1923	I. Georgescu
109. David Urs de Mărgineni	V. Lazar
110. Sămânța înțelepciunii	Maria Regina României
111. Calendarul Asociațiunii pe anul 1924	I. Georgescu
112. Gânduri de dat mai departe.	H. P. Petrescu
113. Pentru sările de șezătoare	~ ~
114. Invierea și alte poezii	I. Borcia
115. Clipe de întremare sufletească	~ ~
116. Icoane dela țară	P. Dascălul
117. De braț cu moșul în povești	N. P. Petrescu
118. Povești din țara Cehului	Bojena Niemțova
119. Calendarul Asociațiunii pe anul 1925	H. P. Petrescu
120. E primejduită cultura	~ ~
121. Patria, poezii	G. Tutoveanu
122-123. Ileana, feerie	I. Borcia
124. O bucată de pâine din Banat	H. P. Petrescu
125. Prizonierul din Caucaz (traducere)	Leon Tolstoi

126. Lucă - minte slabă și alte povestiri pt. popor I. Pop Reteganul
127. Cum să ne îngrijim vița de vie și vitele, { sfaturi practice I. A. și P. și
Ioan Zamfirescu
128. Hârtia de o sută (Alberto) povestiri de Edmondo Amicis - tălmăcire de . . . D-na St. Bidnei
129. Al doilea președinte al Asociațiunii Vasile L. baron Pop 1819-1875 . . . Dr. Elie Dăianu
130. Calendarul Asociațiunii pe anul 1926 . . . H. P. Petrescu
131. Dușmanii omului (vrășmașii sănătății și ai averii) sfaturi practice I. Pop Câmpeanu
132. Snoave, chiuituri, povestiri A. Bârseanu
133. Povestea vieții lui V. Alecsandri . . . G. Vâlsan
134. Moartea lui Asan I. Al. Lapedatu
135. O șezătoare românească (material de citit și de cântat) ~ ~
136. Amor și război (povestiri istorice) . . . I. Al. Lapedatu
137. Luptele lui Mihai Viteazul, povestite de el însuși ~ ~
138. De citit și răspândit (material pentru șezăturile culturale) ~ ~
139. Calendarul Asociațiunii pe anul 1927 . . . H. P. Petrescu
140. 1 Decembrie 1918 (conferință) . . . R. Simu
141. Vine Crăciunul (piesă de teatru pentru copii, în 2 acte) E. Sporea
142. Fapte de împlinit pentru întărirea și prosperitatea neamului ~ ~
143. Grivei și alte povestiri H. P. Petrescu
144. Piatra credinței, povestire din viața poporului C. Brediceanu
145. Casa țaranului român, sfaturi I. Pop Reteganul
146. Pricinuitorii boalelor I. Pop Câmpeanu
147. Din poveștile lui Moș Toader, povestiri pentru popor Adam Bolcu
148. Un ceas de șezătoare populară, material compus de d-nii { T. V. Păcățeanu
Adam Bolcu
I. Pop Reteganul
H. P. Petrescu
149. Niță Zdrenghea Al. Lupeanu Melin
150. Calendarul Asociațiunii pe anul 1928 . . . H. P. Petrescu
151. Gheorghe Cârțan A. P. Bănuț
152. Nutremânt sufletesc pentru serile lungi de iarnă ~ ~

153. Războiul pentru întregirea Neamului Românesc (1916-1918)	V. Lazar
154. Cultivați legumele în grădinile voastre	V. Lazar
155. Poezii bănățanești	V. Vlad Delamarina
156. Războiul Româno-Ruso-Turc (1877-1878)	Nic. Gane
157. Ingrijirea copilului mic până după înțăr-care. Sfaturi pentru mame	- -
158. Cărlanii sau doi țărani și cinci cărlani, piesă într'un act, cu lămuriri asupra felului cum trebuie să se joace, date de N. Băilă	C. Negruzzi
159. Copii cu renume	V. Lazar
160. Biografia Păr. Vasile Lucaci, povestire pentru popor	Al. Ciura
161. Bucătăria gospodinei dela sate, sfaturi și rețete de mâncări	Ana V. Lazar
162. Calendarul Asociațiunii pe anul 1929	H. P. Petrescu
163. Ziua Unirii, 1 Decembrie 1918, piesă în 3 acte	E. Sporea
164. Traista bunicului, povestiri	Sabin G. Trușea
165. Vorbe de demult, legende și povestiri	N. I. Dumitrașcu
166. Inceputul neamului românesc	Dr. I. Lupaș
167. Cărticica sănătății, Ed. III.	Dr. I. Beu
168. Flori de pe Câmpie	V. Podariu
169. Ingrășatul sau gunoirea pământului, Ed. II.	A. Cosciuc
170. Despre testament, Ed. II.	Dr. V. Moldovan
171. Povești în versuri	G. Coșbuc
172. Stan Bolovan și alte povești ardelenesti	I. Pop Reteganul
173. Calendar pe anul 1930	H. P. Petrescu
174. Steaua dela răsărit, colinde	V. Crișan și
N. I. Dumitrașcu
175. Nutrețul măestrit, Ed. III.	I. V. Negruțiu
176. Tuberculoza	Dr. I. Stoichiția
177. Conferințe pentru popor	I. Agârbiceanu,
G. Mărcuș și
S. Opreanu
178. Calendar pe 1931	H. P. Petrescu
179. Petrea voinicul și alte Balade	St. Cacoveanu
180. Din țara Hațegului	I. Pop Reteganul
181. Ingerul a strigat, poezii	I. U. Soricu
182. Marii cântăreți	I. Agârbiceanu

183. Arhanghelul dela Turda A. Nanu
184. Ce trebuie să știm despre boalele mo-
lipsitoare Dr. I. Stoichiția
185. Copiii ursuțului I. Pop Reteganul
186. Biografii romane, Vol. I. N. P. Petrescu
187. Calendar pe 1932 H. P. Petrescu
188. Tâlcuirea Sfintei Liturghii Dr. N. Tărchilă
189. Pentru țăranul Român N. Iorga
190. Cultura pomilor I. Mardan
191. Bucătăria gospodinei dela sate, Ed. II. A. V. Lazar
192. Pentru temeiul țării I. Agârbiceanu
193. Biografii romane, Vol. II. N. P. Petrescu
194. Dela frații noștri din Muntenia { N. Dumitrașcu și
I. N. Popescu
195. Ingrijirea mamei și copilului mic Dr. I. Stoichiția
196. Dascălul Ioniță I. Pop Reteganul
197. Să luam aminte Petre Petrescu
198. Calendar pe 1933 H. P. Petrescu
199. Odinioară și acum I. Pop Reteganul
200. Nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala,
piesă de teatru H. P. Petrescu
201. Poezii populare și chiuituri din țara
Oltului V. Lazar
202. Flori din grădina Raiului Septimiu Popa
203. Legea Nouă, piesă de teatru S. Stanca
- 204-205. Țara noastră România S. Oprean
206. Calendarul pe 1934 H. P. Petrescu
207. De ce nu poate fi plugarul român co-
munist S. Bornemisa
208. Poezii populare din granița Năsăudului,
209-212. Trecutul nostru românesc E. Al. Boșca
213. Tot omenia e mai tare, piesă teatrală I. Lupaș
214. Valorificarea muncii și raționalizarea gos-
podăriei țărănești P. Dascălul
- 215-216. Dragostea pârdaľnica, piesă teatrală
tradusă din limba slovacă G. Brânduș
217. Noroc și veselie, schițe umoristice din
vieața poporului L. Monastereanu
218. Calendarul pe anul 1935 N. Lupu
219. Povestiri istorice din trecutul românesc
al Clujului H. P. Petrescu
219. Povestiri istorice din trecutul românesc
al Clujului N. Filimon

220. Munți, animale și pământ I. Pop Reteganul
 221. Căntece oltenesti N. I. Dumitrașcu
 222. Stâlpii satului, piesă în 3 acte P. Dascălul
 223. Calendarul pe 1936 H. P. Petrescu
 224. Moartea lui Asan, Ed. II. I. Al. Lapedatu
 225. Amor și răzbunare, Ed. II. I. Al. Lapedatu
 226-227. Șoimii Carpaților - -
 228. Din popor, Ed. II. P. Dascălul
 229-233. Boli, leacuri și plante de leac Dr. Bujoreanu G.
 234. Răsărit de soare, piesă în 3 acte N. Boeriu
 235-236. De ce trebuie să muncim, sfaturi G. Brânduș
 237. Calendarul pe 1937 H. P. Petrescu
 238. Anecdote I. Chituc
 239. Zile Mari, conferință H. Teculescu
 240-241. Zile Mari, conferințe G. Beniog și A. Radu
 242. Cărturarii români, biografii I. Agârbiceanu
 243. Calendarul pe 1938 H. P. Petrescu
 244. Din durerile Maramureșului, piesă în 3
 acte E. Racoți
 245. Cămin pustiit, piesă de teatru S. Truția
 246. Fire de nalbă, povestiri S. Truția
 247. Poezii patriotice, alese de I. Breazu și I. Chinezu
 248. Din vieața Sfinților, Ed. II. - -
 249. Povestiri I. Creangă
 250. Povestiri I. Pop Reteganul
 251. Calendar pe 1939 H. P. Petrescu
 252-253. Despre cărțile funduare, Ed. II. Dr. V. Moldovan
 254-255. Cultura pomilor, Ed. II. I. Mardan
 256. Al. Chioreanu și rolul său în revoluția
 Românilor ardeleni St. Pascu
 257. Poezii populare din Banatul Jugoslav R. Cristea
 258. Din pildele Domnului I. Agârbiceanu
 259. Calendar pe 1940 H. P. Petrescu
 260. Despre minuni I. Agârbiceanu
 261. Alte anecdote I. Chituc
 262. Cu noi este Dumnezeu, sfaturi pentru
 soldați - -
 263. Legea casei, piesă teatrală P. Dascălul
 264. Povești ardelenesti I. Pop Reteganul
 265. Calendar pe 1941 H. P. Petrescu
 266. Fiul Sf. Ioan, povestiri I. Câmpeanu

267. Bocete, culese de S. Hurdea
 268-269. De vorbă cu Ilarie I. Agârbiceanu
 270. Credință și obiceiuri cuvioase I. Velea
 271. Calendar pe 1942 H. P. Petrescu
 272. Obiceiuri din Tilișca I. Frăcea
 273. I. Vulcan Dr. T. Popa
 274. Pentru țară și neam, îndemn pentru sub-
 scrierea la împrumutul reintregirii . . . „Astra“
 275. Rana deschisă I. Agârbiceanu
 276-277. Povestea unei coroane de oțel . . . G. Coșbuc
 278. Indrumător practic pentru îngrijirea po-
 milor I. Mardan
 279. Călăuza creștinului la biserică, Ed. II. . . - -
 280. Ercule P. Ispirescu
 281. Păcală în satul lui și alte povești hazlii . I. Slavici
 282. Calendarul Asociațiunii pe anul 1943 . H. P. Petrescu
 283. Lelea Ană Gură-multă, comedie în 3 acte N. Lupu
 284. Versuri pentru copii Aurelia Pop Florian
 285. Românii din Maramureș Dr. Al. Filipașcu
 286. Românii din valea Mureșului de Sus Nic. Albu
 287. Obiceiuri cuvioase, partea II. I. Velea
 288. Calendarul Asociațiunii pe anul 1944 . H. P. Petrescu

Revista „*Transilvania*“ a avut în diferite etape ale existenței sale un conținut variat.

Înainte de unire era un magazin de studii mai mult sau mai puțin științifice și de documente, care uneori erau contribuții reale la materiile diferitelor ramuri de știință. Secretarul administrativ al „Ăstreii“, O. Tăslăoanu, nu era mulțumit de ea și în 1913 solicită comitetului transformarea ei în o revistă de propagandă. Comitetul decide în 1914 să apară cu studii și articole de popularizare și cu informațiuni. În timpul războiului absentând secretarii și nefiind timpurile pentru răspândirea publicației, revista apare cu materialul strict necesar.

După unire revista apare cu studii din toate domeniile și o beletristică bine reprezentată. Uneori scotea chiar suplimente muzicale.

Secretarul literar I. Georgescu a crezut de bine ca pe lângă numerile cu muzică populară aleasă (cum a fost cea a compozitorului N. Oancea) să scoată și numere care să le dedice memoriei oamenilor mari din trecut, sau ca omagiu pentru cei ce trăiau. Astfel apare în 1921 un număr dedicat lui T. Vladimirescu și un altul lui N. Iorga, iar în 1923 un număr dedicat memoriei lui A. Bârseanu.

Din 1 Ianuarie 1924 revista a fost redactată de Dr. H. P. Petrescu. Din cauza lipsei de mijloace bănești fiecare număr al revistei are numai 2 coale. Această situație durează mai mulți ani. Secțiile științifice-literare aduceau în marginile posibilității contribuția lor.

În 1928 odată cu sporirea coalelor se ia în redacția revistei și d.1 I. Agârbiceanu, secretarul secțiilor. Se decide să se plătească colaboratorii. Criza financiară însă persistând, revista (care împlinea tocmai 60 ani de existență) a fost suspendată pe câtăva vreme. Un număr al ei a fost tipărit gratuit pe spesele editurii Ziarului „Universul“.

Din 1930-1934 Transilvania apare (cu excepția Nr. 1-6 a congresului cultural) cu pagini puține și cu material mai mult administrativ (dări de seamă, rapoartele secțiilor, ale adunărilor generale etc.).

Din Ianuarie 1934 „Transilvania“ apare sub titlul „Buletin de tehnică culturală“. La adunarea generală ținută la Brașov în 1933 doi distinși îndrumători ai „Ăstreii“: Prof. Dr. I. Hațieganu și Insp. școlar S. Țeposu au venit cu importante referate bazate pe experiențele activității lor în despărțăminte să precizeze tehnica de propagandă la sate precum și colaborarea „Ăstreii“ cu statul și alte societăți similare. Se impunea dela sine ca una din cele mai importante publicații ale „Ăstreii“ să facă cunoscut pe o scară mai întinsă merituosele activități și înfăptuiri din organizațiile periferice. Prof. I. Moldovan înțelegător al vremurilor și împrejurărilor propune și comitetul central acceptă ca „Transilvania“ să devină un buletin de îndrumare tehnică culturală atât pentru organizațiile „Ăstreii“, cât și pentru alte instituții culturale. Scopul Transilvaniei ca buletin de tehnică culturală a fost precizat de Prof. I. Moldovan astfel:

„Transilvania va publica ~ zice D. sa ~ articole de îndrumare din experiențele altora, care muncesc pe teren, dări de seamă asupra oricărei realizări pozitive, relevând meritul acelora care au contribuit la înfăptuirea lor pilduitoare, dând astfel și o modestă, binemeritată recompensă morală, stimulatoare pentru alții; va publica mai departe material pentru conferințe, șezători, comemorări, expoziții și amintiri, documente despre lupte și fapte din trecutul nostru, pilduitoare pentru viitor etc., încercând să dea întregului material publicat un colorit etnic național, să dea astfel gândurilor și activității noastre o direcție mai concretă, mai limitată poate, dar mai efectivă în vederea scopului pe care-l urmărim“.

Prin noua directivă dată „Transilvaniei“ de președintele „Ăstreii“ se aduce între organizațiile „Ăstreii“ un stimul și o emulație folositoare propășirii culturale. În același timp se ajută la progresul cultural al țării, consolidând legătura și colaborarea cu celelalte societăți, adaptând

bunele înfăptuiri realizate în alte puncte ale țării și făcând cunoscut pe ale sale „Astra“ putea apoi să arate necesitățile și greutățile întâmpinate, iar prin ajutorul comun putea aduce o contribuție și mai mare la buna funcționare a întregii propagande culturale.

În acest spirit „Transilvania“ a continuat să apară având în comitetul de redacție pe Prof. I. Moldovan, Dr. G. Preda, Păr. I. Dăncilă, Dr. Horia P. Petrescu și Prof. A. Dima până în 1939 când i se mai adaugă încă doi colaboratori Dr. D. Stăniloae și S. Sandu. Mijloacele materiale nu permiteau să iasă decât tot numai la 2 luni odată. Revista a fost remarcată în studiile de specialitate și în cataloage aducând servicii tuturor care s'a folosit de materialul bogat și ales din ea.

Odată cu apariția legii Serviciului Social ea a fost utilizată și în înțelesul îndrumărilor și dispozițiilor privitoare la aplicarea acestui serviciu în Ținuturile: Someș, Mureș și Timiș.

În urma dezastrului național din vara anului 1940, Comitetul a găsit că este necesar să transforme „Transilvania“ (care se găsea în al 72-lea an de existență) în o revistă de luptă națională pentru restaurarea patrimoniului românesc în vechile lui hotare, pentru întărirea conștiinței de unitate și solidaritate națională și în deosebi pentru cunoașterea și punerea în lumină a tuturor drepturilor și valorilor spirituale ale Transilvaniei întregi în cadrele românismului. Incepând din Martie 1941 revista a apărut lunar într'un format nou, bucurându-se de colaborarea unui important număr de specialiști.

Comitetul de direcție a fost compus din d-nii: C. Daicovici, Silviu Dragomir, St. Manciușlea, I. Mușlea, Sabin Oprean, Dr. Ionel Pop, Dr. P. Râmneanțu, redacția fiind încredințată d-ului I. Breazu, secretar literar al „Ăstreii“.

Biblioteca „Astra“ al cărui cuprins era pentru intelectuali, a publicat și publică lucrări de mare valoare care trebuiesc luate în seamă în evoluția noastră culturală.

Înainte de unire această bibliotecă a scos un număr.

După unire au apărut numerile următoare:

2. Tudor Vladimirescu (dramă ist. în 5 acte) . N. Iorga
3. Prin Ardeal, partea I. (cu 161 ilustr. și o hartă) I. Georgescu
4. Istoria neamului românesc, vol. I. cu ilustr. St. Meteș
5. Căntece populare românești pentru cor mixt,
vol. I. N. Oancea
6. Viitorul tehnic economic al României între-
gite (trad. de I. Georgescu cu tablouri și
hartă) F. Neugebauer, ing.

7. Jertfele Românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmăr și Maramureș, aduse în războiul mondial din 1914-1918 T. V. Păcățian
8. Pictori francezi prin țara noastră (1828-1866) cu ilustr. I. C. Băcilă
9. Cum s'a făcut unirea Basarabiei Dr. O. Ghîbu
10. Evoluția secțiilor literare și științifice ale „Astrei” Dr. O. Ghîbu
11. Contribuțiuni la istoria ziaristicii românești ardelen Dr. I. Lupaș
12. Valorificarea capitalului uman prin igiena națiunii Dr. A. Voina
13. Ancheta sanitară, ca bază de plecare a plăgilor sociale Dr. D. Stanca
14. Pământul și istoria Victor Stanciu
15. Portretele lui Mihai Viteazul I. Băcilă
16. Dr. Ioan Rațiu I. Georgescu
17. Vieța bisericească a Românilor din Țara Oltului St. Meteș
18. Tehnica de propagandă la sate și colaborarea între „Astra” și alte societăți culturale S. Țeposu
19. Gh. Pop de Băsești I. Georgescu
20. Bogățiile miniere ale Munților Apuseni V. Stanciu
21. Românii și minoritățile etnice în Nord-Vestul Țării St. Manciulea
22. Vasile Goldiș luptătorul și realizatorul public S. Dragomir
23. Praid, sat într'un ținut secuizat N. I. Dumitrașcu
24. Conferințele naționale ale Românilor de dincoace de Carpați Dr. V. Moldovan
25. Mama și copilul, priviți sub raport sufletesc Dr. Gheorghe Preda
26. Gândirea biopolitică a lui Eminescu Gh. Vornica
27. Problema continuității Românilor în Dacia, patru conferințe }
C. Daicovici
E. Petrovici
I. Moga
R. Vuia
28. Traian preabunul împărat, trad. din limba italiană, de Nicolae Lascu Roberto Paribeni
29. Un sfert de veac dela unirea Transilvaniei Silviu Dragomir.

Este locul să amintesc că din publicațiile editate de „Astra” se trimit un număr de exemplare despărțămintelor sale (calendarul se împarte gratuit la organizațiuni). Numai unele (foarte puține) din desp. plătesc abonamentul lor.

Cu cele rămase și din publicațiile procurate de „Astra“ centrală, se întocmesc apoi colecții de biblioteci, care precum am arătat la capitolul cercurilor culturale se distribuie gratuit atât despărțămintelor, cât și cercurilor culturale în scopul de a-și mări bibliotecile lor sau de a crea noi cercuri culturale.

La o cerere motivată, aceste colecții se trimit gratuit și altor instituții culturale din țară sau chiar la instituții de stat (armată, spitale, închisori, etc.).

Dacă ar fi să calculăm numărul de exemplare tipărite, a celor vândute și a celor rămase în depozitul „Astreii“ am putea cu aproximație spune că în cei 25 ani dela unire s'a distribuit gratuit cca 200.000 exemplare.

Buletinul Eugenic și Biopolitic, editat de secția medicală și biopolitică continuă să apară sub conducerea președintelui Prof. I. Moldovan, conținând în paginile lui pe lângă articole de specialitate, și numeroase studii, articole și cronici de interes general, care servesc la îmbogățirea patrimoniului biologic al neamului nostru.

În 1942 „Astra“ centrală a cumpărat tipografia *Foaieț Poporului* și cu ea a preluat și această gazetă (una din cele mai vechi gazete pentru popor din Transilvania). Gazeta redactată de d-l Nicoară se găsește sub privirea ocrotitoare a distinsului scriitor ardelean I. Agârbiceanu și prin îndrumări și articole populare interpretează credincios gândurile conducătorilor „Astreii“: de ridicare a țărânimii și solidaritate națională.

Cu ajutorul consiliului de patronaj al operelor sociale, „Astra“ a început să scoată în 1941/42 primele broșuri din ciclul: „*Neam și Familie*“ a căror scop este cunoașterea și consolidarea acestor unități fundamentale ale existenței noastre naționale. Au apărut până în prezent:

Mama generatoare de viață românească, de d-na V. Căliman.
Preotul și familia preotească, de I. Agârbiceanu.

Mama, copilul și căminul familial în poezia românească, de I. Breazu.
Selecția valorilor, de A. Roșca.

Introducere în Etnobiologie și Biopolitică, de Dr. I. Moldovan.

Printre publicațiile care au fost sprijinite de „Astra“ menționăm: revista „*Gând Românesc*“. Această revistă a fost condusă la Cluj cu mult talent și perseverență aproape 8 ani de d-nii I. Chinezu și O. Boitoș. Revista are o prestație merituosă a tinerii generații și cuprindea lucrări beletristice, științifice, culturale, scrise de condeele cele mai chemate.

Cum se hotărâse ca adunarea generală a „Astreii“ să aibă loc în 1939 la Cluj (ceea ce nu s'a întâmplat din motivele expuse în alt loc),

revista „Gând Românesc“ a scos un număr omagial la care au adus contribuție cei mai distinși scriitori ardeleni.

„*Revue de Transylvanie*“ este de asemenea o prețioasă publicație condusă de Prof. S. Dragomir, având la Cluj ca redactor pe D. D. Roșca, iar la Sibiu pe d.1 G. Sofronie.

Revista aduce un material important contra tezelor revizioniste. Ea era ținută la un înalt nivel științific și cu o execuție tehnică ireproșabilă. Revista s'a bucurat de colaborarea multor membri ai secțiilor „Ăstreii“, a fost primită pretutindeni cu plăcere și admirație jucând un rol preponderent la propaganda românească peste hotare.

În 1929 apare în cuprinsul gazetei „*Foaia noastră*“ (redactată de Dr. I. Stoichița și V. Lazăr) o pagină a „Ăstreii“ scrisă de H. P. Petrescu, secretar literar în colaborare cu alți membrii din desp. Sibiu.

Această gazetă mutată dela Cluj la Sibiu apărea săptămânal și aducea pentru popor prețioase informații economice, sociale, culturale, etc., încât comitetul central s'a învoit să poarte subtitlul „Foaie de propagandă în serviciul Asociațiunii“. Conform unui angajament material, în pagina „Ăstreii“ apăreau dări de seamă din despărțăminte și despre publicațiile „Ăstreii“, se aducea în discuție probleme culturale etc. Din cauza crizei financiare însă, după aproape un an a încetat pagina „Ăstreii“ deși s'a dovedit foarte utilă pentru „Ăstra“.

Un mare număr de broșuri, reviste sau ziare au fost editate sau ajutate în apariția lor de regionalele sau despărțămintele noastre. Printre cele mai importante cităm :

Gazeta pentru popor „Luminătorul“, revista „Luceafărul“ (mai târziu „Revista Banatului“) și ziarul „Dacia“ editate de regionala bănățeană condusă de d.1 Insp. școlar Evuțian. Tot această regională editează anual un număr însemnat de broșuri pe care le răspândește pe teritoriul său.

„Gazeta Transilvaniei“ este editată de desp. Brașov condus de Dr. I. Căliman. Ea se bucură de colaborarea unui număr însemnat de intelectuali ai țării. Pentru a se apropia mai mult de țărănime desp. Brașov a reînviat vechea „Foaie pentru minte“ ca supliment pentru popor, în numărul de Duminecă al acestei gazete. Desp. a editat și numeroase broșuri.

Desp. din Deva editează gazeta „Ăstra Hunedoreană“ în același spirit care animează toate publicațiile „Ăstreii“.

În decursul celor 25 ani dela unire a mai apărut sub egida sau cu concursul organizațiilor „Ăstreii“ : Buletinele desp. Sibiu (desp. condus la început de Dr. Preda, iar mai târziu de S. Țeposu). Numeroase broșuri apărute la Sighet precum și ziarul „Ăstra Maramureșană“ (condus

de Dr. V. Ilea). „Astra“ din Tg. Mureș condusă de I. Bozdog. Numeroase broșuri scoase pe spesele proprii de Dr. Nicoară din Reghin, împreună cu ziarul „Astra Reghin“. „Graiul Neamului“ și „Gazeta noastră“ la Carei. „Meseșul“ la Sălaj. „Țara Bârsei“ la Brașov. „Almanahul Almajului“ la Bozovici. „Astra Bihariei“ la Oradea. Numeroase broșuri la Cetatea Albă (desp. condus de T. Iacobescu). „Afirmarea“ la Satu Mare. „Hotarul“ la Arad. „Cronica“ la Baia Mare. „Gazeta Sălajului“ la Zalău. Buletinele desp. Sf. Gheorghe, etc.

Unii din membrii „Astreii“ (fără a se bucura de vreun ajutor material al „Astreii“) au înființat sau fac parte din comitetul de redacție a mai multor reviste literare și științifice la care au adus contribuția mulți alți Aștriiști. Citez printre cele mai importante din Ardeal: „Viața Ilustrată“ din Sibiu și Cluj (P. S. S. Dr. N. Colan); „Darul Vremii“ din Cluj și „Luceafărul“ din Sibiu (Profesor Dr. V. Papillian); „Pagini literare“ din Turda (Prof. T. Mureșan); „Abecedar“ din Brad (E. Giurgiuca și Boldea); „Lanuri“ din Mediaș (M. Axente și G. Popa); „Familia“ din Oradea mare (M. Samarineanu); „Claviaturi“ din Brașov (V. Gherghinescu); „Progres și Cultură“ din Tg. Mureș (I. Buteanu și N. Albu); „Brașovul literar“, „Plaiuri Săcelene“, „Clujul și Ardealul medical“; „Sibiul medical“, etc.

b) *Educația școlară*

Scoala civilă de fete a „Astreii“ era înainte de unire o instituție organizată pentru exigențele culturale ale clasei burgheze românești combinate cu trebuințele vieții practice. Ea dădea cultură generală elevelor (fiice de intelectuali ai satelor) cu considerare la împrejurările proprii ce le aștepta viața practică. În același timp li se făcea și o educație națională. Nu era cred vreun colțisor mai de seamă din Ardeal unde să nu se găsească suflete alese, crescute în această școală a „Asociațiunii“, care să știe ținea cultul limbii române și dorința de realizare a idealului național.

După unire V. Branște, șeful resortului Instrucțiunii din Consiliul dirigenț în deamă „Astra“ prin o adresă oficială să declare școala de fete desființată, iar profesorii, profesoarele precum și elevele acestei școli să treacă la liceul de fete înființat de stat. „Asociațiunea“ va avea în viitor să susțină ~ zice dăsa ~ numai un internat pentru fetele care urmează liceul de Stat. Internatul trebuie întocmit și organizat însă așa fel ca elevele să-și completeze educația religioasă, morală și mai ales gospodăria de casă. Pentru elevele care nu voiesc să absolve liceul se poate face un curs complimentar de un an sau doi în care să li se dea cunoștințe temeinice ale industriei de casă și gospodăriei.

Comitetul central aprobă fuzionarea școlii civile de fete cu liceul de fete și menținerea unui internat pentru elevele dela liceu, iar pentru cele ce nu voiesc să termine liceul să se aranjeze cursuri complimentare. Comitetul a prezentat hotărârile sale adunării generale care aprobă fuzionarea, iar aranjamentul cu internatul rămâne cu caracter provizoriu până când „Asociația” nu va avea trebuință de clădirea internatului pentru scopurile sale culturale. Incât privește chestiunea înființării școlii practice de industrie și gospodărie, adunarea autorizează comitetul central să studieze problema în înțelegere cu „Reuniunea femeilor române” din Sibiu.

Se decide în cele din urmă de comitet și de adunarea generală ca în clădire să rămână numai internatul. Acest internat a fost condus de d-ra A. Broșteanu dela 1919 până la 1923, iar de atunci de d-na Constanța Octavia Colbazi, care (cu toată criza financiară prin care a trecut „Astra”), a știut să mențină internatul în condițiuni bune, la un nivel superior, devotându-se cu totul educației elevelor internate. D-l Vasile Bologa ca fost director al liceului și econom onorific la „Astra” a exercitat încă mult timp (alături de comisia internatului) oarecare supraveghere asupra funcționării acestei instituțiuni.

În internat se primeau cu plată în primul rând elevele care urmau la liceu și rămăneau internate tot anul, apoi acele care din motive diferite nu puteau să stea în internat decât numai o parte a anului.

Unele eleve rămăneau în restanță cu plata, iar cele mai sărace erau ținute gratuit.

În tabelul de mai jos se poate vedea numărul elevelor înscrise și unele observări cu privire la ele.

În 1919/20. S'au adăpostit în internat 161 fete, din care 2 din Bucovina, 5 din America, 11 din Vechiul Regat.

În 1920/21. S'au adăpostit în internat 118 fete, din care 6 din Vechiul Regat.

În 1921/22. S'au adăpostit în internat 126 fete, din care 15 din Vechiul Regat. S'au dat ajutoare de 12.000 lei pentru cele sărace.

În 1922/23. S'au adăpostit în internat 159 fete, din care 44 din Vechiul Regat, 1 din America. S'au ajutat 3 eleve sărace.

În 1923/24. S'au adăpostit în internat 119 fete, din care 52 din Vechiul Regat. S'au ajutat 3 eleve sărace.

În 1924/25. S'au adăpostit în internat 111 fete, din care 51 din Vechiul Regat. S'au ajutat 4 eleve sărace.

În 1925/26. S'au adăpostit în internat 93 fete, din care 23 din Vechiul Regat. S'au ajutat 3 eleve sărace.

În 1926/27. S'au adăpostit în internat 67 fete, din care 40 din Vechiul Regat. (Din cauza numărului mic nu s'au putut acoperii cheltuielile internatului).

În 1927/28. S'au adăpostit în internat 86 fete, din care 39 din Vechiul Regat. 6 au stat 6 luni, iar 3 numai 3 luni.

În 1928/29. S'au adăpostit în internat 79 fete, din care 45 din Vechiul Regat.

În 1929/30. S'au adăpostit în internat 46 fete, din care 33 din Vechiul Regat. 17 eleve au fost numai pe durata examenului de bacalaureat.

În 1930/31. S'au adăpostit în internat 44 fete, din care 20 din Vechiul Regat.

În 1931/32. S'au adăpostit în internat 29 fete, din care 10 din Vechiul Regat, iar 2 din America.

În 1932/33. S'au adăpostit în internat 43 fete, din care 13 din Vechiul Regat, iar 1 din America.

În 1933/34. S'au adăpostit în internat 39 fete, din care 8 din Vechiul Regat. 10 au rămas în restanță cu plata.

În 1934/35. S'au adăpostit în internat 65 fete, din care 13 din Vechiul Regat, 1 din America. 22 au rămas în restanță cu plata.

În 1935/36. S'au adăpostit în internat 86 fete, din care 20 din Vechiul Regat, 1 din America. 26 au rămas în restanță cu plata.

În 1936/37. S'au adăpostit în internat 53 fete și 2 d.șoare particulare. 33 au stat pe tot anul, restul pe 6 luni. 17 au rămas în restanță cu plata.

În 1937/38. S'au adăpostit în internat 67 fete și 2 d.șoare particulare. 50 au stat tot anul, iar restul 6 luni. 16 au rămas în restanță cu plata.

În 1938/39. S'au adăpostit în internat 61 fete și 2 d.șoare particulare. 41 au stat tot anul, restul 6 luni. 8 eleve în restanță cu plata.

În 1939/40. S'au adăpostit în internat 52 fete și 1 d.șoară particulară. 37 au stat tot anul, restul 6 luni. 7 au rămas în restanță cu plata.

În 1940/41. S'au adăpostit în internat 91 eleve și studente, din care 44 au stat tot anul, restul 6 luni.

În 1942 prin un aranjament cu Rectoratul Universității Cluj-Sibiu clădirea internatului este închiriată de Universitate cu scop de a aranja căminul de studente al Universității.

Școlile țărănești au fost o creație a „Astrei“. Realizarea în practică a lor, întocmirea programei și regulamentului, pe baza cărora a funcționat, aparțin în total „Astrei“, iar președintele Prof. Dr. I. Mol-

dovan, apostolul ideii poate fi cu drept cuvânt intitulat ctitorul acestei școli.

Cea dintâi școală țărănească a funcționat în 1932/33 la Sighetul Marmației. S'au înscris 28 țărani, care au urmat timp de 5 săptămâni cursuri despre: agricultură, creșterea vitelor, pomicultură, igienă, constituție și legile uzuale, legile administrative, cooperatie și asociații țărănești, propagandă culturală, cântece și educație fizică, aptitudini și deprinderi religioase, cunoștințe generale. Cu prilejul examenului ținut la sfârșit s'au împărțit premii diferite (cărți, coșuri pentru albine, altoi, porumb, medicamente etc.). Cheltueala școlii a privit despărțământul care era condus de Dr. V. Ilea, care rămâne astfel realizatorul primei școli țărănești.

În 2 Decembrie 1933 președintele Prof. Dr. Iuliu Moldovan, văzând succesul obținut prin prima școală țărănească, propune comitetului central și obține aprobarea înființării unei serii întregi de școli țărănești în diferitele centre ale despărțământelor. Aceste școli vor sta sub conducerea organelor „Ăstreii”. Vor primii pentru 4-6 săptămâni grupe de 20-40 țărani tineri din cei mai inteligenți și cu dragoste pentru învățatură. Se vor ține cursuri din domeniul: agriculturii, pomiculturii, creșterii vitelor, stupărit, cooperatie, cunoștințe de istorie, geografie, igienă, alimentație, precum și dansuri naționale, cântece și coruri. Aceste școli nu vor avea un program rigid, ci unul care corespunde necesităților specifice ale regiunii, căutând să se completeze cunoștințele fiecărui cursist în așa fel, că după ce se reîntoarce în satul său, să poată deveni fiecare un îndrumător în cele bune ale consătenilor săi și un ferment activ al tuturor inițiativelor sănatoase.

Școlile țărănești au fost subvenționate de comitetul central și s'au bucurat de tot concursul organelor locale și a Ministerelor (Agriculturii, Domeniilor, Interne și Instrucție Publică) al căror ajutor material a fost solicitat de „Ăstra” prin adrese speciale, ajutor care în marginile posibilităților a fost acordat.

Realizările „Ăstreii” au provocat îndemnuri atât pentru unele partide politice, cât și pentru alte realizări în Bucovina, Vechiul Regat și Basarabia.

Din năzuința generală de a găsi forma cea mai potrivită cu mijloacele și împrejurările locale s'au deosebit vreo patru tipuri de școli țărănești:

1. Tipul „Ăstreii” cu internat, elevi în vârstă mijlocie dintre cei mai harnici gospodari, din mai multe sate, cu materii principale din domeniul ocupațiilor sătești, adăugând cunoștințe de cultură generală,

-cu inițiativă particulară, cu scop de a forma buni gospodari și cetățeni, fără gând de slujbe salariate.

2. Tipul oficial cu inițiativă oficială, internat ca la „Astra”, însă de o durată mai lungă.

3. Tipul danez care se adresează tineretului post-școlar pentru a da o educație națională și simț de solidaritate pe lângă cunoștințele gospodăriei. Acest tip a fost realizat de Partidul Național-Țărănesc la Fierbinți, de „Societatea pentru Cultură”, la Stânca Roșie și mai apoi de „Fundația Culturală Regală” la Poiana-Câmpina.

4. Tipul rural care a fost realizat și de „Astra” (de exemplu la Hoteni), de „Fundația Culturală Regală” și de d-l I. Mihalache (Muscel). Inițiativă particulară fără internat, elevii fiind recrutați din aceeași comună. Scopul: cunoștințe de cultură generală și propagarea solidarității pentru realizări culturale, economice și sociale la sate.

La „Astra” fiecare din aceste școli se deschidea și se închidea cu un festival. Pe timpul duratei cursurilor (în zilele de sărbători) mai aveau loc șezători culturale cu programe artistice. Cursurile s’au predat gratuit.

Dacă urmărim anual evoluția școlilor țărănești la „Astra” constatăm că:

In 1933/34 au funcționat în 11 Județe școli înființate de desp.: Maramureș, Sălaj, Satu Mare, Salonta Mare, Cluj, Turda, Tg. Mureș, Sighișoara, Brașov, Făgăraș, Blaj. Programul era după necesitățile specifice ale regiunii respective, căutându-se o orientare a săteanului în chestiunile ce-l interesează mai mult în cursul vieții sale.

In 1934/35 funcționează 23 școli pentru țărani și 2 pentru țărance. Cele dintâi au loc în desp.: Maramureș, (2 școli în Călinești și Vad), Ugocea, Carei, Beiuș, Salonta Mare, Oravița, Săvârșin, Jiu, Sibiu, Făgăraș, Brașov, Alba-Iulia, Aiud, Diciosânmartin, I. G. Duca, Ocland, Mercurea Ciuc, Gheorgheni, Sf. Gheorghe, Reghin, Turda, Gherla, iar cele de al II-lea în Gherla și Reghin. Cursurile au durat între 20-30 zile. Numărul total al elevilor 500.

In 1935/36, au funcționat 26 școli pentru țărani în despărțămintele: Oravița, Beiuș, Vașcău, Salonta, Oradea, Satu Mare, Ugocea, Sighet, Călinești, Barsana, Cluj, Gherla, Bistrița, Reghin, Turda, Aiud, Diciosânmartin, Dumbrăveni, Ocland, I. G. Duca, Miercurea Ciuc, Gheorgheni, Brașov, Sibiu, Petroșani, Plătărești precum și 5 școli pentru țărance în desp.: Oradea, Brașov, Gherla, Blaj și Sibiu.

In 1936/37. S’au organizat în 29 desp. școli pentru țărani și țărance: În Jud. Alba (țărani). În Bihor: la Oradea (pentru țărani și țărance) și la Salonta (pentru țărani). În desp. Brașov: la Sânpetru și Crisbav

(pentru bărbați). In desp. Caransebeș s'au organizat conferințe și prelegeri în cadrele căminului cultural țărănesc și tot așa la Glimboaca, Borlova și Poiana. In desp. Cetatea Albă: la I. G. Duca pentru țărani și la Plătărești pentru femei. In jud. Ciuc, la Mercurea Ciuc pentru fete, la Ghimeș pentru țărani, Săndominic pentru țărani și la Voșlobeni pentru femei. In desp. Cluj, una pentru femei și una pentru bărbați la Cluj. In desp. Hunedoara, una pentru femei la Sântandrei și alta pentru bărbați la Livezeni. In desp. Maramureș câte una pentru bărbați la: Călinești, Săcel, Sârbi și Desești. In desp. Mureș una pentru bărbați și alta pentru femei la Tg. Mureș, la Band pentru bărbați, la Reghin pentru bărbați și femei. In desp. Năsăud, una pentru bărbați la Bistrița. In desp. Odorheiu, una pentru bărbați la Ocland. In desp. Sălaj, una pentru bărbați la Carei. In desp. Satu Mare, una pentru bărbați la Satu Mare. In desp. Caraș, una pentru bărbați la Lugoj. In desp. Sibiu, câte una pentru bărbați la Sibiu și Avrig și una pentru femei la Săliște. In desp. Someș una pentru fete la Gherla. In desp. Târnava Mare, una pentru femei la Mediaș. In desp. Târnava Mică, una pentru femei la Blaj și una pentru bărbați la Blăjei. In desp. Timiș-Torontal, una pentru bărbați la Lipova. In desp. Treiscaune, una pentru bărbați la Ozun. Au funcționat 42 școli cu 1000 elevi și eleve.

In 1937/38. Funcționează 47 școli țărănești. In Alba-Iulia: 1 pentru bărbați, în Zlatna 1 pentru bărbați. In Comlățiș (Arad) 1 pentru bărbați și Covăsinți 1 pentru bărbați. In Oradea 1 pentru bărbați și 2 pentru femei. La Cefa 1 pentru bărbați. La Brașov 1 pentru femei. La I. G. Duca (Cetatea Alba) 1 pentru bărbați. La Cetatea Albă 1 pentru bărbați. Mercurea Ciuc 1 pentru bărbați și 1 pentru femei. Ghimeș Făget 1 mixtă. Sângeorgiu 1 mixtă. Săndominic 1 mixtă. Joseni 1 mixtă. Lăzărești 1 mixtă. Imper Doboii 1 mixtă. Plăeșii de Sus 1 mixtă. Gheorgheni 1 pentru femei. Desești una pentru bărbați. Mercurea Niraj 1 pentru fete. Ungheni 1 pentru bărbați. Tg. Mureș 1 pentru fete. Reghin 1 pentru bărbați și 1 pentru femei. Satu Mare 1 pentru bărbați. Bologaia și Săcueni câte 1 pentru bărbați. Ocland 1 pentru bărbați. Vărghei 1 pentru bărbați. Sibiu 1 pentru bărbați. Orlat și Săliște câte 1 pentru femei. Cășei (Someș) 1 pentru bărbați. Gherla 1 pentru bărbați și 1 pentru femei. Mediaș 1 pentru femei. Dârlos 1 pentru femei. Bachnea (Diciosănmărtin) 1 pentru bărbați. Ozun 1 pentru bărbați. Tg. Săcuiesc 1 pentru bărbați și 1 pentru fete. Oravița 1 pentru bărbați și 1 pentru femei. Orșova 1 pentru femei.

In 1938/39. Funcționează 98 școli din care 19 pentru femei, 6 mixte și restul de bărbați, cu un total de 5773 elevi și eleve. In desp. Alba-Iulia 6. In desp. Zlatna 1. In desp. Arad 4. 3 in desp. Bihor. 1 in Sa-

Ionta. 1 în Tinca. 2 în Caraș. 9 în Ciuc. 6 în Gheorgheni. 1 în Sânmartin. 1 în Mociu. 2 în Hunedoara. 1 în Dobra. 3 în Jiu. 8 în Maramureș. 2 în Tg. Mureș. 1 în Band. 1 în Răciu. 2 în Reghin. 1 în Năsăud. 3 în Odorheiu. 4 în Oclan. 1 în Mănăștur. 1 în Lugoj. 1 în Caransebeș. 3 în Sibiu. 1 în Gârbău. 1 în Dârlos. 1 în Mediaș. 9 în Târnava Mică. 1 în Diciosânmărtin (Cetatea de baltă). 6 în Ciacova. 7 în Treiscaune. 1 în Ozun. 1 în Câmpia Turzii. 1 în Ludoș.

In 1939/40. Funcționează 38 școli ; 2 în Blaj (1 bărbați și 1 femei). 2 în Bocșa Montană (1 bărbați și 1 femei). 6 în Ciacova (2 pentru bărbați și 4 pentru femei). 3 în Ciuc pentru bărbați. 1 în Mănăștur pentru bărbați. 1 în Gherla pentru bărbați. 2 în Giulvăz (1 pentru bărbați și 1 pentru femei). 2 pentru bărbați în Moldova Nouă. 1 pentru bărbați la Ocland. 2 în Oradea (1 bărbați și 1 femei). 3 în Oravița pentru bărbați. 2 în Reghin (1 bărbați și 1 femei). 1 pentru bărbați la Salonta. 1 la Sânmărtin pentru bărbați. 2 în Sânicolaul Mare (1 bărbați, 1 femei). 3 în Sighet pentru bărbați. 1 în Tg. Mureș pentru bărbați. 1 în Turda pentru bărbați. 2 în Vințul de Jos (1 mixtă, 1 bărbați). În total 1500 elevi și eleve.

In 1940/41, găsim o stagnare din cauza împrejurărilor grele prin care trece țara.

In 1941/42. Se reîncepe activitatea creîndu-se școli țărănești în Teiuș (1 pentru femei). Ocna Mureș (1 pentru fete). 1 la Brașov pentru femei. 1 în Broșteni pentru femei. 1 la Greoni și 1 la Ciclova Română pentru femei. 1 la Geoagiu și 1 la Simeria Veche pentru bărbați. 1 pentru bărbați la Avrîg. 1 pentru bărbați și 1 pentru femei la Mercurea. 1 pentru bărbați la Nocrich. 1 pentru femei la Āciliu. 1 pentru femei la Săcel. 1 pentru femei la Tilișca. 1 pentru femei la Orlat. 1 pentru fete la Hidrifaia (Târnava Mică). 1 la Câmpia Turzii pentru femei. 1 la Ludoș pentru femei și 1 la Poiana pentru femei.

In 1942/43. Este pentru „Āstra“ cel mai bogat an pentru școale țărănești.

În desp. Alba-Iulia, avem școli de femei în Alba-Iulia, Ocna Mureș, Vințul de Jos, Teiuș, Zlatna și Abrud. În desp. Arad avem școli în Arad. În desp. Brașov găsim școli de femei și mixte la Codlea, Vlădeni, Țânțari, Cristian, Prejmur. În desp. Hunedoara găsim școli de bărbați și femei la : Simeria Veche, Dobra, Peștișul Mare, Boj și Teliucul inferior, de femei la Dobra. În desp. Ilia avem școli în : Ilia, Bretea, Sârbi, Gurasada, Burjuc, Zam și Almaș. În desp. Sibiu găsim 5 școli pentru bărbați și 26 pentru femei, la Săliște, Fofeldea, Mercurea, Ocna Sibiului, Rășinari, Vurpăr, Alțina, Avrîg, Apoldul de Jos, Boița, Bogatul, Cacova, Cărpiniș, Cislădie, Drașov, Galeș, Gurariului, Jina, Mohu, No-

crich, Păuca, Poplaca, Porcești, Racovița, Râul Sadului, Săcădate, Sângătîn, Sibiu, Spring, Turnișor, Veștem, Vurpăr. În desp. Târnava Mică găsim școli la Iernut, Târnăveni, Cuștelnic. În desp. Târnava Mare găsim la Bârghiș, Dealul Frumos, Ghijasa, Vard, Vecerd, Ratișul, Mediaș, Dârlos, Mateiaș, Fântâna, Rupea, Augustin, Saschiz, Agârbiciu, Șeica Mare, Crihalma. În desp. Turda găsim la Câmpia Turzii, Războieni, Gligorești, Unirea, Iara, Copăceni, Ludoș, Chețani. În regionala bănățeană avem 43, din care 38 școli de igienă și gospodărie, iar 5 pentru cursiști. Din acestea 43 școli, 16 sunt în Jud. Timiș-Torontal, 14 în Jud. Severin și 13 în Jud. Caraș.

Trebue să menționez că din cauza războiului au fost în anul 1942/43 mai multe școli de femei și că atât desp. Sibiu, cât și Regiionala bănățeană au trimis îndrumări și programe analitice a cursurilor și lucrărilor practice de care s'au servit și celelalte despărțăminte.

În afară de școlile țărănești și de cursurile care privesc partea economică și de reromânizare (despre care scriu la capitolul respectiv), s'au mai ținut în organizațiile „Astri” *cicluri de conferințe și cursuri spectacole*. Menționez : cursurile de ucenici la Tg. Mureș, cele de meseriași la Tg. Mureș și Bistrița ; școala de servitoare (cu caracter permanent) la Reghin ; cursuri pentru muncitori și muncitoare la Cluj și Câmpia Turzii ; cele pentru muncitoare la Mediaș ; pentru comercianți la Bistrița ; pentru meseriași la Pecica ; pentru muncitori analfabeți la Jiu ; ciclurile de conferințe pentru meseriași la Caransebeș, Făgăraș și Sibiu ; cursurile pentru muncitori la Bocșa Montană, Hunedoara, Petroșani și Zlatna ; cursurile speciale pentru angajații C. F. R. Sibiu, etc.

Fiind vorba de educație școlară cred că aici trebue să adaog și frumoasele rezultate obținute la orașe în direcția educației muzicale prin cele 2 *conservatoare de muzică dela Brașov și Sighet*. Cel dintâi a luat ființă în 1928, inițiat, organizat și condus fiind de distinsul compozitor T. Brediceanu, președintele secției artistice a „Astri”. El purta titlul : Conservatorul de muzică „Astra” Brașov. La început conservatorul a avut 5 catedre (piano cu 6 profesori, vioară cu 3 profesori, violoncel 1 profesor, canto 2 profesori și teorie 1 profesor). Mai târziu i s'a adăogat și o catedră de muzică de cameră cu 1 profesor. Din sânul acestui conservator s'a întocmit și o orhestră simfonică condusă de d.l C. Bobescu. Media de elevi ce urmau cursurile era 200. Profesorii și elevii dădeau concerte educative (întrare gratuită) cu programe de muzică de cameră (a celor mai distinși compozitori). Conservatorul și orchestra sa simfonică dădea concursul la serbările organizate de „Astra”, la serbările naționale, etc. Rezultatele obținute au fost din cele mai bune. Până în al 10-lea an de existență conservatorul dăduse 100

concerte. Fondurile și ajutoarele erau însă din ce în ce mai reduse, totuși el a rezistat căci în anul 1939/40 găsim că și continuă activitatea dând 12 concerte de muzică de cameră. Survenind evenimentele grele pentru țară, el și-a închis porțile.

Un eveniment pentru viața muzicală din orașul Sighet a fost înființarea conservatorului comunal de muzică și dicțiune „Astra”, în palatul cultural din Sighet în luna Decembrie 1935. În primul an a avut 3 catedre: teorie, canto, pian. El a fost condus cu mult entuziasm de Prof. D. Stan. A avut 60 elevi. Audițiile muzicale pe care le dădeau profesorii și elevii acestui conservator, au creat în oraș o atmosferă muzicală și prin aceasta o educație muzicală a publicului. Instituția a devenit una din cele mai apreciate instituții din Sighet. Au dat multe festivaluri, concerte, precum și piesele „La șezătoare” a d-lui T. Brediceanu și „Poemul lui Avram Iancu” de T. Popovici. Corul și orchestra conservatorului au fost apreciate nu numai în Sighet, dar și în orașele din Cehoslovacia. Dr. Ilea, președ. desp. a ținut cu orice preț să facă cunoscută muzica românească și peste graniță. Conservatorul și-a continuat activitatea până când evenimentele politice au obligat pe Români să părăsească Nordul Ardealului.

c) Răspândirea culturii în popor

Un prim mijloc de răspândire a culturii în popor, este cartea. Cea dintâi grijă a „Astreii” a fost deci să combată analfabetismul.

Înainte de unire „Astra” tipărise în mii de exemplare abecedarele lui I. Bota și I. Ciorănescu pe care le-a distribuit în despărțăminte. A ținut în organizațiile sale sute de cursuri, împărțind premii învățătorilor harnici. Dacă numărul analfabeților nu era așa de mare în Ardeal, aceasta se datorește în parte „Astreii”.

După unire cursurile de analfabeți au trecut oficial în atribuțiile corpului didactic primar. Statul a luat deci în mână sa proprie combaterea analfabetismului. Cu toate acestea „Astra” și-a urmat câțiva ani după unire calea apucată. Ea a anunțat prin circulare despărțămintele să înființeze cursurile de analfabeți, acordând premii conducătorilor merituoși. S-au ținut astfel de cursuri în desp. Jiu (1922), Murăș Uioara (1923), etc. În 1924/25 s'a premiat cu câte 2000 lei 14 învățători care au ținut cursuri sistematice în județele: Turda, Cojocna, Caraș, Severin, Sibiu, Satu Mare, Alba de Jos, Mureș și Târnava Mare. Numărul celor instruiți a fost de 504. În 1925 alți 30 conducători de cursuri au fost premiați cu câte 2000 lei și s'au distribuit 1392 abecedare. S'au instruit 474 analfabeți. În 1926 s'au împărțit 3138 abecedare. S'au premiat 9 conducători de cursuri din Ardeal și 3 din Cetatea Albă (Basarabia).

S'au instruit 820 analfabeți. *In 1927/28*, au fost premiați 21 persoane în Ardeal și 15 în Basarabia. S'au distribuit 1070 abecedare. S'au instruit 1285 analfabeți. *In 1928/29*, s'au distribuit 780 abecedare pentru elevii săraci care au urmat cursurile. Nu s'au putut distribui și premii celor 28 conducători de cursuri, întru cât „Astra” nu a primit subvențiile prevăzute în buget.

Expun în cele ce urmează realizările „Ăstreii” în ce privește conservarea și distribuirea cărților prin biblioteci.

Biblioteca centrală a Asociațiunii. „Astra” prin menirea ei de a servi înaintarea culturii și literaturii în sânul poporului, a căutat să aibă o bibliotecă potrivită năzuințelor sale. În consecință, chiar dela înființarea ei a pus bazele unei biblioteci centrale.

Din cauza însă a mijloacelor financiare restrânse, această bibliotecă s'a îmbogățit mai mult prin donații de cărți, decât prin cumpărări.

Înainte de unire singurul avânt mai remarcabil pe care l-a avut creșterea numărului de volume în bibliotecă, a fost atunci când s'a putut stabili legături mai apropiate cu diferitele societăți științifice și de literatură din patria mamă.

La începutul anului 1919 biblioteca centrală număra 18.024 opere în 22.158 volume și 495 publicațiuni în 1512 volume sporite cu 15.000 exemplare din publicațiile „Ăstreii”.

În anii următori biblioteca își mărește treptat, treptat numărul volumelor.

In 1921 s'a decretat legea prin care toate editurile din țară sunt obligate să trimită bibliotecii „Ăstreii” (după modelul Academiei) câte un exemplar din toate cărțile, revistele, ziarele, etc., pe care le editau.

Începând din acest an biblioteca își sporește anual numărul cărților și periodicilor.

În afară de acest mijloc de îmbogățire și de cărțile procurate prin cumpărare, biblioteca centrală mai primește numeroase donațiuni dela numeroase persoane și instituțiuni. Citez pe cele mai importante.

In 1922 d-1 A Kudrnač donează 26 publicațiuni în franțuzește (care privesc republica Cehoslovacă), iar Armata română donează 1000 convolute ale Corp. 12 din fosta Armată Austro-ungară.

In 1923 avem donațiunea d-nei Catina Bârseanu, care constă din întreaga bibliotecă a soțului ei (fostul președinte al „Ăstreii”). Se mai primesc în acest an 400 volume pe care le donează Prof. Crivăț Bucur și 809 volume care sunt donate de Ministerul Muncii prin d-1 E. Bucuța pentru biblioteca din Casa Națională a lui A. Iancu. Donațiuni mai mici se primesc dela centrala Casei Naționale, Fundațiile Regale,

V. Straut, Legația Cehoslovacă, d-na Simtion, Muzeul Pedagogic București, etc.

În 1931/32 găsim donațiunile făcute de Albina, d-l I. Bădilă, Biroul de măsuri și greutate, Ing. M. Ittu, I. Vătășan și Col. Foulquier.

În 1932/33 se primesc donațiuni dela d-l I. Moisiu, Dr. V. Bologa și I. G. Duca. În 1933/34 se donează diferite broșuri de C. Nedelcu, iar d-l M. Jurca donează manuscrisul primei poezii a lui Goga. („Cum este năcăjit Românul în Ungaria“). În 1934/35 se primesc donațiuni dela d-l Bânda, președintele Tribunalului Sibiu și d-l M. Jantea. În 1935/36 donațiunea văduvei A. V. Lazar. În 1936/37 donațiunea d-lui I. Vătășan și A. Covrig. În 1937/38 se primesc 116 volume ale d-nei A. Albin. În 1938/39 donațiuni dela d-l I. Vătășan, d-soara O. Lupescu și d-l I. Anghel. Donațiuni mai mici au continuat să fie primite și în anii următori.

Cu toate că „Astra“ primea lucrările apărute în țară, totuși unii autori au crezut de bine să mai îmbogățească biblioteca „Ăstreii“, trimițând și ei lucrările lor.

Unele instituții pun la dispoziția „Ăstreii“ bani pentru cumpărări de cărți (Institutul Albina).

În 1942/43 găsim că numărul cărților din biblioteca centrală este de 95.175. Se mai află în bibliotecă 4525 colecții de reviste și ziare.

Din 1925 biblioteca centrală ocupă în parter 4 camere, 2 săli de lectură, 2 camere pentru periodice, iar în subsol 4 camere. Tot în acest an s'a început construirea dulapurilor necesare și compactarea cărților.

În 1927 d-l V. Lazar, angajat ca bibliotecar, a făcut 628 intervențiuni (la proprietarii institutelor de arte grafice, autori și editori) reclamând să se trimită „Ăstreii“ lucrările pe care le-au tipărit. Tot în acest an se aranjează de D-sa biblioteca după planul Halle întocmind totodată un regulament al ei. În 1928 d-l Horia Petra-Petrescu, ajutat de mai multe persoane, inventariază biblioteca și caută să o aranjeze după un alt sistem. Catalogarea a continuat și în anul 1929. În 1941/42 se stabilește o strânsă colaborare între biblioteca „Astra“ și cea a Universității, condusă de d-l I. Mușlea. Un mare număr din cărțile din bibliotecă au fost împrumutate studenților și cercetătorilor prin intermediul bibliotecii universității. S'a donat apoi acesteia din urmă instituții 224 volume din tripletele „Ăstreii“.

Importanta lucrare a transformării cataloagelor pe materii în cataloage pe autori, s'a făcut cu concursul bibliotecii universității, sub supravegherea funcționarilor bibliotecii Universitare. Au mai lucrat la această transformare 3 învățătoare detașate de Ministerul Culturii Naționale.

În 1942/43 se termină catalogarea sistematică. Pentru curățirea, repararea și catalogarea detaliată pe fișe mari a cărților românești vechi, s'a îngrijit d.l S. Mureșanu, prim bibliotecar al Universității. S'au mai întreprins lucrări de revizuire ale anumitor părți din depozit, prevăzându-se numere pe coperte în vederea ușurării manipulațiilor. S'a început operațiunile necesare pentru găsirea și catalogarea operelor care au cotă, dar le lipsesc fișele în catalog. Și de astădată d.l Ministru al Culturii Naționale a detașat 3 doamne învățătoare care a ajutat personalul „Ăstreii” la lucrările ce s'au întreprins cu aranjarea bibliotecii.

Din bibliotecă se împrumută (pe lângă garanția necesară) cărți pentru citire diferitelor persoane. Cărțile împrumutate (de când biblioteca este aranjată) au variat între 1083 în anul 1939/40 și 7376 în anul 1941/42. Numărul cetitorilor din sala de lectură încă a variat. Numărul cel mai mic a fost de 1200 în 1923 și cel mai mare de 4216 în 1926. Dacă este să luăm o medie pentru cei 25 ani dela unire putem spune că cca 67.500 cetitori au frecventat sălile de lectură ale bibliotecii centrale a „Ăstreii”.

Înafara bibliotecii centrale și a bibliotecii secției medicale și biopolitice, ținută la institutul de igienă, „Astra” posedă numeroase biblioteci în despărțămintele și cercurile sale culturale.

În centrele urbane aproape fiecare din despărțămintele „Ăstreii” s'a năzuit să creeze o bibliotecă pentru uzul intelectualilor. Poate că nu toate aceste desp. se prezintă ca organisme vii răspânditoare, active ale unei cărți bune. În aceste centre sunt și alte instituții care au biblioteci, dar nici ele nu răspândesc în deajuns cartea de calitate aleasă. Din această cauză mulți intelectuali sau citesc puțin sau se mulțumesc să citească o anumită literatură, contra căreia s'au ridicat în timpul din urmă toate spiritele alese ale neamului.

„Astra” a atras atenția (prin numeroase circulare), despărțămintelor asupra acestei probleme destul de importante, insistând mai ales în cercurile culturale ca cartea să fie citită și nu irosită.

Dintre toate despărțămintele merită toate elogiile biblioteca desp. Brașov, care numără în prezent cca 26.000 volume. Ele sunt legate și ținute conform cerințelor moderne ale biblioteconomiei prin îngrijirea d.lui Prof. Ion Colan, directorul ei și secretarul desp. Brașov.

Printre alte biblioteci mai însemnate menționăm pe cea din Miercurea Ciuc cu cca 5000 volume și din celelalte orașe ale regiunii Secuizate Tg. Mureș, Sf. Gheorghe și Miercurea Niraj.

Biblioteca din Turda dispune de cca 3000 volume, iar cea din Sighet de aproape 2000. Vin apoi bibliotecile din Oravița (cca 2000 volume), Zalău, Blaj, Arad, etc.

Încât privește grija deosebită ce desp. au acordat-o bibliotecilor sătești (prin îmbogățirea cu cărți și supravegherea de aproape) se cuvine să menționăm: desp. Sibiu, care a organizat 93 biblioteci populare cu un număr de cca 22.000 volume, avem apoi Alba-Iulia, Arad, Brașov, Miercurea Ciuc, Blaj, Gherla, Bistrița, Zalău, Oravița, Ocland, Dicioșânsmărtin, Hunedoara, etc. Cărțile din aceste biblioteci sunt din cele trimise de „Astra”, din cele primite de la donatori sau din cele procurate din comerț. Spațiul nu ne permite să putem reda toate desp. și cercurile culturale cu numărul bibliotecilor ce le au.

Din datele sosite la „Astra” rezultă că în 1939/40 existau în cele 150 desp. (21 nu și-au consemnat numărul bibliotecilor populare) 1899 de colecții de biblioteci populare. Dacă adăugăm și colecțiile acelor 21 desp. (care comunicaseră în anii anteriori numărul bibliotecilor ce posedă) rezultă că în despărțăminte există peste 2000 colecții de biblioteci populare, cu aproximativ 200.000 exemplare. În ultimul timp s'au luat măsuri să se înzestreze cercurile culturale cu colecții și de alte publicații românești (noi biblioteci).

Nu găsim date exacte asupra numărului cetitorilor acestor cărți. Singur desp. Sibiu arată în 1940, că 14.000 cărți au fost cetite în acel an de 8663 persoane. În cele 150 desp. s'ar atinge deci în un an cifra de cca 200.000 cetitori.

Este locul să amintim că „Săptămâna Cărții” a fost sărbătorită aproape în toate desp. „Astrei”. Cu această ocazie s'a aranjat expoziții foarte reușite de cărți românești. Printre desp. care s'au distins cu organizarea expoziției menționăm: Sibiu, Maramureș (Sighet), Oravița, Sălaj, Săliștea, Dicioșânsmărtin, Timișoara, Plătărești, etc. Cu ocazia acestor expoziții s'au desfășurat foarte multe din publicațiile „Astrei”.

Numărul *conferințelor* ținute de „Astra” atât la centru cât și în organizațiile sale periferice atinge cifra de 42.291. Repartizate anual avem:

1920	280	1927	1987	1933	2794	1939	1735
1921	450	1928	1593	1934	4042	1940	900
1922	422	1929	1800	1935	4095	1941	1800 cca
1923	831	1930	1099	1936	4241	1942	1800 „
1924	791	1931	1493	1937	2688	1943	600 „
1925	896	1932	2163	1938	2853		
1926	938						

Ar fi imposibil să indicăm subiectele tratate, totuși grupate pe diferite categorii constatăm că cele mai numeroase subiecte sunt din domeniul problemelor sociale și acel al educației cetățenești; vin apoi în ordine descrescândă: chestiunile economice, sfaturi medicale și hi-

gienice, religie și morală, chestiuni culturale („Astra“, Șoimii, Casele Naționale și Școalele țărănești); istorice, juridice, comemorări ale bărbatilor distinși ai neamului, obiceiuri românești (port, dans, cântec, etc.).

Este de remarcat că din chestiunile economice primul loc îl ocupă agricultura, apoi creșterea vitelor, pomicultura, stupăritul etc.

Multe conferințe au avut subiecte variate din: științele popularizate, geografie, țări străine, radio, cinema, etc.

Cele mai multe din conferințele dela sate au fost încadrate în programe distractive (declamații, cor, dans, muzică, etc.), iar unele din ele au fost însoțite de proiecțiuni, aparate de proiecțiuni existând aproape în toate desp. și chiar în multe cercuri culturale.

La orașe au existat uneori cicluri de conferințe asupra unuia și aceluiași subiect ce putea interesa intelectualitatea orașelor (antirevizionism, oamenii mari ai neamului, problemele Ardealului, etc.).

În 2 orașe ale Ardealului s'au organizat *Universități Populare*. Cea dintâiu a fost la Cluj, condusă de distinsul Prof. Dr. I. Hațieganu președintele despărțământului. Materiile și profesorii acestei universități au fost fixate în Septembrie 1930. Cursurile s'au deschis la 24 Noembrie. S'a predat în aceste universități: 1. Literatura Română de d-l G. Bogdan Duică. 2. Educație și cultură, Dr. P. Roșca. 3. Istoria Românilor, Dr. I. Lupaș. 4. Geografia economică a României, Dr. I. Florinescu. 5. Economia Politică, V. Vlaicu. 6. Lecturi biblice, I. Agârbiceanu. 7. Pregătirea industrială, Dr. L. Rusu. 8. Vecinii României, Dr. I. Florinescu. 9. Constituția României, Dr. Lazăr Chirilă. 10. Igiena aplicată, Dr. M. Zolog. 11. Curs de limba română pentru inițiați, Dr. C. Sudețeanu. 12. Enciclopedia muzicală, A. Bena. La unele cursuri au suplinit d-nii S. Opreanu și O. Ștefanovici. În total s'au ținut de cei 12 conferențieri în aproape 4 luni de zile 94 de conferințe. Au fost ascultate de 50 înși (funcționari, meseriași, etc.) care au urmat regulat câte 2 ore pe zi.

Cursurile la această universitate au continuat în serii (câte o oră pe zi) un șir mai îndelungat de ani.

În 1932 se creiază și la Sibiu o Universitate populară, condusă de d-l S. Țeposu, vrednicul președinte al despărțământului.

Această universitate era menită să fie o școală liberă de îndrumare în tainele cunoștințelor și de educație, pentru acei ce n'au avut posibilitatea să și-le câștige la timpul său în școli corespunzătoare (în special pentru industriașii și meseriașii români). De aceea caracterul ei a fost instructiv fără a fi obligatoriu. Cursurile durau 3 luni. Temele au fost din: religie și morală, fiscale, igienă, economie, literatură română, istoria românilor. Ele erau susținute de conferențieri aleși. S'a

ținut în primul an 22 conferințe fiind audiate de 40-50 persoane (comercianți, meseriași, funcționari, angajați la C. F. R. etc.).

Cu timpul s'a mai adăugat și alte cursuri; fizico naturale, geografie, psihologie (psihotehnică) care au fost solicitate de acei ce urmau regulat cursurile în serii anuale.

Și această universitate a durat până în 1940, când din cauza evenimentelor și-a suspendat activitatea.

Dar pe lângă universități populare, conservatoare de muzică, conferințe pentru intelectuali, „Astra” a întreprins o *activitate culturală orășenească* pentru educația în special a muncitorilor și meseriașilor. S'a creiat în multe orașe (prin grija desp. respective) cercuri culturale în cartierele orășenești cu scopul sus indicat, menționăm: cartierul Măiereni și Andrei Șaguna la Sibiu; Brașovul Vechiu și Blumân la Brașov; Măgurele, Ferentari și Băneasa la București; cartierul Grișorescu la Cluj; Gai, Grădiștea și Parnova la Arad etc.

„Astra” și-a propus răspândirea culturii în popor prin toate mijloacele pe care civilizația modernă le pune la îndemâna contemporanilor noștri.

Ea nu a putut în propaganda sa, să lase neîntrebunțate *aparatele sau proiectoarele de filme, cinematograful ambulant și radioul*. Multe despărțăminte și-au procurat aparatele Unopoth și Aladdin pentru diapozitive. Prin ele se oferea satelor serii întregi de proiecțiuni luminoase întovărășite de conferințe instructive. Filmele au fost variate din: Istoria Românilor (epoca străbunilor și a năvalirilor barbare), Vieța lui Isus, Patimile lui Isus, Vieța Fecioarei Maria, Noul și Vechiul Testament, Transilvania, Bisericile românești din Bucovina, Roma, Filme medicale, Till Buhoglindă, Guliver în țara piticilor, etc.

Satele românești așteptau cu drag conferențieri, trimițându-le vorbă să vină cu aparatele de diafilme.

Aparatele cinematografice cu filme au fost întrebunțate mai ales de secția medicală și biopolitică cu subiecte din domeniul: igienei, combaterii plăgilor sociale, boalele infecțioase, etc. Tot această secție a distribuit aceste aparate și prin desp. (Cluj, Brașov, Sighet, Reghin etc.) care la rândul lor le-a făcut să circule prin cercurile culturale respective. Rezultatele obținute au fost din cele mai mari.

Încât privește radiofonia, ea a luat astăzi o dezvoltare foarte mare, aparatele de radio găsindu-se aproape în fiecare sat. Multe deci din desp. s'au servit de recepții radiofonice atunci când întrunea poporul pentru a le da sfaturi sau ține prelegeri. Despărțământul Blaj arată în unul din rapoartele sale cum sătenii din Lunca și Ladroman, mirați și

entuziasmați de cele ce puteau auzi la radio, declarau „veniți cât mai des cu căsuța care vorbește căci ne face plăcere”.

Emisiile radiofonice nu au putut fi realizate de „Astra”, întru cât nu a avut post de emisiune. Totuși la posturile de emisiune din București au conferențiat foarte mulți membrii ai „Astrei”, iar cântecul și colindele românești au fost emise de corul Șoimilor, așa precum am arătat la capitolul respectiv.

Incât privește răspândirea culturii în popor prin vizitarea muzeelor, trebuie să menționăm, că „Astra” are la sediul ei un muzeu destul de bogat, iar în desp. există muzee regionale.

Muzeul central al „Astrei” cu secțiile și subsecțiile sale, a fost creat pe două principii călăuzitoare: primul privește trecutul care (oricât a fost de vitreg) cuprinde momente înălțătoare, izvor de încredere în puterile proprii și de speranță într’un viitor mai bun. Pe lângă obiectele care arată momente din viața oamenilor mari și providențiali ai Ardealului, există în muzeu și obiecte care se referă la traiul original și patriarhal al poporului din părțile ardelen, maramureșene, bănățene și crișene.

Al doilea principiu este că muzeul urma să prezinte o icoană etnografică instructivă despre întreaga viață actuală a poporului în diferitele ei manifestări, scoțându-se în evidență traiul specific, care formează nucleul individualității sale etnice. Aici s’a așezat deci produse care denotă însușirile sufletești și trupești, aplicațiunile lui artistice fără a se uita credința, datinele, obiceiurile, tradiția (dans, cântec, port) cu toate particularitățile topografice.

Aceste principii călăuzitoare enunțate încă înainte de unire au condus comitetul central la întocmirea secției istorice cu subdiviziunile: antichități și biserică și secția etnografică cu subdiviziunile: casa țărănească, portul, obiectele pentru pregătirea mâncărilor, obiecte ce se întrebuintează la diferite ocazii, muzică, dans, obiecte privitoare la ocupația țăranilor, tipuri caracteristice de români, produse limbistice etc.

După unire unele din aceste subdiviziuni au dispărut, iar altele le-a luat locul.

În 1919 muzeul s’a sporit cu 23.184 obiecte (donațiuni) repartizate în cele 9 secții ale lui. În 1920 se sporește cu 112 obiecte donate de diferite persoane. Statul, la recomandarea dlui C. Petranu, pune la dispoziția „Astrei” 10.000 lei, pentru procurarea mobilierului necesar conservării obiectelor. Tot la intervenția sa, statul pune la dispoziția „Astrei” localuri sau săli în Sighet, Cluj, Tg. Mureș, Arad și Hunedoara pentru muzee regionale. „Astra” face apel la despărțăminte pentru adunarea

documentelor din 1848 și 1849, care urmează să fie depuse la casa lui Avram Iancu dela Vidra de Jos (transformând-o în muzeu regional). *In 1921* s'a sporit cu 18 obiecte donate. *In 1922* s'a sporit cu 18 obiecte donate. Numărul vizitatorilor a fost de 3509. *In 1923* d-l Tzi, gara Samurcaș predă din partea statului suma de 50.000 lei pentru procurarea de obiecte noi. S'a cumpărat 11 tablouri de pictori ardeleni. S'au primit donațiuni dela 8 persoane. Numărul vizitatorilor 4612 (dintre ei 5 s'au înscris ca membrii fondatori ai muzeului cu câte 1000 lei). *In 1924* s'a sporit cu 3 donațiuni. Participă la expoziția de artă națională dela Geneva cu 18 din cele mai alese obiecte. D-l Ministru A. Lapedatu acordă 100.000 lei pentru colecționarea de obiecte noi. A fost vizitat de 4018 persoane. *In 1925/26*. S'a trimis multe obiecte la expoziția de artă românească din Paris și s'a organizat o expoziție de studiu la „Astra“ centrală, aranjată de d-nii Ștefănescu și Comșa. Și-a procurat din comerț: 106 obiecte la secția etnografică, unul la cea bisericească și 6 la artele frumoase. I se solicită de Muzeul național din București să creeze și o secție a armatei. A fost vizitat de 5100 persoane. *In 1926/27*. S'a sporit cu 168 obiecte. Ministerul Cultelor imprumută 23 tablouri a celor mai buni pictori din patria mamă pentru a fi expuse. A fost vizitat de 5865 persoane. *In 1927/28*. S'a sporit cu 82 obiecte. Participă la expoziția etnografică dela Berlin. A fost vizitat de 6415 persoane. *In 1928/29*. Participă la expoziția etnografică din București (cu ocazia serbărilor de 1 Decembrie). S'a sporit cu 71 obiecte cumpărate din comerț și 6 obiecte donate de diferite persoane. *In 1929/30*. S'a sporit cu 44 obiecte. Inafară de Ministerul Instrucției și Cultelor au mai donat diferite obiecte 6 persoane. Se inventariază obiectele din muzeu, așa că vizitarea lui a fost interzisă câțva timp. *In 1930/31*. S'a sporit cu 41 obiecte și s'au primit obiecte donate dela 5 persoane. Prin inventarizare se constată că muzeul are 11.099 obiecte principale. Se roagă d-l Prof. Vuia din Cluj să binevoiască a sta în ajutorul „Ăstreii“ cu o selecționare și nouă aranjare a obiectelor. A fost vizitat de 1630 persoane. *1931/32*. În marginile sumei de 127.978 (pentru reorganizarea muzeului) d-l Prof. Vuia cu toată bunăvoința sa, nu a putut reorganiza decât secția etnografică și artistică, celelalte secții urmând să fie reorganizate atunci când „Astra“ va dispune de mijloace bănești. S'a sporit cu 10 obiecte cumpărate și câteva obiecte donate de 6 persoane. A fost vizitat de 1516 persoane. *In 1932/33*. S'a sporit cu 4 obiecte. Întru cât localul „Ăstreii“ era impropriu adăpostirii secției de științe naturale – care de fapt trebuia condusă de un specialist, – s'au luat măsuri ca această secție împreună cu acea de arme să fie adăpostite la școala normală „A. Șaguna“, sub supravegherea

profesorilor specialiști. A fost vizitat de 1241 persoane. *In 1933/34.* S'a sporit cu 2 obiecte. A fost vizitat de 1342 persoane. *In 1934/35.* S'a sporit cu 3 obiecte. A fost vizitat de 1455 persoane. *In 1935/36.* S'a sporit cu tabloul în ulei a fostului președinte V. Goldiș. A fost vizitat de 1414 persoane printre care au fost: Marele Voevod Mihai și Arhiducele Ludwig de Bavaria. *In 1936/37.* S'a sporit cu tabloul M. S. Regelui Ferdinand I. donat de d-1 Ing. Crăciunaș. A fost vizitat de 1144 persoane. *In 1937/38.* S'a sporit cu tabloul fostului președinte A. Bârseanu și câteva obiecte dela 4 persoane. A fost vizitat de 957 persoane. *In 1938/39.* S'a sporit cu tabloul d-1ui St. C. Popp, donat de d-na Eugenia C. Pop și s'au cumpărat 3 tablouri. A fost vizitat de 600 persoane. Secția de arme readusă dela școala normală este depozitată în o magazie. *In 1939/40.* S'a sporit cu un tablou-fotografie a Dr. C. Diaconovici, donat de d-1 I. Lapedatu și altul a lui I. Sterca Șuluțiu, fost președinte al „Ăstreii”. S'a cumpărat un tablou și o gravură. A fost vizitat de 535 persoane. *In 1940/41.* S'a sporit cu tabloul M. S. Regelui Mihai I. și alte câteva obiecte donate de 2 persoane. Se solicită din nou d-1 Prof. Vuia să recomande o persoană care să facă inventarierea definitivă a obiectelor de muzeu. S'a recomandat d-1 Asistent T. Onișor, care s'a angajat custode al muzeului. A fost vizitat de 271 persoane. *In 1941/42.* D-1 custode continuă cu inventarierea și se ocupă de conservarea obiectelor. A fost vizitat de 563 persoane. *In 1942/43.* Din lipsă de mijloace bănești nu s'a făcut nicio achiziționare. A fost vizitat de 1935 persoane. Se iau măsuri pentru înființarea unei secții de arhive și documentare istorică.

În afara muzeului central „Astra” a avut și numeroase muzee regionale pe care le-a ajutat anual (în marginile posibilității) cu sume de bani pentru întreținere și îmbogățirea cu obiecte.

In 1923. S'a aranjat în casa națională clădită în jurul casei marelui erou A. Iancu un muzeu cu 3 secții (a anilor 1848/49, o secție etnografică și una bisericească) în plus casa veche a lui A. Iancu. Acest muzeu a avut ca custode pe d-1 A. Gomboș, proprietar în Vidra de Sus și d-1 G. Nicola preș. cerc. cult. Vidra. Muzeul deși la distanță de 20 Km. de calea ferată a fost vizitat de foarte multe persoane.

In 1928/29. A luat ființă Muzeul Unirii din Alba-Iulia în palatul de lângă Catedrală. Cu acest muzeu s'a unit și muzeul de antichități romane (al Episcopiei Romano-Catolice) și muzeul Battyanum al Soc. Arheologice. În acest muzeu s'a transportat o parte din obiectele muzeului din Vidra, rămânând în acest din urmă muzeu numai obiectele ce au legătură cu viața eroului. Muzeul avea 7 secții. S'a făcut o inventariere, găsindu-se 2942 obiecte. S'a sporit obiectele din an în an.

Muzeul s'a pus sub supravegherea desp. Alba-Iulia. In 1939/40 trece sub administrarea ținutului Mureș. Mai târziu acest muzeu trece sub supravegherea d. lui I. Berciu, directorul muzeului regional de pe lângă prefectura Jud. Alba. Este vizitat de numeroase persoane.

Printre muzeele din celelalte organizațiuni ale „Astrei” cităm : Muzeele din Tg. Mureș, Odorheiu, Săliște, Hunedoara, Ghelari, Covădia, Nădăjdia inferioară, Făgăraș, Brașov, Sălaj, Sasca Montană, Muzeul Almașului, Bozovici, Plătărești (Cetatea Albă), Sighet și Măiorești. Ele au adunat mai mult obiecte din domeniul etnografic.

Grație râvnii depusă de președinții despărțămintelor, care îngrijeau de aceste muzee, ele au putut fi organizate și îmbogățite cu obiecte donate sau procurate din comerț. Din lipsa de local suficient unele din ele nu s'au putut aranja în deajuns ca să primească vizitatori. Incontestabil că meritul îl au acei ce adună obiectele muzeologice, dar dacă ele nu sunt expuse în baza unor criterii științifice, sau dacă din lipsă de spațiu un muzeu nu este aranjat cum trebuie, nu poate aduce un folos real, o învățătură. Muzeul ~ spune I. Miloaia, fostul director al muzeului din Timișoara ~ nu trebuie să fie o magazie moartă, dar un organism viu folositor pentru acel ceal privește.

Incât privește *teatrul* găsim că în 1921 „Astra” a angajat pe d. N. Băilă, artist dramatic, să organizeze un teatru popular, cu elemente potrivite din Sibiu (seminariști, studenți, meseriași etc.). D. sa a compus un program de muncă. In 1922/23 a reprezentat 2 piese și a ținut cursuri de dicțiune la școala normală, aranjând și un concurs de dicțiune și declamație. In 1923, s'a înghiebat cu sprijinul d. lui Vasilescu-Valjean, directorul general al teatrelor, o trupă teatrală a „Astrei”, compusă din 16 persoane. Ministerul Cultelor dă o subvenție de 400.000 lei. Trupa a dat reprezentații în Sibiu și Săliște, având un repertoriu bogat (10 piese) și ales. In decurs de 2 luni a jucat în 28 seri, cu rezultate morale bune. Publicul însă nu a sprijinit materialicește această trupă și la 1 Martie 1924, din lipsă de fonduri, și-a încetat activitatea.

D. N. Băilă a continuat să rămână la „Astra”, ținând cursuri de dicțiune la instituțiile din Sibiu, a aranjat cu diletanți reprezentații reușite și a ținut un ciclu de conferințe despre dicțiune și probleme teatrale în Ardeal. D. sa a avut însă și alte terene de activitate în cadrele „Astrei”, (așa precum se vede la capitolul „Funcționarii „Astrei”) până când în Martie 1930 este numit secretar administrativ al „Astrei”.

Deși „Societatea pentru fond de teatru”, condusă de fostul academician Iosif Vulcan, trece în 1933 în patrimoniul „Astrei”, cu averea care i-a mai rămas, totuși „Astra” nu a avut posibilități să-și reînființeze teatrul său propriu.

Precum arăt la capitolul colaborării, în organizațiile periferice ale „Ăstreii”, s'a jucat cu multă plăcere piese teatrale cu diletanți. Producțiile teatrale dela sate au fost inițiate deci în cea mai mare parte de despărțăminte și cercuri culturale. Numărul acestor producții teatrale este foarte mare. Ca să ne facem o idee este de ajuns să arăt că numai în desp. Sibiu în 1935/36 s'au jucat 99 piese teatrale. Desp. Cluj organizează chiar la Teatrul Național spectacole de teatru țărănesc. Sighetul, Brașovul, etc., organizează trupe de diletanți, care odată cu organizarea Șoimilor devin organizații proprii ale „Ăstreii”.

Oricât de modeste ar fi prestațiile din punct de vedere artistic, totuși ele constituiau nucleul unei dezvoltări mai superioare din punct de vedere educativ.

Revista „Transilvania” a dat mult timp atenție pieselor teatrale, publicând la rubrica „Piese teatrale vrednice de jucat” o serie de piese cu conținutul lor și toate informațiile trebuincioase acelor propagandiști culturali care vreau să lanseze piese ce s'au dovedit vrednice de jucat. În biblioteca populară a „Ăstreii” încă s'au luat dispoziții să se publice piese populare, care pot fi jucate de diletanții dela sate.

Prin construirea și organizarea *Caselor Naționale* „Ăstra” a înțeles construirea unui cămin cultural în care să se întrețină și să se desvolte comorile etnice ale neamului, (cântec, joc, dans etc.); să se pună la dispoziția satului toate mijloacele tehnice ale timpului, pentru: întreținerea igienei, îngrijirea copiilor, băi, educație fizică, sport, etc.; să aibă o organizare permanent distractivă și educativă: teatru, cinema, bibliotecă, muzeu, radio, popice, tir, etc.; să desvolte conștiința de sat, de solidaritate, de colectivitate și de inițiativă particulară; să ridice ideologia satului mai presus de fricțiunile și ocupațiile zilnice materiale sau politice, astfel încât acestea din urmă să apară numai ca niște datorii cetățenești necesare, dar nu superioare ideologiei de stat, de patrie și neam.

Pentru a putea ridica conștiința săteanului la suprema mândrie a datoriei de a realiza toate aceste scopuri, „Ăstra” imediat după unire a făcut demersuri pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor din București să rezerve în cadrele legii reformei agrare și pe seama „Ăstreii” terenuri pentru construcții de case naționale în comunele și chiar orașele din Ardeal. Casa centrală a împroprietăririi din București și Direcția generală din Cluj a dispus în urma ordinelor primite dela Minister să se rezerve aceste terenuri în scopul sus amintit. Cum însă astfel de terenuri se acordau în aceeași comună și altor instituțiuni culturale (în special Fundațiilor Regale), „Ăstra” intervine ca locurile

destinate acestor instituții (din aceeași comună) să fie acordate „Ăstreii“ pentru ca în unul și același cămin, să se concentreze activitatea culturală și economică a întregului sat.

S'a obținut pe această cale 926 terenuri în tot atâtea comune în suprafață totală de cca 374 jugăre. Până la clădirea caselor naționale aceste terenuri constituiau rezerve de stat, „Ăstra“ administra însă arenzile de pe aceste terenuri ca fond separat numit „Fondul Cogălniceanu“. Din acest fond se ajutau despărțămintele și cercurile culturale pentru clădirca caselor naționale pe terenul obținut. Cum cu aceste ajutoare nu se putea construi clădirea necesară, organizațiile „Ăstreii“ au căutat prin alte mijloace (serbări, chetă, subscrieri etc.) să obțină suma cu care să poată ridica clădirea.

Activitatea din despărțăminte și cercuri culturale impunea însă ca ele să aibă (până la clădirea casei naționale), o sală sau o casă de cultură unde să se poată reuni și manifesta. Pentru a înlesni aceasta „Ăstra“ a intervenit la autoritățile în drept ca localurile disponibile, cele devenite libere prin desființarea crâșmelor etc. să fie acordate „Ăstreii“, iar diferitele instituții de stat (școli, case parohiale etc.), să pună temporar la dispoziția „Ăstreii“ sala necesară pentru întreprinderea unei activități culturale. Intervenția ei nu a reușit complet și nici pentru multe localități, totuși organizațiile sale periferice de comun acord cu autoritățile locale au putut să obțină până la ridicarea casei naționale adăpost în opera ce o întreprindeau. Unele chiar au închiriat sau cumpărat clădiri în acest scop.

Din dările de seamă ale despărțămintelor reese că în unele cercuri culturale, existau săli de lectură, în altele case culturale, în altele casine, iar în altele case naționale. Aceste din urmă s'au construit în anii din urmă, atunci când organizațiile „Ăstreii“ au putut dispune de mijloace bănești și cu ajutorul acordat de „Șoimii Carpaților. Multe cercuri culturale care la început au săli de lectură, își construiesc mai târziu case naționale.

In 1920/21 găsim : casă de lectură sau de citire la Oravița. Hida, Cutiș, Drag și Miloaia (jud. Cojocna); casă de cultură la Ilia, Zam, Fueșbăgara, Lupșa, Ponor, Sălcuia de Sus, Vereșmort, Zărnești, Glâmbocă și Râșnov; casine la Baia Mare, Beliu, Ceachi Gârbău. *In 1921/22 găsim :* case de citire la Paloș și Ticușu Săsesc, case culturale la : Gălgău (jud. Sălaj), Suciul de Jos (jud. Solnoc), Sibieș, casine la : Ghelari, Govășdia, Nădăștia inferioară și Hunedoara, iar casă națională la Pestișul Mare. *In 1922/23 găsim case de lectură la :* Dobra (jud. Huneodara), Sannicolaul Mare; casine la Satu Mare și Zalău; case de citire la Feneș (Jud. Caraș.) *In 1923/24 găsim case culturale la :* Buziaș și Veștem. *In*

1924/25 găsim sală de citire la Dumbrăveni; case culturale la: Augustin, Cața, Cohalm, Drăușeni, Jibert, Marchiaș, Văleni (casa este proprietatea bisericii); case naționale la Rohia (jud. Someș) și Sibiel. In 1925/26 găsim: casină la Mediaș; case naționale la Sabolciu, Chișlaca, Cheresig (jud. Bihor). In 1926/27 case culturale la Șimleu și Codlea; casină la Timișoara și case naționale la: Rășinari, Turnișor (jud. Sibiu); un cămin cultural la Arad. In 1927/28 casă culturală la Turda; palat cultural la Sighet; case naționale la Toplița și Sf. Gheorghe. In 1929-31 casină la Reghin; casă de lectură la Săcueni; casă națională la Vlădeni (jud. Brașov). In 1931/32, case naționale la: Rechițova, Reșița, Ciclova Montană, Broșteni, Vrani, Săcășeni și Rușuva Nouă (jud. Caraș), Crizbav (Brașov). In 1932/33 case naționale la: Sâncraiuș Almașului și Zimboru Cluj, Idicel pădure. Despărțământul Sibiu raportează că are terminate sau pe cale de terminare 10 case naționale. In 1933/34 casă culturală (închiriată) la Almașul Mare; case naționale la: Cioara, Oravița, Răcăjdia, Ilidia, Petrița, Prilipeț, Suat (jud. Cluj). In 1934/35 și 1935/36 case naționale la: Vașcău, Maiorești, Porcești, Ibănești pădure, Gorenii, Filea, Pintic, Gârbou; o sală culturală la Praid și o casină la Treiscaune. In 1936/37 desp. Tg. Mureș își are local propriu în căminul de ucenici, Mercurea Niraj își are casă proprie, Reghin o casă națională (construită în mare parte pe spesele d-lui Dr. Nicoară preș. desp.). Casă națională la Valea Mică (Zlatna). In 1937/38 desp. Brașov intră în posesia localului său propriu. Zagău și Aita Mare (Treiscaune) își au localuri proprii. Case naționale la: Florești, Feleac, Petrița (Cluj); Oaș (Satu Mare); Gorenii. In 1938/39 desp. Brașov organizează case culturale la multe cercuri culturale în localurile libere rămase prin desființarea crășmelor. Case naționale la: Poeni și Fildul de Mijloc (desp. Huedin); Rujinoasa, Tic, Arghiș și Stoboru (jud. Cluj), Aninoasa, Pui, Susenii Bârgăului (Bistrița); Jimboe (desp. Ocland); Ulmeni (jud. Sălaj); Resighia (Sălaj); Tovăldia (desp. Ciacova); Săravale (desp. Sânmiclăușul Mare); Dăișoara (desp. Crihalm); Cărăstău (desp. Baia de Criș); Ramna (desp. Bocșa Montană); Budila (Brașov); Ibănești Sat (desp. Reghin); Bârsa și Moneasa (jud. Arad). In cursul anilor 1939 Șoimii lucrează la ridicarea mai multor case naționale în Jud. Satu Mare. In 1942 găsim o casă națională la Căpuș Band.

III. Prosperarea morală.

Plecând dela principiul că rostul activ al omului în societate face să se deosebească om de om prin specializare și poziție materială pe când datoriile morale apropie sufletește om de om, asigurând progresul vieții spirituale al întregii societăți, propagandiștii „Aștrei“ (cei mă

mulți preoți și învățători) au căutat pe tot timpul existenței „Astrei“ să însoțească propaganda culturală și de una morală, recomandând poporului practica deprinderilor bune creștinești.

În numeroasele conferințe și sfaturi, (care în 25 ani se ridică la câteva mii) acești propagandiști au arătat care sunt datoriile morale obligatorii și meritore. Ei au explicat poporului că prin cele dintâi se menține fericirea atinsă până în prezent, adică se face ceea ce trebuie să se facă, iar prin cele de al doilea se lucrează la mărirea acestei fericiri, adică se face ceea ce ar mai trebui de făcut. S'a atras apoi atenția asupra îndatoririlor pe care le are omul față de el însuși, practicând: binele, frumosul, adevărul, ordinea, temperanța, stăpânirea de sine, sinceritatea etc. Pătrunși de credința că principiul contingenței domină pretutindeni și că el poate fi exploatat pentru atingerea scopului, s'a propovăduit faptul, că fiecare din noi poartă în sine puterea binelui și răului și numai excitațiile dinafară scot – prin luptă – la iveală una din aceste puteri și că deci alături de educația voinței trebuie să știm cum să lucrăm asupra acestor excitațiuni sau cum să le prevenim pentru a înlesni triumful binelui (igienă și profilaxie morală).

Morala propovăduită de „Astra“ a fost cea creștină, care prin opoziție de alte morale a pășit fără oscilațiuni pe calea pe care a apucat-o dela început. Acestei morale creștine vicepreședintele „Astrei“ Dr. G. Preda i-a consacrat cele 2 discursuri cu care a deschis adunările generale dela Sf. Gheorghe și Deva.

După ce arată cum progresul material venit de pe urma dezvoltării intelectuale în dauna moralei a înlesnit criza morală, Dr. Preda spune că: „adevărata și sănătoasa personalitate nu poate să se desvolte decât pe măsură ce spiritul își dobândește o suveranitate asupra rellelor tendințe. Supunerea rellelor instincte nu trebuie să fie făcută orbește dar prin o conștiință, prin o voință. Această voință fie că vine din inițiativa individului, fie sub o influență din afară, are drept consecință triumful părții spirituale asupra părții corporale“ și mai departe adaogă: „credincios tradiției „Astrei“ și moralei creștine pe care o propagă, aduc odată mai mult îndemnul de a persevera pe această cale morală singura prin care vom ajunge repede și fără întreruperea curbei progresului material, la o epocă de progres moral“.

O medicină sufletească nu trebuie însă să se adreseze numai individului dar și mediului, căci o purificare sufletească a acestui mediu permite conservarea sănătății sufletești a tuturor acelor ce trăesc în acest mediu. Și acest fapt s'a recomandat spre aplicare nu numai în mediul familiar (care în unele clase sociale începuse să se strice), dar

și în mediul social și național. S'a atras apoi atenția poporului cât de puternică este influența ce se exercită asupra noastră de actele săvârșite de alții și cum imaginea însuflețită dată sub forma scenelor de teatru, filmelor de cinematograf, lecturilor pornografice, exemplelor rele, etc., deposează pentru un moment individul de spiritul critic, supraescită imaginația, încălzește simțurile și deșteaptă rele instincte și cum aceste acțiuni repetându-se crează obișnuinți ce nu sunt conforme unei morale creștine.

„Astra“ consecventă cu trecutul ei a crezut că nu poate tolera falfăirea steagului cu rele exemple, cu scene, scrieri și povestiri pornografice, care corup individul, familia și înmulțesc infracțiunile. Ea s'a alăturat deci pe de o parte Academiei Române, care a luat inițiativa de a combate și sancționa autorii de scrieri pornografice, pe de alta bunilor scriitori care combăteau literatura cu tendințe spre trivialitate și sensualitate, spre o anarhie în sintaxă și în forma poeziei și care prin negativismul unor atitudini pretins critice, favorizau invazia unui extremism literar, a unei avangarde literare.

Odată deci cu imunizarea mintală prin infiltrarea bunelor idei și sentimente, odată cu bunele persuasiuni și sugestii date prin graiu, scris și film, „Astra“ a întreprins și o apărare familiară și socială, luând măsuri prin membrii săi propagandiști, de a se carantina și zăgăzui contaminarea ce ar fi putut veni prin plăceri și lux excesiv, literatură pornografică, scene indecente, filme imorale etc. precum și prin idei absurde, antisociale care ar desorganiza statul și națiunea.

„Astra“ a semănat pretutindeni dragoste, credință, optimism. A practicat o igienă și profilaxie mintală și morală necesară individului, familiei, patriei. Din patriotism, din acel sentiment de înaltă solidaritate morală care pune interesele patriei deasupra altor sentimente particulare, „Astra“ a îndeplinit îndatoriri morale, meritore, înfăptuind prin organizațiile sale în special prin „Șoimii Carpaților“ acte cu caracter moral-național, care vor fi expuse la capitolul conștiinții și solidarității naționale (cultul oamenilor mari, comemorări, ridicări de monumente, etc.).

„Astra“ a propovăduit din punct de vedere al moralei creștine ceva și mai mult. Ea a propagat ideea că cineva nu trebuie să fie considerat de bun numai atunci când îngrijește de sine și ai săi, dar când suferă la suferința semenului și când lacrimile acestuia îi aduc o vibrație, o palpitate a inimii sale. Când pe ogorul de muncă agricolă, în atelier sau în birou se va duce lupta pentru limitarea puterii egoismului, când pe toate terenurile (științific, literar, politic, economic, etc.), se va activa în înțelesul ca și celui mai slab sau mai mic (dar merituos) să i se poată înlesni ridicarea la o viață mai bună și mai departată de moarte.

Progresul moral al secolelor trecute care a adus organizarea mutualității, codificarea muncii, asigurarea existenței muncitorului, ocrotirea mamei și a copilului, interzicerea supliciuului la animale, etc., aduc convingerea în numeroasele achiziții morale ale vieții viitoare.

Sfaturile morale ale „Ăstreii”, ca multe sfaturi morale date și de alte instituții sau asociațiuni creștinești, au fost primite în unele locuri cu oarecare rezervă. Acest fapt se datorește nu numai puterii individualismului, care face pe om să nu accepte cu plăcere măsuri ce ating exercițiul vieții sale intime, dar și aceleia că în unele împrejurări cei ce propovăduiau nu dădeau tocmai bunele exemple, iar alți intelectuali se întâmpla să calce în picioare tocmai sfaturile bune date de bunii propagandiști intelectuali ai „Ăstreii”.

Fără a avea pretenția de a interzice complet cercetarea anumitor domenii umane necurate, „Ăstra” în cei 25 ani de după unire a trăit în spiritul creatorilor ei, împlinindu-și datoria sub raportul propagandei morale în colaborare cu asociațiile bisericești, (For, Ăgru, etc.), școlare, acele ale tinerimei creștine și mai ales cu cele feminine creștinești, luând atitudine și măsuri pentru menținerea bunelor moravuri și pentru reabilitare morală înainte ca stările rele să creeze deprinderi ce s'ar fi putut înrădăcina, dând obiceiuri sau înclinațiuni rele.

Este locul să amintesc că „Ăstra” dacă nu a inițiat, a dat larg concurs inițiatorilor pentru ca „Ziua Temperanței” sărbătorită în toate organizațiile ei să aibă succesul dorit.

IV. Prosperarea economică

Scopul statutar al „Ăstreii” este precum știm promovarea literaturii și culturii atât spirituale, cât și *economice* pe baza principiilor biopolitice.

Pentru realizarea acestui scop „Ăstra” cu autoritatea morală a numelui ei s'a angajat și în direcția economică (pentru opera de ridicare a satelor) atât prin propagandă, inițieri și organizări de tovărășii sau asociații sătești, cât și prin îndemnuri, îndrumări, acțiuni etc., coordonându-le cât mai bine cu dispozițiile organelor respective de stat, care prin reprezentanții lor intrau de drept după unire, în comitetele de conducere a despărțămintelor sau cercurilor culturale.

„Ăstra” a căutat după războiu (cu toată înmulțirea organizațiilor oficiale economice), să întreprindă încă o propagandă pe teren economic, angajând în 1920 ca propagandist cultural dar mai ales economic pe d-l A. Nistor ce urma să-și desvolte activitatea în județele: Treiscaune, Brașov, Făgăraș, Târnava Mare. D-nsa a luat contact cu satele și a explicat oamenilor că drumul dela sărăcie la bogăție poate fi lung, dar se parcurge lesne pe căi drepte când există tovărășii de oa-

meni muncitori plini de inițiativă, voință, curaj, energie și iubire de semenii săi, a căutat ca de aceste adevăruri să fie convinși și notabili satelor (preot, învățător, primar, notar, etc.), care de obicei formează statul major al tovarășiei și asociației. D-l A. Nistor a ținut la sate chiar cursuri de cooperative și a contribuit la creerea unora din ele. S'a regretat încetarea merituosei sale activități prin faptul că permisul gratuit pe C. F. R. (singurul favor ce i-l acorda „Astra”) nu a mai putut fi obținut dela guvern.

„Astra” scosese în 1920 statutele cooperației și îndrumările pentru creerea băncilor populare în 3000 exemplare cu suma de bani pe care V. Stroescu i-o pusese la dispoziție în acest scop. Dar în același an apare și legea pentru înființarea casei centrale a cooperației și împrietăririi sătenilor. Centrala cooperativelor create prin lege își are statutele ei, care nu se potriveau cu acele ale „Ăstreii”. Cum prin statutele oficiale se prevedea și o propagandă, „Astra” s'a mulțumit să colaboreze prin graiu și scris, (broșuri, calendar, etc.), alături de organele oficiale.

De comun acord cu reprezentanții respectivi unele despărțăminte ale „Ăstreii” au inițiat și organizat :

a) *Echipe de anchete economice* precum au fost acelea din desp. Sighet și desp. Sibiu (a cărui secție economică era condusă de d-l G. Lățea.) La acest din urmă despărțământ s'a întocmit chiar și o fișă economică zootehnică.

b) *Școli și cursuri* dintre care cităm :

In 1932. Școala de menaj și de gospodărie casnică cu cursul de bucătărie la Săliște, curs practic de plantare de meri la Firminiș, cursuri de pomicultură la Reghin cu lucrări practice. *In 1933* cursuri de pomicultură la Râpa și Lunca, curs de agricultură la Mag. *In 1934* curs de altoit la Vașcău, curs de gospodărie la Boița și Marpod, curs de agricultură la Gusu, curs de gospodărie la Avrig. *In 1935* curs de pomărit la Band și Miercurea Niraj (îndrumări practice). Școală de pomicultură și de flori la Adrian. *In 1936* curs de apicultură la Copalnic Mănăstur, curs de pomicultură și agricultură la Mercurea, lucrări pomicole la Boița, curs de gospodărie și menaj la Aciliu, Apoldul de Jos, Avrig, Ludoș, Nucet, Porcești, Roșia, Sadu, Sebeșul de Jos, cursuri de împletit organizate de „Astra” centrală la Boița și Sârmașul Mare (cu maestrul C. Schmidt) și la Săcădate (cu D. Tabor).

c) *Grădini model* la Sibiu (7 grădini de pomi în 7 comune); pepiniere, stupării și grădini model la Sighet; lăptării la Breb; stupină și pepinieră la Slobozia (Cetatea Albă); 3 grădini de pomi și zarzavaturi la Măiorești și Porcești (cu ajutorul Șoimilor); grădina de altoi și de

zarzavaturi la Jabenita ; grădină de pomi la Filea ; grădină de altoi la Breaza (Mureș) și Solovăstrău ; grajd model la Filea, etc.

d) *Expoziții* cu premii pentru emulația expozanților, astfel : la Făgăraș s'au acordat premii pentru grădina de legume, sau pomi, la Hida premii pentru pomi, la Timișoara expoziții și premii pentru vase lucreate ; la Cluj expoziții și premii pentru fructe ; la Sânicolaul mare expoziții cu premii pentru partea zootehnică și agricolă ; la Bozovici și Oravița expoziții cu premii pentru bogățiile naturale ale Banatului ; la Diciosânmărtin expoziții cu premii pentru fructe ; la Avrlg expoziții cu premii pentru fructe, pentru secția agricolă și pentru ustensile agricole ; la Mercurea expoziții cu premii pentru fructe. Premii pentru gospodării model la Sighet, Sighișoara, Sibiu, etc.

e) *Tovărășii sau asociații sâtești, cooperative și bănci populare.* Astfel găsim : cooperative la : Calata mare, Bologa, Ciucea (Jud. Cojocna), Găvozdea (Jud. Hunedoara). Bancă populară la Cetea. Două tovărășii sâtești la Ocna Sibiului și câte una în : Topârcea, Armeni, Sebeșul de Jos, Hașag. Cooperative la : Zărnești, Poiana Mărului și Tohanul Nou (desp. Brașov), Gălgău și Creaca (Jud. Sălaj). Cooperative în desp. Sighet, 4 cooperative de consum, 2 forestiere, 5 bănci populare, 1 lăptărie. Cooperative la Vatava, Râpa și Dumbrava (inițiate de Dr. Nicoară). Cooperativă la Jabenita. Cooperativa coloniștilor la Salonta. Cooperativă la I. G. Duca. Cooperativă de construcții la Mediaș. Organizațiile de ajutor mutual la Dârlos (inițiate de D. Goștean). Cooperative pentru desfacerea produselor la : Ocland, Crihalma, Oravița. Asociații pentru asigurarea vitelor la Baia de Criș și Oravița. Cooperativă la Lupșa și Sașavința (Turda Arieș). 21 cooperative și 21 bănci populare în comunele din desp. Viștea. Banca populară „Axente Sever” din Blaj. Băncile populare din Săcel și Țapu. Cooperativa din Tăuni. Cooperative la : Gura Râului, Orlat, Mohu, Noul Săsesc, Vurpăr, Rășinari și Poplaca (Jud. Sibiu). Cooperative de consum la : Năsăud, Rebrîșoara, Fedru, Sângeorgiu român, Maieru, Rodna Veche și Nouă, Ilva mare și mică, Salva, Zagra, Telciu, Rebru mare. Asigurare de vite în Rodna Veche. Cooperativă în Hidiș și Harataș. Bănci în Harataș și Vereșmort. Cooperative la : Dej, Cățcău, Reteag, Giurgești, Ocna Dej, Zăpârț, Suarăș, Negrileşti. Bănci populare în Dej și în Reteag. Cooperative în : Poeni și Suia. Cooperativă forestieră la Dobra (Hunedoara). Magazie de bucate în Răduleşti. Cooperativă și bancă la Hălmagiu (Jud. Arad). Bancă populară și cooperativă de păduri la Huedin. Cooperativă de aprovizionare la Hodișu (Jud. Cojocna). Cooperative la : Zam, Ilia și Gurasada. Bancă populară în Ilia și Sârbi. Societate comercială și Bancă cercuală la Almaș, Săliște și Câmpuri Surduc.

Cooperative la : Lăpușul Unguresc, Rohia, Suciul de Sus (Jud. Solnoc), Ghimeș și Lunca de Sus (Jud. Ciuc), Sănnicolaul mare, Saravale, Igrăș, Nerău (Timiș). Bancă populară în Zărnești și Tohanul Vechiu. Bancă populară la Solovăstru, Iuda și Tg. Mureș (banca meseriașilor români). La Ocna Dejului și Cuzdrioara (Someș) cooperative. Cooperativă de consum „Șoimii” la Suceag și cooperativa „Horia” din Zlatna. Cooperative la : Feldioara, Corbi, Rucăr (Jud. Făgăraș). Bănci populare și cooperative la Baia mare și Baia Spriei, Tăuții de sus și jos, Firiza și Dumbrăvița (Jud. Satu Mare). Cooperativele : „Frăția” din Caransebeș și „Albina” Zalău. Cooperatia librăriei la Moldova Nouă. Cooperativa sanitară în desp. Sibiu, etc.

Trebue să menționez că obștile satești, cooperativele, băncile populare notate mai sus sunt cele notate în dările de seamă ale despărțimintelor. După 1927 s'au luat puține inițiative în această direcție. Nu au putut pătrunde (cred) aceste cooperative în multe sate fie din cauza lipsei de inițiative locale, fie că în unele locuri sătenii și-au pierdut încrederea în ele. Această neîncredere a fost adusă prin felul cum funcționase unele cooperative în care statul intervenise cu subvențiile, iar unele guverne cu politica, făcând ca în aceste asociații (cu menire așa de frumoasă) să se distrugă inițiativa, să se lenevească energiile, să se întroneze o vânăre implacabilă și sterilă a maximului de profit pentru unele persoane și să se ajungă să se transforme asociațiile de energie și voință în una de cerșit dela stat.

f) Prin *lucrările de utilitate publică*. La capitolul „Șoimii Carpaților” am arătat munca de interes obștesc (creerea de drumuri, poduri, construcții de case naționale, biserici, sădiri de pomi etc.) pe care a depus-o această organizație a „Astreii”.

Pentru a putea promova mai mult interesele economice în beneficiul obștei rurale, a cooperativelor regionale (referatul din 1943 al d-ului G. Dragoș) și pentru a aduce înfăptuiri mai mari în această direcție, președintele „Astreii” Prof. Moldovan, a avut în ultimul timp mai multe consfătuiri cu persoane de specialitate. D-asa inițiasse ținerea unui mare sfat economic, care însă din cauza împrejurărilor n'a putut avea încă loc.

V. Desvoltarea conștiinței și solidarității naționale

Națiunea Română ca oricare națiune bine întocmită și organizată își are un trecut, prezent și viitor. Trecutul îi aduce anumite moșteniri naturale (pământul cu tot ce este pe el), corporale și sufletești (limbă, credință, tradiții, datini, obiceiuri etc.). Prezentul îl arată consimțământul reciproc și plăcerea de a trăi împreună a tuturor acelor ce posedă aceste moșteniri, precum și comunitatea de interese și de voință

de a face să prevaleze legatele sau moștenirile lăsate. Viitorul îl indică realizarea și completarea unui ideal care poate avea rădăcini în trecut dar care se încorporează din ce în ce mai puternic la etapele prezentului.

„Ăstra” dela creerea ei a fost considerată ca altar al conștiinței naționale pentru poporul român din Ardeal, Banat, Crișana și Mara-mureș. Ea a fost veșnic conștientă că afirmarea națiunii române în istoria universală, nu poate fi decât în funcție de intensitatea conștiinței sale naționale, care se măsoară cu termometrul sentimentului de solidaritate românească.

Tot ceea ce s'a înfăptuit prin gesturile eroice ale oamenilor mari ai neamului românesc, a izvorât din voința colectivă, ajutată prin puternicul sentiment ale acestei solidarități. Știm că strălucirea de după unire a vieții poporului ardelenesc s'a născut din suferințe seculare, din belșugul de sânge vărsat și de lacrimi stoarse de durerile sufletelor obidite. „Ăstra” și-a dat seama și mai mult după unire că rostul acestei regiuni românești (creată prin jertfă românească) ar înceta când nu ar mai servi de cadru sbucumărilor, spre statornicirea unei puternice cetăți de cultură și fericire românească, parte integritoare a civilizației țării românești.

Pentru menținerea și întărirea acestei conștiințe și solidarități naționale, pentru o trăire în spirit naționalist, „Ăstra” sa străduit să ajute neamul la conservarea moștenirilor bune din trecut, la îmbunătățirea raporturilor frățești din prezent și la realizarea idealurilor viitoare.

Față *de trecut* „Ăstra” a căutat prin numeroase conferințe să arate poporului nu numai virtuțile strămoșești manifestate în atâtea ocaziuni prin: înțelepciune, noblețe sufletească, putere de muncă, iubire de țară, eroism, curaj, răbdare etc., dar prin faptele istorice săvârșite de înaintașii purtători și ei a acestor virtuți, care ne-au apărat țara și s'au jertfit pentru binele ei.

Un număr destul de însemnat de conferențieri au expus sătenilor: importanța gliei, rolul limbei, credinței, tradiției, datinelor, obiceiurilor etc. în dezvoltarea și întreținerea sentimentului național. Li s'a explicat că pământul pe care ne-am născut și am crescut, în care zac osemintele înaintașilor noștri, pământul pe care-l muncim, îl cântăm, îl admirăm, trebuie să-l iubim și să-l apărăm contra cotropitorilor până când ne împărtășim de largă lui îmbrățișare. Tot așa limba cea strămoșească, care ne face să simțim bucurii când auzim legende, poezii și cântece românești, care ne unește cu frații care nu au încă noțiunea pământului național, suntem datori să o păstrăm. Credința creștină cu riturile bisericesti care ne înalță și ne întărește sufletul, trebuie să constituie temelia statornică a întregii culturi românești. Tradițiile, datinele, obiceiurile

etc. care stau la baza patrimoniului nostru etnic sunt acele ce ne încălzesc inima și suntem datori a le respecta, dacă vrem să fim respectați ca națiune.

O atenție deosebită a avut „Astra” pentru cultul eroilor și al faptelor lor. Erou – zice Carlyle – este omul care croește drumurile pe care pășește mai mult timp neamul, drumuri ce devin din ce în ce mai largi. Eroii sunt îndrumătorii mulțimilor, apostolii înălțării fericitoare a sufletelor, sunt singuraticii rătăciți din mijlocul acelor mulțimi, acei care din sbuciumul colectivității sintetizează credința de granit în ideile durile hotărâtoare pe calea atât de aspră a desăvârșirii.

„Fiecare suflet românesc – zice V. Goldiș – care a simțit dorul libertății naționale a fost o petricică a acelei libertăți, fiecare voință manifestată prin izbândirea ei a fost un stâlp la minunata ei clădire, mai vărtos însă orice jertfă adusă pe sfântul altar al libertății naționale a fost câte o biruință hotărâtoare în lupta pentru victoria ei definitivă”.

În luptele mari și fără sfârșit (aș putea zice) a unui neam pentru idealurile lui de viață mai superioară, jertfele hotărâsc.

Incontestabil că eroul este un om mare sau – cum zice Prof. Rădulescu Motru – un om de caracter. Alături însă de acei ce s’au jertfit pentru cauze naționale, „Astra” și-a îndreptat privirile în trecut și față de acei care au servit neamul făcându-l să prospereze prin aplicațiuni științifice, literare, morale, de organizație socială, etc. Faptele lor arătau azi ceea ce conaționalii trebuiau să facă mâine, iar făptuitorii au știut să se resemneze în fața loviturilor dușmanilor sau a soartei.

Din convingere și ca exemplu pentru generația de acum și acele care vor veni, „Astra” s’a închinat deci memoriei tuturor acelor care s’au jertfit sau au făptuit pentru realizarea idealului de viață românească. Alături de eroii necunoscuți simbolizați în mormântul eroului necunoscut „Astra” a cinstit așa cum trebuie memoria celor cunoscuți, memoria oamenilor mari ai țării, fie prin parastase și discursuri comemorative, fie prin așezări de plăci sau înălțări de monumente.

Cităm anul și localitatea celor mai importante *parastase* :

În 1920 a avut loc la Beiuș în memoria martirilor I. Ciordaș și N. Bolcaci. În 1922 a avut loc la Făgăraș pentru martirii : Dr. I. Senchea, C. Pop, O. Bârsan, V. Gabor, Dionisie Boldan și Z. Dalea, iar la Ludoș (Mureș) pentru Andrei Bârseanu. În 1923 la Huedin pentru eroii din 1848/49. În 1926 la Așeu (Jud. Bihor) pentru Alexandru Roman. În 1927 la Poeni pentru învățătorul Tămașiu, ucis de dușmani. În 1929 la Beliș pentru cei 45 moși uciși iar la Sibiu pentru fostul președinte I. Sterca Șuluțiu. În 1930 la Sibiu pentru Zaharie Boiu și Nicolae Cristea. În 1932 la Sibiu parastas și comemorarea Prof. Popescu. În 1933 la Caran-

sebeș pentru A. Mocsonyi. La Cluj pentru 40 ani dela Memorand. In 1935 la Caransebeș pentru ierarhul I. Popasu. In 1936 la Iclod pentru Dr. Gavril Tripon. In 1936/37 găsim că s'a făcut la Arad restaurările mormintelor și parastase pentru tribunul M. Stănescu, profesor Gavra și ziaristul Tribunist G. Augustin. In 1937/38 parastas și comemorare lui Timoteiu Cipariu la Pânade. La Sibiu parastas și comemorarea lui Partenie Cosma și T. Păcățeanu. La Arad parastas și comemorarea lui G. Popa de Teiuș. La Năsăud parastas și comemorarea lui: G. Coșbuc, pedagog I. Marian, luptător naționalist V. Nașcu și ziaristul Iacob Mușreșan. In 1943 la Feleac parastasul pentru eroii căzuți.

Printre alte comemorări mai importante încă găsim în 1920 la Gherla comemorarea lui Tudor Vladimirescu și V. Alecsandri. In 1922 la Cuzdrioara pentru Mitropolitul Andrei Șaguna. La Sănnicolaul mare pentru Andrei Bârseanu. La Baia mare pentru G. Lazăr. In 1923 la Satu Mare pentru G. Lazăr. In 1924 la Aiud pentru Avram Iancu. La Cluj pentru G. Lazăr. La Jiu pentru Avram Iancu. In 1925 la Bocșa Montană pentru Simion Bărnuțiu. In 1926 la Orăștie pentru A. Vlaicu. In 1927 la Deta pentru Coșbuc. In 1933 în toate desp. s'a comemorat pentru: Alexandru cel Bun, B. P. Hașdeu și A. Grigorescu. La Brașov pentru A. Bârseanu. In 1934, la Blaj pentru Dr. Augustin Bunea. La Foeni pentru A. Mocsonyi. In 1935 la Sibiu pentru memorandistul Albin. In 1936 la Arad pentru A. Mocsonyi. La Lipova pentru Atanasie Marinescu (folklorist). In 1941 la Alba-Iulia pentru Coșbuc și la Arad pentru Iosif Vulcan. In 1942 toate desp. au comemorat 1/2 veac dela înaintarea memorandului.

In desp. și cercuri culturale au avut loc cu siguranță mai multe parastase sau comemorări ale oamenilor mari din trecut, care însă nu au fost comunicate „Ăstreii“ centrale mai ales în cazurile când însăși „Astra“ centrală le-a recomandat (prin circulare) ținerea parastasului sau comemorării, cum a fost pentru: Mitropolitul Andrei Șaguna, Andrei Bârseanu, centenarul lui G. Lazăr, etc.

S'au așezat din partea Organizațiilor „Ăstreii“ următoarele *plăci comemorative*. In 1922 la Feleac pentru Prof. Miclea. In 1925 la Șincai în memoria lui G. Șincai. In 1930 la Sibiu pentru Andrei Bârseanu. In 1931 la Frăua pentru Axente Sever. In 1932 la Bințișni în memoria lui A. Vlaicu. In 1933 la Brașov pentru A. Mureșan, la Sighișoara pe casa lui I. Chendi, iar la Drăușeni pentru poetul St. Iosif. în 1934 la Băsești pe casa lui Badea G. Pop, la Mediaș pentru Petru Rareș, la Paloș în amintirea adunării preoțești pe timpul revoluției lui Horia. In 1936 la Cetatea de Baltă în amintirea lui Ștefan cel Mare, la Agnita în amintirea lui Mihai Viteazul, la Rupea în memoria lui N. Filipescu, la

Alba-Iulia pe casa memorandistului R. Patiția, la Zlatna pe casa preotului E. Beșa, la Crihalma pentru colonelul Băltăreț și soldații căzuți în 1916. În 1937/38, la Hotin pentru eroii morți. În 1938/39 la Ciuc pentru V. Braniște, la Săcel pentru G. Lazăr, la Huedin în amintirea lui Gelu. În 1941, la Buia și Șeica pentru Mihai Viteazul.

În cât privește comemorarea centenarului dela nașterea lui Avram Iancu, s'a vorbit în alt capitol (Momente importante).

S'au așezat *troițe* din inițiativa sau cu concursul „Astrei“.

În 1926 la Șelimbăr în memoria luptelor lui Mihai Viteazul, iar la Chendrea (jud. Sălaj) pentru eroii morți. În 1934 pe muntele Tulișa (Hunedoara) și la Orlat (Sibiu) pentru eroii morți. În 1935 la Sighișoara. În 1936 la Zlatna în memoria lui Horia, Cloșca și Crișan. În același an Dr. Nicoară din Reghin ia dispozițiuni să se așeze troițe în desp. său la fiecare răspântie de drumuri și pe multe culmi de deal. În același an găsim troițe la: Ieranuțeni, Săcel, Deda. În 1937 la Idicel pădure, Ibănești sat și Ibănești pădure, Uriciul de sus, Chierul de jos, Crăești, Petriș, Jabenița, Adrian și Deda. În 1938 la: Nădașa, Milaș, Gurghiu, Periș, Petelea, Gornești, Filipiș și Brâncovenești (toate în desp. Reghin și din inițiativa Dr.-ului Nicoară). În 1938/39. Tot din inițiativa Dr.-ului Nicoară se așează troițe la: Beica de Jos, Pietriș, Sângeorgiul de Mureș, Maiorești, Dulcea, Ocnîța, Breaza (Mureș), Pincic, Gorenii, Urișul de Jos, Reghin, Cozima, etc.

Dintre monumentele inițiate sau înălțate de organizațiunile „Astrei“ cităm: În 1926 la Guruslău în amintirea luptelor lui Mihai Viteazul. În 1927 la Ciceu Corabia cu prilejul a 400 ani dela urcarea pe tron a lui Petru Rareș. În 1928 bustul lui Coșbuc și Xenopol la Arad. Monumentul eroilor la Seceleni și la Săcele (Brașov). La Bozovici (Caraș) lui „Eftimie Murgu“. La Sasca Montană monumentul eroilor. În 1928 la Poptelec pentru eroi. La Sighișoara bustul lui Eminescu. În 1931 la Săcădate pentru eroi. În 1932 la Alba-Iulia pentru Horia, Cloșca și Crișan. La Cioara capela monument al unității naționale. La Beiuș lui I. Ciordaș martirul ideii naționale. La Oravița lui Damaschin Bojinca (înlăcărât naționalist). În 1932 la Mirislău pentru Mihai Viteazul. În 1933/34 la Ibănești, Pietriș, Nădașa pentru eroi. Toate acestea s'au înălțat din inițiativa și pe spesele d.-lui Dr. Nicoară. D.-sa intenționa să ridice monumente și în locurile unde așezase troițele (Chiperul de Sus, Aluniș, Filea, Serbeni, Brâncovenești, Râpa de Jos, Fărăgău, Deda, Bistra și Reghin). Nu avem date câte au putut fi terminate până în 1939/40. În 1933 la Reghin pentru căpitanul din 1848 Constantin Roman Vivu. La Timișoara bustul lui Vichentie Babeș. La Cut monumentul lui Axente Sever. În 1936 la Blandiana (Alba), Sânpetrul de Câmpie, Sâlvașul de

câmpie (Cluj), Petriș, Săcel, Socolul de câmpie, Adrian și Bistra pentru eroi. La Gurghiu pentru Regele Ferdinand. În 1937 la Avrigh pentru G. Lazăr. La Săcueni, Maiorești și St. Mihai pentru eroi (toate din desp. Reghin și la inițiativa Dr.ului Nicoară). La Micăsasa (desp. Blaj). În 1937/38 la Sighișoara pentru Ilarie Chendi. La Bucurdea Grănoasă pentru eroi. La Sânmartin Ciuc în memoria maiorului N. Vulovici. La Ungra (desp. Crihalma) pentru eroi, etc.

Trebue să menționez că ziua eroilor a fost cinstită de altfel în toți anii atât în despărțăminte, cât și în cercurile culturale.

Pentru prezent „Astra” a considerat zilele de 1 Decembrie 1918, 15 Noiembrie 1918, 27 Martie 1918 și 24 Ianuarie 1859 ca zile naționale care simbolizează unitatea de simțire și voință a aceluiași frați români de a împărtăși împreună bucuriile și durerile și de a face ca legăturile de neam și de sânge, ca și cele venite prin suferințele trecutului să se cimenteze și mai bine prin comunitatea speranțelor de a duce o viață cât mai bună, cât mai rodnică, cât mai folositoare.

Conștientă de faptul că și patria mamă dar mai ales provinciile surori care au stat sub stăpânire străină timp mai îndelungat au putut prin viața comună cu elementele stăpânitoare să împrumute anumite note caracteristice care după unire au înlesnit antinomiile, adversitățile sau asperitățile pe teren social și politic, „Astra” a făcut eforturi ca prin numeroasele festivaluri și manifestări să creeze o atmosferă senină între frați, risipind discuțiile pline de venin ce aveau loc uneori între partidele politice și confesiuni, sau între diferitele clase și categorii de profesioniști. În zilele mai sus menționate, la manifestările naționale pe care le-a organizat (5, 10 și 25 ani de la unire) ca și la adevăratele sărbători naționale oficiale (10 Mai, zilele importante din viața familiei Domnitoare, etc.) „Astra” prin toate organizațiile sale periferice avea prilejul să îndemne poporul să privească o clipă îndărăt la drumul plin de greutate și străbătut în trecut, la biruințele câștigate cu multă jertfă și sacrificiu. La umbra mormintelor înaintașilor îndemna deci poporul să capete energiile necesare nu numai pentru munca productivă și constructivă, dar pentru rezistența contra tendințelor care ar fi căutat să slăbească legăturile dintre frați, speranța și credința în mai bine.

Descălecările „Ăstreii” în patria mamă și provinciile surori Basarabia și Bucovina (de care scriu pe larg la alt capitol) cum și numeroasele vizite ce ni s'au făcut de frații din toate unghiurile țării (singuratici sau în grup) au avut scopul să facă ca în focul sentimentului de solidaritate națională să se topească tot ceea ce ar putea înăspri relațiile dintre ei și prin o iubire reciprocă să contribuie la fericirea nației românești.

Tristele evenimente din ultimul an care au adus refugiul atâtor frați din provinciile surori au îndemnat odată mai mult „Astra” să facă apel prin organizațiile sale să contribuie cât mai mult la îndulcirea vieții lor, făcându-i să se simtă în Ardeal ca la ei acasă.

Tot pe teren național „Astra” a propagat dragostea și cultul pentru Dinastie. Ea a participat la toate manifestările față de Tron și a perseverat în solicitarea ca Regii țării să fie totdeauna președinții ei de onoare.

„Astra” a dat apoi un larg concurs ligii antirevizioniste atât încât privește organizarea expozițiilor cât și alte manifestări.

Ca o datorie morală și din cult pentru oamenii mari ai țării, „Astra” a găsit diferite prilejuri ca să organizeze sărbătorirea, sau a dat concursul să reușească sărbătorirea inițiată de alții, pentru distinsele personalități ale neamului. Citez pe : I. P. S. S. Mitropolit N. Bălan, N. Iorga, T. Brediceanu, I. Lupaș, D. Gusti, V. Bologa, Prof. Comșa, etc.

„Astra” însă a făcut pe teren național și mai mult. Ea s'a ocupat în mod special de problema reromânzării și de aceea a conservării patrimoniului nostru etnic.

În cât privește activitatea națională a „Ăstrei” în Secuime, Grațița de Vest, Banat și Munții Apuseni cetitorul o poate găsi la capitolele regionalelor „Ăstrei”.

Voiu completa datele dela acest capitol, arătând sumar interesul pus de „Astra” pe terenul învățării limbii și istoriei românești pentru Românii secuizați.

În scopul de a face pe Românii secuizați să prețuiască evenimentele mari ale istoriei noastre mai mult decât pe acele ce le-au învățat dela o stăpânire străină, să cunoască eroii care s'au luptat și și-au vărsat sângele pentru câștigarea drepturilor și deci a țării care-i adăpostește și ca să țină aprinsă în sufletul lor iubirea de această țară (ca vrednici urmași ai acestor eroi,) „Astra”, a distribuit la început broșuri (în limba ce le era lor cunoscută) cu toate indicațiile necesare cunoașterii cât mai competă a țării românești. Concomitent s'au ținut în despărțămintele din Secuime cursuri de limba română. S'au distins în special desp. : Sf. Gheorghe, Tg. Mureș, Gheorgheni, Ocland, Reghin, etc. Cum de aceste cursuri se simțea nevoie și în alte ținuturi decât acele ale Românilor secuizați, unele desp. ca : Brașov, Păuca, Caransebeș, Daroești, Mălaia, Lupeni, Petroșani, Copalnic Mănăstur, Sighet, Cetatea Albă, etc., au luat dispoziții să le introducă și în cercurile culturale de pe teritoriul lor. Unele din aceste cursuri erau destinate pentru funcționarii străini, altele pentru meseriași, agricultori, etc. străini, care lucrau de astă dată sub stăpânire românească.

Datinele și tradițiile au fost scoase în evidență cu ocazia întocmirii conductelor etnografice. Nu a fost adunare generală mai de seamă a „Ăstreii” unde să nu se organizeze un astfel de conduct.

Convinsă de principiul că prin artă se dă posibilitatea contemporanilor și posterității să cunoască și să judece gradul de cultură, personalitatea și puterea sufletească a neamului românesc, „Astra” a încurajat și stimulat aplicațiile artistice românești care intră cu drept cuvânt în patrimoniul nostru etnic. Inafară de colecțiile din muzee, (despre care am scris la alt capitol) „Astra” a căutat prin aranjări de expoziții cu premii să scoată în evidență creațiile artei românești încât privește portul, țesăturile și broderiile, etc. și să deștepte gustul și dragostea pentru ele.

Astfel de expoziții au avut loc după unire în foarte multe des-părțăminte. Aș putea spune că aproape la fiecare adunare generală a vreunui desp. se întocmea și câte o mică expoziție.

Dintre cele mai importante expoziții în care s’au acordat și premii, citez: În 1922 la Ghiriș (pentru port) și Bîia (pentru costume naționale). În 1924 la Chicul Mare (pentru țesături, broderii și costume). În 1925 la Băsești (Sălaj) pentru țesăturile din ținutul Sălșigului. În 1926 la Zalău (pentru țesături, cusături sau broderii). În 1927 la Avrig (pentru industrie casnică). În 1928 la Jabenîța (pentru porturi naționale), la Orșova pentru costume bănățene), la Rășinari (pentru industria casnică), la Țapu, jud. Târnava Mică (pentru portul național), la Lupșa (pentru costume femeiești). În 1929 la Reghin (pentru portul românesc), la Zalău (pentru cusături și țesături), la Sălciua (pentru industrie casnică). În 1930 la Reghin (pentru portul național), la Nocrich (pentru lucrul manual). În 1932 la Bozovici (o expoziție cu secție etnografică), la Oravița (o expoziție cu secția etnografică). În 1933 la Rudăria, jud. Caraș (pentru cusături naționale), la Sasca Montană (pentru costume naționale), la Mercurea Nirajului (pentru industrie casnică), la Valea Almașului (pentru costume), la Făget (pentru costume). În 1934 la Negrești (pentru costumele din țara Oașului), la Plătărești (pentru lucrul manual). În 1935 la Zolocuri, desp. Cetatea Albă (pentru lucrări manuale), la Reghin (pentru costume). În desp. Sibiu (pentru portul național). În 1936/37 la Ocnișoara (pentru țesături). În 1940 la Bocșa Montană pentru portul național, etc.

Cum cântecul și dansul sunt încă moduri de a exprima simțirile și aspirațiile poporului român și cum ele ne leagă sufletește (căci prin ele și-au spus Românii din diferite unghiuri ale țării ce simt, ce gândesc și ce pot). „Astra” a încurajat și aceste elemente din patrimoniul nostru etnic înființând coruri, fanfare, orchestre, etc. și organizând concursuri cu acordări de premii pentru corurile, muzica și dansurile na-

ționale cele mai reușite. Cele mai multe dintre coruri se intitulau „Corul Astrei“.

Extragem din dările de seamă ale despărțămintelor localitățile, unde s'au întocmit astfel de organizațiuni pentru păstrarea etnicului nostru românesc.

În 1922 la Blaj (cor), la Ghiriș (dans). În 1923 la Câmpuri Surduc (fanfară). În 1925 la Mădăraș, jud. Satu Mare (cor și fanfara tinerilor). În 1927 la Catina (cor), la Orșova (concurs de dansuri bănațene). În 1928 la Orăștie (fanfară), la Sighișoara (cor), la Țapu, jud. Târnava Mică (concurs de dansuri naționale). În 1929 la Reghin (concurs de dansuri naționale), la Reșița (cor), la Cluj (corul „Astrei“), la Sighet (reuniune muzicală), la Turnișor, Avrig și Sebeșul de Sus (corul „Astrei“), la Săcueni (corul „Astrei“), la Brașov (cor). În desp. Sibiu 24 coruri ale „Astrei“, în 24 comune. S'a creat și un curs de conducători de coruri. În 1930 la Bozovici (cor și fanfară). În 1933 la Sasca Montană (concurs de coruri și fanfare), la Gherla (concurs de dansuri), la Mercurea Niraj și Valea Almașului (concurs de coruri și dansuri), la Alma (cor). În desp. Sighet 27 coruri în 27 comune și concurs de coruri, la Făget (concurs de dansuri), la Bîntînți (corul plugarilor). Tot așa găsim coruri la: Ictar, Comloșul Bănățean și Fratelia (Jud. Timiș), la Ugocea corul „Astrei“. În desp. Cluj fanfare țărănești, la Tg. Mureș concurs de coruri. În 1934 la Gherla concurs de coruri și dansuri. În 1935 la Reghin, Maiorești și Porcești concurs de colinde (prin îngrijirea Dr.ului Nicoară), la Ocnișoara (concurs de dansuri), la Almașul Mare (cor), Caransebeș (cor), Budachi (orchestră), Mediaș (cor), Sân-Mihaiul de câmpie, Târgușor și Sârmașul (cor), la Făgăraș (concurs de coruri și curs pentru conducători de coruri). În comuna Călanul mic tineretul se obligă la câte o nedee anuală (horă țărănească), la Sighet (concurs de coruri), la Mercurea Ciuc (curs pentru conducători de coruri, la Voiniceni (o fanfară), la Seușa (cor). În 1936/37, desp. Ciuc a înființat coruri bisericesti la: Ciuc Sângiorgiu, Ghimeș, Făget, Lăzărești, Sâncraiu. Cursul de conducători de coruri dela Mercurea Ciuc continuă și în acest an, la Făgăraș concurs de coruri și curs de conducători de coruri, la Band (societate corală), la Jabeșița (cor), la Praid (Jud. Odorhei) (cor), la Topa Mică (orchestră). În 1939/40 găsim înființate coruri încă la: Oradea, Sainicul Mare, Crihalma, Câmpia Turzii, Lipova, Baia de Criș, Oravița, Sibiu, Ciacova, Salonta, Tileagd, Geoagiu, Băsești și Sighet. Toate aceste organizații au și echipe de dansuri. În 1940 avem corul conservatorului de muzică din București, concurs de coruri și dansuri la Bocșa Montană, iar la Mediaș și Câmpia Turzii corurile dau concerte foarte reușite. În 1943 găsim concurs de coruri și dansuri la Căpuș Band.

Incât privește poezia populară „Astra“ i-a dat toată atenția și celtorul poate vedea aceasta în publicațiile „Ăstrei“.

Pentru viitor „Astra“ înțelege ca prin activitatea ei culturală să aducă cât mai prețioase contribuții la afirmarea culturii românești. Odată cu dezvoltarea conștiinței și solidarității naționale „Astra“ înțelege să activeze pentru reîntregirea completă a neamului, pentru recăștigarea teritoriului răpit pe nedrept. Ea trebuie să țină cât mai sus și mai bine desfășurat steagul pe terenul bunei înțelegeri românești și oricât de grele ar fi împrejurările ce vor mai veni, ea va fi datoare să cheme la ogorul de muncă culturală toate energiile românești pentru ca din cele semănate și culese să se poată îmbogăți patrimoniul cultural al neamului și prin el patrimoniul cultural al omenirii.

Este drept că războiul care se duce sub ochii noștri este purtat cu atâta ură și dușmănie de armatele beligerante, încât pare că s'ar suprima pentru totdeauna orice considerație de universalitate a culturii. Războiul are însă un sfârșit. El se va termina precum s'au terminat și alte războaie. Rănila lăsate vor fi vindecate (poate în timp mai îndelungat) tot prin adevărurile pe care le scoate la iveală: credința creștină, știința, arta, literatura etc. Vor veni alte generații cu vederi limpezi pentru care poate realitatea vieții va fi o dogmă de adevăr. Se va instăpâni poate până la oarecare punct o comunitate culturală între națiuni. Se va reglementa poate raporturile între națiunile conlocuitoare în cadrele unui stat care pentru a putea progresa își va îndrepta cât mai mult atenția spre pace. Noi Românii nu trebuie să uităm că ceea ce constituie existența noastră ca națiune și ca stat este cultura proprie și în noua ordine ce se preconizează în Europa și chiar lumea de mâine, cred că nu se va încuraja sau ajuta națiunea și statul care caută să-și dezvolte cultura sa prin forțele intelectuale și spirituale al altui popor. Va fi deci nevoie în viitor să ne valorificăm și mai mult creațiile noastre, energiile noastre naționale, aducând astfel contribuția la programul și civilizația lumii întregi.

CUPRINSUL

Pagine

Introducere	3
-----------------------	---

A.

Considerațiuni generale

I. Contribuția „Astrei” la unire. Ziua de 1 Decembrie – ziua „Astrei”	9
II. Rolul „Astrei” în cadrul noului Stat Român	11
III. Reorganizarea „Astrei” după unire. Congresul cultural	15
IV. Directivele culturale ale „Astrei” după unire. Directive statutare și de muncă programatică prezidențială, A. Bârseanu, V. Goldiș, I. Moldovan	19
V. Greutățile ce le-a întâmpinat „Astra” în activitatea sa de după unire	37
VI. Armonizarea activității „Astrei” după unire	43
VII. Mijloacele pentru realizarea scopurilor „Astrei” în cei 25 ani de la unire	61
VIII. Momente importante din viața „Astrei” de după unire	66
IX. Membrii „Astrei” după unire	74

B.

Activitatea dezvoltată în întreg organismul funcțional al „Astrei”

I. Adunările generale ale „Astrei” în cei 25 ani după unire	76
II. Activitatea comitetului central al „Astrei” în cei 25 ani după unire	95
III. Activitatea de după unire a secțiilor științifice-literare ale „Astrei”	106
IV. Activitatea de după unire a „Astrei” în Regionale, despărțăminte și cercuri culturale	
a) Regionalele	129
b) Despărțămintele	142
c) Cercurile culturale	152
V. Conferențieri și propagandiști culturali ai „Astrei” după unire	159
VI. Funcționarii „Astrei” după unire	163
VII. Administrarea averii „Astrei” în 1919-1942	165

C.

Realizările „Astrei” pe baza principiilor sale statutare

I. Prosperarea fizică	171
II. Prosperarea intelectuală	183
III. Prosperarea morală	216
IV. Prosperarea economică	219
V. Dezvoltarea conștiinței și solidarității naționale	222

Cine vrea înaintarea noastră culturală **trebuie** să sprijinească
„ASTRA“

E datoria fiecărui bun
Român să sprijinească
„Asociațiunea“, cefind
publicațiile ei și înscri-
indu-se ca **membru**

Taxele de membru sunt următoarele :

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000'—
Membru fondator al „Asociațiunei“, odată pentru totdeauna	„ 2000'—
Membru pe viață al „Asociațiunei“, odată pentru totdeauna	„ 1000'—
Membru activ al „Asociațiunei“, anual	„ 50'—
Membru ajutător al „Asociațiunei“, anual	„ 10'—

In Biblioteca „ASTRA” au apărut următoarele lucrări:

- Nr. 6. „Viitorul tehnic-economic al României întregite”, de inginer *Francisc Neugebauer*, traducere de *I. Georgescu* (cu tablouri și o hartă).
- Nr. 7. „Jertfele Românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș”, aduse în războiul mondial din anii 1914—1918, de *T. V. Păcățian*.
- Nr. 8. „Pictori francezi prin țara noastră” (1828—1866), cu ilustr., de *Ioan C. Băcilă*.
- Nr. 9. „Cum s'a făcut unirea Basarabiei”, de *Dr. Onisifor Ghibu*.
- Nr. 10. „Evoluția secțiilor literare și științifice ale „Astreii” (La un popas), de *Dr. Onisifor Ghibu*.
- Nr. 11. „Contribuțiuni la istoria ziaristiceii românești ardelenene”, de *Dr. Ioan Lupăș*.
- Nr. 12. „Valorificarea capitalului uman prin igiena națiunii”, de *Dr. Aurel Voina*.
- Nr. 13. „Ancheta sanitară, ca bază de plecare a plăgilor sociale”, de *Dr. Dominic Stanca*.
- Nr. 14. „Pământul și Istoria”, de *Victor Stanciu*.
- Nr. 15. „Portretele lui Mihai Viteazul”, de *I. Băcilă*.
- Nr. 16. „Dr. I. Rațiu”, de *Ion Georgescu*.
- Nr. 17. „Viața bisericească a Românilor din Țara Oltului”, de *Ștefan Meteș*.
- Nr. 18. „Tehnica de propagandă la sate”, de *Dr. Iuliu Hațiegan*, prof. universitar și Colaborarea între „Astra” și celelalte societăți culturale, organele Statului și ale autorit. locale, de prof. *S. Țeposu*.
- Nr. 19. „George Pop de Băsești”, de *Ioan Georgescu*.
- Nr. 20. „Bogățiile miniere ale Munților Apuseni”, de *Victor Stanciu*.
- Nr. 21. „Românii și minoritățile etnice la Nord-Vestul țării”, de *Șt. Manciu*.
- Nr. 22. „Vasile Goldiș, luptătorul și realizatorul politic”, de prof. *Silviu Dragomir*, membru al Academiei Române.
- Nr. 23. „Praid”, sat într'un ținut săcuizat, de *N. I. Dumitrașcu*.
- Nr. 24. „Conferințele Naționale” ale Românilor de dincoace de Carpați, de *Valeriu Moldovan*, prof. universitar.
- Nr. 25. „Mama și Copilul” (Priviți sub raport sufletesc) de *Dr. Gheorghe Preda*, Medic psihiatru.
- Nr. 26. „Gândirea biopolitică a lui Eminescu” de *G. Vornica*.
- Nr. 27. „Problema continuității Românilor în Dacia”, Patru conferințe la Universitatea-Radio de *C. Daicoviciu*, *E. Petrovici*, *I. Moga*, *R. Vuia*.
- Nr. 28. „Traian preabunul împărat”, de *Roberto Paribeni*, traducere din limba italiană de *Nicolae Lascu*.
- Nr. 29. „Un sfert de veac dela Unirea Transilvaniei”, de *Silviu Dragomir*.
- Nr. 30. *Ion Inochentie Micu*, de *Tuliu Racotă*.